

کلیات و برنامه درسی رشته‌های تخصصی

حوزه دانشی

کلام، ادیان، فرق

و

مذاهب اسلامی

نسخه

اسفندماه ۱۴۰۳

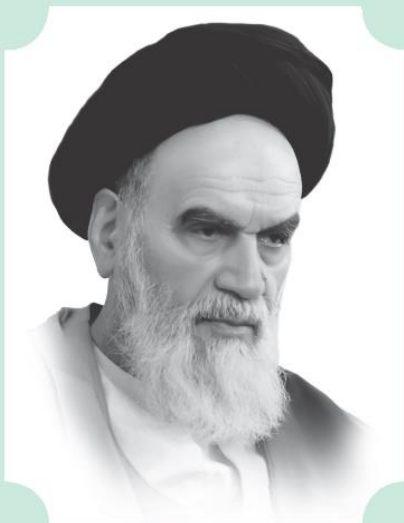
کلیات و برنامه درسی رشته‌ها و گرایش‌های تخصصی
حوزه‌های علمیه
مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه / معاونت آموزش
شهر مقدّس قم / ۱۴۰۴ ش

آدرس:

قم، جمکران، بلوار انتظار، مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه

معاونت آموزش

تلفن: ۰۲۵-۳۳۱۳۳۹۶۶

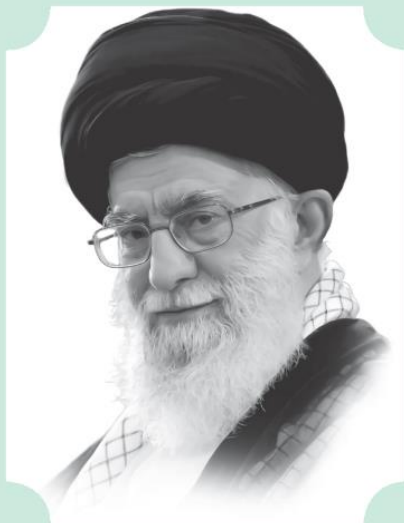

رهبر کبیر انقلاب اسلامی
ایران حضرت امام خمینی رحمه الله:

اما در مورد دروس تحصیل و تحقیق
حوزه‌ها، این جانب معتقد به فقه
سنتی و اجتهاد جواهری هستم
و تخلف از آن را جایز نمی‌دانم...
مجتهد باید به مسائل زمان خود
احاطه داشته باشد ...

حوزه‌ها و روحانیت باید نبض تفکر
و نیاز آینده جامعه را همیشه در
دست خود داشته باشند و همواره
چند قدم جلوتر از حوادث، مهتای
عکس‌العمل مناسب باشند ...

(منشور روحانیت)

مقام معظم رهبری حضرت
آیت‌الله العظمی خامنه‌ای حفظه الله:

یک برنامه جامع درسی حوزه‌ای، با
درجه‌بندی و طبقه‌بندی حساب
شده همچنان در حوزه‌ها جایش
خالی است ...

از جمله چیزهایی که حوزه احتیاج
دارد یک نظام تعلیم و تربیت است
تا در آن وقت‌ها هدر نرود، امروز
دیگر روزی نیست که ما اجازه
بدهیم یک روز یا یک ساعت از عمر
جوانی متدین و آماده برای تلاش
و مجاهدت در راه دین یعنی یک
طلبه هدر رود.

(حوزه و روحانیت، ج ۲، ص ۳۲)

ضوابط، آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها چونان سلسله اعصاب و مویرگ‌ها به نظامات نهادی و جریان‌ات علمی حیات، نشاط و سامان می‌بخشد و رعایت آن‌ها هدایت‌گر و تعالی‌بخش است. البته در فضای حوزه‌های علمیه، رعایت اصول و شئون حوزه‌ها و آزادی‌های موجود در سنت حوزه و انعطاف در عین انسجام ضرورت دارد.

امید است دفتر حاضر و قوانین ابلاغی که بر پایه مصوبات شورای عالی حوزه‌های علمیه تدوین شده است مورد توجه همه بخش‌ها و مدارس و موسسات و مراکز حوزه‌ای قرار گیرد.

با سپاس و امتنان

اعرافی

۱۳۹۷/۶/۶

فہرست مطالب

سطح دو

- ۱۱ ..... علوم اسلامی با گرایش کلام اسلامی
- ۱۱ ..... شناسنامه رشته
- ۱۲ ..... کلیات و برنامه درسی رشته

سطح سه

- ۲۱ ..... کلام اسلامی با گرایش کلام امامیه
- ۲۱ ..... شناسنامه رشته
- ۲۲ ..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۳۲ ..... کلام اسلامی با گرایش کلام تطبیقی بین المذاهب
- ۳۲ ..... شناسنامه رشته
- ۳۳ ..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۴۴ ..... کلام اسلامی با گرایش مسائل جدید کلامی
- ۴۴ ..... شناسنامه رشته
- ۴۵ ..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۵۵ ..... امامت اهل بیت علیهم السلام
- ۵۵ ..... شناسنامه رشته
- ۵۶ ..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۶۶ ..... مهدویت
- ۶۶ ..... شناسنامه رشته
- ۶۷ ..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۷۷ ..... شیعه شناسی
- ۷۷ ..... شناسنامه رشته
- ۷۸ ..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۸۸ ..... ادیان با گرایش نقد زرتشتی گری

۸۸	.....	شناسنامه رشته
۸۹	.....	کلیات و برنامه درسی رشته
۹۸	.....	ادیان با گرایش نقد مسیحیت
۹۸	.....	شناسنامه رشته
۹۹	.....	کلیات و برنامه درسی رشته
۱۰۹	.....	ادیان با گرایش نقد یهودیت
۱۰۹	.....	شناسنامه رشته
۱۱۰	.....	کلیات و برنامه درسی رشته
۱۲۰	.....	کلام و فرق انحرافی با گرایش نقد وهابیت
۱۲۰	.....	شناسنامه رشته
۱۲۱	.....	کلیات و برنامه درسی رشته
۱۳۱	.....	کلام و فرق انحرافی با گرایش نقد تصوف
۱۳۱	.....	شناسنامه رشته
۱۳۲	.....	کلیات و برنامه درسی رشته
۱۴۲	.....	کلام و فرق انحرافی با گرایش نقد بهائیت
۱۴۲	.....	شناسنامه رشته
۱۴۳	.....	کلیات و برنامه درسی رشته
۱۵۴	.....	کلام و فرق انحرافی با گرایش نقد عرفان‌های نوظهور
۱۵۴	.....	شناسنامه رشته
۱۵۵	.....	کلیات و برنامه درسی رشته
۱۶۵	.....	بررسی کلامی ادیان و فرق با گرایش نقد فرق انحرافی
۱۶۵	.....	شناسنامه رشته
۱۶۶	.....	کلیات و برنامه درسی رشته
۱۷۶	.....	مذاهب اسلامی
۱۷۶	.....	شناسنامه رشته
۱۷۷	.....	کلیات و برنامه درسی رشته

سطح چهار

- ۱۸۹..... امامت با گرایش امام شناسی
- ۱۸۹..... شناسنامه رشته
- ۱۹۰..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۱۹۶..... امامت با گرایش امامت تطبیقی بین المذاهب
- ۱۹۶..... شناسنامه رشته
- ۲۰۳..... شیعه شناسی با گرایش فرهنگ و تمدن شیعه
- ۲۰۳..... شناسنامه رشته
- ۲۰۴..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۲۱۲..... کلام امامیه با گرایش مبدأ و معاد
- ۲۱۲..... شناسنامه رشته
- ۲۱۳..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۲۲۱..... کلام امامیه با گرایش وحی و نبوت
- ۲۲۱..... شناسنامه رشته
- ۲۲۲..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۲۳۱..... کلام امامیه با گرایش تاریخ و مدارس کلامی امامیه
- ۲۳۱..... شناسنامه رشته
- ۲۳۲..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۲۴۱..... کلام و فرق انحرافی با گرایش نقد تصوف
- ۲۴۱..... شناسنامه رشته
- ۲۴۲..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۲۵۰..... کلام تطبیقی امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه
- ۲۵۰..... شناسنامه رشته
- ۲۵۱..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۲۵۸..... کلام و فرق انحرافی با گرایش نقد وهابیت

- ۲۵۸..... شناسنامه رشته
- ۲۵۹..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۲۶۶..... کلام تطبیقی امامیه با اهل حدیث و سلفیه
- ۲۶۶..... شناسنامه رشته
- ۲۶۷..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۲۷۶..... مسائل جدید کلامی با گرایش مطالعات معرفت‌شناسی
- ۲۷۶..... شناسنامه رشته
- ۲۷۷..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۲۸۶..... مسائل جدید کلامی با گرایش نقد الحاد جدید
- ۲۸۶..... شناسنامه رشته
- ۲۸۷..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۲۹۵..... نقد الحاد با گرایش نقد الحاد فلسفی
- ۲۹۵..... شناسنامه رشته
- ۲۹۶..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۳۰۵..... نقد الحاد با گرایش نقد الحاد مبتنی بر زیست‌شناسی
- ۳۰۵..... شناسنامه رشته
- ۳۰۶..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۳۱۵..... نقد الحاد با گرایش نقد الحاد مبتنی بر فیزیک مدرن
- ۳۱۵..... شناسنامه رشته
- ۳۱۶..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۳۲۵..... نقد الحاد با گرایش نقد الحاد مبتنی بر علوم شناختی
- ۳۲۵..... شناسنامه رشته
- ۳۲۶..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۳۳۵..... مهدویت با رویکرد قرآن و حدیث
- ۳۳۵..... شناسنامه رشته
- ۳۳۶..... کلیات و برنامه درسی رشته

- ۳۴۵..... مهدویت با رویکرد کلام
- ۳۴۵..... شناسنامه رشته
- ۳۴۶..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۳۵۵..... مهدویت با رویکرد سیاسی - اجتماعی
- ۳۵۵..... شناسنامه رشته
- ۳۵۶..... کلیات و برنامه درسی رشته
- ۳۶۵..... مطالعات مقایسه‌ای اسلام و مسیحیت
- ۳۶۵..... شناسنامه رشته
- ۳۶۶..... کلیات و برنامه درسی رشته

کلیات و برنامه درسی
رشته‌های تخصصی

سطح دو

...

کلام اسلامی

علوم اسلامی

سطح دو

علوم اسلامی با گرایش کلام اسلامی

شناسنامه رشته

کد رشته: ۲۱۵۱۱۱۷

عنوان رشته: علوم اسلامی

عنوان گرایش: کلام اسلامی

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۵

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واح	ساعت
۱	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۲	دروس تخصصی رشته علوم اسلامی با گرایش کلام اسلامی	۴۸	۸۶۴
جمع کل ساعات		۸۲	۱۴۲۴

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، «علوم اسلامی با گرایش کلام اسلامی» در مقطع سطح دو است.

تعریف

ماده ۲: سطح دو «علوم اسلامی با گرایش کلام اسلامی» دومین مقطع از تحصیلات حوزوی و یکی از رشته‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» بوده که طلاب ضمن فراگیری فقه و اصول متعارف، به شناخت مفاهیم، اصطلاحات، مبانی، مسائل، روش تحقیق و ساختار دانش می‌پردازند و پس از احراز توان علمی با ارائه تحقیق پایانی، موفق به دریافت مدرک سطح دو این رشته و گرایش می‌شوند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) زمینه سازی جهت تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) شناخت استدلالی مسائل فقهی و اصولی و آشنایی با روش استنباط فقهی؛
- ۳) ایجاد توان استفاده از منابع و متون مهم فقهی و اصولی؛
- ۴) شناخت و تبیین معارف و مضامین مهم گرایش کلام از علوم اسلامی و ایجاد توان بهره‌گیری از آن؛
- ۵) آماده‌سازی طلاب برای فعالیت‌های تبلیغی و تدریس موضوعات مرتبط در سطح یک؛
- ۶) ایجاد توان تحقیق در حد جمع‌آوری، تتبع و جمع‌بندی مطالب در زمینه تبلیغ و مهارت‌های مرتبط با آن؛
- ۷) ایجاد توان پاسخ‌گویی به پرسش‌های عمومی در حوزه تبلیغ؛
- ۸) تقویت باور به هویت و رسالت حوزه و روحانیت؛
- ۹) تربیت طلاب مستعد جهت ورود به مقطع بالاتر.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به رشد جامع طلب در ابعاد نگرشی، اخلاقی، علمی و تبلیغی؛
- ۲) اهتمام به ایجاد زمینه تعالی اخلاقی، معنوی و اعتقادی طلب؛
- ۳) تأکید بر آموزش‌های پژوهش‌گرا؛
- ۴) تأکید بر استفاده از متون آموزشی واجد معیارهای لازم؛
- ۵) تأکید بر ارزشیابی جامع به لحاظ روش و ابعاد رشد؛
- ۶) تأکید بر بهره‌گیری از اساتید و مدیران متخلق، متعهد و متخصص؛
- ۷) توجه به نیازهای جامعه و کاربردی کردن آموزش؛
- ۸) تکیه بر آموزش موضوعات اصلی دانش کلام و مهارت‌های مرتبط؛
- ۹) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارهای نوین و روش‌های کارآمد آموزشی - پژوهشی؛
- ۱۰) اهتمام به شناسایی و حمایت از طلب مستعد؛
- ۱۱) اهتمام به دروس فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی رشته عبارت است از:

نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون احتساب زمان تدوین تحقیق پایانی، در پنج نیم‌سال ارائه می‌شود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین تحقیق پایانی، هفت نیم‌سال است.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی براساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح يك؛
- ۳) موفقیت در سنجش علمی.

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا ردّ در یک درس، تأثیری در قبولی یا ردّ دروس دیگر ندارد.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۲	دروس تخصصی رشته علوم اسلامی با گرایش کلام اسلامی	۴۸	۸۶۴
جمع کل ساعات			
		۸۲	۱۴۲۴

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	اهداف
۱	فقه ۱ تا ۴	۱۷	۲۸۰	شناخت استدلالی مسائل مهم فقه طبق برنامه درسی ابلاغی معاونت آموزش
۲	اصول فقه ۱ تا ۴	۱۷	۲۸۰	شناخت استدلالی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه درسی ابلاغی معاونت آموزش
جمع		۳۴	۵۶۰	

(ب) دروس تخصصی مشترک رشته علوم اسلامی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۱	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای اول تا سوم قرآن کریم، همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه ^۱
۲	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۲	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای چهارم تا ششم قرآن کریم، همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۳	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۳	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای هفتم تا نهم قرآن کریم، همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۴	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۴	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای دهم تا دوازدهم قرآن کریم، همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۵	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۵	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای سیزدهم تا پانزدهم قرآن کریم، همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۶	روش تفسیر قرآن کریم	۱	۱۶ + ۸	نظری - عملی	شناخت قواعد و مراحل تفسیر صحیح قرآن کریم و کسب مهارت لازم
۷	روش فهم حدیث	۱	۱۶ + ۸	نظری - عملی	شناخت قواعد و روش‌های مؤثر در فهم حدیث و کسب مهارت لازم
۸	تفسیر موضوعی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی برخی از موضوعات اخلاقی در قرآن بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش تفسیر قرآن
۹	فقه‌الحدیث اخلاقی	۱	۱۶	نظری	شناخت محتوای برخی از احادیث اخلاقی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش فهم حدیث
۱۰	روش سخنرانی دینی	۲	۱۶ + ۳۲	نظری - عملی	شناخت اصول، آداب، مراحل و روش‌های کارآمد سخنرانی دینی به منظور کسب مهارت‌های لازم
۱۱	کلیات و تاریخ علم کلام	۲	۳۲	نظری	شناخت موضوع، غایت و مبانی کلام اسلامی، تبیین حجیت روش‌های عقلی و نقلی، سیر

۱. دروس تفسیر قرآن کریم ۱ تا ۵ با تصمیم گروه علمی - تربیتی واحد آموزشی تخصصی مجری این رشته، می‌تواند به صورت مطالعاتی (همراه با جلسات حضوری محدود برای ارائه برخی از مباحث ضروری) اجرا شود.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
					تکوین و تطور علم کلام، مشرب‌های کلامی، متکلمین بزرگ، منابع و مأخذ مهم کلامی امامیه
۱۲	خداشناسی ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث ذات و صفات الهی مانند: اثبات ذات، رابطه صفات و ذات و تبیین توحید، علم، قدرت و حیات؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۱۳	خداشناسی ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث افعال الهی مانند: خالقیت و ربوبیت، حکمت، عدالت، مشیت و اراده؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۱۴	نبوت	۲	۳۲	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث نبوت مانند: ضرورت نبوت، ویژگی‌ها، راه شناخت، مناصب و اختیارات انبیاء و اثبات نبوت و خاتمیت پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۱۵	امامت	۲	۳۲	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث امامت مانند: ضرورت، ویژگی‌ها، راه‌های شناخت، مناصب و اختیارات امام و اثبات امامت ائمه علیهم‌السلام؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۱۶	مهدویت	۲	۳۲	نظری	شناخت مهم‌ترین مباحث مهدویت در مکتب شیعه مانند: رجعت، فلسفه غیبت و انتظار، آثار وجود امام غائب، ظهور و علائم آن، حکومت جهانی امام مهدی عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌همراه با پاسخ به شبهات و نقد مدعیان دروغین
۱۷	معاد	۲	۳۲	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث معاد مانند: ضرورت معاد، حقیقت مرگ و عالم برزخ، قیامت و مواقف آن و نظام پاداش و جزاء؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۱۸	انسان‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت عمیق مهم‌ترین مسائل انسان‌شناسی با رویکرد معارف اسلامی مانند: آفرینش انسان و مراحل آن، فلسفه آفرینش، ابعاد وجودی، رابطه روح و جسم، فطرت، سعادت و شقاوت انسان

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۹	آشنایی با ادیان	۲	۳۲	نظری	آشنایی با چگونگی پیدایش، سیر تاریخی، کتب مقدس، آموزه‌ها، مناسک و آداب مهم ادیان زنده و بزرگ جهان (ابراهیمی و غیرابراهیمی)
۲۰	فرق و مذاهب کلامی	۲	۳۲	نظری	شناخت هویت فرهنگی و اجتماعی و ظهور شیعه امامیه و آشنایی با آموزه‌ها، روش‌ها و کتب اصلی فرقه‌های مهم تشیع و اهل تسنن مانند: اسماعیلیه، زیدیه، معتزله، اشاعره و اباضیه، با اشاره به وهابیت
۲۱	فلسفه اسلامی ۱ و ۲ و ۳	۶	۹۶	نظری	شناخت مفاهیم، اصطلاحات، ساختار و مسائل مهم فلسفه اسلامی بر اساس حکمت متعالیه
۲۲	مسائل جدید کلامی	۲	۳۲	نظری	شناخت مهم‌ترین مسائل جدید کلامی مانند: منشأ و قلمرو دین، تکثر گرایی، علم و دین، دین و اخلاق و رابطه دین و حقوق
۲۳	معرفت‌شناسی	۲	۳۲	نظری	شناخت منابع، راه‌ها و ابزار معرفت و معیارهای صدق و کذب
۲۴	منطق کاربردی	۲	۱۶ + ۳۲	نظری – عملی	مروری بر مباحث استدلال برهانی و جدلی و شرایط آن‌ها، مغالطه و انواع آن و ایجاد توان بکارگیری قواعد منطق در مباحث کلامی
۲۵	رجال کاربردی	۱	۸ + ۱۶	نظری – عملی	تطبیق مباحث مهم، کاربردی و نکات اساسی علم درایه و رجال بر احادیث و بیان معیارهای وثاقت راویان و اعتبار حدیث
۲۶	متون کلامی	۲	۳۲	نظری	آشنایی با ویژگی‌های کتب مهم کلامی و تسلط بر قرائت و فهم صحیح آن‌ها
۲۷	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری – عملی	شناخت ابعاد منطقی مشکل و مسأله تحقیق و تدوین نظرات و اقوال در ساختار علمی دانش کلام و کسب مهارت لازم
۲۸	تحقیق پایانی	۲	۶۴	عملی	ارائه پژوهشی جامع در موضوعات مرتبط با کلام اسلامی در حد تتبع، جمع‌آوری و جمع‌بندی اقوال
	جمع ساعات	۴۸	۸۶۴	-	

سطح سه

...

کلام اسلامی با گرایش کلام امامیه

شناسنامه رشته

کد رشته: ۳۱۵۱۵۱۱

عنوان رشته: کلام اسلامی

عنوان گرایش: کلام امامیه

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۵

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش نیاز	۱۶	۳۰۴
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام اسلامی»	۳۵	۵۷۶
۴	دروس اختصاصی گرایش «کلام امامیه»	۲۲	۴۴۸
	جمع کل	۱۰۷	۱۸۸۸

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، «کلام اسلامی با گرایش کلام امامیه» در مقطع سطح سه است.

تعریف

ماده ۲: سطح سه رشته «کلام اسلامی» با گرایش «کلام امامیه» سومین مقطع از تحصیلات حوزوی و یکی از رشته‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» است که طلاب ضمن شناخت عمیق فقه و اصول متعارف و آموزه‌های اسلام و مکتب اهل بیت علیهم‌السلام، مباحث و مسائل اختصاصی رشته و گرایش مذکور را در حد شناخت می‌آموزند و پس از ارتقاء صلاحیت‌های اخلاقی و احراز توان علمی و مهارتی با ارائه پایان‌نامه، موفق به دریافت مدرک سطح سه این رشته و گرایش می‌شوند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) زمینه‌سازی جهت تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) شناخت عمیق مسائل فقهی و اصولی و شناخت روش استنباط فقهی؛
- ۳) شناخت استدلالی مکتب اهل بیت علیهم‌السلام بر اساس قرآن، سنت و عقل و دفاع از آن؛
- ۴) شناخت مباحث و مسائل اختصاصی رشته «کلام اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۵) تقویت توان تبیین مکتب اهل بیت علیهم‌السلام و پاسخگویی به پرسش‌ها و شبهات؛
- ۶) شناخت منابع و مآخذ رشته «کلام اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۷) تقویت توان استفاده از منابع و متون فقهی، اصولی و دانش‌های مرتبط با رشته «کلام اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۸) تقویت مهارت‌های تبیین و ترویج معارف اسلامی در سطح میانی؛
- ۹) توان پاسخگویی به پرسش‌های تخصصی متناسب با رشته «کلام اسلامی» و گرایش مربوطه؛

۱۰) افزایش توان تحقیق در حدّ تحلیل و نقد نظرات و آراء در موضوعات و مسائل رشته «کلام اسلامی» و گرایش مربوطه؛

۱۱) زمینه‌سازی برای تربیت مدرسان دانش‌های مرتبط با رشته «کلام اسلامی» و گرایش مربوطه در سطوح پایین‌تر؛

۱۲) تربیت طلاب مستعد برای ورود به مقطع بالاتر.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۷) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهای برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۸) تکیه بر آموزش موضوعات و مسائل اصلی رشته «کلام اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۹) تأکید بر استفاده از متون آموزشی واجد شرایط لازم؛
- ۱۰) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۱) اهتمام به درس فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی رشته عبارت است از:

نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، در چهار نیم‌سال ارائه می‌شود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، شش نیم‌سال است.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح دو یکی از رشته‌ها و گرایش‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی»؛
- تبصره:** پذیرش داوطلبان سایر رشته‌های تخصصی، منوط به گذراندن دروس پیش‌نیاز بلامانع است.
- ۳) قبولی در سنجش علمی.

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۶	۳۰۴
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام اسلامی»	۳۵	۵۷۶
۴	دروس اختصاصی گرایش «کلام امامیه»	۲۲	۴۴۸
جمع کل			
		۱۰۷	۱۸۸۸

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	تفسیر موضوعی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی برخی از موضوعات اخلاقی در قرآن بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش تفسیر قرآن
۲	خداشناسی ۱	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث ذات و صفات الهی مانند: اثبات ذات، رابطه صفات و ذات و تبیین توحید، علم، قدرت و حیات؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۳	خداشناسی ۲	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث افعال الهی مانند: خالقیت و ربوبیت، حکمت، عدالت، مشیت و اراده؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۴	رجال کاربردی	۱	۸ + ۱۶	نظری — عملی	تطبیق مباحث مهم، کاربردی و نکات اساسی علم درایه و رجال بر احادیث و بیان معیارهای وثاقت راویان و اعتبار حدیث
۵	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری — عملی	شناخت ابعاد منطقی مشکل و مساله تحقیق و تدوین نظرات و اقوال در ساختار علمی دانش کلام و کسب مهارت لازم
۶	روش تفسیر قرآن کریم	۱	۸ + ۱۶	نظری — عملی	شناخت قواعد و مراحل تفسیر صحیح قرآن کریم و کسب مهارت لازم
۷	روش سخنرانی دینی	۱	۸ + ۱۶	نظری — عملی	شناخت اصول، آداب، مراحل و روش‌های کارآمد سخنرانی دینی به منظور کسب مهارت‌های لازم
۸	روش فهم حدیث	۱	۸ + ۱۶	نظری — عملی	شناخت قواعد و روش‌های مؤثر در فهم حدیث و کسب مهارت لازم
۹	فرق و مذاهب کلامی	۱	۱۶	نظری	شناخت هویت فرهنگی و اجتماعی و ظهور شیعه امامیه و آشنایی با آموزه‌ها، روش‌ها و کتب اصلی فرقه‌های مهم تشیع و اهل تسنن مانند: اسماعیلیه، زیدیه، معتزله، اشاعره و اباضیه، با اشاره به وهابیت
۱۰	فقه‌الحدیث اخلاقی	۱	۱۶	نظری	شناخت محتوای برخی از احادیث اخلاقی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش فهم حدیث
۱۱	کلیات و تاریخ علم کلام	۲	۳۲	نظری	شناخت موضوع، غایت و مبانی کلام اسلامی، تبیین حجیت روش‌های عقلی و نقلی، سیر تکوین و تطور علم کلام، مشرب‌های کلامی، متکلمین بزرگ، منابع و مأخذ مهم کلامی امامیه
۱۲	مسائل جدید کلامی	۱	۱۶	نظری	شناخت مهمترین مسائل جدید کلامی مانند: منشأ و قلمرو دین، تکثر گرایی، علم و دین، دین و اخلاق و رابطه دین و حقوق
۱۳	معرفت‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت منابع، راه‌ها و ابزار معرفت و معیارهای صدق و کذب
۱۴	منطق کاربردی	۱	۸ + ۱۶	نظری — عملی	مروری بر مباحث استدلال برهانی و جدلی و شرایط آنها، مغالطه و انواع آن و ایجاد توان بکارگیری قواعد منطق در مباحث کلامی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۵	مهدویت	۱	۱۶	نظری	شناخت مهمترین مباحث مهدویت در مکتب شیعه مانند: رجعت، فلسفه غیبت و انتظار، آثار وجود امام غائب، ظهور و علائم آن، حکومت جهانی امام مهدی عجل‌الله‌تعالی‌فرجه همراه با پاسخ به شبهات و نقد مدعیان دروغین
	جمع	۱۶	۳۰۴	-	-

ب) دروس عمومی

اهداف	نوع درس	ساعت	واحد	عنوان درس	ردیف
شناخت استدلالی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه	نظری	۲۸۰	۱۷	فقه	۱
شناخت استدلالی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه	نظری	۲۸۰	۱۷	اصول	۲
-	-	۵۶۰	۳۴	جمع	

ج) دروس تخصصی مشترک رشته «کلام اسلامی»

هدف درس	نوع درس	ساعت	واحد	عنوان درس	ردیف
آشنایی با تفسیر جزءهای شانزدهم تا هجدهم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه ^۱	نظری	۱۶	۱	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۱	۱
آشنایی با تفسیر جزءهای نوزدهم تا بیست و یکم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه	نظری	۱۶	۱	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۲	۲
آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و دوم تا بیست و چهارم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه	نظری	۱۶	۱	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۳	۳
آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و پنجم تا بیست و هفتم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه	نظری	۱۶	۱	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۴	۴
آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و هشتم تا سی‌ام قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه	نظری	۱۶	۱	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۵	۵
شناخت تحلیلی برخی از موضوعات اعتقادی در قرآن بر اساس روش تفسیر قرآن کریم و بررسی آراء مفسران در این خصوص با تأکید بر تفاسیر المیزان و تسنیم	نظری	۱۶	۱	تفسیر موضوعی ۲	۶

۱. دروس تفسیر قرآن کریم ۱ تا ۵ با تصمیم گروه علمی _ تربیتی واحد آموزشی تخصصی مجری این رشته، می‌تواند به صورت مطالعاتی (همراه با جلسات حضوری محدود برای ارائه برخی از مباحث ضروری) اجرا شود.

۲. گذراندن این درس برای گرایش کلام امامیه ضروری نمی‌باشد.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۷	فقه الحدیث روایات اعتقادی ۱	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی محتوای برخی از احادیث اعتقادی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش فهم حدیث
۸	انسان در قرآن	۲	۳۲	نظری	تفسیر آیات قرآن در حوزه اوصاف و ویژگی‌های انسان؛ مانند: انتخابگر، جاودانه، هدفمند، کمال‌جو، حقیقت‌گرا، آگاه به خویش، سرشت توحیدی، حامل امانت، ملهم به درک خوبی و گرایش به آن، اثرپذیر از محیط، تعبیرپذیر، ستیز نهانی در اندرون، تکلیف‌پذیر، تکلیف‌گریز و محدود در علم و طاقت
۹	حکمت اسلامی	۶	۹۶	نظری	شناخت عمیق مباحث و قواعد مهم فلسفی دارای کاربرد در علم کلام؛ مانند احکام عام وجود، علت و معلول، قوه و فعل و مجرد و مادی
۱۰	روش شناسی علم کلام	۲	۳۲	نظری	تبیین منابع، مبانی، اصول و روش‌های مطالعات کلام اسلامی
۱۱	عرفان اسلامی	۱	۱۶	نظری	آشنایی با منابع، مبانی، روش و مسائل اساسی عرفان اسلامی و مراحل سیر و سلوک آن تأکید بر مکتب اهل بیت علیهم‌السلام
۱۲	کلام اسلامی ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم براهین اثبات خدا و اسماء و صفات الهی به صورت متن محور
۱۳	کلام اسلامی ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث افعال الهی به صورت متن محور
۱۴	کلام اسلامی ۳	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم نبوت به صورت متن محور
۱۵	کلام اسلامی ۴	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم امامت عامه و خاصه به صورت متن محور
۱۶	کلام اسلامی ۵	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم معاد به صورت متن محور
۱۷	ولایت فقیه	۲	۳۲	نظری	تبیین نظام سیاسی شیعه در عصر غیبت و شناخت استدلالی مشروعیت، شرایط، وظایف و اختیارات حاکم اسلامی از دیدگاه شیعه، با رویکرد کلامی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۸	کلام کاربردی	۱	۱۶	نظری	تبیین شاخصه‌ها، عوامل، موانع شکل‌گیری و آثار عملی باورهای کلامی همراه با بررسی آسیب‌ها و راه‌کارهای برون‌رفت از آن‌ها در حوزه باورهای کلامی
۱۹	معرفت‌شناسی دینی	۲	۳۲	نظری	شناخت تعریف، انواع، شرایط و محدودیت‌های معرفت، معیار صدق و روش‌های دستیابی به معرفت بر اساس منابع دینی (قرآن کریم، سنت و عقل)
۲۰	مهارت‌های ارتباط با آسیب‌دیدگان	۱	۸ + ۱۶	نظری — عملی	آشنایی با اصول و روش‌های روان‌شناختی ارتباط با آسیب‌دیدگان از فرق و ادیان و شیوه ارائه مشاوره به آنان و کسب مهارت‌های آن
۲۱	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری — عملی	شناخت روش فهم نظام‌مند و روش نقد نظام‌مند نظرات و اقوال علمی دانش کلام اسلامی و کسب مهارت لازم
	جمع	۳۵	۵۷۶	—	—

(د) دروس اختصاصی گرایش «کلام امامیه»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	شناخت خداوند	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل مرتبط با شناخت خداوند؛ مانند: امکان و محدوده، براهین اثبات، راه‌های شناخت و موانع معرفت بر اساس قرآن، سنت و عقل
۲	اسماء و صفات الهی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل اسماء و صفات الهی بر اساس قرآن، سنت و عقل
۳	افعال الهی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل مرتبط با افعال الهی به ویژه مسأله عدل و حکمت خداوند همراه با پاسخ به مسئله شر بر اساس قرآن، سنت و عقل
۴	پیامبر شناسی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل مرتبط با نبوت مانند: ضرورت و حقیقت نبوت، اوصاف، اهداف و وظایف پیامبران، راه‌های شناخت پیامبران، نبوت و خاتمیت پیامبر اعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله و پاسخ به شبهات بر اساس قرآن، سنت و عقل
۵	امامت عامه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل مرتبط با امامت مانند: ضرورت و حقیقت امامت و ولایت، انواع ولایت، اوصاف، شئون و مناصب امام، راه‌های شناخت امام و پاسخ به شبهات بر اساس قرآن، سنت و عقل
۶	امامت خاصه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی ادله عقلی و نقلی امامت امیرالمومنین علیه‌السلام و سایر ائمه علیهم‌السلام و نقد ادله خلافت خلفای سه‌گانه و پاسخ به شبهات مرتبط بر اساس قرآن، سنت و عقل
۷	معادشناسی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین مباحث معاد و پاسخ به شبهات مرتبط بر اساس قرآن، سنت و عقل
۸	مهدویت	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین مباحث مهدویت و پاسخ به شبهات مرتبط بر اساس قرآن، سنت و عقل
۹	پایان‌نامه	۶	۱۹۲	عملی	ارائه یک پژوهش جامع، همراه با نقد و بررسی و تتبع کافی در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با گرایش
	جمع	۲۲	۴۴۸	-	-

کلام اسلامی با گرایش کلام تطبیقی بین‌المذاهب

شناسنامه رشته

کد رشته: ۳۱۵۱۵۱۲

عنوان رشته: کلام اسلامی

عنوان گرایش: تطبیقی بین‌المذاهب

آخرین مرجع مصوب‌کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۵

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۶	۳۰۴
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام اسلامی»	۳۵	۵۷۶
۴	دروس اختصاصی گرایش «کلام تطبیقی بین‌المذاهب»	۲۱	۴۴۰
	جمع کل	۱۰۶	۱۸۸۰

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، «کلام اسلامی با گرایش تطبیقی بین‌المذاهب» در مقطع سطح سه است.

تعریف

ماده ۲: سطح سه رشته «کلام اسلامی» با گرایش «تطبیقی بین‌المذاهب» سومین مقطع از تحصیلات حوزوی و یکی از رشته‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» است که طلاب ضمن شناخت عمیق فقه و اصول متعارف و آموزه‌های اسلام و مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام، مباحث و مسائل اختصاصی رشته و گرایش مذکور را در حد شناخت می‌آموزند و پس از ارتقاء صلاحیت‌های اخلاقی و احراز توان علمی و مهارتی با ارائه پایان‌نامه، موفق به دریافت مدرک سطح سه این رشته و گرایش می‌شوند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) زمینه‌سازی جهت تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) شناخت عمیق مسائل فقهی و اصولی و شناخت روش استنباط فقهی؛
- ۳) شناخت استدلالی مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام بر اساس قرآن، سنت و عقل و دفاع از آن؛
- ۴) شناخت مباحث و مسائل اختصاصی رشته «کلام اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۵) تقویت توان تبیین مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام و پاسخگویی به پرسش‌ها و شبهات؛
- ۶) شناخت منابع و مآخذ رشته «کلام اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۷) تقویت توان استفاده از منابع و متون فقهی، اصولی و دانش‌های مرتبط با رشته «کلام اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۸) تقویت مهارت‌های تبیین و ترویج معارف اسلامی در سطح میانی؛
- ۹) توان پاسخگویی به پرسش‌های تخصصی متناسب با رشته «کلام اسلامی» و گرایش مربوطه؛

- ۱۰) افزایش توان تحقیق در حدّ تحلیل و نقد نظرات و آراء در موضوعات و مسائل رشته «کلام اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۱۱) زمینه‌سازی برای تربیت مدرسان دانش‌های مرتبط با رشته «کلام اسلامی» و گرایش مربوطه در سطوح پایین‌تر؛
- ۱۲) تربیت طلاب مستعد برای ورود به مقطع بالاتر.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۷) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهاى برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۸) تکیه بر آموزش موضوعات و مسائل اصلی رشته «کلام اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۹) تأکید بر استفاده از متون آموزشی واجد شرایط لازم؛
- ۱۰) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۱) اهتمام به دروس فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی رشته عبارت است از:

نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، در چهار نیم‌سال ارائه می‌شود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، شش نیم‌سال است.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح دو یکی از رشته‌ها و گرایش‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی»؛
- تبصره:** پذیرش داوطلبان سایر رشته‌های تخصصی، منوط به گذراندن دروس پیش‌نیاز بلامانع است.
- ۳) قبولی در سنجش علمی.

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۶	۳۰۴
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام اسلامی»	۳۵	۵۷۶
۴	دروس اختصاصی گرایش «کلام تطبیقی بین‌المذاهب»	۲۱	۴۴۰
	جمع کل	۱۰۶	۱۸۸۰

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	تفسیر موضوعی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی برخی از موضوعات اخلاقی در قرآن بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش تفسیر قرآن
۲	خداشناسی ۱	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث ذات و صفات الهی مانند: اثبات ذات، رابطه صفات و ذات و تبیین توحید، علم، قدرت و حیات؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۳	خداشناسی ۲	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث افعال الهی مانند: خالقیت و ربوبیت، حکمت، عدالت، مشیت و اراده؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۴	رجال کاربردی	۱	۸ + ۱۶	نظری — عملی	تطبیق مباحث مهم، کاربردی و نکات اساسی علم درایه و رجال بر احادیث و بیان معیارهای وثاقت راویان و اعتبار حدیث
۵	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری — عملی	شناخت ابعاد منطقی مشکل و مساله تحقیق و تدوین نظرات و اقوال در ساختار علمی دانش کلام و کسب مهارت لازم
۶	روش تفسیر قرآن کریم	۱	۸ + ۱۶	نظری — عملی	شناخت قواعد و مراحل تفسیر صحیح قرآن کریم و کسب مهارت لازم
۷	روش سخنرانی دینی	۱	۸ + ۱۶	نظری — عملی	شناخت اصول، آداب، مراحل و روش‌های کارآمد سخنرانی دینی به منظور کسب مهارت‌های لازم
۸	روش فهم حدیث	۱	۸ + ۱۶	نظری — عملی	شناخت قواعد و روش‌های مؤثر در فهم حدیث و کسب مهارت لازم
۹	فرق و مذاهب کلامی	۱	۱۶	نظری	شناخت هویت فرهنگی و اجتماعی و ظهور شیعه امامیه و آشنایی با آموزه‌ها، روش‌ها و کتب اصلی فرقه‌های مهم تشیع و اهل تسنن مانند: اسماعیلیه، زیدیه، معتزله، اشاعره و اباضیه، با اشاره به وهابیت
۱۰	فقه‌الحدیث اخلاقی	۱	۱۶	نظری	شناخت محتوای برخی از احادیث اخلاقی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش فهم حدیث
۱۱	کلیات و تاریخ علم کلام	۲	۳۲	نظری	شناخت موضوع، غایت و مبانی کلام اسلامی، تبیین حجیت روش‌های عقلی و نقلی، سیر تکوین و تطور علم کلام، مشرب‌های کلامی، متکلمین بزرگ، منابع و مأخذ مهم کلامی امامیه
۱۲	مسائل جدید کلامی	۱	۱۶	نظری	شناخت مهمترین مسائل جدید کلامی مانند: منشأ و قلمرو دین، تکثر گرایی، علم و دین، دین و اخلاق و رابطه دین و حقوق
۱۳	معرفت‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت منابع، راه‌ها و ابزار معرفت و معیارهای صدق و کذب
۱۴	منطق کاربردی	۱	۸ + ۱۶	نظری — عملی	مروری بر مباحث استدلال برهانی و جدلی و شرایط آنها، مغالطه و انواع آن و ایجاد توان بکارگیری قواعد منطق در مباحث کلامی

هدف درس	نوع درس	ساعت	واحد	عنوان درس	ردیف
شناخت مهمترین مباحث مهدویت در مکتب شیعه مانند: رجعت، فلسفه غیبت و انتظار، آثار وجود امام غائب، ظهور و علائم آن، حکومت جهانی امام مهدی عجل‌الله‌تعالی‌فرجه همراه با پاسخ به شبهات و نقد مدعیان دروغین	نظری	۱۶	۱	مهدویت	۱۵
-	-	۳۰۴	۱۶	جمع	

ب) دروس عمومی

اهداف	نوع درس	ساعت	واحد	عنوان درس	ردیف
شناخت استدلالی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه	نظری	۲۸۰	۱۷	فقه	۱
شناخت استدلالی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه	نظری	۲۸۰	۱۷	اصول	۲
-	-	۵۶۰	۳۴	جمع	

ج) دروس تخصصی مشترک رشته «کلام اسلامی»

هدف درس	نوع درس	ساعت	واحد	عنوان درس	ردیف
آشنایی با تفسیر جزءهای شانزدهم تا هجدهم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه ^۱	نظری	۱۶	۱	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۱	۱
آشنایی با تفسیر جزءهای نوزدهم تا بیست و یکم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه	نظری	۱۶	۱	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۲	۲
آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و دوم تا بیست و چهارم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه	نظری	۱۶	۱	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۳	۳
آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و پنجم تا بیست و هفتم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه	نظری	۱۶	۱	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۴	۴
آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و هشتم تا سی‌ام قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه	نظری	۱۶	۱	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۵	۵
شناخت تحلیلی برخی از موضوعات اعتقادی در قرآن بر اساس روش تفسیر قرآن کریم و بررسی آراء مفسران در این خصوص با تأکید بر تفاسیر المیزان و تسنیم	نظری	۱۶	۱	تفسیر موضوعی ^۲	۶

۱. دروس تفسیر قرآن کریم ۱ تا ۵ با تصمیم گروه علمی _ تربیتی واحد آموزشی تخصصی مجری این رشته، می‌تواند به صورت مطالعاتی (همراه با جلسات حضوری محدود برای ارائه برخی از مباحث ضروری) اجرا شود.

۲. گذراندن این درس برای گرایش کلام امامیه ضروری نمی‌باشد.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۷	فقه الحدیث روایات اعتقادی ^۱	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی محتوای برخی از احادیث اعتقادی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش فهم حدیث
۸	انسان در قرآن	۲	۳۲	نظری	تفسیر آیات قرآن در حوزه اوصاف و ویژگی‌های انسان؛ مانند: انتخابگر، جاودانه، هدفمند، کمال‌جو، حقیقت‌گرا، آگاه به خویش، سرشت توحیدی، حامل امانت، ملهم به درک خوبی و گرایش به آن، اثرپذیر از محیط، تعبیرپذیر، ستیز نهانی در اندرون، تکلیف‌پذیر، تکلیف‌گریز و محدود در علم و طاقت
۹	حکمت اسلامی	۶	۹۶	نظری	شناخت عمیق مباحث و قواعد مهم فلسفی دارای کاربرد در علم کلام؛ مانند احکام عام وجود، علت و معلول، قوه و فعل و مجرد و مادی
۱۰	روش شناسی علم کلام	۲	۳۲	نظری	تبیین منابع، مبانی، اصول و روش‌های مطالعات کلام اسلامی
۱۱	عرفان اسلامی	۱	۱۶	نظری	آشنایی با منابع، مبانی، روش و مسائل اساسی عرفان اسلامی و مراحل سیر و سلوک آن تأکید بر مکتب اهل بیت علیهم‌السلام
۱۲	کلام اسلامی ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم براهین اثبات خدا و اسماء و صفات الهی به صورت متن محور
۱۳	کلام اسلامی ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث افعال الهی به صورت متن محور
۱۴	کلام اسلامی ۳	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم نبوت به صورت متن محور
۱۵	کلام اسلامی ۴	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم امامت عامه و خاصه به صورت متن محور
۱۶	کلام اسلامی ۵	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم معاد به صورت متن محور
۱۷	ولایت فقیه	۲	۳۲	نظری	تبیین نظام سیاسی شیعه در عصر غیبت و شناخت استدلالی مشروعیت، شرایط، وظایف و اختیارات حاکم اسلامی از دیدگاه شیعه، با رویکرد کلامی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۸	کلام کاربردی	۱	۱۶	نظری	تبیین شاخصه‌ها، عوامل، موانع شکل‌گیری و آثار عملی باورهای کلامی همراه با بررسی آسیب‌ها و راه‌کارهای برون‌رفت از آن‌ها در حوزه باورهای کلامی
۱۹	معرفت‌شناسی دینی	۲	۳۲	نظری	شناخت تعریف، انواع، شرایط و محدودیت‌های معرفت، معیار صدق و روش‌های دستیابی به معرفت بر اساس منابع دینی (قرآن کریم، سنت و عقل)
۲۰	مهارت‌های ارتباط با آسیب‌دیدگان	۱	۸ + ۱۶	نظری — عملی	آشنایی با اصول و روش‌های روان‌شناختی ارتباط با آسیب‌دیدگان از فرق و ادیان و شیوه ارائه مشاوره به آنان و کسب مهارت‌های آن
۲۱	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری — عملی	شناخت روش فهم نظام‌مند و روش نقد نظام‌مند نظرات و اقوال علمی دانش کلام اسلامی و کسب مهارت لازم
	جمع	۳۵	۵۷۶	—	—

د) دروس اختصاصی گرایش «کلام تطبیقی بین المذاهب»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	امامت خاصه	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی تحلیلی ادله عقلی و نقلی امامت و خلافت بلافصل امام علی علیه‌السلام و امامت دیگر امامان علیهم‌السلام از منظر شیعه اثنی‌عشری همراه با نقد و بررسی دیدگاه‌های دیگر مذاهب اسلامی
۲	امامت و خلافت	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مقایسه‌ای جایگاه و ضرورت امامت و خلافت، شئون، مناصب و صفات امام و خلیفه و راه تشخیص آن‌ها از دیدگاه مذاهب اسلامی همراه با اثبات حقانیت دیدگاه مکتب اهل بیت علیهم‌السلام
۳	پیدایش و تطور مذاهب کلامی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی علل پیدایش و تطور مذاهب مهم کلامی شیعه و اهل سنت موجود و یا مؤثر در تاریخ
۴	توحید و شرک	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی مقایسه‌ای دیدگاه‌های مذاهب اسلامی در مسأله توحید و شرک و نقد دیدگاه و شبهات وهابیت با تاکید بر آیات قرآن
۵	مبدأ شناسی مقارن ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مقایسه‌ای مباحث اسماء و صفات الهی به ویژه مباحث چالشی از دیدگاه مذاهب اسلامی، همراه با اثبات حقانیت دیدگاه مکتب اهل بیت علیهم‌السلام
۶	مبدأ شناسی مقارن ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مقایسه‌ای مباحث افعال الهی به ویژه مباحث چالشی از دیدگاه مذاهب اسلامی، همراه با اثبات حقانیت دیدگاه مکتب اهل بیت علیهم‌السلام
۷	منابع کلامی فریقین	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	شناخت و بررسی تحلیلی منابع و کتب مهم کلامی فریقین به صورت مقایسه‌ای و کسب توان بهره‌گیری از آن‌ها
۸	منابع معرفتی فریقین	۱	۱۶	نظری	اعتبار سنجی و بررسی مقایسه‌ای منابع معرفتی شیعه و اهل تسنن، مانند: قرآن، سنت، عقل، اجماع، قیاس، استحسان، مصالح مرسله و قول صحابی و تبیین شرائط و قلمرو هر یک

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۹	مهدویت مقارن	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مقایسه‌ای مباحث مهم مهدویت از دیدگاه مذاهب اسلامی همراه با اثبات حقانیت دیدگاه مکتب اهل بیت علیهم‌السلام
۱۰	پایان‌نامه	۶	۱۹۲	عملی	ارائه یک پژوهش جامع، همراه با نقد و بررسی و تتبع کافی در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با گرایش
	جمع	۲۱	۴۴۰	-	-

کلام اسلامی با گرایش مسائل جدید کلامی

شناسنامه رشته

کد رشته: ۳۱۵۱۵۱۳

عنوان رشته: کلام اسلامی

عنوان گرایش: مسائل جدید کلامی

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۵

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش نیاز	۱۶	۳۰۴
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام اسلامی»	۳۵	۵۷۶
۴	دروس اختصاصی گرایش «مسائل جدید کلامی»	۲۴	۴۸۰
جمع کل		۱۰۹	۱۹۲۰

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، «کلام اسلامی با گرایش مسائل جدید کلامی» در مقطع سطح سه است.

تعریف

ماده ۲: سطح سه رشته «کلام اسلامی» با گرایش «مسائل جدید کلامی» سومین مقطع از تحصیلات حوزوی و یکی از رشته‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» است که طلاب ضمن شناخت عمیق فقه و اصول متعارف و آموزه‌های اسلام و مکتب اهل بیت علیهم‌السلام، مباحث و مسائل اختصاصی رشته و گرایش مذکور را در حد شناخت می‌آموزند و پس از ارتقاء صلاحیت‌های اخلاقی و احراز توان علمی و مهارتی با ارائه پایان‌نامه، موفق به دریافت مدرک سطح سه این رشته و گرایش می‌شوند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) زمینه‌سازی جهت تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) شناخت عمیق مسائل فقهی و اصولی و شناخت روش استنباط فقهی؛
- ۳) شناخت استدلالی مکتب اهل بیت علیهم‌السلام بر اساس قرآن، سنت و عقل و دفاع از آن؛
- ۴) شناخت مباحث و مسائل اختصاصی رشته «کلام اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۵) تقویت توان تبیین مکتب اهل بیت علیهم‌السلام و پاسخگویی به پرسش‌ها و شبهات؛
- ۶) شناخت منابع و مآخذ رشته «کلام اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۷) تقویت توان استفاده از منابع و متون فقهی، اصولی و دانش‌های مرتبط با رشته «کلام اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۸) تقویت مهارت‌های تبیین و ترویج معارف اسلامی در سطح میانی؛
- ۹) توان پاسخگویی به پرسش‌های تخصصی متناسب با رشته «کلام اسلامی» و گرایش مربوطه؛

- ۱۰) افزایش توان تحقیق در حدّ تحلیل و نقد نظرات و آراء در موضوعات و مسائل رشته «کلام اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۱۱) زمینه‌سازی برای تربیت مدرسان دانش‌های مرتبط با رشته «کلام اسلامی» و گرایش مربوطه در سطوح پایین‌تر؛
- ۱۲) تربیت طلاب مستعد برای ورود به مقطع بالاتر.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۷) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهاى برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۸) تکیه بر آموزش موضوعات و مسائل اصلی رشته «کلام اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۹) تأکید بر استفاده از متون آموزشی واجد شرایط لازم؛
- ۱۰) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۱) اهتمام به دروس فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی رشته عبارت است از:

نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، در چهار نیم‌سال ارائه می‌شود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، شش نیم‌سال است.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح دو یکی از رشته‌ها و گرایش‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی»؛
- تبصره:** پذیرش داوطلبان سایر رشته‌های تخصصی، منوط به گذراندن دروس پیش‌نیاز بلامانع است.
- ۳) قبولی در سنجش علمی.

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۶	۳۰۴
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام اسلامی»	۳۵	۵۷۶
۴	دروس اختصاصی گرایش «مسائل جدید کلامی»	۲۴	۴۸۰
	جمع کل	۱۰۹	۱۹۲۰

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	تفسیر موضوعی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی برخی از موضوعات اخلاقی در قرآن بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش تفسیر قرآن
۲	خداشناسی ۱	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث ذات و صفات الهی مانند: اثبات ذات، رابطه صفات و ذات و تبیین توحید، علم، قدرت و حیات؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۳	خداشناسی ۲	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث افعال الهی مانند: خالقیت و ربوبیت، حکمت، عدالت، مشیت و اراده؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۴	رجال کاربردی	۱	۸ + ۱۶	نظری — عملی	تطبیق مباحث مهم، کاربردی و نکات اساسی علم درایه و رجال بر احادیث و بیان معیارهای وثاقت راویان و اعتبار حدیث
۵	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری — عملی	شناخت ابعاد منطقی مشکل و مساله تحقیق و تدوین نظرات و اقوال در ساختار علمی دانش کلام و کسب مهارت لازم
۶	روش تفسیر قرآن کریم	۱	۸ + ۱۶	نظری — عملی	شناخت قواعد و مراحل تفسیر صحیح قرآن کریم و کسب مهارت لازم
۷	روش سخنرانی دینی	۱	۸ + ۱۶	نظری — عملی	شناخت اصول، آداب، مراحل و روش‌های کارآمد سخنرانی دینی به منظور کسب مهارت‌های لازم
۸	روش فهم حدیث	۱	۸ + ۱۶	نظری — عملی	شناخت قواعد و روش‌های مؤثر در فهم حدیث و کسب مهارت لازم
۹	فرق و مذاهب کلامی	۱	۱۶	نظری	شناخت هویت فرهنگی و اجتماعی و ظهور شیعه امامیه و آشنایی با آموزه‌ها، روش‌ها و کتب اصلی فرقه‌های مهم تشیع و اهل تسنن مانند: اسماعیلیه، زیدیه، معتزله، اشاعره و اباضیه، با اشاره به وهابیت
۱۰	فقه‌الحدیث اخلاقی	۱	۱۶	نظری	شناخت محتوای برخی از احادیث اخلاقی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش فهم حدیث
۱۱	کلیات و تاریخ علم کلام	۲	۳۲	نظری	شناخت موضوع، غایت و مبانی کلام اسلامی، تبیین حجیت روش‌های عقلی و نقلی، سیر تکوین و تطور علم کلام، مشرب‌های کلامی، متکلمین بزرگ، منابع و مأخذ مهم کلامی امامیه
۱۲	مسائل جدید کلامی	۱	۱۶	نظری	شناخت مهمترین مسائل جدید کلامی مانند: منشأ و قلمرو دین، تکثر گرایی، علم و دین، دین و اخلاق و رابطه دین و حقوق
۱۳	معرفت‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت منابع، راه‌ها و ابزار معرفت و معیارهای صدق و کذب
۱۴	منطق کاربردی	۱	۸ + ۱۶	نظری — عملی	مروری بر مباحث استدلال برهانی و جدلی و شرایط آنها، مغالطه و انواع آن و ایجاد توان بکارگیری قواعد منطق در مباحث کلامی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۵	مهدویت	۱	۱۶	نظری	شناخت مهمترین مباحث مهدویت در مکتب شیعه مانند: رجعت، فلسفه غیبت و انتظار، آثار وجود امام غائب، ظهور و علائم آن، حکومت جهانی امام مهدی عجل‌الله‌تعالی‌فرجه همراه با پاسخ به شبهات و نقد مدعیان دروغین
	جمع	۱۶	۳۰۴	-	-

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	فقه	۱۷	۲۸۰	نظری	شناخت استدلالی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه
۲	اصول	۱۷	۲۸۰	نظری	شناخت استدلالی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه
	جمع	۳۴	۵۶۰	-	-

ج) دروس تخصصی مشترک رشته «کلام اسلامی»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۱	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای شانزدهم تا هجدهم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه ^۱
۲	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۲	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای نوزدهم تا بیست و یکم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۳	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۳	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و دوم تا بیست و چهارم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه

۱. دروس تفسیر قرآن کریم ۱ تا ۵ با تصمیم گروه علمی _ تربیتی واحد آموزشی تخصصی مجری این رشته، می‌تواند به صورت مطالعاتی (همراه با جلسات حضوری محدود برای ارائه برخی از مباحث ضروری) اجرا شود.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۴	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۴	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزء‌های بیست و پنجم تا بیست و هفتم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۵	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۵	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزء‌های بیست و هشتم تا سی‌ام قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۶	تفسیر موضوعی ^۱	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی برخی از موضوعات اعتقادی در قرآن بر اساس روش تفسیر قرآن کریم و بررسی آراء مفسران در این خصوص با تأکید بر تفاسیر المیزان و تسنیم
۷	فقه الحدیث روایات اعتقادی ^۲	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی محتوای برخی از احادیث اعتقادی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش فهم حدیث
۸	انسان در قرآن	۲	۳۲	نظری	تفسیر آیات قرآن در حوزه اوصاف و ویژگی‌های انسان؛ مانند: انتخابگر، جاودانه، هدفمند، کمال‌جو، حقیقت‌گرا، آگاه به خویش، سرشت توحیدی، حامل امانت، ملهم به درک خوبی و گرایش به آن، اثرپذیر از محیط، تغییرپذیر، ستیز نهانی در اندرون، تکلیف‌پذیر، تکلیف‌گریز و محدود در علم و طاقت
۹	حکمت اسلامی	۶	۹۶	نظری	شناخت عمیق مباحث و قواعد مهم فلسفی دارای کاربرد در علم کلام؛ مانند احکام عام وجود، علت و معلول، قوه و فعل و مجرد و مادی
۱۰	روش شناسی علم کلام	۲	۳۲	نظری	تبیین منابع، مبانی، اصول و روش‌های مطالعات کلام اسلامی
۱۱	عرفان اسلامی	۱	۱۶	نظری	آشنایی با منابع، مبانی، روش و مسائل اساسی عرفان اسلامی و مراحل سیر و سلوک آن تأکید بر مکتب اهل بیت علیهم‌السلام
۱۲	کلام اسلامی ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم براهین اثبات خدا و اسماء و صفات الهی به صورت متن محور
۱۳	کلام اسلامی ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث افعال الهی به صورت متن محور
۱۴	کلام اسلامی ۳	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم نبوت به صورت متن محور

۱. گذراندن این درس برای گرایش کلام امامیه ضروری نمی باشد.
 ۲. گذراندن این درس برای گرایش کلام امامیه ضروری نمی باشد.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۵	کلام اسلامی ۴	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم امامت عامه و خاصه به صورت متن محور
۱۶	کلام اسلامی ۵	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم معاد به صورت متن محور
۱۷	ولایت فقیه	۲	۳۲	نظری	تبیین نظام سیاسی شیعه در عصر غیبت و شناخت استدلالی مشروعیت، شرایط، وظایف و اختیارات حاکم اسلامی از دیدگاه شیعه، با رویکرد کلامی
۱۸	کلام کاربردی	۱	۱۶	نظری	تبیین شاخصه‌ها، عوامل، موانع شکل‌گیری و آثار عملی باورهای کلامی همراه با بررسی آسیب‌ها و راه‌کارهای برون‌رفت از آن‌ها در حوزه باورهای کلامی
۱۹	معرفت‌شناسی دینی	۲	۳۲	نظری	شناخت تعریف، انواع، شرایط و محدودیت‌های معرفت، معیار صدق و روش‌های دستیابی به معرفت بر اساس منابع دینی (قرآن کریم، سنت و عقل)
۲۰	مهارت‌های ارتباط با آسیب‌دیدگان	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	آشنایی با اصول و روشهای روان‌شناختی ارتباط با آسیب‌دیدگان از فرق و ادیان و شیوه ارائه مشاوره به آنان و کسب مهارت‌های آن
۲۱	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	شناخت روش فهم نظام‌مند و روش نقد نظام‌مند نظرات و اقوال علمی دانش کلام اسلامی و کسب مهارت لازم
	جمع	۳۵	۵۷۶	-	-

(د) دروس اختصاصی گرایش «مسائل جدید کلامی»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	فلسفه کلام جدید	۱	۱۶	نظری	شناخت چستی کلام جدید و نسبت آن با کلام سنتی، فلسفه دین و حوزه‌های دانشی دیگر مانند فلسفه زبان و فلسفه ذهن از حیث موضوع، منابع، مبانی، غایت، روش و مسائل
۲	ادله اثبات وجود خدا در غرب در الهیات جدید	۲	۳۲	نظری	بررسی و نقد برهان‌های اثبات وجود خداوند در الهیات جدید و بررسی و نقد دیدگاه‌های جدید در بی‌نیازی ایمان از برهان
۳	خاستگاه و قلمرو دین	۱	۱۶	نظری	تحلیل و بررسی دیدگاه‌های مطرح در خصوص حقیقت دین و تبیین و ارزیابی دیدگاه‌های خداپاورانه و طبیعت‌گرایانه در خصوص منشأ دین و تبیین کارکردهای دین در زندگی بشر و نقد سکولاریسم
۴	دین و «اخلاق و معنویت»	۲	۳۲	نظری	شناخت و تحلیل دیدگاه‌ها درباره نسبت دین با اخلاق و معنویت و تبیین دیدگاه برگزیده و نقد دیدگاه‌های معارض
۵	دین و حقوق	۱	۱۶	نظری	شناخت و تحلیل دیدگاه‌ها درباره نسبت دین و حقوق و نقد شبهاتی مانند: ناسازگاری دین با حقوق بشر، حقوق زن و آزادی و تبیین دیدگاه برگزیده
۶	عدل الهی و مسأله شر	۱	۱۶	نظری	شناخت عمیق مباحث عدل و حکمت الهی و مسأله شر و بررسی انتقادی دیدگاه‌های فلاسفه و متکلمان قدیم و جدید در این باره و پاسخ به شبهات مرتبط
۷	عقل و ایمان	۱	۱۶	نظری	شناخت حقیقت ایمان و عقل و نسبت آن دو و بررسی دیدگاه‌ها درباره نقش و کارکرد عقل در ایمان دینی، آموزه‌های اعتقادی و احکام دینی
۸	علم و دین	۲	۳۲	نظری	شناخت و تحلیل دیدگاه‌های مهم رابطه علم و دین و تبیین دیدگاه برگزیده و نقد دیدگاه‌های معارض
۹	فرجام شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت و تحلیل دیدگاه‌ها و شبهات جدید درباره موضوعاتی مانند: حقیقت انسان، زندگی اخروی، خلود در عذاب و تناسخ

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۰	معجزه	۱	۱۶	نظری	شناخت دیدگاه‌های جدید درباره چپستی، امکان و اثبات، کارکرد و دلالت معجزه و بررسی و نقد آن‌ها بر اساس منابع اسلامی (قرآن کریم، سنت و عقل)
۱۱	نقد کثرت‌گرایی دینی	۱	۱۶	نظری	شناخت دیدگاه‌های مهم در کثرت‌گرایی دینی و مبانی و لوازم آن‌ها همراه با ارزیابی انتقادی آن‌ها
۱۲	وحی و تجربه دینی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی دیدگاه‌ها در مورد حقیقت و جایگاه وحی و تجربه دینی، همراه با تبیین ملاک و محدوده حجیت تجربه دینی در حوزه معارف دینی و نقد دیدگاه تجربه دینی‌انگاشتن وحی
۱۳	هرمنوتیک و منطق فهم متون دینی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مکاتب هرمنوتیکی غربی و مقایسه آن‌ها با مکاتب تفسیری و قواعد اصولی و ادبی مربوط به فهم متون وحیانی در اندیشه اسلامی و نقد دیدگاه‌های کثرت‌گرا و نسبی‌گرا در فهم آیات و احادیث
۱۴	پایان‌نامه	۶	۱۹۲	عملی	ارائه یک پژوهش جامع، همراه با نقد و بررسی و تتبع کافی در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با گرایش
	جمع	۲۴	۴۸۰	-	-

امامت اهل بیت علیهم السلام

شناسنامه رشته

کد رشته: ۳۱۵۱۳۰۰

عنوان رشته: امامت اهل بیت علیهم السلام

عنوان گرایش: -

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۵

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش نیاز	۱۷	۳۱۲
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی رشته «امامت اهل بیت علیهم السلام»	۴۸	۸۷۲
جمع کل		۹۹	۱۷۴۴

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، «امامت اهل بیت علیهم‌السلام» در مقطع سطح سه است.

تعریف

ماده ۲: سطح سه رشته «امامت اهل بیت علیهم‌السلام» سومین مقطع از تحصیلات حوزوی و یکی از رشته‌های حوزه‌دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» است که طلاب ضمن شناخت عمیق فقه و اصول متعارف و آموزه‌های اسلام و مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام، مباحث و مسائل اختصاصی رشته و گرایش مذکور را در حد شناخت می‌آموزند و پس از ارتقاء صلاحیت‌های اخلاقی و احراز توان علمی و مهارتی با ارائه پایان‌نامه، موفق به دریافت مدرک سطح سه این رشته می‌شوند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) زمینه‌سازی جهت تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) شناخت عمیق مسائل فقهی و اصولی و شناخت روش استنباط فقهی؛
- ۳) شناخت استدلالی مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام بر اساس قرآن، سنت و عقل و دفاع از آن؛
- ۴) شناخت مباحث و مسائل اختصاصی رشته «امامت اهل بیت علیهم‌السلام»؛
- ۵) تقویت توان تبیین مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام و پاسخگویی به پرسش‌ها و شبهات؛
- ۶) شناخت منابع و مآخذ رشته «امامت اهل بیت علیهم‌السلام»؛
- ۷) تقویت توان استفاده از منابع و متون فقهی، اصولی و دانش‌های مرتبط با رشته «امامت اهل بیت علیهم‌السلام»؛
- ۸) تقویت مهارت‌های تبیین و ترویج معارف اسلامی در سطح میانی؛
- ۹) توان پاسخگویی به پرسش‌های تخصصی متناسب با رشته «امامت اهل بیت علیهم‌السلام»؛

۱۰) افزایش توان تحقیق در حدّ تحلیل و نقد نظرات و آراء در موضوعات و مسائل رشته «امامت اهل بیت علیهم السلام»؛

۱۱) زمینه‌سازی برای تربیت مدرسان دانش‌های مرتبط با رشته «امامت اهل بیت علیهم السلام» در سطوح پایین‌تر؛

۱۲) تربیت طلاب مستعد برای ورود به مقطع بالاتر.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۷) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهاى برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۸) تکیه بر آموزش موضوعات و مسائل اصلی رشته «امامت اهل بیت علیهم السلام»؛
- ۹) تأکید بر استفاده از متون آموزشی واجد شرایط لازم؛
- ۱۰) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۱) اهتمام به دروس فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی رشته عبارت است از:

نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، در چهار نیم‌سال ارائه می‌شود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، شش نیم‌سال است.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- (۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- (۲) دارا بودن مدرک علمی سطح دو یکی از رشته‌ها و گرایش‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی»؛
- تبصره:** پذیرش داوطلبان سایر رشته‌های تخصصی، منوط به گذراندن دروس پیش‌نیاز بلامانع است.
- (۳) قبولی در سنجش علمی.

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۷	۳۱۲
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی رشته «امامت اهل بیت علیهم السلام»	۴۸	۸۷۲
جمع کل			
		۹۹	۱۷۴۴

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	روش تفسیر قرآن کریم	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت قواعد و مراحل تفسیر صحیح قرآن کریم و کسب مهارت لازم
۲	تفسیر موضوعی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی برخی از موضوعات اخلاقی در قرآن بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش تفسیر قرآن
۳	روش فهم حدیث	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت قواعد و روش‌های مؤثر در فهم حدیث و کسب مهارت لازم
۴	فقه‌الحدیث اخلاقی	۱	۱۶	نظری	شناخت محتوای برخی از احادیث اخلاقی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش فهم حدیث
۵	خداشناسی ۱	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث ذات و صفات الهی مانند: اثبات ذات، رابطه صفات و ذات و تبیین

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
					توحید، علم، قدرت و حیات؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۶	خدانشناسی ۲	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث افعال الهی مانند: خالقیت و ربوبیت، حکمت، عدالت، مشیت و اراده؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۷	نبوت	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث نبوت مانند: ضرورت نبوت، ویژگی‌ها، راه شناخت، مناصب و اختیارات انبیاء و اثبات نبوت و خاتمیت پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۸	امامت	۲	۳۲	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث امامت مانند: ضرورت، ویژگی‌ها، راه‌های شناخت، مناصب و اختیارات امام و اثبات امامت ائمه علیهم‌السلام بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۹	مهدویت	۱	۱۶	نظری	شناخت مهم‌ترین مباحث مهدویت در مکتب شیعه مانند: رجعت، فلسفه غیبت و انتظار، آثار وجود امام غائب، ظهور و علائم آن، حکومت جهانی امام مهدی عجل‌الله‌تعالی‌فرجه همراه با پاسخ به شبهات و نقد مدعیان دروغین
۱۰	فرق و مذاهب کلامی	۱	۱۶	نظری	شناخت هویت فرهنگی و اجتماعی و ظهور شیعه امامیه و آشنایی با آموزه‌ها، روش‌ها و کتب اصلی فرقه‌های مهم تشیع و اهل تسنن مانند: اسماعیلیه، زیدیه، معتزله، اشاعره و اباضیه، با اشاره به وهابیت
۱۱	کلیات و تاریخ علم کلام	۲	۳۲	نظری	شناخت موضوع، غایت و مبانی کلام اسلامی، تبیین حجیت روش‌های عقلی و نقلی، سیر تکوین و تطور علم کلام، مشرب‌های کلامی، متکلمین بزرگ، منابع و مأخذ مهم کلامی امامیه
۱۲	معرفت‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت منابع، راه‌ها و ابزار معرفت و معیارهای صدق و کذب
۱۳	منطق کاربردی	۱	۱۶ + ۸	نظری_عملی	مروری بر مباحث استدلال برهانی و جدلی و شرایط آن‌ها، مغالطه و انواع آن و ایجاد توان بکارگیری قواعد منطق در مباحث کلامی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۴	روش سخنرانی دینی	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت اصول، آداب، مراحل و روش‌های کارآمد سخنرانی دینی به منظور کسب مهارت‌های لازم
۱۵	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت ابعاد منطقی مشکل و مسئله تحقیق و تدوین نظرات و اقوال در ساختار علمی دانش کلام و کسب مهارت لازم
جمع		۱۷	۳۱۲	-	-

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	فقه	۱۷	۲۸۰	نظری	شناخت استدلالی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه
۲	اصول	۱۷	۲۸۰	نظری	شناخت استدلالی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه
جمع		۳۴	۵۶۰	-	-

ج) دروس تخصصی رشته «امامت اهل بیت علیهم‌السلام»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	انسان در قرآن	۱	۱۶	نظری	تفسیر آیات قرآن در حوزه اوصاف و ویژگی‌های انسان؛ مانند: انتخاب‌گر، جاودانه، هدفمند، کمال‌جو، حقیقت‌گرا، آگاه به خویش، سرشت توحیدی، حامل امانت، ملهم به درک خوبی و گرایش به آن، اثرپذیر از محیط، تغییرپذیر، ستیز نهانی در اندرون، تکلیف‌پذیر، تکلیف‌گریز و محدود در علم و طاقت
۲	امامت عامه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل مرتبط با امامت مانند: ضرورت و حقیقت امامت و ولایت، انواع ولایت، اوصاف، شئون و مناصب امام، راه‌های شناخت امام و پاسخ به شبهات بر اساس قرآن، سنت و عقل
۳	چیستی و فلسفه امامت	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی چیستی و فلسفه امامت بر اساس آیات، روایات و عقل و پاسخ به شبهات
۴	نظریه‌های امامت و خلافت	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی نظریه‌های امامت از دیدگاه مذاهب شیعه و اهل تسنن و بررسی دیدگاه‌های مختلف بر اساس قرآن، سنت و عقل و پاسخ به شبهات ^۱
۵	ادله روایی امامت امیرالمومنین علی‌السلام	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین ادله امامت امیرالمومنین علی‌السلام از منظر روایات به همراه پاسخ به شبهات
۶	ادله قرآنی و عقلی امامت امیرالمومنین علی‌السلام	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین ادله امامت امیرالمومنین علی‌السلام از منظر قرآن و عقل به همراه پاسخ به شبهات

۱. در این درس، بررسی و پاسخ به شبهات جدید مورد تأکید می‌باشد.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۷	امامت اهل بیت علیهم السلام	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین ادله امامت ائمه علیهم السلام از منظر قرآن، روایات و عقل به همراه پاسخ به شبهات
۸	مهدویت	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی اشتراکات و اختلافات اعتقاد به مهدویت در مذاهب اسلامی مانند: اصالت مهدویت، تولد، طول عمر، فلسفه غیبت و انتظار، آثار وجودی امام غائب، ظهور و علائم آن
۹	عقائد خاص شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی عقائد و معارف اختصاصی شیعه مانند: عدل، بداء، الامر بین الامرین، تقیه و رجعت بر اساس کتاب، سنت و عقل و پاسخ‌گویی به شبهات ^۱
۱۰	ولایت فقیه	۲	۳۲	نظری	تبیین نظام سیاسی شیعه در عصر غیبت و شناخت استدلالی مشروعیت، شرایط، وظایف و اختیارات حاکم اسلامی از دیدگاه شیعه، با رویکرد کلامی
۱۱	عصمت امام	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی ضرورت، ماهیت، منشأ، گستره و ادله عصمت امام از منظر فریقین و بررسی دیدگاه‌های مختلف بر اساس قرآن، سنت و عقل و پاسخ به شبهات
۱۲	علم امام	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی ضرورت، ماهیت، منبع، گستره و ادله علم امام از منظر فریقین و بررسی دیدگاه‌های مختلف بر اساس قرآن، سنت و عقل و پاسخ به شبهات ^۲
۱۳	روش‌شناسی علم کلام	۱	۱۶	نظری	تبیین منابع، مبانی، اصول و روش‌های مطالعات کلام اسلامی

۱. در این درس، بررسی و پاسخ به شبهات جدید مورد تاکید می‌باشد.
 ۲. در این درس، بررسی و پاسخ به شبهات جدید مورد تاکید می‌باشد.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۴	تحلیل سیره معصومین علیهم‌السلام	۲	۳۲	نظری	تحلیل و بررسی سیره سیاسی، فرهنگی اجتماعی پیامبر اعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل بیت علیهم‌السلام از دوره بعثت تا آغاز غیبت صغری
۱۵	نقد ادله خلافت خلفا	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی و نقد ادله خلافت خلفای سه‌گانه از منظر قرآن روایات، عقل و تاریخ
۱۶	فِرَق انحرافی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مبانی فکری، آراء، جریان‌ها و شخصیت‌های فرقه انحرافی مانند: وهابیت، بابیت و بهائیت و ارزیابی و نقد آن‌ها در موضوع امامت و مهدویت ^۱
۱۷	منابع معرفتی فریقین	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی و ارزیابی مقایسه‌ای منابع معرفتی شیعه و اهل تسنن؛ مانند: قرآن، سنت، عقل، اجماع، قیاس و مصالح مرسله
۱۸	تاریخ تشیع	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی سیر تاریخی شیعه، شخصیت‌ها و آثار مهم، فرق و دولت‌های مهم شیعی از آغاز تا کنون و شناخت تمدن عظیم اسلامی و جایگاه معارف و اندیشمندان شیعه در خلق تمدن اسلامی
۱۹	مناصب امام از دیدگاه شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی و تفصیلی منصب ولایت، انواع ولایت‌ها و خصائص امام از دیدگاه شیعه
۲۰	وظایف امت نسبت به امام	۲	۳۲	نظری	شناخت وظایف امت نسبت به امام مانند: معرفت و محبت، بیعت، اطاعت، توالی و تبری، کسب معارف و علوم، نصیحت و احیاء امر ائمه علیهم‌السلام
۲۱	اعتبارسنجی احادیث امامیه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین مبانی و رویکردهای امامیه در اعتبارسنجی احادیث و قواعد آن با تأکید بر احادیث امامت به همراه بررسی و پاسخ به شبهات

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۲۲	اعتبارسنجی احادیث اهل سنت	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین مبانی و قواعد اعتبارسنجی احادیث اهل تسنن با تأکید بر احادیث امامت ضمن آشنایی با تاریخ تدوین حدیث، مصطلحات الحدیث و مصادر حدیثی اهل تسنن
۲۳	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت روش فهم نظام‌مند و روش نقد نظام‌مند نظرات و اقوال علمی دانش کلام اسلامی و کسب مهارت لازم
۲۴	پایان‌نامه	۶	۱۹۲	عملی	ارائه یک پژوهش جامع، همراه با نقد و بررسی و تتبع کافی در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با گرایش
	جمع	۴۸	۸۷۲	-	-

مهدویت

شناسنامه رشته

کد رشته: ۳۱۵۱۹۰۰

عنوان رشته: مهدویت

عنوان گرایش: -

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۵

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش نیاز	۱۹	۳۵۲
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی رشته «مهدویت»	۵۰	۹۱۲
جمع کل		۱۰۳	۱۸۲۴

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، «مهدویت» در مقطع سطح سه است.

تعریف

ماده ۲: سطح سه رشته «مهدویت» سومین مقطع از تحصیلات حوزوی و یکی از رشته‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» است که طلاب ضمن شناخت عمیق فقه و اصول متعارف و آموزه‌های اسلام و مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام، مباحث و مسائل اختصاصی رشته و گرایش مذکور را در حد شناخت می‌آموزند و پس از ارتقاء صلاحیت‌های اخلاقی و احراز توان علمی و مهارتی با ارائه پایان‌نامه، موفق به دریافت مدرک سطح سه این رشته می‌شوند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) زمینه‌سازی جهت تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) شناخت عمیق مسائل فقهی و اصولی و شناخت روش استنباط فقهی؛
- ۳) شناخت استدلالی مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام بر اساس قرآن، سنت و عقل و دفاع از آن؛
- ۴) شناخت مباحث و مسائل اختصاصی رشته «مهدویت»؛
- ۵) تقویت توان تبیین مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام و پاسخگویی به پرسش‌ها و شبهات؛
- ۶) شناخت منابع و مآخذ رشته «مهدویت»؛
- ۷) تقویت توان استفاده از منابع و متون فقهی، اصولی و دانش‌های مرتبط با رشته «مهدویت»؛
- ۸) تقویت مهارت‌های تبیین و ترویج معارف اسلامی در سطح میانی؛
- ۹) توان پاسخگویی به پرسش‌های تخصصی متناسب با رشته «مهدویت»؛
- ۱۰) افزایش توان تحقیق در حد تحلیل و نقد نظرات و آراء در موضوعات و مسائل رشته «مهدویت»؛

- ۱۱) زمینه‌سازی برای تربیت مدرسان دانش‌های مرتبط با رشته «مهدویت» در سطوح پایین‌تر؛
 ۱۲) تربیت طلاب مستعد برای ورود به مقطع بالاتر.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۷) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهای برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۸) تکیه بر آموزش موضوعات و مسائل اصلی رشته «مهدویت»؛
- ۹) تأکید بر استفاده از متون آموزشی واجد شرایط لازم؛
- ۱۰) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۱) اهتمام به دروس فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی رشته عبارت است از:

نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، در چهار نیم‌سال ارائه می‌شود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، شش نیم‌سال است.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح دو یکی از رشته‌ها و گرایش‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی»؛
- تبصره:** پذیرش داوطلبان سایر رشته‌های تخصصی، منوط به گذراندن دروس پیش‌نیاز بلامانع است.
- ۳) قبولی در سنجش علمی.

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۹	۳۵۲
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی رشته «مهدویت»	۵۰	۹۱۲
	جمع کل	۱۰۳	۱۸۲۴

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	تفسیر موضوعی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی برخی از موضوعات اخلاقی در قرآن بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش تفسیر قرآن
۲	روش تفسیر قرآن کریم	۱	۸ + ۱۶	نظری – عملی	شناخت قواعد و مراحل تفسیر صحیح قرآن کریم و کسب مهارت لازم
۳	روش فهم حدیث	۱	۸ + ۱۶	نظری – عملی	شناخت قواعد و روش‌های مؤثر در فهم حدیث و کسب مهارت لازم
۴	فقه‌الحدیث اخلاقی	۱	۱۶	نظری	شناخت محتوای برخی از احادیث اخلاقی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش فهم حدیث
۵	خداشناسی ۱	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث ذات و صفات الهی مانند: اثبات ذات، رابطه صفات و ذات و

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
					تبیین توحید، علم، قدرت و حیات؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۶	خداشناسی ۲	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث افعال الهی مانند: خالقیت و ربوبیت، حکمت، عدالت، مشیت و اراده؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۷	نبوت	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث نبوت مانند: ضرورت نبوت، ویژگی‌ها، راه شناخت، مناصب و اختیارات انبیاء و اثبات نبوت و خاتمیت پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۸	امامت	۲	۳۲	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث امامت مانند: ضرورت، ویژگی‌ها، راه‌های شناخت، مناصب و اختیارات امام و اثبات امامت ائمه علیهم‌السلام؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۹	مهدویت	۱	۱۶	نظری	شناخت مهم‌ترین مباحث مهدویت در مکتب شیعه مانند: رجعت، فلسفه غیبت و انتظار، آثار وجود امام غائب، ظهور و علائم آن، حکومت جهانی امام مهدی عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌همراه با پاسخ به شبهات و نقد مدعیان دروغین
۱۰	آشنایی با ادیان	۱	۱۶	نظری	آشنایی با چگونگی پیدایش، سیر تاریخی، کتب مقدس، آموزه‌ها، مناسک و آداب مهم ادیان زنده و بزرگ جهان (ابراهیمی و غیرابراهیمی)
۱۱	رجال کاربردی	۱	۸ + ۱۶	نظری – عملی	تطبیق مباحث مهم، کاربردی و نکات اساسی علم درایه و رجال بر احادیث و بیان معیارهای وثاقت راویان و اعتبار حدیث
۱۲	روش سخنرانی دینی	۱	۸ + ۱۶	نظری – عملی	شناخت اصول، آداب، مراحل و روش‌های کارآمد سخنرانی دینی به منظور کسب مهارت‌های لازم
۱۳	فرق و مذاهب کلامی	۱	۱۶	نظری	شناخت هویت فرهنگی و اجتماعی و ظهور شیعه امامیه و آشنایی با آموزه‌ها، روش‌ها و کتب اصلی فرقه‌های مهم تشیع و اهل تسنن مانند: اسماعیلیه، زیدیه، معتزله، اشاعره و اباضیه، با اشاره به وهابیت

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۴	کلیات و تاریخ علم کلام	۲	۳۲	نظری	شناخت موضوع، غایت و مبانی کلام اسلامی، تبیین حجیت روش‌های عقلی و نقلی، سیر تکوین و تطور علم کلام، مشرب‌های کلامی، متکلمین بزرگ، منابع و مأخذ مهم کلامی امامیه
۱۵	معرفت‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت منابع، راه‌ها و ابزار معرفت و معیارهای صدق و کذب
۱۶	منطق کاربردی	۱	۸ + ۱۶	نظری – عملی	مروری بر مباحث استدلال برهانی و جدلی و شرایط آنها، مغالطه و انواع آن و ایجاد توان بکارگیری قواعد منطق در مباحث کلامی
۱۷	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری – عملی	شناخت ابعاد منطقی مشکل و مساله تحقیق و تدوین نظرات و اقوال در ساختار علمی دانش کلام و کسب مهارت لازم
جمع		۱۹	۳۵۲	-	-

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	فقه	۱۷	۲۸۰	نظری	شناخت استدلالی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه
۲	اصول	۱۷	۲۸۰	نظری	شناخت استدلالی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه
جمع		۳۴	۵۶۰	-	-

(ج) دروس تخصصی رشته «مهدویت»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۱	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای شانزدهم تا هجدهم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه ^۱
۲	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۲	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای نوزدهم تا بیست و یکم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۳	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۳	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و دوم تا بیست و چهارم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۴	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۴	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و پنجم تا بیست و هفتم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۵	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۵	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و هشتم تا سی‌ام قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۶	مهدویت در قرآن	۲	۳۲	نظری	شناخت و طبقه‌بندی مجموعه آیات مرتبط با مهدویت و تفسیر آیات مهم همراه با بررسی و پاسخ به شبهات پیرامونی
۷	مهدویت در احادیث	۲	۳۲	نظری	شناخت و دسته‌بندی مجموعه احادیث مهدوی وارده از طُرُق شیعه و اهل تسنن و بررسی اعتبار و دلالت آن‌ها، همراه با مقایسه روایات خاص، عام و مشترک در موضوعات مهدویت
۸	امامت عامه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل مرتبط با امامت مانند: ضرورت و حقیقت امامت و ولایت، انواع ولایت، اوصاف، شئون و مناصب امام، راه‌های شناخت

۱. دروس تفسیر قرآن کریم ۱ تا ۵ با تصمیم گروه علمی _ تربیتی واحد آموزشی تخصصی مجری این رشته، می‌تواند به صورت مطالعاتی (همراه با جلسات حضوری محدود برای ارائه برخی از مباحث ضروری) اجرا شود.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
					امام و پاسخ به شبهات بر اساس قرآن، سنت و عقل
۹	امامت خاصه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی ادله عقلی و نقلی امامت امیرالمومنین علی علیه‌السلام و سایر ائمه علیهم‌السلام و نقد ادله خلافت خلفای سه‌گانه بر اساس قرآن، سنت و عقل و پاسخ به شبهات مرتبط (با تأکید بر شبهات زیدیه، اسماعیلیه و واقفیه)
۱۰	ولایت فقیه	۲	۳۲	نظری	تبیین نظام سیاسی شیعه در عصر غیبت و شناخت استدلالی مشروعیت، شرایط، وظایف و اختیارات حاکم اسلامی از دیدگاه شیعه، با رویکرد کلامی
۱۱	ادعیه و زیارت‌شناسی مهدویت	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی معارف امامت و مهدویت در ادعیه و زیارات مأثوره مانند: دعای ندبه، عهد، افتتاح، زیارت آل یاسین، برخی ادعیه صحیفه سجاده و دعاها و زیارات منسوب به حضرت مهدی عجل‌الله‌تعالی‌فرجه
۱۲	تاریخ تشیع	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی سیر تاریخی شیعه، شخصیت‌ها و آثار مهم، فرق و دولت‌های مهم شیعی از آغاز تا کنون و شناخت تمدن عظیم اسلامی و جایگاه معارف و اندیشمندان شیعه در خلق تمدن اسلامی
۱۳	تحلیل سیره معصومین علیهم‌السلام	۲	۳۲	نظری	تحلیل و بررسی سیره سیاسی، فرهنگی اجتماعی پیامبر اعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل‌بیت علیهم‌السلام از دوره بعثت تا آغاز غیبت صغری
۱۴	جریان‌های انحرافی مهدویت در دوره معاصر	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی زمینه‌ها و عوامل پیدایش و ارزیابی و نقد جریان‌های مدعی مهدویت (مانند: قادیانیه و یمانی) و جریان‌های انحرافی معاصر در مهدویت (مانند: انجمن حجتیه)
۱۵	روش‌شناسی علم کلام	۱	۱۶	نظری	تبیین منابع، مبانی، اصول و روش‌های مطالعات کلام اسلامی
۱۶	فِرَق انحرافی ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مبانی فکری، آراء، جریان‌ها و شخصیت‌های فرقه انحرافی وهابیت و ارزیابی و نقد آن‌ها در موضوع امامت و مهدویت

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۷	فِرَق انحرافی ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مبانی فکری، آراء، جریان‌ها و شخصیت‌های فرقه انحرافی بابت و بهائیت و ارزیابی و نقد آن‌ها در موضوع امامت و مهدویت
۱۸	مُنَجی در ادیان	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی اندیشه منجی‌گروی در ادیان (مانند: اسلام، مسیحیت، یهود، زرتشت، کنفوسیوس، بودا) و ریشه‌های گرایش به منجی‌گروی و نجات‌بخشی در همه گروه‌ها و گرایش‌های انسانی و مکاتب جدید بشری و بررسی اشتراکات و اختلافات آن‌ها
۱۹	مأخذشناسی امامت و مهدویت	۱	۸ + ۱۶	نظری – عملی	معرفی توصیفی و تحلیلی مهم‌ترین منابع و متون مذاهب اسلامی در حوزه امامت و مهدویت به ویژه منابع امامیه همراه با متن خوانی بخش‌هایی از آن‌ها
۲۰	مسائل اساسی مهدویت ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل مهم مهدویت مانند: شرایط تاریخی و اجتماعی دوره میلاد حضرت مهدی عجل‌الله‌تعالی‌فرجه، ولادت و نسب حضرت، خصوصیات شخصی حضرت، شخصی یا نوعی بودن مهدی و دلایل امامت حضرت
۲۱	مسائل اساسی مهدویت ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل مهم مهدویت مانند: غیبت، انواع و فلسفه غیبت، نیابت خاصه و عامه، طول عمر، فواید امام غایب، ملاقات و رؤیت در دوره غیبت، وظایف امت نسبت به امام غائب (مانند: انتظار) و ملاحم و فتن
۲۲	مسائل اساسی مهدویت ۳	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل مهم مهدویت مانند: مفهوم، شرایط، موانع، علائم، وقایع و اهداف ظهور، قیام و یاران حضرت، تشکیل حکومت حضرت مهدی عجل‌الله‌تعالی‌فرجه و ویژگی‌های آن و رجعت
۲۳	مهدویت و آینده جهان	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی نسبت مهدویت با آینده جهان و هدف تاریخ، نسبت حکومت جهانی حضرت با جهانی‌شدن و جهانی‌سازی و راه‌کارهای استفاده

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
					از فرصت‌ها و ظرفیت‌های به وجود آمده برای زمینه‌سازی ظهور و انقلاب جهانی مهدوی
۲۴	مهدویت و کارکردهای فرهنگی و اجتماعی	۲	۳۲	نظری	تبیین کارکردهای فرهنگی و اجتماعی اعتقاد به مهدویت (مانند: امیدواری به آینده، معنابخشی و نشاط زندگی، انسجام و انضباط اجتماعی) و آسیب‌شناسی فرهنگ عامه مردم در رابطه با مهدویت (آداب، رسوم، زیارت‌گاه‌ها، سرودها، افسانه‌ها، خرافات و جعلیات) و نیز ارائه راه کارهای بهینه‌سازی کارکردهای فرهنگی اجتماعی مهدویت
۲۵	مهدویت و مستشرقان	۱	۱۶	نظری	شناخت و نقد مهم‌ترین دیدگاه‌های خاورشناسان پیرامون مهدویت همراه با بررسی ماهیت استشراق و مکاتب آن
۲۶	وظایف امت نسبت به امام	۲	۳۲	نظری	شناخت وظایف امت نسبت به امام مانند: معرفت و محبت، بیعت، اطاعت، تولی و تبری، کسب معارف و علوم، نصیحت و احیاء امر ائمه علیهم‌السلام
۲۷	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری – عملی	شناخت روش فهم نظام‌مند و روش نقد نظام‌مند نظرات و اقوال علمی دانش کلام اسلامی و کسب مهارت لازم
۲۸	پایان‌نامه	۶	۱۹۲	عملی	ارائه یک پژوهش جامع، همراه با نقد و بررسی و تتبع کافی در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با رشته
	جمع	۵۰	۹۱۲	-	-

شیعه شناسی

شناسنامه رشته

کد رشته: ۳۱۵۱۴۰۰

عنوان رشته: شیعه شناسی

عنوان گرایش: -

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۵

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش نیاز	۱۸	۳۳۶
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی رشته «شیعه شناسی»	۵۳	۹۶۰
جمع کل		۱۰۵	۱۸۵۶

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، «مهدویت» در مقطع سطح سه است.

تعریف

ماده ۲: سطح سه رشته «شیعه‌شناسی» سومین مقطع از تحصیلات حوزوی و یکی از رشته‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» است که طلاب ضمن شناخت عمیق فقه و اصول متعارف و آموزه‌های اسلام و مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام، مباحث و مسائل اختصاصی رشته و گرایش مذکور را در حد شناخت می‌آموزند و پس از ارتقاء صلاحیت‌های اخلاقی و احراز توان علمی و مهارتی با ارائه پایان‌نامه، موفق به دریافت مدرک سطح سه این رشته می‌شوند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) زمینه‌سازی جهت تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) شناخت عمیق مسائل فقهی و اصولی و شناخت روش استنباط فقهی؛
- ۳) شناخت استدلالی مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام بر اساس قرآن، سنت و عقل و دفاع از آن؛
- ۴) شناخت مباحث و مسائل اختصاصی رشته «شیعه‌شناسی»؛
- ۵) تقویت توان تبیین مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام و پاسخگویی به پرسش‌ها و شبهات؛
- ۶) شناخت منابع و مآخذ رشته «شیعه‌شناسی»؛
- ۷) تقویت توان استفاده از منابع و متون فقهی، اصولی و دانش‌های مرتبط با رشته «شیعه‌شناسی»؛
- ۸) تقویت مهارت‌های تبیین و ترویج معارف اسلامی در سطح میانی؛
- ۹) توان پاسخگویی به پرسش‌های تخصصی متناسب با رشته «شیعه‌شناسی»؛
- ۱۰) افزایش توان تحقیق در حد تحلیل و نقد نظرات و آراء در موضوعات و مسائل رشته «شیعه‌شناسی»؛

- ۱۱) زمینه‌سازی برای تربیت مدرسان دانش‌های مرتبط با رشته «شیعه‌شناسی» در سطوح پایین‌تر؛
۱۲) تربیت طلاب مستعد برای ورود به مقطع بالاتر.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۷) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهای برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۸) تکیه بر آموزش موضوعات و مسائل اصلی رشته «شیعه‌شناسی»؛
- ۹) تأکید بر استفاده از متون آموزشی واجد شرایط لازم؛
- ۱۰) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۱) اهتمام به دروس فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی رشته عبارت است از:

نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، در چهار نیم‌سال ارائه می‌شود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، شش نیم‌سال است.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح دو یکی از رشته‌ها و گرایش‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی»؛
- تبصره:** پذیرش داوطلبان سایر رشته‌های تخصصی، منوط به گذراندن دروس پیش‌نیاز بلامانع است.
- ۳) قبولی در سنجش علمی.

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۸	۳۳۶
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی رشته «شیعه‌شناسی»	۵۳	۹۶۰
جمع کل			
		۱۰۵	۱۸۵۶

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	تفسیر موضوعی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی برخی از موضوعات اخلاقی در قرآن بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش تفسیر قرآن
۲	فقه‌الحديث اخلاقی	۱	۱۶	نظری	شناخت محتوای برخی از احادیث اخلاقی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش فهم حدیث
۳	روش تفسیر قرآن کریم	۱	۸ + ۱۶	نظری – عملی	شناخت قواعد و مراحل تفسیر صحیح قرآن کریم و کسب مهارت لازم
۴	روش فهم حدیث	۱	۸ + ۱۶	نظری – عملی	شناخت قواعد و روش‌های مؤثر در فهم حدیث و کسب مهارت لازم
۵	کلیات و تاریخ علم کلام	۲	۳۲	نظری	شناخت موضوع، غایت و مبانی کلام اسلامی، تبیین حجیت روش‌های عقلی و نقلی، سیر تکوین

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
					و تطور علم کلام، مشرب‌های کلامی، متکلمین بزرگ، منابع و مأخذ مهم کلامی امامیه
۶	معرفت‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت منابع، راه‌ها و ابزار معرفت و معیارهای صدق و کذب
۷	خداشناسی ۱	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث ذات و صفات الهی مانند: اثبات ذات، رابطه صفات و ذات و تبیین توحید، علم، قدرت و حیات؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۸	خداشناسی ۲	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث افعال الهی مانند: خالقیت و ربوبیت، حکمت، عدالت، مشیت و اراده؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۹	نبوت	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث نبوت مانند: ضرورت نبوت، ویژگی‌ها، راه شناخت، مناصب و اختیارات انبیاء و اثبات نبوت و خاتمیت پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۱۰	امامت	۲	۳۲	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث امامت مانند: ضرورت، ویژگی‌ها، راه‌های شناخت، مناصب و اختیارات امام و اثبات امامت ائمه علیهم‌السلام؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۱۱	مهدویت	۱	۱۶	نظری	شناخت مهم‌ترین مباحث مهدویت در مکتب شیعه مانند: رجعت، فلسفه غیبت و انتظار، آثار وجود امام غائب، ظهور و علائم آن، حکومت جهانی امام مهدی عجل‌الله‌تعالی‌فرجه همراه با پاسخ به شبهات و نقد مدعیان دروغین
۱۲	فرق و مذاهب کلامی	۱	۱۶	نظری	شناخت هویت فرهنگی و اجتماعی و ظهور شیعه امامیه و آشنایی با آموزه‌ها، روش‌ها و کتب اصلی فرقه‌های مهم تشیع و اهل تسنن مانند: اسماعیلیه، زیدیه، معتزله، اشاعره و اباضیه، با اشاره به وهابیت

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۳	رجال کاربردی	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	تطبيق مباحث مهم، کاربردی و نکات اساسی علم درایه و رجال بر احادیث و بیان معیارهای وثاقت راویان و اعتبار حدیث
۱۴	منطق کاربردی	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	مروری بر مباحث استدلال برهانی و جدلی و شرایط آنها، مغالطه و انواع آن و ایجاد توان بکارگیری قواعد منطق در مباحث کلامی
۱۵	روش سخنرانی دینی	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	شناخت اصول، آداب، مراحل و روش‌های کارآمد سخنرانی دینی به منظور کسب مهارت‌های لازم
۱۶	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	شناخت ابعاد منطقی مشکل و مساله تحقیق و تدوین نظرات و اقوال در ساختار علمی دانش کلام و کسب مهارت لازم
جمع		۱۸	۳۳۶	-	-

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۳	فقه	۱۷	۲۸۰	نظری	شناخت استدلالی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه
۴	اصول	۱۷	۲۸۰	نظری	شناخت استدلالی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه
جمع		۳۴	۵۶۰	-	-

ج) دروس تخصصی رشته «شیعه‌شناسی»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۱	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای شانزدهم تا هجدهم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه ^۱
۲	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۲	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای نوزدهم تا بیست و یکم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۳	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۳	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و دوم تا بیست و چهارم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۴	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۴	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و پنجم تا بیست و هفتم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۵	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۵	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و هشتم تا سی‌ام قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۶	تفسیر موضوعی	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی برخی از موضوعات اعتقادی در قرآن بر اساس روش تفسیر قرآن کریم و بررسی آراء مفسران در این خصوص با تأکید بر تفاسیر المیزان و تسنیم
۷	فقه الحدیث روایات اعتقادی	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی محتوای برخی از احادیث اعتقادی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش فهم حدیث
۸	ذات و صفات الهی در عقاید شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین ادله اثبات وجود خداوند، اقسام صفات الهی، رابطه ذات و صفات و تبیین صفات الهی، از دیدگاه شیعه امامیه

۱. دروس تفسیر قرآن کریم ۱ تا ۵ با تصمیم گروه علمی _ تربیتی واحد آموزشی تخصصی مجری این رشته، می‌تواند به صورت مطالعاتی (همراه با جلسات حضوری محدود برای ارائه برخی از مباحث ضروری) اجرا شود.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۹	افعال الهی در عقاید شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین مبانی و مسائل افعال الهی مانند حسن و قبح افعال، عدل و حکمت الهی، جبر و اختیار، قضا و قدر، خیر و شر، هدایت و ضلالت و بداء از دیدگاه شیعه امامیه
۱۰	نبوت در عقاید شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی ضرورت نبوت، ویژگی‌ها، مناصب و مقامات نبی و خاتمیت پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله از دیدگاه شیعه امامیه
۱۱	امامت عامه در عقاید شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل عام امامت مانند حقیقت و ضرورت امامت، مناصب، ویژگی‌ها و راه‌های شناخت امام از دیدگاه شیعه امامیه
۱۲	امامت خاصه در عقاید شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین ادله عقلی و نقلی امامت امیرالمومنین علیه‌السلام و سایر ائمه اثنی عشر علیهم‌السلام و پاسخ به شبهات
۱۳	مهدویت در عقاید شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مباحث مهدویت مانند ولادت، غیبت، نبابت، طول عمر، علائم ظهور و رجعت و پاسخ به شبهات از دیدگاه شیعه امامیه
۱۴	ولایت فقیه	۲	۳۲	نظری	تبیین نظام سیاسی شیعه در عصر غیبت و شناخت استدلالی مشروعیت، شرایط، وظایف و اختیارات حاکم اسلامی از دیدگاه شیعه، با رویکرد کلامی
۱۵	اهل بیت علیهم‌السلام در نگاه شیعه	۱	۱۶	نظری	شناخت مفهوم، مصادیق، جایگاه و شئون اهل بیت علیهم‌السلام از منظر شیعه امامیه همراه با ارزیابی دیدگاه دیگر مذاهب اسلامی و مستشرقان
۱۶	تفسیر قرآن از دیدگاه شیعه	۱	۱۶	نظری	شناخت مکاتب و شیوه‌های تفسیری شیعه همراه با معرفی مهم‌ترین تفاسیر شیعه
۱۷	علوم قرآنی از دیدگاه شیعه	۱	۱۶	نظری	شناخت مباحث علوم قرآنی از دیدگاه شیعه امامیه مانند نزول قرآن، اسباب نزول، کتابت و جمع آوری، اعجاز قرآن، تحریف‌ناپذیری قرآن، تأویل‌پذیری، نسخ، قرائت و قراء
۱۸	معاد در عقاید شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین مباحث معاد مانند مرگ، برزخ، معاد جسمانی و روحانی، نظام پاداش و جزا و خلود از دیدگاه شیعه امامیه

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۹	حدیث از دیدگاه شیعه	۱	۱۶	نظری	شناخت تاریخ حدیث شیعه، مهم‌ترین محدثین و منابع حدیثی شیعه؛ همراه با شناخت جایگاه دانش حدیث در منظومه علوم اسلامی
۲۰	علوم عقلی از دیدگاه شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت تاریخ کلام، فلسفه و عرفان شیعی و تبیین جایگاه، جریان‌ها و منابع آن‌ها در فرهنگ و تمدن شیعه
۲۱	فقه شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی منابع، مبانی، روش استنباط و ادوار اجتهاد در فقه شیعه و تمایز آن با فقه دیگر مذاهب اسلامی
۲۲	اخلاق در شیعه	۱	۱۶	نظری	شناخت تاریخ، مکاتب، دانشمندان و آثار اخلاقی شیعه، همراه با معرفی جایگاه اخلاق در منظومه علوم اسلامی و مبانی و منابع اخلاق در نگاه شیعه امامیه
۲۳	منابع و روش معرفتی شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت اعتبار و قلمرو منابع معرفتی شیعه (قرآن، سنت و سیره معصومین علیهم‌السلام، عقل، کشف و شهود)، همراه با معرفی روش‌های معتبر معرفتی (روش عقلی و نقلی)
۲۴	فرق شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی دیدگاه‌ها در خصوص ظهور و شکل‌گیری شیعه امامیه و شناخت تاریخ و گسترش سایر فرقه‌های شیعه مانند: کیسانیه، زیدیه، اسماعیلیه و معرفی اجمالی مهم‌ترین عقاید، اندیشمندان و آثار علمی این فرق
۲۵	تاریخ فرهنگی و اجتماعی شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی وضعیت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جوامع شیعه در طول تاریخ و روند تغییرات آن‌ها همراه با تبیین ارتباط جامعه شیعه با پیروان دیگر ادیان و مذاهب
۲۶	جغرافیای انسانی و سیاسی شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت چگونگی ورود و گسترش شیعه و وضعیت فعلی شیعیان در مناطق مختلف جهان مانند: عراق، ایران، شامات، شبه قاره و آفریقا،

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
					اروپا و تبیین جایگاه سیاسی شیعه در مناطق مذکور
۲۷	دولت‌ها و نهضت- های شیعی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی عوامل شکل‌گیری، گسترش و انقراض دولت‌های شیعی و بررسی قیام‌ها و نهضت‌های شیعی با تأکید بر شناخت مبانی فکری، بسترهای پیدایش، اهداف و آرمان‌های انقلاب اسلامی ایران و دست آوردهای آن
۲۸	شعائر و آداب و رسوم شیعه	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین شعائر، آداب و رسوم شیعه همراه با معرفی پیشینه و تطورات آن‌ها
۲۹	مدارس فکری شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت شکل‌گیری و تطور حوزه‌های فکری شیعی از مدرسه مدینه تا دوران معاصر به همراه شناخت شخصیت‌های شاخص، علوم رایج، آثار مهم و نقش آفرینی حوزه‌های علمیه شیعه
۳۰	مهارت‌های ارتباط با آسیب‌دیدگان	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	آشنایی با اصول و روشهای روان‌شناختی ارتباط با آسیب‌دیدگان از فرق و ادیان و شیوه ارائه مشاوره به آنان و کسب مهارت‌های آن
۳۱	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	شناخت روش فهم نظام‌مند و روش نقد نظام‌مند نظرات و اقوال علمی دانش کلام اسلامی و کسب مهارت لازم
۳۲	پایان‌نامه	۶	۱۹۲	عملی	ارائه یک پژوهش جامع، همراه با نقد و بررسی و تتبع کافی در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با رشته
	جمع	۵۳	۹۶۰	-	-

ادیان با گرایش نقد زرتشتی‌گری

شناسنامه رشته

کد رشته: ۳۱۵۱۱۱۱

عنوان رشته: ادیان

عنوان گرایش: نقد زرتشتی‌گری

آخرین مرجع مصوب‌کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۶

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۴	۲۶۴
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «ادیان»	۲۱	۳۵۲
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد زرتشتی‌گری»	۳۱	۶۰۸
	جمع کل	۱۰۰	۱۷۸۴

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، «ادیان با گرایش نقد زرتشتی‌گری» در مقطع سطح سه است.

تعریف

ماده ۲: سطح سه رشته «ادیان» با گرایش «نقد زرتشتی‌گری» سومین مقطع از تحصیلات حوزوی و یکی از رشته‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» است که طلاب ضمن شناخت عمیق فقه و اصول متعارف و آموزه‌های اسلام و مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام، مباحث و مسائل اختصاصی رشته و گرایش مذکور را در حد شناخت می‌آموزند و پس از ارتقاء صلاحیت‌های اخلاقی و احراز توان علمی و مهارتی با ارائه پایان‌نامه، موفق به دریافت مدرک سطح سه این رشته و گرایش می‌شوند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) زمینه‌سازی جهت تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) شناخت عمیق مسائل فقهی و اصولی و شناخت روش استنباط فقهی؛
- ۳) شناخت استدلالی مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام بر اساس قرآن، سنت و عقل و دفاع از آن؛
- ۴) شناخت مباحث و مسائل اختصاصی رشته «ادیان» و گرایش مربوطه؛
- ۵) تقویت توان تبیین مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام و پاسخگویی به پرسش‌ها و شبهات؛
- ۶) شناخت منابع و مآخذ رشته «ادیان» و گرایش مربوطه؛
- ۷) تقویت توان استفاده از منابع و متون فقهی، اصولی و دانش‌های مرتبط با رشته «ادیان» و گرایش مربوطه؛
- ۸) تقویت مهارت‌های تبیین و ترویج معارف اسلامی در سطح میانی؛
- ۹) توان پاسخگویی به پرسش‌های تخصصی متناسب با رشته «ادیان» و گرایش مربوطه؛

۱۰) افزایش توان تحقیق در حدّ تحلیل و نقد نظرات و آراء در موضوعات و مسائل رشته «ادیان» و گرایش مربوطه؛

۱۱) زمینه‌سازی برای تربیت مدرسان دانش‌های مرتبط با رشته «ادیان» و گرایش مربوطه در سطوح پایین‌تر؛

۱۲) تربیت طلاب مستعد برای ورود به مقطع بالاتر.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۷) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهاى برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۸) تکیه بر آموزش موضوعات و مسائل اصلی رشته «ادیان» و گرایش مربوطه؛
- ۹) تأکید بر استفاده از متون آموزشی واجد شرایط لازم؛
- ۱۰) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۱) اهتمام به دروس فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی رشته عبارت است از:

نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، در چهار نیم‌سال ارائه می‌شود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، شش نیم‌سال است.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح دو یکی از رشته‌ها و گرایش‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی»؛
- تبصره:** پذیرش داوطلبان سایر رشته‌های تخصصی، منوط به گذراندن دروس پیش‌نیاز بلامانع است.
- ۳) قبولی در سنجش علمی.

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۴	۲۶۴
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «ادیان»	۲۱	۳۵۲
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد زرتشتی‌گری»	۳۱	۶۰۸
	جمع کل	۱۰۰	۱۷۸۴

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

(الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	روش تفسیر قرآن کریم	۱	۱۶ + ۸	نظری_عملی	شناخت قواعد و مراحل تفسیر صحیح قرآن کریم و کسب مهارت لازم
۲	تفسیر موضوعی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی برخی از موضوعات اخلاقی در قرآن بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش تفسیر قرآن
۳	روش فهم حدیث	۱	۱۶ + ۸	نظری_عملی	شناخت قواعد و روش‌های مؤثر در فهم حدیث و کسب مهارت لازم
۴	فقه‌الحدیث اخلاقی	۱	۱۶	نظری	شناخت محتوای برخی از احادیث اخلاقی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش فهم حدیث

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۵	خداشناسی ۱	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث ذات و صفات الهی مانند: اثبات ذات، رابطه صفات و ذات و تبیین توحید، علم، قدرت و حیات؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۶	خداشناسی ۲	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث افعال الهی مانند: خالقیت و ربوبیت، حکمت، عدالت، مشیت و اراده؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۷	نبوت	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث نبوت مانند: ضرورت نبوت، ویژگی‌ها، راه شناخت، مناصب و اختیارات انبیاء و اثبات نبوت و خاتمیت پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۸	امامت	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث امامت مانند: ضرورت، ویژگی‌ها، راه‌های شناخت، مناصب و اختیارات امام و اثبات امامت ائمه علیهم‌السلام بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۹	مهدویت	۱	۱۶	نظری	شناخت مهم‌ترین مباحث مهدویت در مکتب شیعه مانند: رجعت، فلسفه غیبت و انتظار، آثار وجود امام غائب، ظهور و علائم آن، حکومت جهانی امام مهدی عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌همراه با پاسخ به شبهات و نقد مدعیان دروغین
۱۰	آشنایی با ادیان	۱	۱۶	نظری	آشنایی با چگونگی پیدایش، سیر تاریخی، کتب مقدس، آموزه‌ها، مناسک و آداب مهم ادیان زنده و بزرگ جهان (ابراهیمی و غیرابراهیمی)
۱۱	معرفت‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت منابع، راه‌ها و ابزار معرفت و معیارهای صدق و کذب
۱۲	منطق کاربردی	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	مروری بر مباحث استدلال برهانی و جدلی و شرایط آن‌ها، مغالطه و انواع آن و ایجاد توان بکارگیری قواعد منطق در مباحث کلامی
۱۳	روش سخنرانی دینی	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت اصول، آداب، مراحل و روش‌های کارآمد سخنرانی دینی به منظور کسب مهارت‌های لازم

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۴	روش تحقیق	۱	۱۶ + ۸	نظری_عملی	شناخت ابعاد منطقی مشکل و مسئله تحقیق و تدوین نظرات و اقوال در ساختار علمی دانش کلام و کسب مهارت لازم
جمع		۱۴	۲۶۴	-	-

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	فقه	۱۷	۲۸۰	نظری	شناخت استدلالی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه
۲	اصول	۱۷	۲۸۰	نظری	شناخت استدلالی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه
جمع		۳۴	۵۶۰	-	-

ج) دروس تخصصی مشترک رشته «ادیان»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	فقه الحدیث روایات اعتقادی	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی محتوای برخی از احادیث اعتقادی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در محث روش فهم حدیث
۲	کلام اسلامی ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم براهین اثبات خدا و اسماء و صفات الهی به صورت متن محور
۳	کلام اسلامی ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث افعال الهی به صورت متن محور
۴	کلام اسلامی ۳	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم نبوت به صورت متن محور
۵	کلام اسلامی ۴	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم معاد به صورت متن محور

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۶	انسان در قرآن	۱	۱۶	نظری	تفسیر آیات قرآن در حوزه اوصاف و ویژگی‌های انسان؛ مانند: انتخاب‌گر، جاودانه، هدمند، کمال‌جو، حقیقت‌گرا، آگاه به خویش، سرشت توحیدی، حامل امانت، ملهم به درک خوبی و گرایش به آن، اثرپذیر از محیط، تغییرپذیر، ستیز نهانی در اندرون، تکلیف‌پذیر، تکلیف‌گریز و محدود در علم و طاقت
۷	معرفت‌شناسی دینی	۲	۳۲	نظری	شناخت تعریف، انواع، شرایط و محدودیت‌های معرفت، معیار صدق و روش‌های دستیابی به معرفت بر اساس منابع دینی (قرآن کریم، سنت و عقل)
۸	مسائل جدید کلامی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی استدلالی مهم‌ترین مسائل جدید کلامی مانند: معرفت دینی، وحی و تجربه دینی، زبان دین، هرمنوتیک و منطق فهم متون دینی، عقل‌گرایی و ایمان‌گرایی
۹	شناخت ادیان	۲	۳۲	نظری	آشنایی با تاریخ و شناخت و بررسی مهم‌ترین مباحث اعتقادات، شریعت و متون مقدس ادیان زنده جهان با رویکرد انتقادی
۱۰	موعودشناسی در ادیان	۲	۳۲	نظری	شناخت و ارزیابی مهم‌ترین دیدگاه‌های ادیان در خصوص آخرالزمان، موعود و انتظار و به همراه تبیین آموزه مهدویت در اسلام مانند: فلسفه غیبت و انتظار، آثار وجودی امام غائب، ظهور و علائم آن و حکومت حضرت مهدی <small>عجل‌الله‌تعالی‌فرجه</small>
۱۱	شبهه‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت انتقادی شبهات مهم و رایج در ادیان مختلف در رابطه با موضوعات قرآنی، کلامی، فقهی و جزائی اسلام و پاسخ به آن‌ها
۱۲	مهارت‌های ارتباط با آسیب‌دیدگان	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	آشنایی با اصول و روش‌های روان‌شناختی ارتباط با آسیب‌دیدگان از فرق و ادیان و شیوه ارائه مشاوره به آنان و کسب مهارت‌های آن
۱۳	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت روش فهم نظام‌مند و روش نقد نظام‌مند نظرات و اقوال علمی دانش کلام اسلامی و کسب مهارت لازم
	جمع	۲۱	۳۵۲	-	-

د) دروس اختصاصی گرایش «نقد زرتشتی‌گری»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	خداشناسی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مهم‌ترین مباحث خداشناسی زرتشتی بر اساس اوستا و منابع پهلوی و نقد آن بر اساس مکتب اهل بیت علیهم‌السلام
۲	راهنماشناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی مهم‌ترین مباحث راهنماشناسی زرتشتی بر اساس اوستا و منابع پهلوی و نقد آن بر اساس مکتب اهل بیت علیهم‌السلام
۳	جهان‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی مهم‌ترین مباحث جهان‌شناسی و انسان‌شناسی زرتشتی بر اساس اوستا و منابع پهلوی و نقد آن بر اساس مکتب اهل بیت علیهم‌السلام
۴	فرجام‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی مهم‌ترین مباحث موعودشناسی و معادشناسی زرتشتی بر اساس اوستا و منابع پهلوی و نقد آن بر اساس مکتب اهل بیت علیهم‌السلام
۵	شریعت و آئین‌ها	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مهم‌ترین مسائل شریعت و آئین‌های زرتشتی بر اساس اوستا و منابع پهلوی مانند: کُشتی‌بندی، سدره‌پوشی، ازدواج، آئین‌های تطهیر، نیایش و عبادت، ارث، احکام زنان و احکام جزایی و نقد آن بر اساس مکتب اهل بیت علیهم‌السلام
۶	ایران‌شناسی و شرق‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی انتقادی مهم‌ترین مکاتب، اهداف، شخصیت‌ها و آراء شرق‌شناسان با تأکید بر ایران‌شناسی
۷	تاریخ ایران اسلامی	۲	۳۲	نظری	تحلیل و بررسی مهم‌ترین وقایع و حوادث تاریخی از دوره ورود اسلام به ایران تا انتهای دوره پهلوی با تأکید بر شناخت وضعیت زرتشتیان در این دوره و پاسخ‌گویی به شبهات ملی‌گرایی
۸	تاریخ ایران باستان	۳	۴۸	نظری	آشنایی با مکاتب، روش‌ها و منابع در تاریخ‌نگاری ایران و شناخت و بررسی انتقادی مهم‌ترین وقایع و حوادث تاریخی از دوره شکل‌گیری ایران تا انتهای دوره ساسانیان
۹	زبان ادیان ایرانی	۲	۱۶+۳۲	نظری- عملی	شناخت و بررسی خطوط، الفبای زبان‌های ایران باستان، اصطلاح‌شناسی و کتیبه‌شناسی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۰	فتوحات اسلامی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین وقایع و حوادث مرتبط با فتوحات قرون نخستین اسلامی در ایران و بررسی دیدگاه اهل بیت علیهم‌السلام در این خصوص همراه با بررسی عوامل تأثیرگذار در گرایش ایرانیان به اسلام
۱۱	کیش‌ها و نحله‌های ایرانی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مهم‌ترین آراء و آئین‌های نحله‌های ایرانی مانند: مجوس، میترائیسم، مانویت، مزدک و یزیدیان و نقد آن‌ها بر اساس دیدگاه قرآن، روایات و عقل
۱۲	گاه‌شماری و اماکن زرتشتی	۱	۱۶	نظری	بررسی تحلیلی و ارزیابی مناسبت‌ها و جشن‌های زرتشتی مانند: نوروز، مهرگان، سده، چهارشنبه سوری و شب یلدا و بررسی و نقد آن‌ها؛ همراه با بررسی اماکن مقدس (مانند: آتشکده‌ها و پیرانگاه‌ها) و دخمه‌ها
۱۳	متون دینی زرتشتی	۲	۳۲	نظری	شناخت مهم‌ترین متون و منابع زرتشتی اعم از اوستایی، پهلوی و فارسی همراه با تحلیل و بررسی موضوعات، ساختار، محتوا و اعتبارسنجی متون
۱۴	ملی‌گرایی و باستان‌گرایی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی انتقادی مسئله هویت ایرانی و جریان‌شناسی مباحث ملی‌گرایی و باستان‌گرایی در ایران
۱۵	مناسبات ایران و اسلام	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی مناسبات ایران و اسلام و خدمات متقابل آن‌ها به همراه بررسی روابط ایرانیان و اهل بیت علیهم‌السلام
۱۶	پایان‌نامه	۶	۱۹۲	عملی	ارائه یک پژوهش جامع، همراه با نقد و بررسی و تتبع کافی در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با گرایش
	جمع	۳۱	۶۰۸	-	-

ادیان با گرایش نقد مسیحیت

شناسنامه رشته

کد رشته: ۳۱۵۱۱۱۲

عنوان رشته: ادیان

عنوان گرایش: نقد مسیحیت

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۶

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۴	۲۶۴
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «ادیان»	۲۱	۳۵۲
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد مسیحیت»	۳۲	۶۰۸
	جمع کل	۱۰۱	۱۷۸۴

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، «ادیان با گرایش نقد مسیحیت» در مقطع سطح سه است.

تعریف

ماده ۲: سطح سه رشته «ادیان» با گرایش «نقد مسیحیت» سومین مقطع از تحصیلات حوزوی و یکی از رشته‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» است که طلاب ضمن شناخت عمیق فقه و اصول متعارف و آموزه‌های اسلام و مکتب اهل بیت علیهم‌السلام، مباحث و مسائل اختصاصی رشته و گرایش مذکور را در حد شناخت می‌آموزند و پس از ارتقاء صلاحیت‌های اخلاقی و احراز توان علمی و مهارتی با ارائه پایان‌نامه، موفق به دریافت مدرک سطح سه این رشته و گرایش می‌شوند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) زمینه‌سازی جهت تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) شناخت عمیق مسائل فقهی و اصولی و شناخت روش استنباط فقهی؛
- ۳) شناخت استدلالی مکتب اهل بیت علیهم‌السلام بر اساس قرآن، سنت و عقل و دفاع از آن؛
- ۴) شناخت مباحث و مسائل اختصاصی رشته «ادیان» و گرایش مربوطه؛
- ۵) تقویت توان تبیین مکتب اهل بیت علیهم‌السلام و پاسخگویی به پرسش‌ها و شبهات؛
- ۶) شناخت منابع و مآخذ رشته «ادیان» و گرایش مربوطه؛
- ۷) تقویت توان استفاده از منابع و متون فقهی، اصولی و دانش‌های مرتبط با رشته «ادیان» و گرایش مربوطه؛
- ۸) تقویت مهارت‌های تبیین و ترویج معارف اسلامی در سطح میانی؛
- ۹) توان پاسخگویی به پرسش‌های تخصصی متناسب با رشته «ادیان» و گرایش مربوطه؛

۱۰) افزایش توان تحقیق در حدّ تحلیل و نقد نظرات و آراء در موضوعات و مسائل رشته «ادیان» و گرایش مربوطه؛

۱۱) زمینه‌سازی برای تربیت مدرسان دانش‌های مرتبط با رشته «ادیان» و گرایش مربوطه در سطوح پایین‌تر؛

۱۲) تربیت طلاب مستعد برای ورود به مقطع بالاتر.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۷) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهاى برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۸) تکیه بر آموزش موضوعات و مسائل اصلی رشته «ادیان» و گرایش مربوطه؛
- ۹) تأکید بر استفاده از متون آموزشی واجد شرایط لازم؛
- ۱۰) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۱) اهتمام به دروس فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی رشته عبارت است از:

نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، در چهار نیم‌سال ارائه می‌شود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، شش نیم‌سال است.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح دو یکی از رشته‌ها و گرایش‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی»؛
- تبصره:** پذیرش داوطلبان سایر رشته‌های تخصصی، منوط به گذراندن دروس پیش‌نیاز بلامانع است.
- ۳) قبولی در سنجش علمی.

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۴	۲۶۴
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «ادیان»	۲۱	۳۵۲
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد مسیحیت»	۳۲	۶۰۸
جمع کل		۱۰۱	۱۷۸۴

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	روش تفسیر قرآن کریم	۱	۱۶ + ۸	نظری_عملی	شناخت قواعد و مراحل تفسیر صحیح قرآن کریم و کسب مهارت لازم
۲	تفسیر موضوعی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی برخی از موضوعات اخلاقی در قرآن بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش تفسیر قرآن
۳	روش فهم حدیث	۱	۱۶ + ۸	نظری_عملی	شناخت قواعد و روش‌های مؤثر در فهم حدیث و کسب مهارت لازم
۴	فقه‌الحدیث اخلاقی	۱	۱۶	نظری	شناخت محتوای برخی از احادیث اخلاقی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش فهم حدیث

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۵	خداشناسی ۱	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث ذات و صفات الهی مانند: اثبات ذات، رابطه صفات و ذات و تبیین توحید، علم، قدرت و حیات؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۶	خداشناسی ۲	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث افعال الهی مانند: خالقیت و ربوبیت، حکمت، عدالت، مشیت و اراده؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۷	نبوت	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث نبوت مانند: ضرورت نبوت، ویژگی‌ها، راه شناخت، مناصب و اختیارات انبیاء و اثبات نبوت و خاتمیت پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۸	امامت	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث امامت مانند: ضرورت، ویژگی‌ها، راه‌های شناخت، مناصب و اختیارات امام و اثبات امامت ائمه علیهم‌السلام بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۹	مهدویت	۱	۱۶	نظری	شناخت مهم‌ترین مباحث مهدویت در مکتب شیعه مانند: رجعت، فلسفه غیبت و انتظار، آثار وجود امام غائب، ظهور و علائم آن، حکومت جهانی امام مهدی عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌همراه با پاسخ به شبهات و نقد مدعیان دروغین
۱۰	آشنایی با ادیان	۱	۱۶	نظری	آشنایی با چگونگی پیدایش، سیر تاریخی، کتب مقدس، آموزه‌ها، مناسک و آداب مهم ادیان زنده و بزرگ جهان (ابراهیمی و غیرابراهیمی)
۱۱	معرفت‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت منابع، راه‌ها و ابزار معرفت و معیارهای صدق و کذب
۱۲	منطق کاربردی	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	مروری بر مباحث استدلال برهانی و جدلی و شرایط آن‌ها، مغالطه و انواع آن و ایجاد توان بکارگیری قواعد منطق در مباحث کلامی
۱۳	روش سخنرانی دینی	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت اصول، آداب، مراحل و روش‌های کارآمد سخنرانی دینی به منظور کسب مهارت‌های لازم

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۴	روش تحقیق	۱	۱۶ + ۸	نظری_عملی	شناخت ابعاد منطقی مشکل و مسئله تحقیق و تدوین نظرات و اقوال در ساختار علمی دانش کلام و کسب مهارت لازم
	جمع	۱۴	۲۶۴	-	-

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	فقه	۱۷	۲۸۰	نظری	شناخت استدلالی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه
۲	اصول	۱۷	۲۸۰	نظری	شناخت استدلالی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه
	جمع	۳۴	۵۶۰	-	-

ج) دروس تخصصی مشترک رشته «ادیان»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	فقه الحدیث روایات اعتقادی	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی محتوای برخی از احادیث اعتقادی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در محث روش فهم حدیث
۲	کلام اسلامی ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم براهین اثبات خدا و اسماء و صفات الهی به صورت متن محور
۳	کلام اسلامی ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث افعال الهی به صورت متن محور
۴	کلام اسلامی ۳	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم نبوت به صورت متن محور
۵	کلام اسلامی ۴	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم معاد به صورت متن محور

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۶	انسان در قرآن	۱	۱۶	نظری	تفسیر آیات قرآن در حوزه اوصاف و ویژگی‌های انسان؛ مانند: انتخاب‌گر، جاودانه، هدمند، کمال‌جو، حقیقت‌گرا، آگاه به خویش، سرشت توحیدی، حامل امانت، ملهم به درک خوبی و گرایش به آن، اثرپذیر از محیط، تغییرپذیر، ستیز نهانی در اندرون، تکلیف‌پذیر، تکلیف‌گریز و محدود در علم و طاقت
۷	معرفت‌شناسی دینی	۲	۳۲	نظری	شناخت تعریف، انواع، شرایط و محدودیت‌های معرفت، معیار صدق و روش‌های دستیابی به معرفت بر اساس منابع دینی (قرآن کریم، سنت و عقل)
۸	مسائل جدید کلامی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی استدلالی مهم‌ترین مسائل جدید کلامی مانند: معرفت دینی، وحی و تجربه دینی، زبان دین، هرمنوتیک و منطق فهم متون دینی، عقل‌گرایی و ایمان‌گرایی
۹	شناخت ادیان	۲	۳۲	نظری	آشنایی با تاریخ و شناخت و بررسی مهم‌ترین مباحث اعتقادات، شریعت و متون مقدس ادیان زنده جهان با رویکرد انتقادی
۱۰	موعودشناسی در ادیان	۲	۳۲	نظری	شناخت و ارزیابی مهم‌ترین دیدگاه‌های ادیان در خصوص آخرالزمان، موعود و انتظار و به همراه تبیین آموزه مهدویت در اسلام مانند: فلسفه غیبت و انتظار، آثار وجودی امام غائب، ظهور و علائم آن و حکومت حضرت مهدی <small>عجل‌الله‌تعالی‌فرجه</small>
۱۱	شبهه‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت انتقادی شبهات مهم و رایج در ادیان مختلف در رابطه با موضوعات قرآنی، کلامی، فقهی و جزئی اسلام و پاسخ به آن‌ها
۱۲	مهارت‌های ارتباط با آسیب‌دیدگان	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	آشنایی با اصول و روش‌های روان‌شناختی ارتباط با آسیب‌دیدگان از فرق و ادیان و شیوه ارائه مشاوره به آنان و کسب مهارت‌های آن
۱۳	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت روش فهم نظام‌مند و روش نقد نظام‌مند نظرات و اقوال علمی دانش کلام اسلامی و کسب مهارت لازم
	جمع	۲۱	۳۵۲	-	-

د) دروس اختصاصی گرایش «نقد مسیحیت»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	الهام و خطاپذیری عهدین	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی دیدگاه‌های مسیحیان در موضوع الهام و خطاناپذیری در عهدین و نقد آن‌ها به ویژه بررسی ناسازگاری‌های درون‌متنی عهدین در این خصوص
۲	انسان و نجات	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی دیدگاه‌های مسیحیان در مباحث مربوط به شناخت انسان، سرشت او، گناه ذاتی و نقش فدا و شریعت در نجات انسان و نقد آن‌ها ضمن تبیین دیدگاه قرآن و اهل‌بیت علیهم‌السلام در این خصوص
۳	بشارت‌های عهدین	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی بشارت‌های عهد عتیق و عهد جدید در مورد نبوت حضرت محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله، اهل‌بیت علیهم‌السلام و منجی آخرالزمان همراه با نقد ادعاها و شبهات مطرح شده در این خصوص
۴	پاسخ به شبهات تبشیری	۲	۳۲	نظری	شناخت انتقادی مهم‌ترین شبهات شناخت‌شناسی مسیحیان بخصوص مسیحیت پنتیکاستی در موضوعاتی مانند: عطا‌یاء، آرامش، مکاشفه، شفاء و میوه نیکو و بررسی شیوه‌ها و پاسخ‌گویی به آن‌ها
۵	تاریخ مسیحیت	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی ظهور مسیحیت، سیر تطور و مهم‌ترین منابع و آثار مکتوب آن با رویکرد انتقادی
۶	تاریخ و فرق یهودیت	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی پیدایش، سیر تطور و مهم‌ترین فرق و شخصیت‌ها، منابع و آثار مکتوب یهودیت با رویکرد انتقادی
۷	تثلیث و مسیح‌شناسی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی دیدگاه‌های مسیحیان در موضوع تثلیث و مسیح‌شناسی و نقد آن‌ها بر اساس مباحث تاریخی، عقلی و متنی (متون مقدس مسیحیت) ضمن تبیین دیدگاه قرآن و اهل‌بیت علیهم‌السلام در این خصوص
۸	جنگ و صلح در اسلام و مسیحیت	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مقایسه‌ای مباحث جنگ و خشونت، صلح و محبت در اسلام با عهدین و الهیات مسیحی و نقد مهم‌ترین دیدگاه‌های مسیحیان در این خصوص ضمن تبیین جنگ‌های تاریخی اسلامی و مسیحی؛ همراه با پاسخ به شبهات بر اساس مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۹	زن و خانواده در اسلام و مسیحیت	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مقایسه‌ای جایگاه زن و خانواده در اسلام با عهدین و الهیات مسیحی و نقد مهم‌ترین دیدگاه‌های مسیحیان در این خصوص؛ همراه با پاسخ به شبهات بر اساس مکتب اهل بیت علیهم‌السلام
۱۰	شعائر و آداب مسیحی	۱	۱۶	نظری	شناخت و تحلیل مهم‌ترین شعائر و آداب مسیحیان مانند: آئین‌های هفت‌گانه، شبه‌آئین‌ها، و مناسبت‌ها و اعیاد مسیحی؛ همراه با بررسی و ارزیابی سیر تطور نفی شریعت در مسیحیت و باطنی کردن آن
۱۱	شناخت و بررسی عهدین	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی موضوعات و ساختار متون مقدس و کتاب‌های اپوکریفا، وضعیت نگارش و مؤلفان، سیر قانونی شدن و نسخه‌ها و ترجمه‌های عهدین؛ به همراه بررسی نقدهای جدید بر کتاب مقدس به ویژه نقدهای باستان‌شناسی و تاریخی
۱۲	فرجام‌شناسی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در مباحث فرجام‌شناسی مانند: آخرالزمان، منجی، حقیقت مرگ، برزخ، داوری، نظام پاداش و کیفر و نقد آن‌ها ضمن تبیین دیدگاه قرآن و اهل بیت علیهم‌السلام در این خصوص
۱۳	فرق و آباء کلیسایی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی مهم‌ترین فرق و آباء و پدران کلیسای، منابع و آثار مکتوب آن‌ها در طول تاریخ با رویکرد انتقادی
۱۴	کلام و شریعت یهودیت	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مهم‌ترین مباحث کلامی یهودیت (اعتقادات سیزده‌گانه) و شریعت و بیان احکام عبادی، جزائی و معاملاتی یهود بر اساس متون دینی آنان با رویکرد انتقادی
۱۵	متون مقدس یهودی-مسیحی از منظر قرآن و روایات	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی دیدگاه قرآن و روایات درباره حقیقت و اعتبار متون مقدس یهودی-مسیحی مانند: تحریف، تألیف یا تصدیق به همراه بررسی آراء مفسران در این خصوص
۱۶	نبوت و انبیاء در عهدین	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی محتوایی عهدین در مباحث مربوط به حقیقت و جایگاه نبوت، سلسله انبیاء از آغاز تا پایان با

هدف درس	نوع درس	ساعت	واحد	عنوان درس	ردیف
تأکید بر تبیین خطاهای منتسب به انبیاء؛ به همراه نقد آن‌ها بر اساس مکتب اهل بیت علیهم‌السلام					
ارائه یک پژوهش جامع، همراه با نقد و بررسی و تتبع کافی در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با گرایش	عملی	۱۹۲	۶	پایان‌نامه	۱۷
		۶۰۸	۳۲	جمع	

ادیان با گرایش نقد یهودیت

شناسنامه رشته

کد رشته: ۳۱۵۱۱۱۴

عنوان رشته: ادیان

عنوان گرایش: نقد یهودیت

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۶

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش نیاز	۱۴	۲۶۴
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «ادیان»	۲۱	۳۵۲
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد یهودیت»	۳۱	۶۰۰
	جمع کل	۱۰۰	۱۷۷۶

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، «ادیان با گرایش نقد یهودیت» در مقطع سطح سه است.

تعریف

ماده ۲: سطح سه رشته «ادیان» با گرایش «نقد یهودیت» سومین مقطع از تحصیلات حوزوی و یکی از رشته‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» است که طلاب ضمن شناخت عمیق فقه و اصول متعارف و آموزه‌های اسلام و مکتب اهل بیت علیهم‌السلام، مباحث و مسائل اختصاصی رشته و گرایش مذکور را در حد شناخت می‌آموزند و پس از ارتقاء صلاحیت‌های اخلاقی و احراز توان علمی و مهارتی با ارائه پایان‌نامه، موفق به دریافت مدرک سطح سه این رشته و گرایش می‌شوند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) زمینه‌سازی جهت تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) شناخت عمیق مسائل فقهی و اصولی و شناخت روش استنباط فقهی؛
- ۳) شناخت استدلالی مکتب اهل بیت علیهم‌السلام بر اساس قرآن، سنت و عقل و دفاع از آن؛
- ۴) شناخت مباحث و مسائل اختصاصی رشته «ادیان» و گرایش مربوطه؛
- ۵) تقویت توان تبیین مکتب اهل بیت علیهم‌السلام و پاسخگویی به پرسش‌ها و شبهات؛
- ۶) شناخت منابع و مآخذ رشته «ادیان» و گرایش مربوطه؛
- ۷) تقویت توان استفاده از منابع و متون فقهی، اصولی و دانش‌های مرتبط با رشته «ادیان» و گرایش مربوطه؛
- ۸) تقویت مهارت‌های تبیین و ترویج معارف اسلامی در سطح میانی؛
- ۹) توان پاسخگویی به پرسش‌های تخصصی متناسب با رشته «ادیان» و گرایش مربوطه؛

۱۰) افزایش توان تحقیق در حدّ تحلیل و نقد نظرات و آراء در موضوعات و مسائل رشته «ادیان» و گرایش مربوطه؛

۱۱) زمینه‌سازی برای تربیت مدرسان دانش‌های مرتبط با رشته «ادیان» و گرایش مربوطه در سطوح پایین‌تر؛

۱۲) تربیت طلاب مستعد برای ورود به مقطع بالاتر.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۷) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهاى برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۸) تکیه بر آموزش موضوعات و مسائل اصلی رشته «ادیان» و گرایش مربوطه؛
- ۹) تأکید بر استفاده از متون آموزشی واجد شرایط لازم؛
- ۱۰) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۱) اهتمام به دروس فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی رشته عبارت است از:

نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، در چهار نیم‌سال ارائه می‌شود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، شش نیم‌سال است.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح دو یکی از رشته‌ها و گرایش‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی»؛
- تبصره:** پذیرش داوطلبان سایر رشته‌های تخصصی، منوط به گذراندن دروس پیش‌نیاز بلامانع است.
- ۳) قبولی در سنجش علمی.

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۴	۲۶۴
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «ادیان»	۲۱	۳۵۲
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد یهودیت»	۳۱	۶۰۰
جمع کل			
		۱۰۰	۱۷۷۶

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	روش تفسیر قرآن کریم	۱	۱۶ + ۸	نظری_عملی	شناخت قواعد و مراحل تفسیر صحیح قرآن کریم و کسب مهارت لازم
۲	تفسیر موضوعی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی برخی از موضوعات اخلاقی در قرآن بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش تفسیر قرآن
۳	روش فهم حدیث	۱	۱۶ + ۸	نظری_عملی	شناخت قواعد و روش‌های مؤثر در فهم حدیث و کسب مهارت لازم
۴	فقه‌الحدیث اخلاقی	۱	۱۶	نظری	شناخت محتوای برخی از احادیث اخلاقی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش فهم حدیث

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۵	خداشناسی ۱	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث ذات و صفات الهی مانند: اثبات ذات، رابطه صفات و ذات و تبیین توحید، علم، قدرت و حیات؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۶	خداشناسی ۲	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث افعال الهی مانند: خالقیت و ربوبیت، حکمت، عدالت، مشیت و اراده؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۷	نبوت	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث نبوت مانند: ضرورت نبوت، ویژگی‌ها، راه شناخت، مناصب و اختیارات انبیاء و اثبات نبوت و خاتمیت پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۸	امامت	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث امامت مانند: ضرورت، ویژگی‌ها، راه‌های شناخت، مناصب و اختیارات امام و اثبات امامت ائمه علیهم‌السلام بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۹	مهدویت	۱	۱۶	نظری	شناخت مهم‌ترین مباحث مهدویت در مکتب شیعه مانند: رجعت، فلسفه غیبت و انتظار، آثار وجود امام غائب، ظهور و علائم آن، حکومت جهانی امام مهدی عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌همراه با پاسخ به شبهات و نقد مدعیان دروغین
۱۰	آشنایی با ادیان	۱	۱۶	نظری	آشنایی با چگونگی پیدایش، سیر تاریخی، کتب مقدس، آموزه‌ها، مناسک و آداب مهم ادیان زنده و بزرگ جهان (ابراهیمی و غیرابراهیمی)
۱۱	معرفت‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت منابع، راه‌ها و ابزار معرفت و معیارهای صدق و کذب
۱۲	منطق کاربردی	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	مروری بر مباحث استدلال برهانی و جدلی و شرایط آن‌ها، مغالطه و انواع آن و ایجاد توان بکارگیری قواعد منطق در مباحث کلامی
۱۳	روش سخنرانی دینی	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت اصول، آداب، مراحل و روش‌های کارآمد سخنرانی دینی به منظور کسب مهارت‌های لازم

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۴	روش تحقیق	۱	۱۶ + ۸	نظری_عملی	شناخت ابعاد منطقی مشکل و مسئله تحقیق و تدوین نظرات و اقوال در ساختار علمی دانش کلام و کسب مهارت لازم
جمع		۱۴	۲۶۴	-	-

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	فقه	۱۷	۲۸۰	نظری	شناخت استدلالی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه
۲	اصول	۱۷	۲۸۰	نظری	شناخت استدلالی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه
جمع		۳۴	۵۶۰	-	-

ج) دروس تخصصی مشترک رشته «ادیان»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	فقه الحدیث روایات اعتقادی	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی محتوای برخی از احادیث اعتقادی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در محث روش فهم حدیث
۲	کلام اسلامی ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم براهین اثبات خدا و اسماء و صفات الهی به صورت متن محور
۳	کلام اسلامی ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث افعال الهی به صورت متن محور
۴	کلام اسلامی ۳	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم نبوت به صورت متن محور
۵	کلام اسلامی ۴	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم معاد به صورت متن محور

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۶	انسان در قرآن	۱	۱۶	نظری	تفسیر آیات قرآن در حوزه اوصاف و ویژگی‌های انسان؛ مانند: انتخاب‌گر، جاودانه، هدمند، کمال‌جو، حقیقت‌گرا، آگاه به خویش، سرشت توحیدی، حامل امانت، ملهم به درک خوبی و گرایش به آن، اثرپذیر از محیط، تغییرپذیر، ستیز نهانی در اندرون، تکلیف‌پذیر، تکلیف‌گریز و محدود در علم و طاقت
۷	معرفت‌شناسی دینی	۲	۳۲	نظری	شناخت تعریف، انواع، شرایط و محدودیت‌های معرفت، معیار صدق و روش‌های دستیابی به معرفت بر اساس منابع دینی (قرآن کریم، سنت و عقل)
۸	مسائل جدید کلامی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی استدلالی مهم‌ترین مسائل جدید کلامی مانند: معرفت دینی، وحی و تجربه دینی، زبان دین، هرمنوتیک و منطق فهم متون دینی، عقل‌گرایی و ایمان‌گرایی
۹	شناخت ادیان	۲	۳۲	نظری	آشنایی با تاریخ و شناخت و بررسی مهم‌ترین مباحث اعتقادات، شریعت و متون مقدس ادیان زنده جهان با رویکرد انتقادی
۱۰	موعودشناسی در ادیان	۲	۳۲	نظری	شناخت و ارزیابی مهم‌ترین دیدگاه‌های ادیان در خصوص آخرالزمان، موعود و انتظار و به همراه تبیین آموزه مهدویت در اسلام مانند: فلسفه غیبت و انتظار، آثار وجودی امام غائب، ظهور و علائم آن و حکومت حضرت مهدی <small>عجل‌الله‌تعالی‌فرجه</small>
۱۱	شبهه‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت انتقادی شبهات مهم و رایج در ادیان مختلف در رابطه با موضوعات قرآنی، کلامی، فقهی و جزئی اسلام و پاسخ به آن‌ها
۱۲	مهارت‌های ارتباط با آسیب‌دیدگان	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	آشنایی با اصول و روش‌های روان‌شناختی ارتباط با آسیب‌دیدگان از فرق و ادیان و شیوه ارائه مشاوره به آنان و کسب مهارت‌های آن
۱۳	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت روش فهم نظام‌مند و روش نقد نظام‌مند نظرات و اقوال علمی دانش کلام اسلامی و کسب مهارت لازم
	جمع	۲۱	۳۵۲	-	-

د) دروس اختصاصی گرایش «نقد یهودیت»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	خداشناسی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مهم‌ترین مباحث خداشناسی یهودی بر اساس متون مقدس و الهیات یهودی و نقد آن بر اساس مکتب اهل بیت علیهم‌السلام
۲	راهنماشناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی مهم‌ترین مباحث راهنماشناسی یهودی بر اساس متون مقدس و الهیات یهودی و نقد آن بر اساس مکتب اهل بیت علیهم‌السلام
۳	جهان‌شناسی و انسان‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی مهم‌ترین مباحث جهان‌شناسی و انسان‌شناسی یهودی بر اساس متون مقدس و الهیات یهودی و نقد آن بر اساس مکتب اهل بیت علیهم‌السلام
۴	یهودیت از منظر قرآن	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی دیدگاه قرآن و روایات درباره بنی اسرائیل و حقیقت و اعتبار متون مقدس یهودی مانند: تحریف، تألیف یا تصدیق به همراه بررسی آراء مفسران در این خصوص
۵	اخلاق و حقوق اجتماعی در اسلام و یهودیت	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مقایسه‌ای مهم‌ترین مباحث اخلاق و حقوق اجتماعی در اسلام و یهودیت مانند: رحمت، عدالت، ایثار، جنگ و صلح، حقوق زنان و محیط زیست و نقد مهم‌ترین دیدگاه‌های یهودیان در این خصوص همراه با پاسخ به شبهات
۶	بشارت‌های متون مقدس یهودی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی بشارت‌های تنخ و سایر متون یهودی در مورد نبوت حضرت محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل بیت علیهم‌السلام همراه با نقد ادعاها و شبهات مطرح شده در این خصوص
۷	تاریخ یهودیت	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی انتقادی پیدایش، سیر تطور، منابع و آثار مهم و مکتوب یهودیت با رویکرد انتقادی در دوره‌های مختلف از جمله دوره تاریخی آبا، حضرت موسی، معبد اول، معبد دوم، هلنیسم، قرون وسطی و عصر جدید

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۸	شریعت و شعائر در یهودیت	۲	۳۲	نظری	شناخت مهم‌ترین مباحث شریعت و شعائر و مناسک در یهودیت از جمله ده فرمان، بیان احکام عبادی، جزائی و معاملاتی شریعت یهود بالاخص مباحث قربانی، نماز، روزه، زکات، حج، احکام زنان، طهارت و نجاست و احکام اکل و شرب بر اساس متون دینی آنان با رویکرد انتقادی
۹	فرجام‌شناسی و موعود	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مهم‌ترین آموزه‌های یهودیت در مباحث فرجام‌شناسی مانند: آخرالزمان، ماشیح (موعود)، صهیونیزم، حقیقت مرگ، برزخ، داوری، نظام پاداش و کیفر و نقد آن‌ها ضمن تبیین دیدگاه قرآن و اهل بیت علیهم‌السلام در این خصوص
۱۰	فرق و شخصیت‌های یهودیت	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی مهم‌ترین فرقه‌ها و شخصیت‌های یهودیت در طول تاریخ
۱۱	فلسفه و عرفان یهودی	۲	۳۲	نظری	شناخت فلسفه و عرفان یهودی و آشنایی با تاریخ فلسفه و عرفان یهودی شامل سیر تطور، منابع، مکاتب و شخصیت‌ها
۱۲	قوم، سرزمین و معبد	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی دیدگاه یهودیت نسبت به قوم بنی اسرائیل، سرزمین وعده و معبد و بررسی تطبیقی آن با دیدگاه اسلام در این خصوص
۱۳	متون مقدس یهودیت	۴	۶۴	نظری	شناخت و بررسی موضوعات و ساختار تنخ، اپوکریفا، تلمود و متون پساتلمودی، وضعیت نگارش و مؤلفان، سیر قانونی شدن، تناقضات، الهام، خطاناپذیری، نسخه‌ها و ترجمه‌های تنخ؛ به همراه نقد جدید از جمله نقد ادبی و نسخه‌شناسی
۱۴	یهودیت معاصر	۲	۳۲	نظری	شناخت تفکر صهیونیزم و بررسی دولت یهودی در فلسطین، جریان‌ها و رویکردهای یهودی مانند: یهودیت محافظه کار، لیبرال و هسکالا و وضعیت یهودیان ایران، اروپا و آمریکا
۱۵	زبان عبری	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت خطوط، الفبا، آوا خوانی و اصول اولیه قرائت زبان عبری

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۶	پایان نامه	۶	۱۹۲	عملی	ارائه یک پژوهش جامع، همراه با نقد و بررسی و تتبع کافی در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با گرایش
	جمع	۳۱	۶۰۰	-	-

کلام و فرق انحرافی با گرایش نقد وهابیت

شناسنامه رشته

کد رشته: ۳۱۵۱۸۱۳

عنوان رشته: کلام و فرق انحرافی

عنوان گرایش: نقد وهابیت

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۶

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۵	۲۸۰
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام و فرق انحرافی»	۲۵	۴۱۶
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد وهابیت»	۲۶	۵۱۲
	جمع کل	۱۰۰	۱۷۶۸

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، «کلام و فرق انحرافی با گرایش نقد وهابیت» در مقطع سطح سه است.

تعریف

ماده ۲: سطح سه رشته «کلام و فرق انحرافی» با گرایش «نقد وهابیت» سومین مقطع از تحصیلات حوزوی و یکی از رشته‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» است که طلاب ضمن شناخت عمیق فقه و اصول متعارف و آموزه‌های اسلام و مکتب اهل بیت علیهم‌السلام، مباحث و مسائل اختصاصی رشته و گرایش مذکور را در حد شناخت می‌آموزند و پس از ارتقاء صلاحیت‌های اخلاقی و احراز توان علمی و مهارتی با ارائه پایان‌نامه، موفق به دریافت مدرک سطح سه این رشته و گرایش می‌شوند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) زمینه‌سازی جهت تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) شناخت عمیق مسائل فقهی و اصولی و شناخت روش استنباط فقهی؛
- ۳) شناخت استدلالی مکتب اهل بیت علیهم‌السلام بر اساس قرآن، سنت و عقل و دفاع از آن؛
- ۴) شناخت مباحث و مسائل اختصاصی رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۵) تقویت توان تبیین مکتب اهل بیت علیهم‌السلام و پاسخگویی به پرسش‌ها و شبهات؛
- ۶) شناخت منابع و مآخذ رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۷) تقویت توان استفاده از منابع و متون فقهی، اصولی و دانش‌های مرتبط با رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۸) تقویت مهارت‌های تبیین و ترویج معارف اسلامی در سطح میانی؛

- ۹) توان پاسخگویی به پرسش‌های تخصصی متناسب با رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۱۰) افزایش توان تحقیق در حدّ تحلیل و نقد نظرات و آراء در موضوعات و مسائل رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۱۱) زمینه‌سازی برای تربیت مدرسان دانش‌های مرتبط با رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه در سطوح پایین‌تر؛
- ۱۲) تربیت طلاب مستعد برای ورود به مقطع بالاتر.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۷) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادها برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۸) تکیه بر آموزش موضوعات و مسائل اصلی رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۹) تأکید بر استفاده از متون آموزشی واجد شرایط لازم؛
- ۱۰) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۱) اهتمام به دروس فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی رشته عبارت است از:

نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، در چهار نیم‌سال ارائه می‌شود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، شش نیم‌سال است.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح دو یکی از رشته‌ها و گرایش‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی»؛
- تبصره:** پذیرش داوطلبان سایر رشته‌های تخصصی، منوط به گذراندن دروس پیش‌نیاز بلامانع است.
- ۳) قبولی در سنجش علمی.

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۵	۲۸۰
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام و فرق انحرافی»	۲۵	۴۱۶
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد وهابیت»	۲۶	۵۱۲
جمع کل			۱۷۶۸

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	روش تفسیر قرآن کریم	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت قواعد و مراحل تفسیر صحیح قرآن کریم و کسب مهارت لازم
۲	تفسیر موضوعی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی برخی از موضوعات اخلاقی در قرآن بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش تفسیر قرآن
۳	روش فهم حدیث	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت قواعد و روش‌های مؤثر در فهم حدیث و کسب مهارت لازم
۴	فقه‌الحدیث اخلاقی	۱	۱۶	نظری	شناخت محتوای برخی از احادیث اخلاقی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش فهم حدیث

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۵	خداشناسی ۱	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث ذات و صفات الهی مانند: اثبات ذات، رابطه صفات و ذات و تبیین توحید، علم، قدرت و حیات؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۶	خداشناسی ۲	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث افعال الهی مانند: خالقیت و ربوبیت، حکمت، عدالت، مشیت و اراده؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۷	نبوت	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث نبوت مانند: ضرورت نبوت، ویژگی‌ها، راه شناخت، مناصب و اختیارات انبیاء و اثبات نبوت و خاتمیت پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۸	امامت	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث امامت مانند: ضرورت، ویژگی‌ها، راه‌های شناخت، مناصب و اختیارات امام و اثبات امامت ائمه علیهم‌السلام بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۹	مهدویت	۱	۱۶	نظری	شناخت مهم‌ترین مباحث مهدویت در مکتب شیعه مانند: رجعت، فلسفه غیبت و انتظار، آثار وجود امام غائب، ظهور و علائم آن، حکومت جهانی امام مهدی عجل‌الله‌تعالی‌فرجه همراه با پاسخ به شبهات و نقد مدعیان دروغین
۱۰	فرق و مذاهب کلامی	۲	۳۲	نظری	شناخت هویت فرهنگی و اجتماعی و ظهور شیعه امامیه و آشنایی با آموزه‌ها، روش‌ها و کتب اصلی فرقه‌های مهم تشیع و اهل تسنن مانند: اسماعیلیه، زیدیه، معتزله، اشاعره و اباضیه، با اشاره به وهابیت
۱۱	معرفت‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت منابع، راه‌ها و ابزار معرفت و معیارهای صدق و کذب
۱۲	منطق کاربردی	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	مروری بر مباحث استدلال برهانی و جدلی و شرایط آن‌ها، مغالطه و انواع آن و ایجاد توان بکارگیری قواعد منطق در مباحث کلامی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۳	روش سخنرانی دینی	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت اصول، آداب، مراحل و روش‌های کارآمد سخنرانی دینی به منظور کسب مهارت‌های لازم
۱۴	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت ابعاد منطقی مشکل و مسئله تحقیق و تدوین نظرات و اقوال در ساختار علمی دانش کلام و کسب مهارت لازم
جمع		۱۵	۲۸۰	-	-

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	فقه	۱۷	۲۸۰	نظری	شناخت استدلالی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه
۲	اصول	۱۷	۲۸۰	نظری	شناخت استدلالی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه
جمع		۳۴	۵۶۰	-	-

ج) دروس تخصصی مشترک رشته «کلام و فرق انحرافی»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۱	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای شانزدهم تا هجدهم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه ^۱
۲	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۲	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای نوزدهم تا بیست و یکم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه

۱. دروس تفسیر قرآن کریم ۱ تا ۵ با تصمیم گروه علمی _ تربیتی واحد آموزشی تخصصی مجری این رشته، می‌تواند به صورت مطالعاتی (همراه با جلسات حضوری محدود برای ارائه برخی از مباحث ضروری) اجرا شود.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۳	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۳	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و دوم تا بیست و چهارم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۴	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۴	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و پنجم تا بیست و هفتم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۵	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۵	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و هشتم تا سی‌ام قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۶	تفسیر موضوعی	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی برخی از موضوعات اعتقادی در قرآن بر اساس روش تفسیر قرآن کریم و بررسی آراء مفسران در این خصوص با تأکید بر تفاسیر المیزان و تسنیم
۷	فقه الحدیث روایات اعتقادی	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی محتوای برخی از احادیث اعتقادی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش فهم حدیث
۸	حکمت اسلامی	۴	۶۴	نظری	شناخت عمیق مباحث و قواعد مهم فلسفی دارای کاربرد در علم کلام؛ مانند احکام عام وجود، علت و معلول، قوه و فعل و مجرد و مادی
۹	کلام اسلامی ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم براهین اثبات خدا و اسماء و صفات الهی به صورت متن محور
۱۰	کلام اسلامی ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث افعال الهی به صورت متن محور
۱۱	کلام اسلامی ۳	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم نبوت به صورت متن محور
۱۲	کلام اسلامی ۴	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم امامت عامه و خاصه به صورت متن محور
۱۳	کلام اسلامی ۵	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم معاد به صورت متن محور
۱۴	ولایت فقیه	۲	۳۲	نظری	تبیین نظام سیاسی شیعه در عصر غیبت و شناخت استدلالی مشروعیت، شرایط، وظایف و اختیارات حاکم اسلامی از دیدگاه شیعه، با رویکرد کلامی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۵	مهارت‌های ارتباط با آسیب‌دیدگان	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	آشنایی با اصول و روشهای روان‌شناختی ارتباط با آسیب‌دیدگان از فرق و ادیان و شیوه ارائه مشاوره به آنان و کسب مهارت‌های آن
۱۶	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	شناخت روش فهم نظام‌مند و روش نقد نظام‌مند نظرات و اقوال علمی دانش کلام اسلامی و کسب مهارت لازم
	جمع	۲۵	۴۱۶	-	-

د) دروس اختصاصی گرایش «نقد وهابیت»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	امامت امیرالمؤمنین علیه السلام	۲	۳۲	نظری	شناخت ادله نقلی و عقلی امامت امیرالمؤمنین علیه السلام و خلافت بلافصل ایشان و نقد دیدگاه عامه همراه با بررسی شبهات مطرح شده در آثار وهابیت
۲	نقد ادله خلافت	۱	۱۶	نظری	شناخت و نقد ادله خلافت به ویژه در عصر حاضر و نزد سلفیه جهادی
۳	وهابیت و فرق اهل سنت	۱	۱۶	نظری	شناخت فرق اهل سنت از جهت کلامی و فقهی و تبیین نسبت میان آنها و وهابیت
۴	جریان شناسی سلفی‌گری	۱	۱۶	نظری	شناخت چگونگی پیدایش، سیر تطور، شخصیت‌ها و منابع مهم جریان‌های سلفی و تبیین نسبت وهابیت با سلفیه
۵	سلفیه معاصر	۱	۱۶	نظری	شناخت ویژگی‌ها، اهداف و عوامل شکل‌گیری سلفیه معاصر مانند: طالبان، القاعده، داعش و بررسی و نقد اجمالی آراء و عقاید آنها
۶	وهابیت و کتب حدیثی اهل سنت	۱	۱۶	نظری	شناخت جایگاه، اعتبار و محتوای کتب حدیثی اهل سنت به ویژه کتب سته از دیدگاه وهابیت
۷	شبهه شناسی	۲	۳۲	نظری	شناخت و پاسخ به مهمترین شبهات پیرامون عقاید و معارف خاصه شیعه و مباحث تاریخی؛ مانند: مصونیت قرآن از تحریف، عصمت، علم غیب و کرامات ائمه، مهدویت، رجعت، بداء، تقیه، ازواج النبی صلی‌الله‌علیه‌وآله، صحابه، شهادت حضرت زهرا سلام‌الله‌علیها، روابط اهل بیت و خلفا و ازدواج ام‌کلثوم
۸	فقه الخلاف	۲	۳۲	نظری	شناخت مهم‌ترین مباحث فقهی مورد اختلاف بین مذاهب اسلامی مانند: وضوء النبی، اذان، صلاه، صوم مسافر، خمس و متعه
۹	عقاید و آراء وهابیت ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مهمترین عقائد و آراء وهابیت مانند توحید و شرک، توسل، استغاثه، تبرک، زیارت قبور، شفاعت و حیات برزخی با

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
					تأکید بر شخصیت‌های معاصر وهابیت و جدیدترین شبهات و نقد آنها
۱۰	عقاید و آراء وهابیت ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مهمترین عقائد و آراء وهابیت مانند ایمان و کفر، سنت و بدعت با تأکید بر شخصیت‌های معاصر وهابیت و جدیدترین شبهات و نقد آنها
۱۱	رجال اهل سنت	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی علم رجال از نظر اهل سنت و تاریخچه تحولات آن جهت استفاده در نقد وهابیت و آشنایی با مصطلحات حدیثی اهل سنت
۱۲	مباحث نوپدید در وهابیت	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مباحث، آثار و شبهات جدید وهابیت
۱۳	مراکز و شیوه‌های تبلیغی وهابیت	۱	۱۶	نظری	شناخت مراکز، روش‌ها، ابزارها و شگردهای تبلیغی وهابیت و راهکارهای مقابله با آن
۱۴	پایان‌نامه	۶	۱۹۲	عملی	ارائه یک پژوهش جامع، همراه با نقد و بررسی و تتبع کافی در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با گرایش
	جمع	۲۶	۵۱۲	-	-

کلام و فرق انحرافی با گرایش نقد تصوف

شناسنامه رشته

کد رشته: ۳۱۵۱۶۱۲

عنوان رشته: کلام و فرق انحرافی

عنوان گرایش: نقد تصوف

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۶

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۵	۲۸۰
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام و فرق انحرافی»	۲۵	۴۱۶
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد تصوف»	۲۹	۵۶۰
	جمع کل	۱۰۳	۱۸۱۶

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، «کلام و فرق انحرافی با گرایش نقد تصوف» در مقطع سطح سه است.

تعریف

ماده ۲: سطح سه رشته «کلام و فرق انحرافی» با گرایش «نقد تصوف» سومین مقطع از تحصیلات حوزوی و یکی از رشته‌های حوزه‌دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» است که طلاب ضمن شناخت عمیق فقه و اصول متعارف و آموزه‌های اسلام و مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام، مباحث و مسائل اختصاصی رشته و گرایش مذکور را در حد شناخت می‌آموزند و پس از ارتقاء صلاحیت‌های اخلاقی و احراز توان علمی و مهارتی با ارائه پایان‌نامه، موفق به دریافت مدرک سطح سه این رشته و گرایش می‌شوند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) زمینه‌سازی جهت تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) شناخت عمیق مسائل فقهی و اصولی و شناخت روش استنباط فقهی؛
- ۳) شناخت استدلالی مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام بر اساس قرآن، سنت و عقل و دفاع از آن؛
- ۴) شناخت مباحث و مسائل اختصاصی رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۵) تقویت توان تبیین مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام و پاسخگویی به پرسش‌ها و شبهات؛
- ۶) شناخت منابع و مآخذ رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۷) تقویت توان استفاده از منابع و متون فقهی، اصولی و دانش‌های مرتبط با رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۸) تقویت مهارت‌های تبیین و ترویج معارف اسلامی در سطح میانی؛

۹) توان پاسخگویی به پرسش‌های تخصصی متناسب با رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛

۱۰) افزایش توان تحقیق در حدّ تحلیل و نقد نظرات و آراء در موضوعات و مسائل رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛

۱۱) زمینه‌سازی برای تربیت مدرسان دانش‌های مرتبط با رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه در سطوح پایین‌تر؛

۱۲) تربیت طلاب مستعد برای ورود به مقطع بالاتر.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۷) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهاى برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۸) تکیه بر آموزش موضوعات و مسائل اصلی رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۹) تأکید بر استفاده از متون آموزشی واجد شرایط لازم؛
- ۱۰) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۱) اهتمام به دروس فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی رشته عبارت است از:

نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، در چهار نیم‌سال ارائه می‌شود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، شش نیم‌سال است.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح دو یکی از رشته‌ها و گرایش‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی»؛
- تبصره:** پذیرش داوطلبان سایر رشته‌های تخصصی، منوط به گذراندن دروس پیش‌نیاز بلامانع است.
- ۳) قبولی در سنجش علمی.

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۵	۲۸۰
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام و فرق انحرافی»	۲۵	۴۱۶
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد تصوف»	۲۹	۵۶۰
جمع کل			
		۱۰۳	۱۸۱۶

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	روش تفسیر قرآن کریم	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت قواعد و مراحل تفسیر صحیح قرآن کریم و کسب مهارت لازم
۲	تفسیر موضوعی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی برخی از موضوعات اخلاقی در قرآن بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش تفسیر قرآن
۳	روش فهم حدیث	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت قواعد و روش‌های مؤثر در فهم حدیث و کسب مهارت لازم
۴	فقه‌الحدیث اخلاقی	۱	۱۶	نظری	شناخت محتوای برخی از احادیث اخلاقی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش فهم حدیث

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۵	خداشناسی ۱	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث ذات و صفات الهی مانند: اثبات ذات، رابطه صفات و ذات و تبیین توحید، علم، قدرت و حیات؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۶	خداشناسی ۲	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث افعال الهی مانند: خالقیت و ربوبیت، حکمت، عدالت، مشیت و اراده؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۷	نبوت	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث نبوت مانند: ضرورت نبوت، ویژگی‌ها، راه شناخت، مناصب و اختیارات انبیاء و اثبات نبوت و خاتمیت پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۸	امامت	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث امامت مانند: ضرورت، ویژگی‌ها، راه‌های شناخت، مناصب و اختیارات امام و اثبات امامت ائمه علیهم‌السلام بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۹	مهدویت	۱	۱۶	نظری	شناخت مهم‌ترین مباحث مهدویت در مکتب شیعه مانند: رجعت، فلسفه غیبت و انتظار، آثار وجود امام غائب، ظهور و علائم آن، حکومت جهانی امام مهدی عجل‌الله‌تعالی‌فرجه همراه با پاسخ به شبهات و نقد مدعیان دروغین
۱۰	فرق و مذاهب کلامی	۲	۳۲	نظری	شناخت هویت فرهنگی و اجتماعی و ظهور شیعه امامیه و آشنایی با آموزه‌ها، روش‌ها و کتب اصلی فرقه‌های مهم تشیع و اهل تسنن مانند: اسماعیلیه، زیدیه، معتزله، اشاعره و اباضیه، با اشاره به وهابیت
۱۱	معرفت‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت منابع، راه‌ها و ابزار معرفت و معیارهای صدق و کذب
۱۲	منطق کاربردی	۱	۱۶ + ۸	نظری_عملی	مروری بر مباحث استدلال برهانی و جدلی و شرایط آن‌ها، مغالطه و انواع آن و ایجاد توان بکارگیری قواعد منطق در مباحث کلامی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۳	روش سخنرانی دینی	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت اصول، آداب، مراحل و روش‌های کارآمد سخنرانی دینی به منظور کسب مهارت‌های لازم
۱۴	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت ابعاد منطقی مشکل و مسئله تحقیق و تدوین نظرات و اقوال در ساختار علمی دانش کلام و کسب مهارت لازم
جمع		۱۵	۲۸۰	-	-

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	فقه	۱۷	۲۸۰	نظری	شناخت استدلالی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه
۲	اصول	۱۷	۲۸۰	نظری	شناخت استدلالی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه
جمع		۳۴	۵۶۰	-	-

ج) دروس تخصصی مشترک رشته «کلام و فرق انحرافی»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۱	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای شانزدهم تا هجدهم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه ^۱
۲	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۲	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای نوزدهم تا بیست و یکم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه

۱. دروس تفسیر قرآن کریم ۱ تا ۵ با تصمیم گروه علمی _ ترتیبی واحد آموزشی تخصصی مجری این رشته، می‌تواند به صورت مطالعاتی (همراه با جلسات حضوری محدود برای ارائه برخی از مباحث ضروری) اجرا شود.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۳	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۳	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و دوم تا بیست و چهارم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۴	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۴	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و پنجم تا بیست و هفتم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۵	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۵	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و هشتم تا سی‌ام قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۶	تفسیر موضوعی	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی برخی از موضوعات اعتقادی در قرآن بر اساس روش تفسیر قرآن کریم و بررسی آراء مفسران در این خصوص با تأکید بر تفاسیر المیزان و تسنیم
۷	فقه الحدیث روایات اعتقادی	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی محتوای برخی از احادیث اعتقادی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش فهم حدیث
۸	حکمت اسلامی	۴	۶۴	نظری	شناخت عمیق مباحث و قواعد مهم فلسفی دارای کاربرد در علم کلام؛ مانند احکام عام وجود، علت و معلول، قوه و فعل و مجرد و مادی
۹	کلام اسلامی ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم براهین اثبات خدا و اسماء و صفات الهی به صورت متن محور
۱۰	کلام اسلامی ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث افعال الهی به صورت متن محور
۱۱	کلام اسلامی ۳	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم نبوت به صورت متن محور
۱۲	کلام اسلامی ۴	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم امامت عامه و خاصه به صورت متن محور
۱۳	کلام اسلامی ۵	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم معاد به صورت متن محور
۱۴	ولایت فقیه	۲	۳۲	نظری	تبیین نظام سیاسی شیعه در عصر غیبت و شناخت استدلالی مشروعیت، شرایط، وظایف و اختیارات حاکم اسلامی از دیدگاه شیعه، با رویکرد کلامی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۵	مهارت‌های ارتباط با آسیب‌دیدگان	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	آشنایی با اصول و روشهای روان‌شناختی ارتباط با آسیب‌دیدگان از فرق و ادیان و شیوه ارائه مشاوره به آنان و کسب مهارت‌های آن
۱۶	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	شناخت روش فهم نظام‌مند و روش نقد نظام‌مند نظرات و اقوال علمی دانش کلام اسلامی و کسب مهارت لازم
	جمع	۲۵	۴۱۶	-	-

د) دروس اختصاصی گرایش «نقد تصوف»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	آداب صوفیه	۲	۳۲	نظری	شناخت و نقد آداب مهم و مشهور صوفیه مانند: سماع، آداب خانقاه، ذکر خفی و جلی، عَشْرِيه، شاهدبازی و تشریف
۲	تاریخ تصوف	۲	۳۲	نظری	بررسی و تحلیل عوامل پیدایش و سیر تطور هفت‌گانه تصوف و شناخت شخصیت‌های تأثیرگذار، منابع و آثار مهم آن‌ها
۳	تصوف در روایات	۲	۳۲	نظری	بررسی سندی و دلالی روایات مدح و ذم صوفیه و بیان دیدگاه اهل‌بیت علیهم‌السلام درباره تصوف
۴	صوفیه و شریعت گریزی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی علل و مبانی شریعت‌گریزی صوفیه بر اساس دیدگاه‌های آن‌ها در توحید، ولایت، نبوت، معاد، شریعت، طریقت و حقیقت
۵	عرفان عملی در کلام و سیره اهل‌بیت علیهم‌السلام	۲	۳۲	نظری	شناخت سیره عملی اهل‌بیت علیهم‌السلام با محوریت روایات و ادعیه مأثوره
۶	عرفان نظری	۲	۳۲	نظری	شناخت مبانی و مسائل عرفان نظری و بیان نظریات موافقین و منتقدین
۷	عقائد صوفیه (۱)	۲	۳۲	نظری	شناخت و نقد عقاید و آراء صوفیه در زمینه هستی‌شناسی و خداشناسی مانند حلول و اتحاد
۸	عقائد صوفیه (۲)	۲	۳۲	نظری	شناخت و نقد آراء صوفیه در زمینه‌ی راهنماشناسی مانند ولایت، مهدویت، انسان کامل
۹	علوم غریبه در تصوف	۲	۳۲	نظری	معرفی انواع علوم غریبه (سحر، تنجیم، سیمیا، کیمیا و...) و جایگاه آن در تصوف و نقد آن بر اساس آیات و روایات
۱۰	فرقه‌های صوفیه	۳	۴۸	نظری	شناخت تاریخ، شخصیت‌ها و انشعابات فرقه‌های صوفیه اهل تسنن و بررسی و نقد آراء آن‌ها

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۱	منابع معرفتی تصوف	۲	۳۲	نظری	شناخت و نقد منابع معرفتی صوفیه از جمله کشف و شهود، رؤیا، خیال، خواب، الهام، مستحسنان اقطاب و.. بر اساس آیات و روایت
۱۲	پایان نامه	۶	۱۹۲	عملی	ارائه یک پژوهش جامع، همراه با نقد و بررسی و تتبع کافی در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با گرایش
	جمع	۲۹	۵۶۰	-	-

کلام و فرق انحرافی با گرایش نقد بهائیت

شناسنامه رشته

کد رشته: ۳۱۵۱۶۱۱

عنوان رشته: کلام و فرق انحرافی

عنوان گرایش: نقد بهائیت

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۶

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۵	۲۸۰
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام و فرق انحرافی»	۲۵	۴۱۶
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد بهائیت»	۲۹	۵۶۰
	جمع کل	۱۰۳	۱۸۱۶

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، «کلام و فرق انحرافی با گرایش نقد بهائیت» در مقطع سطح سه است.

تعریف

ماده ۲: سطح سه رشته «کلام و فرق انحرافی» با گرایش «نقد بهائیت» سومین مقطع از تحصیلات حوزوی و یکی از رشته‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» است که طلاب ضمن شناخت عمیق فقه و اصول متعارف و آموزه‌های اسلام و مکتب اهل بیت علیهم‌السلام، مباحث و مسائل اختصاصی رشته و گرایش مذکور را در حد شناخت می‌آموزند و پس از ارتقاء صلاحیت‌های اخلاقی و احراز توان علمی و مهارتی با ارائه پایان‌نامه، موفق به دریافت مدرک سطح سه این رشته و گرایش می‌شوند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) زمینه‌سازی جهت تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) شناخت عمیق مسائل فقهی و اصولی و شناخت روش استنباط فقهی؛
- ۳) شناخت استدلالی مکتب اهل بیت علیهم‌السلام بر اساس قرآن، سنت و عقل و دفاع از آن؛
- ۴) شناخت مباحث و مسائل اختصاصی رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۵) تقویت توان تبیین مکتب اهل بیت علیهم‌السلام و پاسخگویی به پرسش‌ها و شبهات؛
- ۶) شناخت منابع و مآخذ رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۷) تقویت توان استفاده از منابع و متون فقهی، اصولی و دانش‌های مرتبط با رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۸) تقویت مهارت‌های تبیین و ترویج معارف اسلامی در سطح میانی؛

۹) توان پاسخگویی به پرسش‌های تخصصی متناسب با رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛

۱۰) افزایش توان تحقیق در حدّ تحلیل و نقد نظرات و آراء در موضوعات و مسائل رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛

۱۱) زمینه‌سازی برای تربیت مدرسان دانش‌های مرتبط با رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه در سطوح پایین‌تر؛

۱۲) تربیت طلاب مستعد برای ورود به مقطع بالاتر.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۷) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادها برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۸) تکیه بر آموزش موضوعات و مسائل اصلی رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۹) تأکید بر استفاده از متون آموزشی واجد شرایط لازم؛
- ۱۰) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۱) اهتمام به دروس فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی رشته عبارت است از:

نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، در چهار نیم‌سال ارائه می‌شود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، شش نیم‌سال است.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح دو یکی از رشته‌ها و گرایش‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی»؛
- تبصره:** پذیرش داوطلبان سایر رشته‌های تخصصی، منوط به گذراندن دروس پیش‌نیاز بلامانع است.
- ۳) قبولی در سنجش علمی.

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۵	۲۸۰
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام و فرق انحرافی»	۲۵	۴۱۶
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد بهائیت»	۲۹	۵۶۰
جمع کل		۱۰۳	۱۸۱۶

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	روش تفسیر قرآن کریم	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت قواعد و مراحل تفسیر صحیح قرآن کریم و کسب مهارت لازم
۲	تفسیر موضوعی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی برخی از موضوعات اخلاقی در قرآن بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش تفسیر قرآن
۳	روش فهم حدیث	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت قواعد و روش‌های مؤثر در فهم حدیث و کسب مهارت لازم
۴	فقه‌الحدیث اخلاقی	۱	۱۶	نظری	شناخت محتوای برخی از احادیث اخلاقی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش فهم حدیث

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۵	خداشناسی ۱	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث ذات و صفات الهی مانند: اثبات ذات، رابطه صفات و ذات و تبیین توحید، علم، قدرت و حیات؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۶	خداشناسی ۲	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث افعال الهی مانند: خالقیت و ربوبیت، حکمت، عدالت، مشیت و اراده؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۷	نبوت	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث نبوت مانند: ضرورت نبوت، ویژگی‌ها، راه شناخت، مناصب و اختیارات انبیاء و اثبات نبوت و خاتمیت پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۸	امامت	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث امامت مانند: ضرورت، ویژگی‌ها، راه‌های شناخت، مناصب و اختیارات امام و اثبات امامت ائمه علیهم‌السلام بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۹	مهدویت	۱	۱۶	نظری	شناخت مهم‌ترین مباحث مهدویت در مکتب شیعه مانند: رجعت، فلسفه غیبت و انتظار، آثار وجود امام غائب، ظهور و علائم آن، حکومت جهانی امام مهدی عجل‌الله‌تعالی‌فرجه همراه با پاسخ به شبهات و نقد مدعیان دروغین
۱۰	فرق و مذاهب کلامی	۲	۳۲	نظری	شناخت هویت فرهنگی و اجتماعی و ظهور شیعه امامیه و آشنایی با آموزه‌ها، روش‌ها و کتب اصلی فرقه‌های مهم تشیع و اهل تسنن مانند: اسماعیلیه، زیدیه، معتزله، اشاعره و اباضیه، با اشاره به وهابیت
۱۱	معرفت‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت منابع، راه‌ها و ابزار معرفت و معیارهای صدق و کذب
۱۲	منطق کاربردی	۱	۱۶ + ۸	نظری_عملی	مروری بر مباحث استدلال برهانی و جدلی و شرایط آن‌ها، مغالطه و انواع آن و ایجاد توان بکارگیری قواعد منطق در مباحث کلامی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۳	روش سخنرانی دینی	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت اصول، آداب، مراحل و روش‌های کارآمد سخنرانی دینی به منظور کسب مهارت‌های لازم
۱۴	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت ابعاد منطقی مشکل و مسئله تحقیق و تدوین نظرات و اقوال در ساختار علمی دانش کلام و کسب مهارت لازم
جمع		۱۵	۲۸۰	-	-

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	فقه	۱۷	۲۸۰	نظری	شناخت استدلالی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه
۲	اصول	۱۷	۲۸۰	نظری	شناخت استدلالی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه
جمع		۳۴	۵۶۰	-	-

ج) دروس تخصصی مشترک رشته «کلام و فرق انحرافی»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۱	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای شانزدهم تا هجدهم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه ^۱
۲	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۲	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای نوزدهم تا بیست و یکم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه

۱. دروس تفسیر قرآن کریم ۱ تا ۵ با تصمیم گروه علمی _ تربیتی واحد آموزشی تخصصی مجری این رشته، می‌تواند به صورت مطالعاتی (همراه با جلسات حضوری محدود برای ارائه برخی از مباحث ضروری) اجرا شود.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۳	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۳	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و دوم تا بیست و چهارم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۴	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۴	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و پنجم تا بیست و هفتم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۵	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۵	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و هشتم تا سی‌ام قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۶	تفسیر موضوعی	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی برخی از موضوعات اعتقادی در قرآن بر اساس روش تفسیر قرآن کریم و بررسی آراء مفسران در این خصوص با تأکید بر تفاسیر المیزان و تسنیم
۷	فقه الحدیث روایات اعتقادی	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی محتوای برخی از احادیث اعتقادی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش فهم حدیث
۸	حکمت اسلامی	۴	۶۴	نظری	شناخت عمیق مباحث و قواعد مهم فلسفی دارای کاربرد در علم کلام؛ مانند احکام عام وجود، علت و معلول، قوه و فعل و مجرد و مادی
۹	کلام اسلامی ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم براهین اثبات خدا و اسماء و صفات الهی به صورت متن محور
۱۰	کلام اسلامی ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث افعال الهی به صورت متن محور
۱۱	کلام اسلامی ۳	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم نبوت به صورت متن محور
۱۲	کلام اسلامی ۴	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم امامت عامه و خاصه به صورت متن محور
۱۳	کلام اسلامی ۵	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم معاد به صورت متن محور
۱۴	ولایت فقیه	۲	۳۲	نظری	تبیین نظام سیاسی شیعه در عصر غیبت و شناخت استدلالی مشروعیت، شرایط، وظایف و اختیارات حاکم اسلامی از دیدگاه شیعه، با رویکرد کلامی

هدف درس	نوع درس	ساعت	واحد	عنوان درس	ردیف
آشنایی با اصول و روشهای روان‌شناختی ارتباط با آسیب‌دیدگان از فرق و ادیان و شیوه ارائه مشاوره به آنان و کسب مهارت‌های آن	نظری - عملی	۸ + ۱۶	۱	مهارت‌های ارتباط با آسیب‌دیدگان	۱۵
شناخت روش فهم نظام‌مند و روش نقد نظام‌مند نظرات و اقوال علمی دانش کلام اسلامی و کسب مهارت لازم	نظری - عملی	۸ + ۱۶	۱	روش تحقیق	۱۶
-	-	۴۱۶	۲۵	جمع	

د) دروس اختصاصی گرایش «نقد بهائیت»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	فرقه شناسی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مفهوم، گونه‌ها، پیدایش، گرایش و روش مطالعه و جذب فرقه و روش های نقد فرقه‌ها
۲	شیخیه	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی انتقادی تاریخ، شخصیت‌ها، عقائد و آراء، آثار و انشعابات شیخیه و نقد آن
۳	بابیت	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی انتقادی تاریخ، شخصیت‌ها، عقائد و ادعاها، انشعابات، منابع مکتوب بابیت و نقد آن
۴	تاریخ بهائیت	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی انتقادی تاریخ بهائیت (پیدایش و زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و رویدادهای مهم)، شخصیت‌ها، سیر تطور عقائد و ادعاها و انشعابات بهائیت
۵	خداشناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی مهم‌ترین دیدگاه‌ها و آراء بهائیت در مباحث خداشناسی و نقد آن بر اساس مکتب اهل بیت علیهم السلام
۶	معادشناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی مهم‌ترین دیدگاه‌ها و آراء بهائیت در مباحث معادشناسی و نقد آن بر اساس مکتب اهل بیت علیهم السلام
۷	نبوت و خاتمیت	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مهم‌ترین دیدگاه‌ها و آراء بهائیت در مباحث نبوت و خاتمیت و نقد آن بر اساس مکتب اهل بیت علیهم السلام
۸	مهدویت و موعودگرایی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی مهم‌ترین دیدگاه‌ها و آراء بهائیت در مباحث مهدویت و موعودگرایی به ویژه مباحث قائمیت، رجعت و مهدیین دوازده گانه و نقد آن بر اساس مکتب اهل بیت علیهم السلام
۹	مدعیان مهدویت	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی انتقادی تاریخ، شخصیت‌ها، عقائد و ادعاها، انشعابات، ساختار تشکیلاتی و

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
					آثار مدعیان مهدویت به ویژه جریان احمد اسماعیل و نقد آن
۱۰	اسماعیلیه	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی انتقادی تاریخ، شخصیت‌ها، عقائد و ادعاها، انشعابات، ساختار تشکیلاتی و آثار اسماعیلیه به ویژه آقاخانیه و نقد آن
۱۱	آموزه‌های بهائیت	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی انتقادی آموزه‌های اجتماعی و حقوقی بهائیت (تعالیم دوازده‌گانه) مانند: تحرری حقیقت، وحدت عالم انسانی، صلح عمومی، تساوی حقوق زن و مرد، عدم دخالت در سیاست و تعدیل معیشت و اقتصاد و نقد آن
۱۲	نقد مبانی بهائیت	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی انتقادی مبانی مشروعیت بهائیت از دیدگاه آنان مانند: دلیل تقریر، دلیل استقامت و دلیل فیض مقتضی و نقد آن
۱۳	تشکیلات بهائیت	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی تشکیلات، ساختار سازمانی (بین‌المللی، ملی و محلی) و نهادهای زیرمجموعه آنها و وضعیت کنونی فرقه بهائیت
۱۴	تبلیغ و جذب بهائیت	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی شیوه‌های تبلیغ و جذب بهائیت، ابزارها، مراکز و نقشه‌های تبلیغی آنها و بررسی نمادشناسی بهائیت (مانند: نمادهای دبداری، رفتاری، گفتاری)
۱۵	بهائیت و جریان‌های استعماری	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی روابط، تأثیرات و تعاملات فرقه بهائیت با جریان‌های استعماری، فراماسونری و صهیونیسم
۱۶	منبع‌شناسی بهائیت	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی انتقادی مهم‌ترین متون و آثار بهائیت و صاحبان آثار و بررسی مهم‌ترین ردیه‌ها بر بهائیت
۱۷	مواجهه بهائیت با متون مقدس ادیان	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی انتقادی انواع مواجهه بهائیت با آیات و روایات و متون مقدس سایر ادیان مانند: تاویلگرایی، تحریف، تقطیع و تطبیق

هدف درس	نوع درس	ساعت	واحد	عنوان درس	ردیف
ارائه یک پژوهش جامع، همراه با نقد و بررسی و تتبع کافی در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با گرایش	عملی	۱۹۲	۶	پایان نامه	۱۸
-	-	۵۶۰	۲۹	جمع	

کلام و فرق انحرافی با گرایش نقد عرفان‌های نوظهور

شناسنامه رشته

کد رشته: ۳۱۵۱۶۱۳

عنوان رشته: کلام و فرق انحرافی

عنوان گرایش: نقد بهائیت

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۶

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۵	۲۸۰
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام و فرق انحرافی»	۲۵	۴۱۶
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد عرفان‌های نوظهور»	۳۰	۵۸۴
	جمع کل	۱۰۴	۱۸۴۰

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، «کلام و فرق انحرافی با گرایش نقد عرفان‌های نوظهور» در مقطع سطح سه است.

تعریف

ماده ۲: سطح سه رشته «کلام و فرق انحرافی» با گرایش «نقد عرفان‌های نوظهور» سومین مقطع از تحصیلات حوزوی و یکی از رشته‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» است که طلاب ضمن شناخت عمیق فقه و اصول متعارف و آموزه‌های اسلام و مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام، مباحث و مسائل اختصاصی رشته و گرایش مذکور را در حد شناخت می‌آموزند و پس از ارتقاء صلاحیت‌های اخلاقی و احراز توان علمی و مهارتی با ارائه پایان‌نامه، موفق به دریافت مدرک سطح سه این رشته و گرایش می‌شوند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) زمینه‌سازی جهت تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) شناخت عمیق مسائل فقهی و اصولی و شناخت روش استنباط فقهی؛
- ۳) شناخت استدلالی مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام بر اساس قرآن، سنت و عقل و دفاع از آن؛
- ۴) شناخت مباحث و مسائل اختصاصی رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۵) تقویت توان تبیین مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام و پاسخگویی به پرسش‌ها و شبهات؛
- ۶) شناخت منابع و مآخذ رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۷) تقویت توان استفاده از منابع و متون فقهی، اصولی و دانش‌های مرتبط با رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۸) تقویت مهارت‌های تبیین و ترویج معارف اسلامی در سطح میانی؛

- ۹) توان پاسخگویی به پرسش‌های تخصصی متناسب با رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۱۰) افزایش توان تحقیق در حد تحلیل و نقد نظرات و آراء در موضوعات و مسائل رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۱۱) زمینه‌سازی برای تربیت مدرسان دانش‌های مرتبط با رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه در سطوح پایین‌تر؛
- ۱۲) تربیت طلاب مستعد برای ورود به مقطع بالاتر.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۷) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادها برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۸) تکیه بر آموزش موضوعات و مسائل اصلی رشته «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۹) تأکید بر استفاده از متون آموزشی واجد شرایط لازم؛
- ۱۰) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۱) اهتمام به دروس فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی رشته عبارت است از:

نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، در چهار نیم‌سال ارائه می‌شود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، شش نیم‌سال است.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- (۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- (۲) دارا بودن مدرک علمی سطح دو یکی از رشته‌ها و گرایش‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی»؛
- تبصره:** پذیرش داوطلبان سایر رشته‌های تخصصی، منوط به گذراندن دروس پیش‌نیاز بلامانع است.
- (۳) قبولی در سنجش علمی.

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۵	۲۸۰
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام و فرق انحرافی»	۲۵	۴۱۶
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد عرفان‌های نوظهور»	۳۰	۵۸۴
جمع کل		۱۰۴	۱۸۴۰

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	روش تفسیر قرآن کریم	۱	۱۶ + ۸	نظری_عملی	شناخت قواعد و مراحل تفسیر صحیح قرآن کریم و کسب مهارت لازم
۲	تفسیر موضوعی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی برخی از موضوعات اخلاقی در قرآن بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش تفسیر قرآن
۳	روش فهم حدیث	۱	۱۶ + ۸	نظری_عملی	شناخت قواعد و روش‌های مؤثر در فهم حدیث و کسب مهارت لازم
۴	فقه‌الحدیث اخلاقی	۱	۱۶	نظری	شناخت محتوای برخی از احادیث اخلاقی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش فهم حدیث

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۵	خداشناسی ۱	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث ذات و صفات الهی مانند: اثبات ذات، رابطه صفات و ذات و تبیین توحید، علم، قدرت و حیات؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۶	خداشناسی ۲	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث افعال الهی مانند: خالقیت و ربوبیت، حکمت، عدالت، مشیت و اراده؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۷	نبوت	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث نبوت مانند: ضرورت نبوت، ویژگی‌ها، راه شناخت، مناصب و اختیارات انبیاء و اثبات نبوت و خاتمیت پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۸	امامت	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث امامت مانند: ضرورت، ویژگی‌ها، راه‌های شناخت، مناصب و اختیارات امام و اثبات امامت ائمه علیهم‌السلام بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۹	مهدویت	۱	۱۶	نظری	شناخت مهم‌ترین مباحث مهدویت در مکتب شیعه مانند: رجعت، فلسفه غیبت و انتظار، آثار وجود امام غائب، ظهور و علائم آن، حکومت جهانی امام مهدی عجل‌الله‌تعالی‌فرجه همراه با پاسخ به شبهات و نقد مدعیان دروغین
۱۰	فرق و مذاهب کلامی	۲	۳۲	نظری	شناخت هویت فرهنگی و اجتماعی و ظهور شیعه امامیه و آشنایی با آموزه‌ها، روش‌ها و کتب اصلی فرقه‌های مهم تشیع و اهل تسنن مانند: اسماعیلیه، زیدیه، معتزله، اشاعره و اباضیه، با اشاره به وهابیت
۱۱	معرفت‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت منابع، راه‌ها و ابزار معرفت و معیارهای صدق و کذب
۱۲	منطق کاربردی	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	مروری بر مباحث استدلال برهانی و جدلی و شرایط آن‌ها، مغالطه و انواع آن و ایجاد توان بکارگیری قواعد منطق در مباحث کلامی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۳	روش سخنرانی دینی	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت اصول، آداب، مراحل و روش‌های کارآمد سخنرانی دینی به منظور کسب مهارت‌های لازم
۱۴	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت ابعاد منطقی مشکل و مسئله تحقیق و تدوین نظرات و اقوال در ساختار علمی دانش کلام و کسب مهارت لازم
جمع		۱۵	۲۸۰	-	-

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	فقه	۱۷	۲۸۰	نظری	شناخت استدلالی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه
۲	اصول	۱۷	۲۸۰	نظری	شناخت استدلالی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه
جمع		۳۴	۵۶۰	-	-

ج) دروس تخصصی مشترک رشته «کلام و فرق انحرافی»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۱	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای شانزدهم تا هجدهم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه ^۱
۲	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۲	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای نوزدهم تا بیست و یکم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه

۱. دروس تفسیر قرآن کریم ۱ تا ۵ با تصمیم گروه علمی _ تربیتی واحد آموزشی تخصصی مجری این رشته، می‌تواند به صورت مطالعاتی (همراه با جلسات حضوری محدود برای ارائه برخی از مباحث ضروری) اجرا شود.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۳	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۳	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و دوم تا بیست و چهارم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۴	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۴	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و پنجم تا بیست و هفتم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۵	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۵	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و هشتم تا سی‌ام قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۶	تفسیر موضوعی	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی برخی از موضوعات اعتقادی در قرآن بر اساس روش تفسیر قرآن کریم و بررسی آراء مفسران در این خصوص با تأکید بر تفاسیر المیزان و تسنیم
۷	فقه الحدیث روایات اعتقادی	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی محتوای برخی از احادیث اعتقادی در منابع معتبر روایی همراه با شرح و تبیین احادیث منتخب بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش فهم حدیث
۸	حکمت اسلامی	۴	۶۴	نظری	شناخت عمیق مباحث و قواعد مهم فلسفی دارای کاربرد در علم کلام؛ مانند احکام عام وجود، علت و معلول، قوه و فعل و مجرد و مادی
۹	کلام اسلامی ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم براهین اثبات خدا و اسماء و صفات الهی به صورت متن محور
۱۰	کلام اسلامی ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث افعال الهی به صورت متن محور
۱۱	کلام اسلامی ۳	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم نبوت به صورت متن محور
۱۲	کلام اسلامی ۴	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم امامت عامه و خاصه به صورت متن محور
۱۳	کلام اسلامی ۵	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم معاد به صورت متن محور
۱۴	ولایت فقیه	۲	۳۲	نظری	تبیین نظام سیاسی شیعه در عصر غیبت و شناخت استدلالی مشروعیت، شرایط، وظایف و اختیارات حاکم اسلامی از دیدگاه شیعه، با رویکرد کلامی

هدف درس	نوع درس	ساعت	واحد	عنوان درس	ردیف
آشنایی با اصول و روشهای روان‌شناختی ارتباط با آسیب‌دیدگان از فرق و ادیان و شیوه ارائه مشاوره به آنان و کسب مهارت‌های آن	نظری - عملی	۸ + ۱۶	۱	مهارت‌های ارتباط با آسیب‌دیدگان	۱۵
شناخت روش فهم نظام‌مند و روش نقد نظام‌مند نظرات و اقوال علمی دانش کلام اسلامی و کسب مهارت لازم	نظری - عملی	۸ + ۱۶	۱	روش تحقیق	۱۶
-	-	۴۱۶	۲۵	جمع	

(د) دروس اختصاصی گرایش «نقد عرفان‌های نوظهور»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	تصوف	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی انتقادی تاریخ، شخصیت‌ها، عقائد و آراء، آثار و انشعابات صوفیه و نقد آن و بررسی ارتباط تصوف با عرفانهای نوظهور
۲	جریان‌شناسی انتقادی عرفان‌های نوظهور شرقی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی انتقادی مهمترین جریان‌های عرفانی نوظهور شرقی فعال در ایران مانند: یوگا، ذن، اوشو، انرژی درمانی و فنگ‌شویی
۳	ادیان شرقی و عرفان‌های نوظهور	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی انتقادی مهم‌ترین ریشه‌ها و خاستگاه‌های عرفان‌های نوظهور در ادیان شرقی (هندوئیسم، بودیسم، تائوئیسم، شینتو)
۴	جریان‌شناسی انتقادی عرفان‌های نوظهور غربی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی انتقادی مهمترین جریان‌های عرفانی نوظهور غربی فعال در ایران مانند: شیطان‌گرایی، پائولو کوئلیو، انکار و سرخپوستی
۵	ادیان غربی و عرفان‌های نوظهور	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی انتقادی مهم‌ترین ریشه‌ها و خاستگاه‌های عرفان‌های نوظهور در ادیان غربی (یهودیت و مسیحیت)
۶	جریان‌شناسی عرفانهای نوظهور بومی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی انتقادی مهمترین جریان‌های عرفانی نوظهور التقاطی بومی در ایران مانند: عرفان حلقه، رام‌الله و معنویت روشنفکری
۷	جریان‌شناسی انتقادی عرفان‌های نوظهور عصر جدیدی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی انتقادی مهمترین جریان‌های عرفانی نوظهور عصر جدیدی (New Age) در ایران مانند: تفکرنوین و تتوسوفی
۸	علل پیدایش و گرایش به عرفان‌های نوظهور	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی علل تاریخی، سیاسی، روان‌شناختی و جامعه‌شناختی در پیدایش و گرایش به عرفان‌های نوظهور
۹	نقد مبانی مشترک عرفان‌های نوظهور	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مقایسه‌ای مبانی معرفت‌شناسی، هستی‌شناسی، انسان‌شناسی و

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
					فرجام‌شناسی عرفان‌های نوظهور و نقد آن بر اساس مکتب اهل بیت علیهم‌السلام
۱۰	مسائل جدید کلامی	۲	۳۲	نظری	آشنایی با مسائل مهم، جدید و رائج کلامی، مانند: منشأ و قلمرو دین، سکولاریسم، تکثرگرایی، نسبت دین و معنویت، علم و دین
۱۱	مباحث شبه علمی عرفان‌های نوظهور	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی انتقادی ادعاهای شبه علمی رایج در عرفان‌های نوظهور برگرفته شده از دانشهای فیزیک جدید، روانشناسی، پزشکی و مدیریت
۱۲	معنویت اسلامی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مهمترین مبانی، منابع، اصول و روشهای تربیت معنوی بر اساس مکتب اهل بیت علیهم‌السلام با تاکید بر نظرات امام خمینی و مقام معظم رهبری
۱۳	عرفان اسلامی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مهمترین مبانی، منابع، اصول و مسایل اساسی عرفان اسلامی از نگاه اندیشمندان اسلامی (امام خمینی، علامه طباطبایی و شهید مطهری و ...)
۱۴	روشها و ابزارهای تبلیغ عرفان‌های نوظهور	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	شناخت و بررسی مهمترین روش‌ها و ابزارهای تبلیغی و رسانه‌ای عرفان‌های نوظهور
۱۵	پایان‌نامه	۶	۱۹۲	عملی	ارائه یک پژوهش جامع، همراه با نقد و بررسی و تتبع کافی در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با گرایش
	جمع	۳۰	۵۸۴	-	-

بررسی کلامی ادیان و فرق با گرایش نقد فرق انحرافی

شناسنامه رشته

کد رشته: ۳۱۵۱۸۱۳

عنوان رشته: بررسی کلامی ادیان و فرق

عنوان گرایش: نقد فرق انحرافی

آخرین مرجع مصوب کننده: شورای عالی حوزه‌های علمیه

تاریخ تصویب: اسفند ماه ۱۳۹۳

شماره جلسه: ۲۳ - کمیته بررسی رشته‌ها، دوره هشتم (مصوبه ۹۷۹ شورا عالی)

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۲۶	۴۸۰
۲	دروس عمومی	۳۶	۶۲۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «بررسی کلامی ادیان و فرق»	۳۹	۶۷۲
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد فرق انحرافی»	۲۹	۵۶۰
	جمع کل	۱۳۰	۲۳۳۶

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، «بررسی کلامی ادیان و فرق» با چهار گرایش «نقد وهابیت»، «نقد فرق انحرافی»، «نقد تصوف» و «نقد مسیحیت» در مقطع سطح سه است.^۱

تعریف

ماده ۲: سطح سه بررسی کلامی ادیان و فرق، دومین مقطع از کلام است که در آن طلاب، علاوه بر شناخت استدلالی مبانی و مسائل اعتقادی مکتب تشیع، مبانی و آموزه‌های یکی از گرایش‌های فوق را به صورت استدلالی و تطبیقی نقد و بررسی می‌کنند و توانایی دفاع از مکتب اهل بیت علیهم السلام و پاسخگویی به شبهات مربوط و توان تبلیغ، تدریس و تحقیق، در حد تحلیل و بررسی مباحث مربوط به رشته و گرایش انتخابی را پیدا می‌کنند و در پایان، موفق به دریافت دانشنامه سطح سه این رشته و گرایش می‌شوند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) شناخت استدلالی مبانی و مسائل اعتقادی بر اساس قرآن و معارف اهل بیت علیهم السلام و دفاع از آن؛
- ۲) شناخت و نقد دیدگاه‌های انحرافی یکی از گرایش‌های فوق و تقویت توان پاسخگویی به پرسش‌ها و شبهات روز در حوزه کلام با گرایش انتخابی؛
- ۳) افزایش توان تحقیق در حد تحلیل و بررسی تطبیقی و زمینه‌سازی جهت گسترش پژوهش در حوزه کلام با گرایش انتخابی؛

۱. گرایش‌های «نقد وهابیت»، «نقد تصوف» و «نقد مسیحیت» پس از تغییر در درختواره با عناوینی دیگر مصوب شده و در این کتاب آمده است.

- ۴) تربیت نیروهای متعهد و توانمند در حوزه کلام اسلامی و گرایش انتخابی، در عرصه‌های آموزش، تبلیغ و پژوهش؛
- ۵) شناخت منابع و مآخذ مرتبط با کلام اسلامی و گرایش انتخابی و ایجاد توان فهم آن؛
- ۶) زمینه سازی برای تربیت استادِ دروسِ کلامی با گرایش انتخابی؛
- ۷) تربیت طلاب مستعد جهت ورود به سطح علمی بالاتر؛
- ۸) ایجاد توان تتبع و تحقیق در زمینه فقه و اصول و استفاده از منابع فقهی و اصولی.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به وحدت امت اسلامی و پرهیز از ایجاد اختلاف مذهبی؛
- ۳) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی؛
- ۴) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و روحیه انتظار و دفاع از عقائد شیعه امامیه؛
- ۵) تأکید بر بهره‌گیری از روش‌های کارآمد آموزشی، با اهتمام به سنت‌های حسنة حوزوی؛
- ۶) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی و پژوهشی و توجه به نیازهای روز؛
- ۷) تأکید بر آموزش پژوهش‌گرا؛
- ۸) تأکید بر استفاده از متون آموزشی واجد شرائط لازم؛
- ۹) تکیه بر آموزش موضوعات و مسائل اصلی رشته؛
- ۱۰) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهاي برتر در زمینه تبلیغ و تدریس؛
- ۱۱) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۲) اهتمام به دروس فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.

ضرورت

ماده ۵: ضرورت این رشته و گرایش عبارتند از:

- ۱) اهمیت فوق العاده آموزش مباحث اعتقادی به عنوان فقه اکبر و اصول دین در قرآن و منابع اسلامی؛
- ۲) اهمیت شناخت و بررسی ادیان و فرق انحرافی در مقابله با شبهات جریان‌های انحرافی و تهاجم‌های فکری؛
- ۳) مأموریت حوزه‌های علمیه در تربیت اندیشمندان متکلم جهت مقابله با اندیشه‌های ادیان و فرق انحرافی و تبیین، ترویج و دفاع از مکتب اهل بیت علیهم السلام؛
- ۴) نیاز امت و نظام اسلامی به تبیین و ترویج عقائد و آموزه‌های شیعی و دفاع از آن در مقابله با تهاجم‌های فکری.

نظام آموزشی رشته

ماده ۶: نظام آموزشی رشته عبارت است از:

نظام آموزشی این رشته، نیم‌سال‌ی درسی^۱ و حضوری است و طول دوره بدون احتساب پایان‌نامه حداقل شش و حداکثر هشت نیم‌سال است.

شرایط پذیرش

ماده ۷: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح دو؛

---

۱. در این نظام، هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد، در یک درس، تاثیری در قبولی یا رد در دروس دیگر ندارد.

۳) قبولی در آزمون ورودی^۱ و مصاحبه علمی.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۲۶	۴۸۰
۲	دروس عمومی	۳۶	۶۲۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «بررسی کلامی ادیان و فرق»	۳۹	۶۷۲
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد فرق انحرافی»	۲۹	۵۶۰
	جمع کل	۱۳۰	۲۳۳۶

۱. برخی از کتاب‌های مهم کلامی که در سطح ۲ گرایش کلام اسلامی خوانده می‌شود، از منابع آزمون ورودی است.

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۹: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف درس
۱	کلام اسلامی ۱ تا ۳	۹۶	آشنایی بیشتر با مباحث خداشناسی (اثبات ذات، صفات فعلیه و ذاتیه، مراتب فعل الهی)، نبوت (ضرورت، ویژگی‌ها، وظایف و اختیارات نبی، نبوت و خاتمیت پیامبر اسلام) و معاد (حقیقت مرگ، عالم برزخ، قیامت و ویژگی‌های آن)
۲	معرفت‌شناسی	۳۲	آشنایی با راه‌ها و ابزار شناخت و ارزیابی آنها و دیدگاه اندیشمندان اسلامی در این زمینه
۳	فرق و مذاهب کلامی	۳۲	آشنایی با آموزه‌ها، روش‌ها و کتب اصلی فرقه‌های مهم کلامی تشیع و تسنن و فرقه‌های غالی (غیر از وهابیت، بهابیت و تصوف)
۴	کلیات و تاریخ علم کلام	۳۲	آشنایی با علم کلام (فرق آن با فلسفه و علوم دیگر)، موضوع، غایت و مبانی آن، تبیین حجیت روش‌های عقلی و نقلی و شرایط آنها و آشنایی با سیر تکون و تطور علم کلام، مشرب‌های کلامی، متکلمین بزرگ، منابع و مآخذ مهم کلامی
۵	مسائل جدید کلامی	۳۲	آشنایی با مسائل مهم، جدید و رائج کلامی، مانند: منشأ و قلمرو دین، سکولاریسم، تکثرگرایی، دین و اخلاق و علم و دین
۶	آشنایی با ادیان	۳۲	شناخت اعتقادات، تاریخ، متون مقدس و شخصیت‌های ادیان ابتدایی و زنده جهان به ویژه ادیان شرق و یهودیت
۷	تاریخ معاصر	۳۲	بررسی تحلیلی تاریخ فرهنگی، اجتماعی و سیاسی صد سال اخیر ایران
۸	زبان (عمومی)	۶۴+۱۲۸ نظری عملی	ایجاد توان درک مطلب و ترجمه متون ساده مرتبط با گرایش
جمع		۴۸۰	-

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

(ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱	فقه	۱۶۰	شناخت استدلالی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه (از القول فی ماهیه العیب تا آخر مکاسب)
۲	اصول	۳۲۰	شناخت استدلالی مباحث مهم اصولی طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه (جلد اول کفایه الاصول از ابتدای المقصد الثانی فی النواهی تا پایان جلد دوم)
۳	عربی معاصر	۱۶+۳۲ نظری عملی	ایجاد توان بهره‌گیری از متون عربی جدید در حوزه مباحث فرق و ادیان
۴	روش تحقیق پیشرفته	۱۶+۳۲ نظری عملی	تقویت توان تحقیق و پژوهش در مسائل فرق و ادیان از طریق آموزش روش‌های تحقیق و کیفیت بهره‌برداری از ابزار و منابع
۵	روش تدریس	۱۶+۳۲ نظری عملی	ایجاد توان مهارت تدریس با آموزش روش‌ها و فنون کلاسداری و ارزشیابی
جمع		۶۲۴	

ج) دروس تخصصی مشترک رشته «بررسی کلامی ادیان و فرق»

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱	قواعد و روش‌های تفسیر قرآن	۳۲	شناخت مبانی، قواعد، ضوابط، روش‌ها و مراحل تفسیر صحیح قرآن کریم
۲	فقه الحدیث	۳۲	شناخت مبانی، قواعد و روش‌های مؤثر در فهم حدیث ضمن قرائت برخی از احادیث اعتقادی، اجتماعی و اخلاقی
۳	کلام اسلامی ۱ تا ۴	۱۲۸	شناخت مباحث مهم خداشناسی، نبوت، معاد و امامت به صورت متن محور
۴	مبانی و قواعد علم کلام	۳۲	تبیین مبانی و قواعد علم کلام مانند حجیت عقل، قرآن و سنت، حسن و قبح عقلی، قاعده لطف، حجیت خبر واحد در مسائل اعتقادی
۵	مسائل جدید کلامی	۳۲	شناخت و بررسی استدلالی مسائل مهم و جدید کلامی مانند عقل‌گرایی و ایمان‌گرایی، معرفت و تجربه دینی
۶	حکمت اسلامی	۶۴	شناخت مباحث فلسفی مهم و دارای کاربرد در علم کلام مانند احکام وجود، علت و معلول، قوه و فعل و الهیات بالمعنی‌الخاص
۷	ولایت فقیه	۳۲	تبیین نظام سیاسی شیعه در عصر غیبت و شناخت استدلالی مشروعیت، شرایط، وظایف و اختیارات حاکم اسلامی از دیدگاه شیعه، با رویکرد کلامی
۸	انسان‌شناسی	۳۲	شناخت دقیق دیدگاه قرآن و روایات در مورد نفس انسان، ابعاد، قوا و کارکردهای آن و مباحثی مانند رابطه روح و جسم، ویژگی‌های انسان کامل، خلقت، رشد و تکامل انسان، جبر و اختیار، تجرد روح، سعادت و شقاوت انسان و پاسخ به شبهات مرتبط
۹	عرفان اسلامی	۳۲	آشنایی با مبانی، روش و مسائل اساسی عرفان اسلامی و مراحل سیر و سلوک آن با رویکرد به مکتب اهل بیت علیهم السلام با محوریت کتاب «در جستجوی عرفان اسلامی» از آیت‌الله مصباح یزدی
۱۰	سیره اهل بیت علیهم السلام در مواجهه با فرق و ادیان	۳۲	شناخت شیوه‌های رفتاری و گفتاری اهل بیت علیهم السلام در مواجهه با فرق و ادیان
۱۱	مهارت‌های ایجاد ارتباط نظری عملی	۸+۱۶	آشنایی با اصول و روش‌های روان‌شناختی ارتباط با آسیب دیدگان از فرق و ادیان و شیوه ارائه مشاوره به آنان و کسب مهارت‌های آن

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱۲	مهارت‌های مناظره	۱۶+۳۲ نظری عملی	ایجاد توان مناظره با شناخت روش‌ها، مراحل و آداب مناظره و استدلال
۱۳	ترفندهای تبلیغی ادیان و فرق انحرافی	۸+۱۶ نظری عملی	بررسی و نقد بکارگیری ترفندهای فراروانی مانند هیپنوتیزم، شفا‌دهی، ریکی، روشن بینی، تله پاتی و... در تبلیغ فرق و ادیان انحرافی
۱۴	مهدویت	۳۲	تبیین آموزه مهدویت، مبانی و مسائلی مانند: فلسفه غیبت و انتظار، آثار وجودی امام غایب، ظهور و علائم آن، حکومت حضرت مهدی از دیدگاه شیعه
۱۵	تاریخ تشیع	۳۲	شناخت و بررسی سیر تاریخی شیعه، شخصیت‌ها و آثار مهم، فرق و دولت‌های مهم شیعی از آغاز تا کنون و شناخت تمدن عظیم اسلامی و جایگاه معارف و اندیشمندان شیعه در خلق تمدن اسلامی
۱۶	زبان تخصصی	۱۶+۳۲ نظری عملی	ایجاد توان فهم متون تخصصی مرتبط با گرایش، به عربی در دو گرایش نقد وهابیت و نقد فرق انحرافی، و به انگلیسی در دو گرایش نقد مسیحیت و نقد تصوف
۱۷	احکام معاشرت با پیروان فرق و ادیان	۱۶	شناخت احکام فقهی معاشرت مسلمین با پیروان فرق و ادیان و احکام فقهی ویژه مستبصرین و مرتدین
جمع		۶۷۲	

د) دروس اختصاصی گرایش «نقد فرق انحرافی»

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱	فرقه‌شناسی	۱۶	شناخت مفهوم فرقه و تفاوت‌های آن با دین و مذهب و تحلیل آن به عنوان یک پدیده انحرافی و بیان علل پیدایش، ویژگی‌ها و تهدیدات فرق انحرافی و معرفی شاخص‌های مذهب حقه
۲	شیخیه	۳۲	بررسی و نقد عقائد و آراء شیخیه و شناخت تاریخ، انشعابات، شخصیت‌ها، منابع و آثار مکتوب آنان
۳	بابیه	۱۶	بررسی و نقد عقائد و آراء بابیه و شناخت تاریخ، انشعابات، شخصیت‌ها، منابع و آثار مکتوب آنان
۴	تاریخ بهائیت	۳۲	شناخت و بررسی زمینه‌ها و عوامل پیدایش و سیر تحول، انشعابات، شخصیت‌ها و منابع و آثار مکتوب بهائیت
۵	بررسی عقائد فرق انحرافی (۱)	۳۲	بررسی و نقد دیدگاه‌ها و آراء فرق انحرافی به ویژه بهائیت، در موضوع مبدأ و معاد
۶	بررسی عقائد فرق انحرافی (۲)	۴۸	بررسی و نقد دیدگاه‌ها و آراء فرق انحرافی به ویژه بهائیت، در موضوع نبوت و خاتمیت
۷	بررسی عقائد فرق انحرافی (۳)	۱۶	بررسی و نقد دیدگاه‌ها و آراء فرق انحرافی به ویژه بهائیت، در موضوع امامت و ولایت
۸	بررسی عقائد فرق انحرافی (۴)	۳۲	بررسی و نقد مبانی و دیدگاه‌های فرق انحرافی در زمینه مهدویت همراه با نقد عملکرد مدعیان دروغین به ویژه در عصر حاضر
۹	آموزه‌های بهائیت	۱۶	بررسی و نقد آموزه‌های اصلی و تعالیم دوازده‌گانه بهائیت مانند وحدت عالم انسانی، آزادی عقیده، حقوق زن و عدم دخالت در سیاست
۱۰	نقد مبانی مشروعیت بهائیت	۱۶	نقد ادعاها و استنادات بهائیت به آیات، روایات، و متون یهودیت و مسیحیت برای اثبات مشروعیت خود
۱۱	اسماعیلیه	۱۶	بررسی و نقد عقائد و آراء اسماعیلیه (آقاخانیه) و شناخت تاریخ، انشعابات، شخصیت‌ها، منابع و آثار مکتوب آنان با تأکید بر بحث شریعت
۱۲	قادیانیه	۱۶	بررسی و نقد عقائد و آراء قادیانیه و شناخت تاریخ، انشعابات، شخصیت‌ها، منابع و آثار مکتوب آنان

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱۳	تشکیلات و شیوه‌های تبلیغی فرق انحرافی	۳۲	شناخت و بررسی تشکیلات و ساختار سازمانی (بین‌المللی، ملی و محلی) و شیوه‌های تبلیغی فرقه‌های بهائیت، قادیانیه، اسماعیلیه و ... و راهکارهای مقابله با آنها
۱۴	فرق انحرافی و جریان‌های استعماری	۱۶	بررسی روابط، تأثیرپذیری و تعاملات فرقه‌های انحرافی به ویژه بهائیت با جریان‌های استعماری، فراماسونری، صهیونیسم و...
۱۵	پاسخ به شبهات	۳۲	بررسی و نقد شبهات فرق انحرافی به ویژه بهائیت علیه مکتب اهل بیت علیهم السلام و پاسخ به آن
۱۶	پایان‌نامه	۹۶+۹۶	ارائه یک پژوهش جامع، همراه با نقد و بررسی و تتبع کافی در زمینه فرق انحرافی
جمع		۵۶۰	

مذاهب اسلامی

شناسنامه رشته

کد رشته: ۳۱۵۱۷۰۰

عنوان رشته: مذاهب اسلامی

عنوان گرایش: -

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۵

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۸	۳۲۰
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی رشته «مذاهب اسلامی»	۵۴	۱۰۰۸
	جمع کل	۱۰۹	۱۸۸۸

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، «مذاهب اسلامی» در مقطع سطح سه است.

تعریف

ماده ۲: سطح سه رشته «مذاهب اسلامی» سومین مقطع از تحصیلات حوزوی و یکی از رشته‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» است که طلاب ضمن شناخت عمیق فقه و اصول متعارف و آموزه‌های اسلام و مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام، مباحث و مسائل اختصاصی رشته و گرایش مذکور را در حد شناخت می‌آموزند و پس از ارتقاء صلاحیت‌های اخلاقی و احراز توان علمی و مهارتی با ارائه پایان‌نامه، موفق به دریافت مدرک سطح سه این رشته می‌شوند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) زمینه‌سازی جهت تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) شناخت عمیق مسائل فقهی و اصولی و شناخت روش استنباط فقهی؛
- ۳) شناخت استدلالی مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام بر اساس قرآن، سنت و عقل و دفاع از آن؛
- ۴) شناخت مباحث و مسائل اختصاصی رشته «مذاهب اسلامی»؛
- ۵) تقویت توان تبیین مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام و پاسخگویی به پرسش‌ها و شبهات؛
- ۶) شناخت منابع و مآخذ رشته «مذاهب اسلامی»؛
- ۷) تقویت توان استفاده از منابع و متون فقهی، اصولی و دانش‌های مرتبط با رشته «مذاهب اسلامی»؛
- ۸) تقویت مهارت‌های تبیین و ترویج معارف اسلامی در سطح میانی؛
- ۹) توان پاسخگویی به پرسش‌های تخصصی متناسب با رشته «مذاهب اسلامی»؛

۱۰) افزایش توان تحقیق در حدّ تحلیل و نقد نظرات و آراء در موضوعات و مسائل رشته «مذاهب اسلامی»؛

۱۱) زمینه‌سازی برای تربیت مدرسان دانش‌های مرتبط با رشته «مذاهب اسلامی» در سطوح پایین-تر؛

۱۲) تربیت طلاب مستعد برای ورود به مقطع بالاتر.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

۱۲) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛

۱۳) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی؛

۱۴) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛

۱۵) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛

۱۶) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛

۱۷) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛

۱۸) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهاى برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛

۱۹) تکیه بر آموزش موضوعات و مسائل اصلی رشته «مذاهب اسلامی»؛

۲۰) تأکید بر استفاده از متون آموزشی واجد شرایط لازم؛

۲۱) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛

۲۲) اهتمام به دروس فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی رشته عبارت است از:

نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، در چهار نیم‌سال ارائه می‌شود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، شش نیم‌سال است.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۴) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۵) دارا بودن مدرک علمی سطح دو یکی از رشته‌ها و گرایش‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی»؛
- تبصره:** پذیرش داوطلبان سایر رشته‌های تخصصی، منوط به گذراندن دروس پیش‌نیاز بلامانع است.
- ۶) قبولی در سنجش علمی.

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۸	۳۲۰
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۶۰
۳	دروس تخصصی رشته «مذاهب اسلامی»	۵۴	۱۰۰۸
جمع کل		۱۰۹	۱۸۸۸

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	روش تفسیر قرآن کریم	۱	۱۶	نظری	شناخت قواعد و مراحل تفسیر صحیح قرآن کریم
۲	تفسیر موضوعی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی برخی از موضوعات اعتقادی در قرآن بر اساس قواعد فراگرفته در مبحث روش تفسیر قرآن
۳	روش فهم حدیث	۱	۱۶	نظری	شناخت قواعد و روش‌های مؤثر در فهم حدیث
۴	فقه الحدیث	۲	۳۲	نظری	شناخت محتوای برخی از احادیث اعتقادی در منابع معتبر روایی همراه با خواندن متن احادیث منتخب
۵	خداشناسی ۱	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث ذات و صفات الهی مانند: اثبات ذات، رابطه صفات و ذات و تبیین توحید، علم، قدرت و حیات؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۶	خداشناسی ۲	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث افعال الهی مانند: خالقیت و ربوبیت، حکمت، عدالت، مشیت و اراده؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۷	نبوت	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث نبوت مانند: ضرورت نبوت، ویژگی‌ها، راه شناخت، مناصب و اختیارات انبیاء و اثبات نبوت و خاتمیت پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۸	امامت	۱	۱۶	نظری	شناخت تکمیلی مهم‌ترین مباحث امامت مانند: ضرورت، ویژگی‌ها، راه‌های شناخت، مناصب و اختیارات امام و اثبات امامت ائمه علیهم‌السلام؛ بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
۹	کلیات و تاریخ علم کلام	۲	۳۲	نظری	شناخت موضوع، غایت و مبانی کلام اسلامی، تبیین حجیت روش‌های عقلی و نقلی، سیر تکوین و تطور علم کلام، مشرب‌های کلامی، متکلمین بزرگ، منابع و مأخذ مهم کلامی امامیه
۱۰	رجال کاربردی	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	تطبيق مباحث مهم، کاربردی و نکات اساسی علم درایه و رجال بر احادیث و بیان معیارهای وثاقت راویان و اعتبار حدیث
۱۱	معرفت‌شناسی	۲	۳۲	نظری	شناخت منابع، راه‌ها و ابزار معرفت و معیارهای صدق و کذب
۱۲	منطق کاربردی	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	مروری بر مباحث استدلال برهانی و جدلی و شرایط آن‌ها، مغالطه و انواع آن و ایجاد توان بکارگیری قواعد منطق در مباحث کلامی
۱۳	روش سخنرانی دینی	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	شناخت اصول، آداب، مراحل و روش‌های کارآمد سخنرانی دینی به منظور کسب مهارت‌های لازم
۱۴	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری_عملی	شناخت ابعاد منطقی مشکل و مسئله تحقیق و تدوین نظرات و اقوال در ساختار علمی دانش کلام و کسب مهارت لازم
جمع		۱۸	۳۲۰		

(ب) دروس عمومی

اهداف	نوع درس	ساعت	واحد	عنوان درس	ردیف
شناخت استدلالی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه	نظری	۲۸۰	۱۷	فقه	۵
شناخت استدلالی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه	نظری	۲۸۰	۱۷	اصول	۶
-	-	۵۶۰	۳۴	جمع	

(ج) دروس تخصصی رشته «مذاهب اسلامی»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۱	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای شانزدهم تا هجدهم قرآن کریم ۱ همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۲	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۲	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای نوزدهم تا بیست و یکم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۳	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۳	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و دوم تا بیست و چهارم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۴	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۴	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و پنجم تا بیست و هفتم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۵	تفسیر ترتیبی قرآن کریم ۵	۱	۱۶	نظری	آشنایی با تفسیر جزءهای بیست و هشتم تا سی اُم قرآن کریم همراه با خلاصه‌نویسی بر اساس تفسیر نمونه
۶	خداشناسی تطبیقی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مقایسه‌ای مباحث ذات، صفات و افعال الهی از دیدگاه مذاهب اسلامی، همراه با اثبات حقانیت دیدگاه اهل بیت علیهم‌السلام؛ بر اساس قرآن، روایات و عقل
۷	راهنماشناسی تطبیقی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مقایسه‌ای مباحث نبوت و امامت عامه از دیدگاه مذاهب اسلامی، همراه با اثبات حقانیت دیدگاه اهل بیت علیهم‌السلام؛ بر اساس قرآن، روایات و عقل
۸	قرآن شناسی تطبیقی	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی مقایسه‌ای مباحث قرآن‌شناسی از دیدگاه مذاهب اسلامی، همراه با اثبات حقانیت دیدگاه اهل بیت علیهم‌السلام؛ بر اساس قرآن، روایات و عقل

۱. دروس تفسیر قرآن کریم ۱ تا ۵ با تصمیم گروه علمی - تربیتی واحد آموزشی تخصصی مجری این رشته، می‌تواند به صورت مطالعاتی (همراه با جلسات حضوری محدود برای ارائه برخی از مباحث ضروری) اجرا شود.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۹	امامت خاصه	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی ادله عقلی و نقلی امامت و خلافت بلا فصل امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام و امامت دیگر امامان علیهم‌السلام از نظر شیعه اثنی‌عشری؛ همراه با نقد دیدگاه دیگر مذاهب اسلامی بر اساس قرآن، روایات و عقل
۱۰	معاذشناسی تطبیقی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مقایسه‌ای مباحث معادشناسی از دیدگاه مذاهب اسلامی، همراه با اثبات حقانیت دیدگاه اهل‌بیت علیهم‌السلام؛ بر اساس قرآن، روایات و عقل
۱۱	مهدویت در مذاهب اسلامی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مقایسه‌ای مباحث مهم مهدویت از دیدگاه مذاهب اسلامی همراه با اثبات حقانیت دیدگاه اهل‌بیت علیهم‌السلام؛ بر اساس قرآن، روایات و عقل
۱۲	فرق کلامی شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی تاریخ و چگونگی پیدایش، آموزه‌های اعتقادی، شخصیت‌ها و منابع کلامی فرقه‌های شیعه مانند: امامیه، کیسانیه، زیدیه، اسماعیلیه و فرق منتسب به شیعه
۱۳	فرق کلامی اهل تسنن	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی تاریخ و چگونگی پیدایش، آموزه‌های اعتقادی، شخصیت‌ها و منابع کلامی فرقه‌های اهل‌تسنن مانند: اهل حدیث، معتزله، اشاعره، ماتریدیه و اباضیه
۱۴	تصوف در مذاهب اسلامی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی تاریخ و چگونگی پیدایش تصوف در میان مذاهب اسلامی و معرفی جریان‌ها و سلسله‌های صوفیه و نقد آموزه‌ها و آداب آن‌ها
۱۵	فرق انحرافی	۲	۳۲	نظری	شناخت تاریخ و چگونگی پیدایش وهابیت و بررسی مهم‌ترین آراء و عقائد این فرقه پیرامون توحید و شرک، ایمان و کفر، سنت و بدعت، همراه با نقد شبهات آنان درباره توسل، شفاعت، استغاثه و... و شناخت تاریخ و چگونگی پیدایش بابیت و بهائیت، قادیانیه و یزیدیه، همراه با نقد عقاید، آموزه‌ها و آداب و رسوم آنان؛ بر اساس قرآن، روایات و عقل

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۶	مذاهب فقهی اهل سنت	۱	۱۶	نظری	شناخت تاریخ و چگونگی شکل گیری، روش فقهی، بزرگان و منابع مهم فقهی مذاهب اربعه اهل تسنن و تحولات روش های اجتهادی در عصر حاضر
۱۷	فقه تطبیقی ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت اشتراکات و اختلافات فقهی مذاهب اسلامی در بخش عبادات
۱۸	فقه تطبیقی ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت اشتراکات و اختلافات فقهی مذاهب اسلامی در بخش احوال شخصیه و معاملات و ...
۱۹	ولایت فقیه	۲	۳۲	نظری	تبیین مبانی ولایت فقیه در عصر غیبت و شناخت استدلالی مشروعیت، شرایط، وظایف و اختیارات حاکم اسلامی از دیدگاه شیعه، همراه با ارزیابی دیدگاه دیگر مذاهب اسلامی در این موارد
۲۰	اصول فقه تطبیقی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی تطبیقی مهم ترین مباحث اصولی فریقین مانند: منابع اجتهاد، مباحث الفاظ، اصول عملیه، اجتهاد و تقلید و تعارض ادله
۲۱	روش های تفسیری فریقین	۲	۳۲ + ۱۶	نظری - عملی	شناخت و بررسی مقایسه ای مکاتب، قواعد و روش های تفسیری فریقین، همراه با معرفی مهم ترین تفاسیر مذاهب اسلامی
۲۲	تاریخ اسلام در سه قرن اول هجری	۲	۳۲	نظری	بررسی و تحلیل مهم ترین وقایع تاریخی مورد اختلاف میان مذاهب اسلامی در سه قرن نخست با تأکید بر تبیین دیدگاه معصومین علیهم السلام در این وقایع
۲۳	تاریخ و منابع حدیثی فریقین	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مقایسه ای تاریخ حدیث و مهم ترین منابع حدیثی فریقین و میزان اعتبار آنها
۲۴	روش فهم حدیث فریقین	۱	۱۶ + ۸	نظری - عملی	شناخت مهم ترین قواعد و روش های فهم احادیث نزد فریقین و کسب مهارت لازم
۲۵	رجال تطبیقی	۲	۳۲ + ۱۶	نظری - عملی	شناخت و بررسی تاریخ رجال و مهم ترین منابع رجالی فریقین و مقایسه مهم ترین قواعد و روش های اعتبارسنجی فریقین و کسب مهارت لازم
۲۶	مصطلح الحدیث	۱	۱۶	نظری	شناخت اصطلاحات پر کاربرد حدیثی و رجالی و طرق تحمل حدیث از دیدگاه فریقین

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۲۷	جریان‌های فکری معاصر جهان اسلام	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی تاریخ، افکار، اقدامات، شخصیت‌ها و آثار جریان‌های مهم فکری جهان اسلام در عصر حاضر
۲۸	نظام آموزشی و تبلیغی مذاهب اسلامی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مقایسه‌ای نظام آموزشی (محتوایی، روشی و ساختاری) و نظام تبلیغی (محتوایی، روشی و ساختاری) پیروان مذاهب اسلامی
۲۹	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری – عملی	شناخت روش فهم نظام‌مند و روش نقد نظام‌مند نظرات و اقوال علمی دانش کلام و کسب مهارت لازم
۳۰	پایان‌نامه	۶	۱۹۲	عملی	ارائه یک پژوهش جامع، همراه با نقد و بررسی و تتبع کافی در علم کلام
	جمع	۵۴	۱۰۰۸		

سطح چهار

...

امامت با گرایش امام شناسی

شناسنامه رشته

کد رشته: ۴۱۵۱۱۱۱

عنوان رشته: امامت

عنوان گرایش: امام شناسی

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: اردیبهشت ماه ۱۴۰۰

شماره جلسه: ۹۲

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	خارج اصول (دو سال)	۱۴	۲۲۰
۲	خارج فقه (دو سال)	۱۴	۲۲۰
۳	تحقیق فقهی و اصولی ۱ و ۲	۴	۶۴
۴	دروس پیش نیاز	۱۰	۱۶۰
۵	دروس تخصصی مشترک رشته «امامت»	۲۰	۳۲۰
۶	دروس اختصاصی گرایش «امام شناسی»	۲۰	۳۲۰
۷	رساله علمی	۱۸	۲۸۸
	جمع کل	۱۰۰	۱۵۹۲

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، «امامت با گرایش امام‌شناسی» در مقطع سطح چهار است.

تعریف

ماده ۲: سطح چهار آموزشی- پژوهشی «امامت با گرایش امام‌شناسی» چهارمین مقطع از تحصیلات حوزوی و یکی از رشته‌های تخصصی حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» می‌باشد که طلاب پس از گذراندن این دوره، توان تبلیغ در سطح پیشرفته، خطابه و ایراد سخن تأثیرگذار، تدریس و تحقیق، ارائه نظریه و پاسخ به مهمترین نیازهای علمی و تخصصی این رشته را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار رشته «امامت با گرایش امام‌شناسی» را دریافت می‌کنند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) ایجاد تسلط بر آراء کلامی و اعتقادی امامیه و سایر مذاهب در خصوص مبانی و مسائل امامت؛
- ۲) تقویت توان پژوهش در حدّ تحلیل استدلالی و ارائه نظریه در خصوص مبانی و استخراج مبانی علوم انسانی از قرآن کریم مسائل امامت و نقد و ارزیابی آراء و نظرات سایر مذاهب؛
- ۳) ارتقاء توان پاسخ‌گویی به نیازهای علمی و تخصصی در خصوص مبانی و مسائل امامت؛
- ۴) تأمین استاد مورد نیاز در مباحث قرآن و علوم انسانی؛
- ۵) ارتقاء و گسترش فرهنگ قرآنی و استخراج آموزه‌های رهگشای آن در عرصه علوم انسانی.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- (۱) اهتمام به ارتقاء فضائل و ملکات اخلاقی و معنوی طلاب؛
- (۲) اهتمام به بهره‌گیری از سنت‌های کارآمد حوزوی، فناوری‌ها و روش‌های نوین و مؤثر در آموزش و پژوهش؛
- (۳) اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه‌پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی مرتبط با مباحث امامت؛
- (۴) تأکید بر بهره‌گیری از زبان تخصصی در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی؛
- (۵) اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در مباحث ولایت و امامت؛
- (۶) تأکید بر شناسایی استعدادهای برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ.

ضرورت‌ها

ماده ۵: ضرورت‌های رشته عبارتند از:

- (۱) لزوم بررسی استدلالی و تحلیلی مباحث و مسائل امامت از دیدگاه امامیه و نقد تحلیلی و انتقادی آراء سایر مذاهب در این خصوص؛
- (۲) مأموریت حوزه‌های علمیه در تربیت اندیشمند و نظریه‌پرداز در مسائل امامت خصوصاً موضوعات و مسائل تطبیقی با سایر مذاهب جهت تبیین، ترویج و دفاع از عقاید شیعه امامیه و پاسخ به شبهات؛
- (۳) نیاز جامعه و نظام اسلامی به تبیین، ترویج و اثبات برتری عقاید حقه شیعه اثنی عشریه در مقایسه با دیگر مذاهب اسلامی در موضع امامت.
- (۴) پاسخگویی به نیاز روزافزون حوزه در مباحث تخصصی امامت و تولید علم در این عرصه.

نظام آموزشی رشته

ماده ۶: نظام آموزشی این رشته در سطح چهار، نیم‌سال، درسی و حضوری است. طول دوره با احتساب پایان‌نامه، حداقل ۱۰ و حداکثر ۱۲ نیم‌سال خواهد بود.

شرایط پذیرش

ماده ۷: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح سه رشته امامت اهل بیت علیهم‌السلام؛
- ۳) تبصره: پذیرش طلاب دارای مدرک علمی سطح سه در سایر رشته‌های حوزه دانشی کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، مجاز است.
- ۴) قبولی در سنجش علمی و احراز استعداد و توانمندی مهارتی؛
- ۵) احراز توانایی‌های لازم در مهارت‌های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان عربی از طریق برگزاری آزمون و یا ارائه مدرک معتبر.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	خارج اصول (دو سال)	۱۴	۲۲۰
۲	خارج فقه (دو سال)	۱۴	۲۲۰
۳	تحقیق فقهی و اصولی ۱ و ۲	۴	۶۴
۴	دروس پیش‌نیاز	۱۰	۱۶۰
۵	دروس تخصصی مشترک رشته «امامت»	۲۰	۳۲۰
۶	دروس اختصاصی گرایش «امام‌شناسی»	۲۰	۳۲۰
۷	رساله علمی	۱۸	۲۸۸
	جمع کل	۱۰۰	۱۵۹۲

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۹: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	ساعت	اهداف
۱	امامت عامه ۱ و ۲	۶۴	شناخت دقیق دیدگاه قرآن و روایات در مورد حقیقت امامت و ولایت، نیاز به امام، ولایت تکوینی و تشریحی، مقامات، ویژگی‌ها، وظائف و اختیارات امام، عدم تعارض امامت با خاتمیّت و... و پاسخ به شبهات مرتبط
۲	امامت خاصه ۱ و ۲	۶۴	اثبات عقلی و نقلی امامت امیرالمومنین علیه السلام و سایر ائمه علیهم السلام و نقد ادله خلافت خلفای سه گانه و پاسخ به شبهات مرتبط
۳	نظریه‌های امامت و خلافت	۳۲	تحلیل و بررسی نظریه‌های امامت از دیدگاه مذاهب (فرق شیعه و اهل سنت)
مجموع ساعات		۱۶۰	

ب) دروس تخصصی مشترک رشته «امامت»

ردیف	عنوان درس	ساعت	اهداف
۱	مدارس کلامی امامیه	۳۲	بررسی تحلیلی سیر تطور، جریان‌ها و رویکردهای مدارس کلامی امامیه با تأکید بر معرفی مهم‌ترین اندیشمندان، آراء و نظریه‌های آنها (با رویکرد جایگاه امامت)
۲	مکاتب کلامی اهل تسنن	۳۲	بررسی تحلیلی سیر تطور، جریان‌ها و معرفی شخصیت‌های مطرح در مکاتب کلامی اهل تسنن با تأکید بر مهم‌ترین مبانی و آراء آنها (با رویکرد جایگاه امامت)
۳	نظریه‌های امامت ۱	۳۲	تحلیل و ارزیابی استدلالی مهم‌ترین نظریه‌های امامت از دیدگاه امامیه نخستین، محدثان و متکلمان همراه با بررسی سیر تطور دیدگاه‌ها تا دوره معاصر
۴	نظریه‌های امامت ۲	۱۶	تحلیل و ارزیابی استدلالی مهم‌ترین نظریه‌های امامت در دوره‌های مختلف از دیدگاه زیدیه و اسماعیلیه

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
تحلیل و ارزیابی استدلالی مهمترین نظریه‌های امامت در دوره‌های مختلف از دیدگاه فلاسفه و عرفا	۱۶	نظریه‌های امامت ۳	۵
جریان شناسی و بررسی تحلیلی علل پیدایش جریان غالبان و مقصران و ارزیابی انتقادی مبانی آنها، ساحت‌ها و معیار تعیین غلو و تقصیر به همراه بررسی نحوه مواجهه اهل بیت علیهم السلام با آنها	۳۲	غلو و تقصیر	۶
سبک شناسی تحلیلی و ارزیابی مهمترین آثار امامت پژوهی در فریقین با محوریت زمینه نگارش، تاریخ پژوهی متن، مخاطب شناسی، ساختار، روش القای محتوا، مآخذ، رویکردها و تاثیرات آن بر سایر آثار	۳۲	سبک شناسی منابع امامت پژوهی	۷
تحلیل و ارزیابی انتقادی مهمترین نظریه‌های اهل تسنن در موضوع امامت و خلافت با تاکید بر نظریه‌های جدید مانند: نوسلفی‌ها و نومعتزلیان	۳۲	نظریه‌های امامت در اندیشه اهل تسنن	۸
تحلیل و نقد مهمترین جریان‌ها، مبانی و روش‌های پژوهشی مستشرقان در موضوع امامت	۳۲	امامت در پژوهش‌های نوین مستشرقان	۹
تحلیل و نقد مهمترین جریان‌ها، آراء و نظریه‌های دگراندیشان شیعی در دوران معاصر در موضوع امامت	۳۲	نقد آراء دگراندیشان شیعه در امامت	۱۰
تحلیل و ارزیابی انتقادی مبانی روش شناختی سلفیه و وهابیت در دین پژوهی مانند: نسبت عقل و نقل، حقیقت و مجاز، نفی تأویل و همچنین عقائد بنیادین و اساسی وهابیت مانند توحید و شرک	۳۲	نقد مبانی فکری سلفیه و وهابیت	۱۱
	۳۲۰	مجموع ساعت و واحد	

(د) دروس اختصاصی گرایش «امام‌شناسی»

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
بررسی تحلیلی و استدلالی حقیقت و چیستی، قلمرو و کارکردهای امامت و نسبت آن با نبوت بر اساس آموزه‌های مکتب اهل بیت علیهم السلام	۳۲	حقیقت و کارکرد امامت	۱
بررسی تحلیلی و استدلالی مباحث علم امام در حوزه منابع، ویژگی ها، گستره و کارکردها از منظر کتاب، سنت و عقل و پاسخگویی به مهمترین شبهات آن با تأکید بر شبهات جدید	۳۲	منابع و گستره علم امام	۲
بررسی تحلیلی و استدلالی مباحث عصمت امام در حوزه امکان، منشاء و حقیقت، گستره و کارکردها از منظر کتاب، سنت و عقل و پاسخگویی به مهمترین شبهات آن با تأکید بر شبهات جدید	۳۲	حقیقت و کارکردهای عصمت امام	۳
بررسی تحلیلی و استدلالی مهمترین مباحث ولایت با تأکید بر ولایت تشریحی، ولایت تکوینی و تفویض در امر دین از منظر کتاب، سنت و عقل به همراه ارزیابی مهمترین دیدگاه های اندیشمندان امامیه	۳۲	ولایت امام	۴
بررسی تحلیلی خلقت نوری اهل بیت علیهم السلام و جایگاه ایشان در عالم ارواح و عالم ذر و ویژگی های خلقت دنیوی و همچنین مقامات ایشان قبل از عالم دنیا و در دنیا و آخرت و نسبت این مقامات با صفات و افعال الهی	۳۲	مقامات اختصاصی ائمه اهل بیت علیهم السلام	۵
بررسی تحلیلی و استدلالی مهمترین مباحث در موضوعات امکان، ضرورت و چگونگی معرفت امام و ارزیابی نشانه‌ها و آثار معرفت امام با محوریت کتاب و سنت و عقل	۳۲	معرفت امام	۶
بررسی تحلیلی ادله امامت امامان اهل بیت علیهم السلام بر محوریت قرآن، روایات و عقل و ادله خاص امامت ایشان	۳۲	امامت امامان اهل بیت علیهم السلام	۷
بررسی استدلالی مهمترین مسائل مهدویت مانند: ادله ولادت، شرایط زیست و شیوه ارتباط، وظایف شیعیان در دوران غیبت، شرایط ظهور، رجعت و نقد مدعیان مهدویت و نیابت	۳۲	مسائل اساسی مهدویت	۸
بررسی و تحلیل اصول و مبانی اعتبار سنجی روایات امامیه (منبعی، سندی، متنی و محتوایی) و شیوه بهره گیری از آن ها در مباحث امامت	۳۲	روش اعتبار سنجی روایات امامیه	۹
بررسی و تحلیل شیوه ها و فرایندهای فهم روایات امامیه و تبیین و تطبیق نقش وحی، عقل، شهود، تاریخ و علوم و دیگر شواهد درون متنی در آن و آسیب شناسی روش های نادرست با تأکید بر روایات اعتقادی و امامتی	۳۲	روش شناسی فهم متون روایی شیعه	۱۰
	۳۲۰	مجموع ساعت و واحد	

امامت با گرایش امامت تطبیقی بین المذاهب

شناسنامه رشته

کد رشته: ۴۱۵۱۱۱۲

عنوان رشته: امامت

عنوان گرایش: امامت تطبیقی بین المذاهب

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: اردیبهشت ماه ۱۴۰۰

شماره جلسه: ۹۲

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	خارج اصول (دو سال)	۱۴	۲۲۰
۲	خارج فقه (دو سال)	۱۴	۲۲۰
۳	تحقیق فقهی و اصولی او ۲	۴	۶۴
۴	دروس پیش نیاز	۱۰	۱۶۰
۵	دروس تخصصی مشترک رشته «امامت»	۲۰	۳۲۰
۶	دروس اختصاصی گرایش «امامت تطبیقی بین المذاهب»	۱۷	۲۷۲
۷	رساله علمی	۱۸	۲۸۸
	جمع کل	۹۷	۱۵۴۴

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، «امامت با گرایش تطبیقی بین المذاهب» در مقطع سطح چهار است.

تعریف

ماده ۲: سطح چهار آموزشی- پژوهشی «امامت با گرایش امامت تطبیقی بین المذاهب» چهارمین مقطع از تحصیلات حوزوی و یکی از رشته‌های تخصصی حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» می‌باشد که طلاب پس از گذراندن این دوره، توان تبلیغ در سطح پیشرفته، خطابه و ایراد سخن تأثیرگذار، تدریس و تحقیق، ارائه نظریه و پاسخ به مهمترین نیازهای علمی و تخصصی این رشته را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار رشته «امامت با گرایش امامت تطبیقی بین المذاهب» را دریافت می‌کنند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) ایجاد تسلط بر آراء کلامی و اعتقادی امامیه و سایر مذاهب در خصوص مبانی و مسائل امامت؛
- ۲) تقویت توان پژوهش در حد تحلیل استدلالی و ارائه نظریه در خصوص مبانی و استخراج مبانی علوم انسانی از قرآن کریم مسائل امامت و نقد و ارزیابی آراء و نظرات سایر مذاهب؛
- ۳) ارتقاء توان پاسخ‌گویی به نیازهای علمی و تخصصی در خصوص مبانی و مسائل امامت؛
- ۴) تأمین استاد مورد نیاز در مباحث قرآن و علوم انسانی؛
- ۵) ارتقاء و گسترش فرهنگ قرآنی و استخراج آموزه‌های رهگشای آن در عرصه علوم انسانی.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به ارتقاء فضائل و ملکات اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به بهره‌گیری از سنت‌های کارآمد حوزوی، فناوری‌ها و روش‌های نوین و مؤثر در آموزش و پژوهش؛
- ۳) اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه‌پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی مرتبط با مباحث امامت؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از زبان تخصصی در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در مباحث ولایت و امامت؛
- ۶) تأکید بر شناسایی استعدادها برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ.

ضرورت‌ها

ماده ۵: ضرورت‌های رشته عبارتند از:

- ۱) لزوم بررسی استدلالی و تحلیلی مباحث و مسائل امامت از دیدگاه امامیه و نقد تحلیلی و انتقادی آراء سایر مذاهب در این خصوص؛
- ۲) مأموریت حوزه‌های علمیه در تربیت اندیشمند و نظریه‌پرداز در مسائل امامت خصوصاً موضوعات و مسائل تطبیقی با سایر مذاهب جهت تبیین، ترویج و دفاع از عقاید شیعه امامیه و پاسخ به شبهات؛
- ۳) نیاز جامعه و نظام اسلامی به تبیین، ترویج و اثبات برتری عقاید حقه شیعه اثنی عشریه در مقایسه با دیگر مذاهب اسلامی در موضع امامت.
- ۴) پاسخگویی به نیاز روزافزون حوزه در مباحث تخصصی امامت و تولید علم در این عرصه.

نظام آموزشی رشته

ماده ۶: نظام آموزشی این رشته در سطح چهار، نیم‌سال، درسی و حضوری است. طول دوره با احتساب پایان‌نامه، حداقل ۱۰ و حداکثر ۱۲ نیم‌سال خواهد بود.

شرایط پذیرش

ماده ۷: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح سه رشته امامت اهل بیت علیهم‌السلام؛
تبصره: پذیرش طلاب دارای مدرک علمی سطح سه در سایر رشته‌های حوزه دانشی کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، مجاز است.
- ۳) قبولی در سنجش علمی و احراز استعداد و توانمندی مهارتی؛
- ۴) احراز توانایی‌های لازم در مهارت‌های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان عربی از طریق برگزاری آزمون و یا ارائه مدرک معتبر.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	خارج اصول (دو سال)	۱۴	۲۲۰
۲	خارج فقه (دو سال)	۱۴	۲۲۰
۳	تحقیق فقهی و اصولی ۱ و ۲	۴	۶۴
۴	دروس پیش‌نیاز	۱۰	۱۶۰
۵	دروس تخصصی مشترک رشته «امامت»	۲۰	۳۲۰
۶	دروس اختصاصی گرایش «امامت تطبیقی بین المذاهب»	۱۷	۲۷۲
۷	رساله علمی	۱۸	۲۸۸
	جمع کل	۹۷	۱۵۴۴

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۹: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	ساعت	اهداف
۱	امامت عامه ۱ و ۲	۶۴	شناخت دقیق دیدگاه قرآن و روایات در مورد حقیقت امامت و ولایت، نیاز به امام، ولایت تکوینی و تشریحی، مقامات، ویژگی‌ها، وظائف و اختیارات امام، عدم تعارض امامت با خاتمیت و... و پاسخ به شبهات مرتبط
۲	امامت خاصه ۱ و ۲	۶۴	اثبات عقلی و نقلی امامت امیرالمومنین علیه السلام و سایر ائمه علیهم السلام و نقد ادله خلافت خلفای سه گانه و پاسخ به شبهات مرتبط
۳	نظریه‌های امامت و خلافت	۳۲	تحلیل و بررسی نظریه‌های امامت از دیدگاه مذاهب (فرق شیعه و اهل سنت)
مجموع ساعات		۱۶۰	

ب) دروس تخصصی مشترک رشته «امامت»

ردیف	عنوان درس	ساعت	اهداف
۱	مدارس کلامی امامیه	۳۲	بررسی تحلیلی سیر تطور، جریان‌ها و رویکردهای مدارس کلامی امامیه با تأکید بر معرفی مهم‌ترین اندیشمندان، آراء و نظریه‌های آنها (با رویکرد جایگاه امامت)
۲	مکاتب کلامی اهل تسنن	۳۲	بررسی تحلیلی سیر تطور، جریان‌ها و معرفی شخصیت‌های مطرح در مکاتب کلامی اهل تسنن با تأکید بر مهم‌ترین مبانی و آراء آنها (با رویکرد جایگاه امامت)
۳	نظریه‌های امامت ۱	۳۲	تحلیل و ارزیابی استدلالی مهم‌ترین نظریه‌های امامت از دیدگاه امامیه نخستین، محدثان و متکلمان همراه با بررسی سیر تطور دیدگاه‌ها تا دوره معاصر
۴	نظریه‌های امامت ۲	۱۶	تحلیل و ارزیابی استدلالی مهم‌ترین نظریه‌های امامت در دوره‌های مختلف از دیدگاه زیدیه و اسماعیلیه

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
تحلیل و ارزیابی استدلالی مهمترین نظریه‌های امامت در دوره‌های مختلف از دیدگاه فلاسفه و عرفا	۱۶	نظریه‌های امامت ۳	۵
جریان شناسی و بررسی تحلیلی علل پیدایش جریان غالبان و مقصران و ارزیابی انتقادی مبانی آنها، ساحت‌ها و معیار تعیین غلو و تقصیر به همراه بررسی نحوه مواجهه اهل بیت علیهم السلام با آنها	۳۲	غلو و تقصیر	۶
سبک شناسی تحلیلی و ارزیابی مهمترین آثار امامت پژوهی در فریقین با محوریت زمینه نگارش، تاریخ پژوهی متن، مخاطب شناسی، ساختار، روش القای محتوا، مآخذ، رویکردها و تاثیرات آن بر سایر آثار	۳۲	سبک شناسی منابع امامت پژوهی	۷
تحلیل و ارزیابی انتقادی مهمترین نظریه‌های اهل تسنن در موضوع امامت و خلافت با تاکید بر نظریه‌های جدید مانند: نوسلفی‌ها و نومعتزلیان	۳۲	نظریه‌های امامت در اندیشه اهل تسنن	۸
تحلیل و نقد مهمترین جریان‌ها، مبانی و روش‌های پژوهشی مستشرقان در موضوع امامت	۳۲	امامت در پژوهش‌های نوین مستشرقان	۹
تحلیل و نقد مهمترین جریان‌ها، آراء و نظریه‌های دگراندیشان شیعی در دوران معاصر در موضوع امامت	۳۲	نقد آراء دگراندیشان شیعه در امامت	۱۰
تحلیل و ارزیابی انتقادی مبانی روش شناختی سلفیه و وهابیت در دین پژوهی مانند: نسبت عقل و نقل، حقیقت و مجاز، نفی تأویل و همچنین عقائد بنیادین و اساسی وهابیت مانند توحید و شرک	۳۲	نقد مبانی فکری سلفیه و وهابیت	۱۱
	۳۲۰	مجموع ساعت و واحد	

(د) دروس اختصاصی گرایش «امامت تطبیقی بین‌المذاهب»

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
بررسی تحلیلی، مقایسه‌ای و انتقادی حقیقت امامت و کارکردهای آن در حوزه‌های فردی و اجتماعی، تکوینی و تشریحی از منظر امامیه و اهل تسنن	۳۲	حقیقت و کارکردهای امامت	۱
تحلیل و ارزیابی ادله ضرورت افضلیت امام از دیدگاه امامیه و بررسی مقایسه‌ای وانتقادی با دیدگاه اهل تسنن با تاکید بر رویکردها و آثار جدید ایشان	۱۶	افضلیت امام	۲
تحلیل و ارزیابی ادله ضرورت عصمت امام از دیدگاه امامیه و بررسی مقایسه‌ای وانتقادی با دیدگاه عدالت در اهل تسنن با تاکید بر رویکردها و آثار جدید ایشان	۱۶	ادله و ضرورت عصمت امام	۳
تحلیل و ارزیابی ماهیت و قلمرو علم از دیدگاه امامیه و بررسی مقایسه‌ای وانتقادی با دیدگاه اجتهاد در اهل تسنن با تاکید بر رویکردها و آثار جدید ایشان	۱۶	ماهیت و قلمرو علم امام	۴
بررسی تحلیلی و ارزیابی مقایسه‌ای مبانی تعیین امام مانند: نصب و اختیار به همراه شیوه‌های تعیین و راه‌های شناخت امام از دیدگاه امامیه و اهل تسنن	۳۲	مبانی و شیوه‌های تعیین امام	۵
بررسی تحلیلی و ارزیابی روش‌های نقد و فهم دلالت روایات از منظر اهل تسنن و شیوه‌های بهره‌برداری از آنها در اثبات و نقد روایات امامت	۳۲	روش نقد و فهم متون روایی اهل سنت	۶
بررسی تحلیلی و ارزیابی اصول و مبانی رجالی و روش‌های جرح و تعدیل در روایات اهل تسنن و شیوه‌های بهره‌گیری از آن‌ها در بهره‌گیری از روایات امامت	۳۲	روش اعتبار سنجی روایات اهل سنت	۷
بررسی تحلیلی و ارزیابی روش‌های استدلال به آیات امامت و شیوه‌های بهره‌گیری از آنها در اثبات امامت اهل بیت علیهم السلام و در نقد استناد اهل تسنن به آیات خلافت	۳۲	روش شناسی استناد به آیات امامت	۸
بررسی تحلیلی و ارزیابی روش‌های استدلال به احادیث امامت و شیوه‌های بهره‌گیری از آنها در اثبات امامت اهل بیت علیهم السلام و در نقد استناد اهل تسنن به احادیث خلافت	۳۲	روش شناسی استناد به احادیث امامت	۹
تحلیل و ارزیابی مقایسه‌ای دیدگاه متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه در مباحث اساسی و اختلافی مهدویت مانند: نسب، ولادت، علائم ظهور و غیبت به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آن‌ها	۳۲	مسائل اساسی مهدویت	۱۰
	۲۷۲	مجموع ساعت و واحد	

شیعه‌شناسی با گرایش فرهنگ و تمدن شیعه

شناسنامه رشته

کد رشته: ۴۱۵۱۳۰۱

عنوان رشته: شیعه‌شناسی

عنوان گرایش: فرهنگ و تمدن شیعه

آخرین مرجع مصوب‌کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۸

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۵	۲۴۰
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «شیعه‌شناسی»	۲۵	۴۰۸
۴	دروس تخصصی مشترک گرایش «فرهنگ و تمدن شیعه»	۳۴	۵۴۴
	جمع	۱۰۶	۱۷۳۶

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، سطح چهار «شیعه‌شناسی» با گرایش «فرهنگ و تمدن شیعه» است.

تعریف

ماده ۲: سطح چهار آموزشی - پژوهشی «شیعه‌شناسی» با گرایش «فرهنگ و تمدن شیعه» چهارمین مقطع از تحصیلات حوزوی است، که طلاب پس از گذراندن این دوره، توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظریه، و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی این رشته را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار این رشته و گرایش را دریافت می‌کنند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) تسلط بر مبانی، مکاتب، آراء و مسائل «شیعه‌شناسی» و گرایش مربوطه؛
- ۲) تقویت توان پژوهش در حد تحلیل، نقد و ارائه نظریه در مسائل «شیعه‌شناسی» و گرایش مربوطه؛
- ۳) ارتقاء توان پاسخگویی به نیازهای علمی و تخصصی «شیعه‌شناسی» و گرایش مربوطه؛
- ۴) تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۵) تأمین استاد مورد نیاز برای تدریس تخصصی در موضوعات و مسائل «شیعه‌شناسی» و گرایش مربوطه.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی طلاب؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) اهتمام به درس خارج فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.
- ۷) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۸) اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در این رشته؛
- ۹) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهای برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۱۰) اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه‌پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی مرتبط با رشته؛
- ۱۱) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۲) تأکید بر بهره‌گیری از زبان تخصصی رشته در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی ۱ و حضوری است و بدون

احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، حداقل هشت و حداکثر ده نیم‌سال خواهد بود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، دوازده نیم‌سال است.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
  - ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح سه از رشته شیعه‌شناسی در سطح سه؛
- تبصره:** پذیرش طلاب دارای مدرک علمی سطح سه در سایر رشته‌ها و گرایش‌های موضوع تبلیغ در این حوزه دانشی، مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، مجاز است.
- ۳) قبولی در آزمون ورودی دروس تخصصی، زبان تخصصی و مصاحبه علمی؛
  - ۴) احراز توانایی‌های لازم در مهارت‌های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان عربی از طریق برگزاری آزمون و یا ارائه مدرک معتبر.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۵	۲۴۰
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «شیعه‌شناسی»	۲۵	۴۰۸
۴	دروس تخصصی مشترک گرایش «فرهنگ و تمدن شیعه»	۳۴	۵۴۴
	جمع	۱۰۶	۱۷۳۶

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	اخلاق در شیعه	۱	۱۶	نظری	شناخت تاریخ، مکاتب، دانشمندان و آثار اخلاقی شیعه، همراه با معرفی جایگاه اخلاق در منظومه علوم اسلامی و مبانی و منابع اخلاق در نگاه شیعه امامیه
۲	اهل بیت علیهم‌السلام در نگاه شیعه	۱	۱۶	نظری	شناخت مفهوم، مصادیق، جایگاه و شئون اهل‌بیت علیهم‌السلام از منظر شیعه امامیه همراه با ارزیابی دیدگاه دیگر مذاهب اسلامی و مستشرقان
۳	تاریخ فرهنگی و اجتماعی شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی وضعیت برنامه‌ریزی فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جوامع شیعه در طول تاریخ و روند تغییرات آن‌ها همراه با تبیین ارتباط جامعه شیعه با پیروان دیگر ادیان و مذاهب
۴	جغرافیای انسانی و سیاسی شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت چگونگی ورود و گسترش شیعه و وضعیت فعلی شیعیان در مناطق مختلف جهان مانند: عراق، ایران، شامات، شبه قاره و آفریقا، اروپا و تبیین جایگاه سیاسی شیعه در مناطق مذکور
۵	دولت‌ها و نهضت‌های شیعی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی عوامل شکل‌گیری، گسترش و انقراض دولت‌های شیعی و بررسی قیام‌ها و نهضت‌های شیعی با تأکید بر شناخت مبانی فکری، بسترهای پیدایش، اهداف و آرمان‌های انقلاب اسلامی ایران و دست‌آوردهای آن

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.
۲. در مبحث فرهنگی، به مسئله هنر هم پرداخته شود.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۶	شعائر و آداب و رسوم شیعه	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین شعائر، آداب و رسوم شیعه همراه با معرفی پیشینه و تطورات آن‌ها
۷	فرق شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی دیدگاه‌ها در خصوص ظهور و شکل‌گیری شیعه امامیه و شناخت تاریخ و گسترش سایر فرقه‌های شیعه مانند: کیسانیه، زیدیه، اسماعیلیه و معرفی اجمالی مهم‌ترین عقاید، اندیشمندان و آثار علمی این فرق
۸	مدارس فکری شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت شکل‌گیری و تطور حوزه‌های فکری شیعی از مدرسه مدینه تا دوران معاصر به همراه شناخت شخصیت‌های شاخص، علوم رایج، آثار مهم و نقش آفرینی حوزه‌های علمیه شیعه
۹	منابع و روش معرفتی شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت اعتبار و قلمرو منابع معرفتی شیعه (قرآن، سنت و سیره معصومین علیهم‌السلام، عقل، کشف و شهود)، همراه با معرفی روش‌های معتبر معرفتی (روش عقلی و نقلی)
	جمع	۱۵	۲۴۰	-	-

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	خارج فقه عمومی	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج
۲	خارج اصول فقه	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج ^۱
۳	تحقیق علمی ۱	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
۴	تحقیق علمی ۲	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
	جمع	۳۲	۵۴۴	-	-

ج) دروس تخصصی مشترک رشته «شیعه‌شناسی»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	اخلاق شیعه	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی تاریخ و مهمترین مکاتب اخلاقی شیعه و تحلیل محتوایی مصادر مهم اخلاقی شیعه
۲	تاریخ پژوهی شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی دانش تاریخ در نزد شیعه و روش های تاریخ نگاری شیعه و تحلیل محتوایی مصادر مهم تاریخی شیعه
۳	سیره پژوهی شیعه	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی سیره و روش سیره پژوهی در نزد شیعه و تحلیل محتوایی مصادر مهم سیره در نزد شیعه
۴	شیعه و علوم اسلامی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی نقش شیعه در پیدایش و گسترش علوم اسلامی
۵	شیعه و علوم انسانی	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی نقش شیعه در پیدایش و گسترش علوم انسانی

۱. درس خارج اصول به مباحثی از اصول اختصاص می‌یابد که در حل مسائل رشته تخصصی و استنباط آن از متون آیات و روایات کاربرد بیشتری داشته باشد.

۶	عرفان شیعه	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی عرفان و مهمترین مشرب های عرفانی شیعه و تحلیل محتوایی مصادر مهم عرفانی شیعه
۷	علوم و معارف حدیث شیعه ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی تاریخ و مهمترین مکاتب حدیثی شیعه و تحلیل محتوایی مصادر مهم حدیثی شیعه
۸	علوم و معارف حدیث شیعه ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت کلی علم رجال، درایه و فقه الحدیث شامل تاریخچه، اصطلاحات و منابع مهم و نیز شناخت قواعد فهم حدیث از دیدگاه شیعه
۹	علوم و معارف فقه شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی تاریخ و مهمترین مکاتب فقهی شیعه و تحلیل محتوایی مهمترین مصادر فقه شیعه
۱۰	علوم و معارف قرآنی شیعه ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی تاریخ و مهمترین مکاتب تفسیری شیعه و تحلیل محتوایی مصادر مهم تفسیری شیعه
۱۱	علوم و معارف قرآنی شیعه ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت کلی علوم قرآنی، شامل تاریخچه، اصطلاحات و منابع مهم و نیز شناخت قواعد فهم معارف قرآنی از دیدگاه شیعه
۱۲	علوم و معارف کلام شیعه ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی تاریخ و مهمترین مکاتب کلامی شیعه و تحلیل محتوایی مصادر مهم کلامی شیعه
۱۳	علوم و معارف کلام شیعه ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی منابع، مبانی و قواعد استنباط مسائل کلامی
۱۴	مستشرقان و شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت انتقادی زمینه‌ها، عوامل و انگیزه های مستشرقان برای شناخت و معرفی شیعه و تاثیر انقلاب اسلامی بر مطالعات شیعه شناسی در غرب
۱۵	روش تحقیق	۱	۱۶ + ۸	نظری - عملی	شناخت تحلیلی قواعد و فرایند تحقیق بر اساس منابع اسلام (قرآن، روایات و عقل) در دانش کلام اسلامی و کسب مهارت لازم
جمع		۲۵	۴۰۸	-	-

(د) دروس اختصاصی گرایش «فرهنگ و تمدن شیعه»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	ادبیات شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی نقش شیعه در تولید گونه های مختلف ادبی در زبان های رائج در دنیای اسلام؛ مانند: نظم، نثر، قصه پردازی، طنز و فرهنگ عامه
۲	اهل بیت علیهم السلام و فرهنگ و تمدن اسلامی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی معارف اهل بیت علیهم السلام در حوزه فرهنگ و تمدن و نقش آن در شکل گیری و گسترش ابعاد فرهنگی و تمدنی مسلمانان
۳	آیین های شیعه	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی نقش آیین های شیعه در فرهنگ و تمدن اسلامی
۴	تجربه تمدنی شیعه در دوران معاصر	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی تجربه تمدنی معاصر شیعه در مناطق مختلف جهان با تأکید بر جمهوری اسلامی ایران و تأثیر آن در جهان
۵	شیعیان و نهادهای تمدنی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی نقش شیعیان در تأسیس و گسترش نهادهای تمدنی نظیر نهاد دولت، نظام تعلیم و تربیت، تشکیلات اداری و دیوان سالاری، نظامات اقتصادی و اجتماعی
۶	مستشرقان و تمدن اسلامی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی دیدگاه های خاورشناسان در حوزه تمدن اسلامی و تأثیر آن بر مطالعات تمدنی مسلمانان و نقد و بررسی مبانی، پیش فرض ها و روش های آنان
۷	نقش شیعه در معماری و شهرسازی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی نقش شیعه در معماری و شهرسازی در مناطق مختلف جهان اسلام و سایر مناطق
۸	نقش شیعیان در علوم و فنون	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی نقش شیعیان در پیدایش و گسترش علوم ریاضی، تجربی و فنون و صنایع بشری
۹	هنر شیعه	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی نقش شیعه در پیدایش و گسترش هنرهای اسلامی مانند: خطاطی، نگارگری، نقاشی، تذهیب و نسخه پردازی
۱۰	رساله علمی	۱۸	۲۸۸	نظری	ارائه یک پژوهش جامع با رویکرد اجتهادی و نظریه پردازانه در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با رشته و ارزیابی دقیق نظریات و آراء مربوطه بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
	جمع	۳۴	۵۴۴	-	-

کلام امامیه با گرایش مبدأ و معاد

شناسنامه رشته

کد رشته: ۴۱۵۱۴۱۱

عنوان رشته: کلام امامیه

عنوان گرایش: مبدأ و معاد

آخرین مرجع مصوب‌کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۸

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۶	۲۵۶
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام امامیه»	۲۱	۳۴۴
۴	دروس اختصاصی گرایش «مبدأ و معاد»	۳۲	۵۱۲
	جمع	۱۰۱	۱۶۵۶

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، سطح چهار «کلام امامیه» با گرایش «مبدأ و معاد» است.

تعریف

ماده ۲: سطح چهار آموزشی - پژوهشی «کلام امامیه» با گرایش «مبدأ و معاد» چهارمین مقطع از تحصیلات حوزوی است، که طلاب پس از گذراندن این دوره، توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظریه، و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی این رشته را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار این رشته و گرایش را دریافت می‌کنند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) تسلط بر مبانی، مکاتب، آراء و مسائل «کلام امامیه» و گرایش مربوطه؛
- ۲) تقویت توان پژوهش در حد تحلیل، نقد و ارائه نظریه در مسائل «کلام امامیه» و گرایش مربوطه؛
- ۳) ارتقاء توان پاسخگویی به نیازهای علمی و تخصصی «کلام امامیه» و گرایش مربوطه؛
- ۴) تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۵) تأمین استاد مورد نیاز برای تدریس تخصصی در موضوعات و مسائل «کلام امامیه» و گرایش مربوطه.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی طلاب؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) اهتمام به دروس خارج فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.
- ۷) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۸) اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در این رشته؛
- ۹) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهای برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۱۰) اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه‌پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی مرتبط با رشته؛
- ۱۱) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۲) تأکید بر بهره‌گیری از زبان تخصصی رشته در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی ۱ و حضوری است و بدون

احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، حداقل هشت و حداکثر ده نیم‌سال خواهد بود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، دوازده نیم‌سال است.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح سه از رشته کلام اسلامی با گرایش کلام امامیه در سطح سه؛
تبصره: پذیرش طلاب دارای مدرک علمی سطح سه در سایر رشته‌ها و گرایش‌های موضوع کلام اسلامی در این حوزه دانشی، مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، مجاز است.
- ۳) قبولی در آزمون ورودی دروس تخصصی، زبان تخصصی و مصاحبه علمی؛
- ۴) احراز توانایی‌های لازم در مهارت‌های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان عربی از طریق برگزاری آزمون و یا ارائه مدرک معتبر.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۶	۲۵۶
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام امامیه»	۲۱	۳۴۴
۴	دروس اختصاصی گرایش «مبدا و معاد»	۳۲	۵۱۲
	جمع	۱۰۱	۱۶۵۶

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	شناخت خداوند	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل مرتبط با شناخت خداوند؛ مانند: امکان و محدوده، براهین اثبات، راه‌های شناخت و موانع معرفت بر اساس قرآن، سنت و عقل
۲	اسماء و صفات الهی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل اسماء و صفات الهی بر اساس قرآن، سنت و عقل
۳	افعال الهی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل مرتبط با افعال الهی به ویژه مسأله عدل و حکمت خداوند همراه با پاسخ به مسئله شر بر اساس قرآن، سنت و عقل
۴	پیامبر شناسی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل مرتبط با نبوت مانند: ضرورت و حقیقت نبوت، اوصاف، اهداف و وظایف پیامبران، راه‌های شناخت پیامبران، نبوت و خاتمیت پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله و پاسخ به شبهات بر اساس قرآن، سنت و عقل
۵	امامت عامه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل مرتبط با امامت مانند: ضرورت و حقیقت امامت و ولایت، انواع ولایت، اوصاف، شئون و مناصب امام، راه‌های شناخت امام و پاسخ به شبهات بر اساس قرآن، سنت و عقل
۶	امامت خاصه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی ادله عقلی و نقلی امامت امیرالمومنین علیه‌السلام و سایر ائمه علیهم‌السلام و نقد ادله خلافت خلفای سه‌گانه و

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
					پاسخ به شبهات مرتبط بر اساس قرآن، سنت و عقل
۷	معادشناسی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین مباحث معاد و پاسخ به شبهات مرتبط بر اساس قرآن، سنت و عقل
۸	مهدویت	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین مباحث مهدویت و پاسخ به شبهات مرتبط بر اساس قرآن، سنت و عقل
	جمع	۱۶	۲۵۶	-	-

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	خارج فقه عمومی	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج
۲	خارج اصول فقه	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج ^۱
۳	تحقیق علمی ۱	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
۴	تحقیق علمی ۲	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
	جمع	۳۲	۵۴۴	-	-

۱. درس خارج اصول به مباحثی از اصول اختصاص می‌یابد که در حل مسائل رشته تخصصی و استنباط آن از متون آیات و روایات کاربرد بیشتری داشته باشد.

ج) دروس تخصصی مشترک رشته «کلام امامیه»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	شناخت عقلی خداوند	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی امکان و چگونگی شناخت عقلی خدا و بررسی براین اثبات وجود خداوند با محوریت مباحث عقلی کتاب و سنت و پاسخ به شبهات
۲	شناخت فطری و قلبی خداوند	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی حقیقت معرفت قلبی و معرفت فطری خداوند و شناخت عوامل و موانع شکوفایی فطرت همراه با ارزیابی و نقد دیدگاه‌های مختلف با محوریت مباحث عقلی کتاب و سنت
۳	نظام فعل الهی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی منظومه فعل الهی مانند: مباحث مرتبط با حقیقت، اقسام و احکام فعل خداوند بر اساس قرآن، احادیث و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۴	وجودشناسی و معناشناسی اسماء و صفات الهی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مباحث مرتبط با اسماء و صفات الهی مانند: حقیقت اسماء و صفات الهی، نسبت آن‌ها با ذات و چگونگی اطلاق اسماء بر خداوند بر اساس آیات، احادیث و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۵	چیستی و فلسفه امامت	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی حقیقت، ضرورت، قلمرو و کارکردهای امامت و فلسفه امامت بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۶	مباحث بنیادین معاد	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مباحث بنیادین معاد مانند: حقیقت، امکان، ادله معاد بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف و پاسخ به شبهات
۷	آفرینش و آفریده‌ها	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین مباحث درباره آفرینش جهان، عوالم و آفریده‌های خدا، بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۸	حقیقت و آفرینش انسان	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین مباحث انسان‌شناسی مانند: ابعاد وجودی و قوا و کمالات انسان، چگونگی و مراحل آفرینش و اهداف خلقت انسان بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف

۹	نظام هدایت الهی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی منظومه هدایت الهی مانند: حقیقت و انواع هدایت الهی و جایگاه خداوند، و نقش انبیاء و اولیاء الهی، ملائکه و انسان در هدایت بشر بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۱۰	نظام ولایت الهی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی منظومه ولایت الهی مانند: حقیقت و چیستی ولایت، انواع ولایت (تکوینی و تشریحی) و مراتب آن (خدا، رسول، امام و فقیه) بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۱۱	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری – عملی	شناخت تحلیلی قواعد و فرایند تحقیق بر اساس منابع اسلام (قرآن، روایات و عقل) در دانش کلام اسلامی و کسب مهارت لازم
جمع		۲۱	۳۴۴	–	–

د) دروس اختصاصی گرایش «مبدأ و معاد»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	وحدانیت خداوند	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی حقیقت توحید، انواع، مراتب، دلائل و آثار آن بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۲	نظام عدل الهی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی منظمه عدل الهی مانند: حقیقت، براهین، گستره و آثار عدل الهی و حکمت الهی و مسئله شرور بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۳	وحی شناسی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مباحث وحی الهی مانند: حقیقت، انواع، ویژگی‌های وحی و مراحل نزول آن بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف و پاسخ به شبهات جدید
۴	امر بین‌الامرین	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مبحث فاعلیت انسان و نسبت آن با فاعلیت خداوند و تبیین نظریه‌های جبر و تفویض و بررسی تقریرهای مختلف نظریه امر بین‌الامرین بر اساس قرآن، روایات و عقل
۵	قیامت و مواقف آن	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی حقیقت قیامت و مواقف آن و احوال انسان در مواقف بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۶	مرگ و حیات برزخی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی حقیقت و احوال مرگ، قبر و حیات برزخی و احکام آن بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف و پاسخ به شبهات جدید
۷	نظام پاداش و کیفر اخروی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مباحث مربوط به حقیقت ثواب و عقاب، بهشت و دوزخ، موجبات و مسقطات پاداش و کیفر بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۸	رساله علمی	۱۸	۲۸۸	نظری	ارائه یک پژوهش جامع با رویکرد اجتهادی و نظریه‌پردازانه در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با گرایش و ارزیابی دقیق نظریات و آراء مربوطه بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
	جمع	۳۲	۵۱۲	-	-

کلام امامیه با گرایش وحی و نبوت

شناسنامه رشته

کد رشته: ۴۱۵۱۴۱۳

عنوان رشته: کلام امامیه

عنوان گرایش: وحی و نبوت

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۸

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش نیاز	۱۶	۲۵۶
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام امامیه»	۲۱	۳۴۴
۴	دروس اختصاصی گرایش «وحی و نبوت»	۳۸	۶۰۸
	جمع	۱۰۷	۱۷۵۲

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، سطح چهار «کلام امامیه» با گرایش «وحی و نبوت» است.

تعریف

ماده ۲: سطح چهار آموزشی - پژوهشی «کلام امامیه» با گرایش «وحی و نبوت» چهارمین مقطع از تحصیلات حوزوی است، که طلاب پس از گذراندن این دوره، توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظریه، و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی این رشته را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار این رشته و گرایش را دریافت می‌کنند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) تسلط بر مبانی، مکاتب، آراء و مسائل «کلام امامیه» و گرایش مربوطه؛
- ۲) تقویت توان پژوهش در حد تحلیل، نقد و ارائه نظریه در مسائل «کلام امامیه» و گرایش مربوطه؛
- ۳) ارتقاء توان پاسخگویی به نیازهای علمی و تخصصی «کلام امامیه» و گرایش مربوطه؛
- ۴) تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۵) تأمین استاد مورد نیاز برای تدریس تخصصی در موضوعات و مسائل «کلام امامیه» و گرایش مربوطه.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی طلاب؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) اهتمام به درس خارج فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.
- ۷) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۸) اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در این رشته؛
- ۹) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهای برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۱۰) اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه‌پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی مرتبط با رشته؛
- ۱۱) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۲) تأکید بر بهره‌گیری از زبان تخصصی رشته در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون

احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، حداقل هشت و حداکثر ده نیم‌سال خواهد بود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، دوازده نیم‌سال است.

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح سه از رشته کلام اسلامی با گرایش کلام امامیه در سطح سه؛
تبصره: پذیرش طلاب دارای مدرک علمی سطح سه در سایر رشته‌ها و گرایش‌های موضوع کلام اسلامی در این حوزه دانشی، مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، مجاز است.
- ۳) قبولی در آزمون ورودی دروس تخصصی، زبان تخصصی و مصاحبه علمی؛
- ۴) احراز توانایی‌های لازم در مهارت‌های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان عربی از طریق برگزاری آزمون و یا ارائه مدرک معتبر.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۶	۲۵۶
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام امامیه»	۲۱	۳۴۴
۴	دروس اختصاصی گرایش «وحی و نبوت»	۳۸	۶۰۸
	جمع	۱۰۷	۱۷۵۲

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	شناخت خداوند	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل مرتبط با شناخت خداوند؛ مانند: امکان و محدوده، براهین اثبات، راه‌های شناخت و موانع معرفت بر اساس قرآن، سنت و عقل
۲	اسماء و صفات الهی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل اسماء و صفات الهی بر اساس قرآن، سنت و عقل
۳	افعال الهی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل مرتبط با افعال الهی به ویژه مسأله عدل و حکمت خداوند همراه با پاسخ به مسئله شر بر اساس قرآن، سنت و عقل
۴	پیامبر شناسی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل مرتبط با نبوت مانند: ضرورت و حقیقت نبوت، اوصاف، اهداف و وظایف پیامبران، راه‌های شناخت پیامبران، نبوت و خاتمیت پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله و پاسخ به شبهات بر اساس قرآن، سنت و عقل
۵	امامت عامه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل مرتبط با امامت مانند: ضرورت و حقیقت امامت و ولایت، انواع ولایت، اوصاف، شئون و مناصب امام، راه‌های شناخت امام و پاسخ به شبهات بر اساس قرآن، سنت و عقل
۶	امامت خاصه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی ادله عقلی و نقلی امامت امیرالمومنین علیه‌السلام و سایر ائمه علیهم‌السلام و نقد ادله خلافت خلفای سه‌گانه و

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
					پاسخ به شبهات مرتبط بر اساس قرآن، سنت و عقل
۷	معادشناسی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین مباحث معاد و پاسخ به شبهات مرتبط بر اساس قرآن، سنت و عقل
۸	مهدویت	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین مباحث مهدویت و پاسخ به شبهات مرتبط بر اساس قرآن، سنت و عقل
	جمع	۱۶	۲۵۶	-	-

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	خارج فقه عمومی	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج
۲	خارج اصول فقه	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج ^۱
۳	تحقیق علمی ۱	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
۴	تحقیق علمی ۲	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
	جمع	۳۲	۵۴۴	-	-

۱. درس خارج اصول به مباحثی از اصول اختصاص می‌یابد که در حل مسائل رشته تخصصی و استنباط آن از متون آیات و روایات کاربرد بیشتری داشته باشد.

(ج) دروس تخصصی مشترک رشته «کلام امامیه»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	شناخت عقلی خداوند	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی امکان و چگونگی شناخت عقلی خدا و بررسی براین اثبات وجود خداوند با محوریت مباحث عقلی کتاب و سنت و پاسخ به شبهات
۲	شناخت فطری و قلبی خداوند	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی حقیقت معرفت قلبی و معرفت فطری خداوند و شناخت عوامل و موانع شکوفایی فطرت همراه با ارزیابی و نقد دیدگاه‌های مختلف با محوریت مباحث عقلی کتاب و سنت
۳	نظام فعل الهی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی منظومه فعل الهی مانند: مباحث مرتبط با حقیقت، اقسام و احکام فعل خداوند بر اساس قرآن، احادیث و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۴	وجودشناسی و معناشناسی اسماء و صفات الهی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مباحث مرتبط با اسماء و صفات الهی مانند: حقیقت اسماء و صفات الهی، نسبت آن‌ها با ذات و چگونگی اطلاق اسماء بر خداوند بر اساس آیات، احادیث و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۵	چیستی و فلسفه امامت	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی حقیقت، ضرورت، قلمرو و کارکردهای امامت و فلسفه امامت بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۶	مباحث بنیادین معاد	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مباحث بنیادین معاد مانند: حقیقت، امکان، ادله معاد بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف و پاسخ به شبهات
۷	آفرینش و آفریده‌ها	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین مباحث درباره آفرینش جهان، عوالم و آفریده‌های خدا، بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۸	حقیقت و آفرینش انسان	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین مباحث انسان‌شناسی مانند: ابعاد وجودی و قوا و کمالات انسان، چگونگی و مراحل آفرینش و اهداف خلقت انسان بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف

۹	نظام هدایت الهی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی منظومه هدایت الهی مانند: حقیقت و انواع هدایت الهی و جایگاه خداوند، و نقش انبیاء و اولیاء الهی، ملائکه و انسان در هدایت بشر بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۱۰	نظام ولایت الهی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی منظومه ولایت الهی مانند: حقیقت و چیستی ولایت، انواع ولایت (تکوینی و تشریحی) و مراتب آن (خدا، رسول، امام و فقیه) بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۱۱	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	شناخت تحلیلی قواعد و فرایند تحقیق بر اساس منابع اسلام (قرآن، روایات و عقل) در دانش کلام اسلامی و کسب مهارت لازم
جمع		۲۱	۳۴۴	-	-

د) دروس اختصاصی گرایش «وحی و نبوت»

اهداف	نوع درس	واحد	ساعت	عنوان درس	ردیف
شناخت تحلیلی مهم‌ترین مباحث اعجاز و معجزه پیامبران و اولیای الهی از دیدگاه قرآن، روایات و عقل؛ مانند: حقیقت معجزه، انواع معجزات، تفاوت معجزه با کرامت و کار ساحران و مرتاضان، علوم فراروان‌شناختی و قدرت‌های نفسانی، رابطه با اصل علیت، فاعل معجزه و ارزش معرفتی معجزه و پاسخ به شبهات به ویژه شبهات نواندیشان و ملحدان	نظری	۲	۳۲	اعجاز و معجزه	۱
شناخت تحلیلی مهم‌ترین بشارات کتب مقدس ادیان غربی و شرقی به پیامبر اسلام و سایر پیامبران	نظری	۱	۱۶	بشارات پیامبران	۲
شناخت تحلیلی مفهوم و حقیقت و مصادیق پیامبران اولوالعزم و ویژگی‌های آنان، قلمرو پیامبری آنان، کتب آن‌ها، نسب و فرزندان و اوصیای آن‌ها و انبیای پیرو آن‌ها از دیدگاه قرآن، روایات و عقل؛ مقایسه با اسرائیلیات و پاسخ به شبهات مطرح	نظری	۲	۳۲	پیامبران اولوالعزم	۳
شناخت تحلیلی مفهوم و حقیقت و مصادیق پیامبران غیراولوالعزم و ویژگی‌های آنان، قلمرو و منطقه جغرافیایی آنان، کتب آن‌ها، نسب و فرزندان و اوصیای آن‌ها و پیروی آن‌ها از انبیای الهی از دیدگاه قرآن، روایات و عقل؛ مقایسه با اسرائیلیات و پاسخ به شبهات مطرح	نظری	۱	۱۶	پیامبران غیر اولوالعزم	۴
شناخت تحلیلی مهم‌ترین مباحث خاتمیت از دیدگاه قرآن روایات و عقل مانند: حقیقت، چرایی و فلسفه خاتمیت و نسبت آن با امامت و بررسی دیدگاه‌های متکلمین فیلسوفان و عرفا و پاسخ به شبهات بویژه شبهات نواندیشان و فرق انحرافی	نظری	۲	۳۲	حقیقت خاتمیت	۵
شناخت تحلیلی شخصیت و سیره حضرت محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله مانند: ولادت، خاندان و نسب حضرت، حیات ایشان در دوران بعثت و پیش از بعثت، رسالت آن حضرت در ابعاد گوناگون فردی و اجتماعی و نقش ایشان در تحول اجتماعی و تمدنی بشری و معجزات و	نظری	۲	۳۲	رسول الله صلی‌الله‌علیه‌وآله	۶

کرامات پیامبر خاتم علی‌الله‌علیه‌وآله و پاسخ به شبهات مخالفان و مستشرقان					
شناخت تحلیلی سیره اخلاقی و علمی پیامبران از دیدگاه قرآن، روایات و عقل و نقش آن در شناخت پیامبران و هدایت مردم	نظری	۱۶	۱	سیره اخلاقی و علمی پیامبران	۷
شناخت تحلیلی مهم‌ترین مباحث پیرامون فلسفه نبوت و بعثت انبیاء از دیدگاه قرآن، روایات و عقل؛ مانند: تزکیه نفوس، تعلیم کتاب و حکمت، برقراری و بسط عدالت، رفع اختلاف، اتمام حجت، ادای پیمان الهی و یادآوری نعمت‌ها و پاسخ به شبهات به ویژه شبهات نواندیشان و ملحدان	نظری	۳۲	۲	فلسفه نبوت	۸
شناخت تحلیلی مهم‌ترین مباحث شناخت قرآن از دیدگاه قرآن، روایات و عقل؛ مانند: حقیقت قرآن، جمع قرآن، عدم تحریف، حجیت قرآن، زبان قرآن و وجوه اعجاز و پاسخ به شبهات به ویژه شبهات نواندیشان، مستشرقان و ملحدان	نظری	۳۲	۲	قرآن شناسی	۹
شناخت انتقادی فلسفه نبوت، وحی و اقسام آن، راه‌های شناخت انبیا، ویژگی‌ها و تعداد انبیا و انتساب امور ناروا به انبیا در عهدین	نظری	۱۶	۱	نبوت در عهدین	۱۰
شناخت تحلیلی مهم‌ترین مسائل وحی از دیدگاه قرآن، روایات و عقل؛ مانند: حقیقت و چیستی، اقسام، ویژگی‌ها و مراحل نزول وحی و پاسخ به شبهات به ویژه شبهات نواندیشان و ملحدان	نظری	۳۲	۲	وحی شناسی	۱۱
شناخت تحلیلی مهم‌ترین ویژگی‌های پیامبران از دیدگاه قرآن، روایات و عقل؛ مانند: شرافت نسبی انبیاء، علم انبیا (از جمله: حقیقت علم، منابع علم انبیا، نوع علم) و عصمت انبیاء (از جمله: حقیقت عصمت، قلمرو و منشأ آن) و مقایسه با اسرائیلیات و پاسخ به شبهات	نظری	۳۲	۲	ویژگی‌های پیامبران	۱۲
ارائه یک پژوهش جامع با رویکرد اجتهادی و نظریه‌پردازانه در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با گرایش و ارزیابی دقیق نظریات و آراء مربوطه بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)	نظری	۲۸۸	۱۸	رساله علمی	۱۳
-	-	۶۰۸	۳۸	جمع	

کلام امامیه با گرایش تاریخ و مدارس کلامی امامیه

شناسنامه رشته

کد رشته: ۴۱۵۱۴۱۲

عنوان رشته: کلام امامیه

عنوان گرایش: تاریخ و مدارس کلامی امامیه

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۸

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش نیاز	۱۶	۲۵۶
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام امامیه»	۲۱	۳۴۴
۴	دروس اختصاصی گرایش «تاریخ و مدارس کلامی امامیه»	۳۶	۵۷۶
	جمع	۱۰۵	۱۷۲۰

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، سطح چهار «کلام امامیه» با گرایش «تاریخ و مدارس کلامی امامیه» است.

تعریف

ماده ۲: سطح چهار آموزشی - پژوهشی «کلام امامیه» با گرایش «تاریخ و مدارس کلامی امامیه» چهارمین مقطع از تحصیلات حوزوی است، که طلاب پس از گذراندن این دوره، توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظریه، و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی این رشته را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار این رشته و گرایش را دریافت می‌کنند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) تسلط بر مبانی، مکاتب، آراء و مسائل «کلام امامیه» و گرایش مربوطه؛
- ۲) تقویت توان پژوهش در حد تحلیل، نقد و ارائه نظریه در مسائل «کلام امامیه» و گرایش مربوطه؛
- ۳) ارتقاء توان پاسخگویی به نیازهای علمی و تخصصی «کلام امامیه» و گرایش مربوطه؛
- ۴) تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۵) تأمین استاد مورد نیاز برای تدریس تخصصی در موضوعات و مسائل «کلام امامیه» و گرایش مربوطه.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی طلاب؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) اهتمام به درس خارج فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.
- ۷) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۸) اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در این رشته؛
- ۹) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهای برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۱۰) اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه‌پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی مرتبط با رشته؛
- ۱۱) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۲) تأکید بر بهره‌گیری از زبان تخصصی رشته در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون

احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، حداقل هشت و حداکثر ده نیم‌سال خواهد بود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، دوازده نیم‌سال است.

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح سه از رشته کلام اسلامی با گرایش کلام امامیه در سطح سه؛
تبصره: پذیرش طلاب دارای مدرک علمی سطح سه در سایر رشته‌ها و گرایش‌های موضوع کلام اسلامی در این حوزه دانشی، مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، مجاز است.
- ۳) قبولی در آزمون ورودی دروس تخصصی، زبان تخصصی و مصاحبه علمی؛
- ۴) احراز توانایی‌های لازم در مهارت‌های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان عربی از طریق برگزاری آزمون و یا ارائه مدرک معتبر.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۶	۲۵۶
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام امامیه»	۲۱	۳۴۴
۴	دروس اختصاصی گرایش «تاریخ و مدارس کلامی امامیه»	۳۶	۵۷۶
	جمع	۱۰۵	۱۷۲۰

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	شناخت خداوند	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل مرتبط با شناخت خداوند؛ مانند: امکان و محدوده، براهین اثبات، راه‌های شناخت و موانع معرفت بر اساس قرآن، سنت و عقل
۲	اسماء و صفات الهی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل اسماء و صفات الهی بر اساس قرآن، سنت و عقل
۳	افعال الهی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل مرتبط با افعال الهی به ویژه مسأله عدل و حکمت خداوند همراه با پاسخ به مسئله شر بر اساس قرآن، سنت و عقل
۴	پیامبر شناسی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل مرتبط با نبوت مانند: ضرورت و حقیقت نبوت، اوصاف، اهداف و وظایف پیامبران، راه‌های شناخت پیامبران، نبوت و خاتمیت پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله و پاسخ به شبهات بر اساس قرآن، سنت و عقل
۵	امامت عامه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مسائل مرتبط با امامت مانند: ضرورت و حقیقت امامت و ولایت، انواع ولایت، اوصاف، شئون و مناصب امام، راه‌های شناخت امام و پاسخ به شبهات بر اساس قرآن، سنت و عقل
۶	امامت خاصه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی ادله عقلی و نقلی امامت امیرالمومنین علیه‌السلام و سایر ائمه علیهم‌السلام و نقد ادله خلافت خلفای سه‌گانه و پاسخ به شبهات مرتبط بر اساس قرآن، سنت و عقل

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۷	معادشناسی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین مباحث معاد و پاسخ به شبهات مرتبط بر اساس قرآن، سنت و عقل
۸	مهدویت	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین مباحث مهدویت و پاسخ به شبهات مرتبط بر اساس قرآن، سنت و عقل
	جمع	۱۶	۲۵۶	-	-

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	خارج فقه عمومی	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج
۲	خارج اصول فقه	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج ^۱
۳	تحقیق علمی ۱	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
۴	تحقیق علمی ۲	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
	جمع	۳۲	۵۴۴	-	-

۱. درس خارج اصول به مباحثی از اصول اختصاص می‌یابد که در حل مسائل رشته تخصصی و استنباط آن از متون آیات و روایات کاربرد بیشتری داشته باشد.

(ج) دروس تخصصی مشترک رشته «کلام امامیه»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	شناخت عقلی خداوند	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی امکان و چگونگی شناخت عقلی خدا و بررسی براین اثبات وجود خداوند با محوریت مباحث عقلی کتاب و سنت و پاسخ به شبهات
۲	شناخت فطری و قلبی خداوند	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی حقیقت معرفت قلبی و معرفت فطری خداوند و شناخت عوامل و موانع شکوفایی فطرت همراه با ارزیابی و نقد دیدگاه‌های مختلف با محوریت مباحث عقلی کتاب و سنت
۳	نظام فعل الهی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی منظومه فعل الهی مانند: مباحث مرتبط با حقیقت، اقسام و احکام فعل خداوند بر اساس قرآن، احادیث و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۴	وجودشناسی و معناشناسی اسماء و صفات الهی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مباحث مرتبط با اسماء و صفات الهی مانند: حقیقت اسماء و صفات الهی، نسبت آن‌ها با ذات و چگونگی اطلاق اسماء بر خداوند بر اساس آیات، احادیث و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۵	چیستی و فلسفه امامت	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی حقیقت، ضرورت، قلمرو و کارکردهای امامت و فلسفه امامت بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۶	مباحث بنیادین معاد	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مباحث بنیادین معاد مانند: حقیقت، امکان، ادله معاد بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف و پاسخ به شبهات
۷	آفرینش و آفریده‌ها	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین مباحث درباره آفرینش جهان، عوالم و آفریده‌های خدا، بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۸	حقیقت و آفرینش انسان	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی مهم‌ترین مباحث انسان‌شناسی مانند: ابعاد وجودی و قوا و کمالات انسان، چگونگی و مراحل آفرینش و اهداف خلقت انسان بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف

۹	نظام هدایت الهی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی منظومه هدایت الهی مانند: حقیقت و انواع هدایت الهی و جایگاه خداوند، و نقش انبیاء و اولیاء الهی، ملائکه و انسان در هدایت بشر بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۱۰	نظام ولایت الهی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی منظومه ولایت الهی مانند: حقیقت و چیستی ولایت، انواع ولایت (تکوینی و تشریحی) و مراتب آن (خدا، رسول، امام و فقیه) بر اساس قرآن، روایات و عقل؛ همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۱۱	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	شناخت تحلیلی قواعد و فرایند تحقیق بر اساس منابع اسلام (قرآن، روایات و عقل) در دانش کلام اسلامی و کسب مهارت لازم
جمع		۲۱	۳۴۴	-	-

(د) دروس اختصاصی گرایش «تاریخ و مدارس کلامی امامیه»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	روش‌شناسی مطالعات تاریخ کلام	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی روش‌های مختلف در مطالعات تاریخ کلام و بررسی تفاوت آن با روش‌های کلامی و تاریخی، با تأکید بر روش‌های جدید مطالعات تاریخ تفکر
۲	ریشه‌ها و عوامل شکل‌گیری کلام شیعه	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی ریشه‌های پیدایش و زمینه‌ها و عوامل شکل‌گیری کلام شیعه و تحولات آن در مدرسه مدینه «از عصر پیامبر اعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله تا دوران صادقین علیهم‌السلام» و بازشناسی شخصیت‌ها و میراث کلامی شیعه در این دوره
۳	کلام امامیه در دوره معاصر	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی تاریخی زمینه‌ها و عوامل نوسازی و تحولات کلام امامیه در دوران معاصر (تهران، نجف، خراسان و قم) و بررسی جریان‌ها، شخصیت‌ها، روش‌ها، میراث و مسائل کلامی شیعه در این دوره به همراه نقد و بررسی جریان‌های انحرافی و روشنفکری
۴	کلام امامیه در مدرسه اصفهان	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی تاریخی زمینه‌ها و عوامل شکل‌گیری و تحولات مدرسه کلامی اصفهان (قرن ۱۰ و ۱۱) و بررسی جریان‌ها، شخصیت‌ها، روش‌ها، میراث و مسائل کلامی شیعه در این دوره
۵	کلام امامیه در مدرسه بغداد و ری	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی تاریخی زمینه‌ها و عوامل شکل‌گیری و تحولات مدرسه کلامی بغداد (از عصر نوبختیان تا شیخ طوسی) و امتداد جریان‌های کلامی بغداد در ری و شامات و بررسی جریان‌ها، شخصیت‌ها، روش‌ها، میراث و مسائل کلامی شیعه در این دوره با تأکید بر رابطه کلام امامیه و معتزله متاخر
۶	کلام امامیه در مدرسه حله	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی تاریخی زمینه‌ها و عوامل شکل‌گیری و تحولات مدرسه کلامی حله (از اواخر قرن ۶ تا قرن ۸) و بررسی جریان‌ها، شخصیت‌ها، روش‌ها، میراث و مسائل کلامی شیعه در این دوره
۷	کلام امامیه در مدرسه قم	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی تاریخی زمینه‌ها و عوامل شکل‌گیری و تحولات مدرسه کلامی قم و بررسی جریان‌ها،

شخصیت‌ها، روش‌ها، میراث و مسائل کلامی شیعه در این دوره					
شناخت تحلیلی تاریخی زمینه‌ها و عوامل شکل‌گیری و تحولات مدرسه کلامی کوفه از عصر امام سجاد علیه‌السلام تا عصر امام کاظم علیه‌السلام و بررسی جریان‌ها، شخصیت‌ها، روش‌ها، میراث و مسائل کلامی شیعه در این دوره	نظری	۳۲	۲	کلام امامیه در مدرسه کوفه	۸
شناخت تحلیلی تاریخی زمینه‌ها و عوامل شکل‌گیری و تحولات مدرسه کلامی امامیه در جبل عامل، نجف، شیراز و بحرین (از قرن ۸ تا قرن ۱۰) و بررسی جریان‌ها، شخصیت‌ها، روش‌ها و میراث و مسائل کلامی شیعه در این دوره	نظری	۳۲	۲	کلام امامیه در میانه مدرسه حله و اصفهان	۹
ارائه یک پژوهش جامع با رویکرد اجتهادی و نظریه‌پردازانه در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با گرایش و ارزیابی دقیق نظریات و آراء مربوطه بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)	نظری	۲۸۸	۱۸	رساله علمی	۱۰
-	-	۵۷۶	۳۶	جمع	

کلام و فرق انحرافی با گرایش نقد تصوف

شناسنامه رشته

کد رشته: ۴۱۵۱۹۱۳

عنوان رشته: کلام و فرق انحرافی

عنوان گرایش: نقد تصوف

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۸

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش نیاز	۲۴	۳۸۴
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام و فرق انحرافی»	۱۹	۳۲۸
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد تصوف»	۴۰	۶۴۰
	جمع	۱۱۵	۱۸۹۶

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، سطح چهار «کلام و فرق انحرافی» با گرایش «نقد تصوف» است.

تعریف

ماده ۲: سطح چهار آموزشی - پژوهشی «کلام و فرق انحرافی» با گرایش «نقد تصوف» چهارمین مقطع از تحصیلات حوزوی است، که طلاب پس از گذراندن این دوره، توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظریه، و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی این رشته را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار این رشته و گرایش را دریافت می‌کنند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) تسلط بر مبانی، مکاتب، آراء و مسائل «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۲) تقویت توان پژوهش در حد تحلیل، نقد و ارائه نظریه در مسائل «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۳) ارتقاء توان پاسخگویی به نیازهای علمی و تخصصی «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه؛
- ۴) تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۵) تأمین استاد مورد نیاز برای تدریس تخصصی در موضوعات و مسائل «کلام و فرق انحرافی» و گرایش مربوطه.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی طلاب؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) اهتمام به درس خارج فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.
- ۷) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۸) اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در این رشته؛
- ۹) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهای برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۱۰) اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه‌پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی مرتبط با رشته؛
- ۱۱) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۲) تأکید بر بهره‌گیری از زبان تخصصی رشته در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون

احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، حداقل هشت و حداکثر ده نیم‌سال خواهد بود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، دوازده نیم‌سال است.

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح سه از رشته کلام اسلامی با گرایش کلام امامیه در سطح سه؛
تبصره: پذیرش طلاب دارای مدرک علمی سطح سه در سایر رشته‌ها و گرایش‌های موضوع کلام اسلامی در این حوزه دانشی، مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، مجاز است.
- ۳) قبولی در آزمون ورودی دروس تخصصی، زبان تخصصی و مصاحبه علمی؛
- ۴) احراز توانایی‌های لازم در مهارت‌های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان عربی از طریق برگزاری آزمون و یا ارائه مدرک معتبر.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۲۴	۳۸۴
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام و فرق انحرافی»	۱۹	۳۲۸
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد تصوف»	۴۰	۶۴۰
	جمع	۱۱۵	۱۸۹۶

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	آداب صوفیه	۲	۳۲	نظری	شناخت و نقد آداب مهم و مشهور صوفیه مانند: سماع، آداب خانقاه، ذکر خفی و جلی، عُشریه، شاهدبازی و تشرف
۲	تاریخ تصوف	۲	۳۲	نظری	بررسی و تحلیل عوامل پیدایش و سیر تطور هفت‌گانه تصوف و شناخت شخصیت‌های تأثیرگذار، منابع و آثار مهم آن‌ها
۳	تصوف در روایات	۲	۳۲	نظری	بررسی سندی و دلالی روایات مدح و ذم صوفیه و بیان دیدگاه اهل بیت علیهم‌السلام درباره تصوف
۴	صوفیه و شریعت گریزی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی علل و مبانی شریعت‌گریزی صوفیه بر اساس دیدگاه‌های آن‌ها در توحید، ولایت، نبوت، معاد، شریعت، طریقت و حقیقت
۵	عرفان عملی در کلام و سیره اهل بیت علیهم‌السلام	۲	۳۲	نظری	شناخت سیره عملی اهل بیت علیهم‌السلام با محوریت روایات و ادعیه مأثوره
۶	عرفان نظری	۲	۳۲	نظری	شناخت مبانی و مسائل عرفان نظری و بیان نظریات موافقین و منتقدین
۷	عقائد صوفیه (۱)	۲	۳۲	نظری	شناخت و نقد عقاید و آراء صوفیه در زمینه هستی‌شناسی و خداشناسی مانند حلول و اتحاد
۸	عقائد صوفیه (۲)	۲	۳۲	نظری	شناخت و نقد آراء صوفیه در زمینه‌ی راهنماشناسی مانند ولایت، مهدویت، انسان کامل
۹	علوم غریبه در تصوف	۲	۳۲	نظری	معرفی انواع علوم غریبه (سحر، تنجیم، سیمیا، کیمیا و...) و جایگاه آن در تصوف و نقد آن بر اساس آیات و روایات

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۰	فرقه‌های صوفیه (۱)	۲	۳۲	نظری	شناخت تاریخ، شخصیت‌ها و انشعابات فرقه‌های صوفیه اهل تسنن و بررسی و نقد آراء آنها
۱۱	فرقه‌های صوفیه (۲)	۲	۳۲	نظری	شناخت تاریخ، شخصیت‌ها و انشعابات فرقه‌های صوفیه شیعی و بررسی و نقد آراء آنها
۱۲	منابع معرفتی تصوف	۲	۳۲	نظری	شناخت و نقد منابع معرفتی صوفیه از جمله کشف و شهود، رؤیاء، خیال، خواب، الهام، مستحسبات اقطاب و.. بر اساس آیات و روایت
جمع		۲۴	۳۸۴	-	-

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	خارج فقه عمومی	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج
۲	خارج اصول فقه	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج ^۱
۳	تحقیق علمی ۱	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
۴	تحقیق علمی ۲	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
جمع		۳۲	۵۴۴	-	-

۱. درس خارج اصول به مباحثی از اصول اختصاص می‌یابد که در حل مسائل رشته تخصصی و استنباط آن از متون آیات و روایات کاربرد بیشتری داشته باشد.

ج) دروس تخصصی مشترک رشته «کلام و فرق انحرافی»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	عقائد خاص شیعه	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی مهمترین آموزه‌های خاص شیعه با تأکید بر شبهات جدید فرق انحرافی و نقد آنها
۲	فرق انحرافی و قرآن	۲	۳۲	نظری	بررسی و تحلیل شیوه‌های استفاده فرق انحرافی از قرآن همراه با تسلط بر نحوه بهره‌برداری از آیات قرآن به منظور پاسخ‌گویی به مستندات قرآنی آنها
۳	مبانی انسان‌شناختی علم کلام	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی مهمترین مسائل انسان‌شناسی تأثیرگذار در علم کلام با توجه به رویکرد فرق انحرافی
۴	مبانی معرفت‌شناختی علم کلام	۲	۳۲	نظری	بررسی و تحلیل جایگاه عقل، نقل، شهود و تجربه و رابطه آنها با یکدیگر و شیوه‌های بهره‌گیری مذاهب از این منابع
۵	مبانی هستی‌شناختی علم کلام	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی مهمترین مبانی هستی‌شناسی تأثیرگذار در علم کلام با توجه به رویکرد فرق انحرافی
۶	مبانی و قواعد عرفان اسلامی	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی مبانی، قواعد و روش عرفان اسلامی مبتنی بر معارف مکتب اهل بیت علیهم السلام با توجه به رویکرد فرق انحرافی
۷	جغرافیای فرق و مذاهب اسلامی	۲	۳۲	نظری	بررسی و تحلیل وضعیت فرهنگی - اجتماعی مذاهب و نسبت آنها با فرق و جریان‌های انحرافی مانند: وهابیت، بهائیت، تصوف و عرفان‌های نوظهور در جغرافیای جهان اسلام
۸	شیوه‌های مقابله با روش‌های تبلیغی فرق انحرافی	۱	۱۶	نظری	بررسی تحلیلی شیوه‌های تبلیغ فرقه‌های انحرافی در جذب مخاطب و ارائه راه‌کارهای مناسب جهت مقابله با آنها
۹	فرق انحرافی و سیاست ^۱	۱	۱۶	نظری	تبیین و تحلیل رابطه متقابل فرق انحرافی و سیاست و نقش آن در گسترش آن فرقه
۱۰	کارگاه گفتگو و مناظره	۲	۱۶ + ۳۲	نظری - عملی	تبیین روشمند مهارت‌های اختصاصی مناظره و گفت‌وگو با پیروان سلفیه و وهابیت
۱۱	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	شناخت تحلیلی قواعد و فرایند تحقیق بر اساس منابع اسلام (قرآن، روایات و عقل) در دانش کلام اسلامی و کسب مهارت لازم
	جمع	۱۹	۳۲۸	-	-

د) دروس اختصاصی گرایش «نقد تصوف»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	جریان‌شناسی فرق صوفیه در جهان	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی پیدایش و سیر تطور مهم‌ترین جریانهای تصوف معاصر در مناطق مختلف جهان
۲	جهان‌شناسی صوفیه	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی مهم‌ترین دیدگاه صوفیان درباره عالم طبیعت و ماوراء الطبیعه بر اساس آیات و روایات
۳	خداشناسی صوفیه	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی مهم‌ترین آراء دیدگاه صوفیه در باب توحید (ذاتی، صفاتی، افعالی، عبادی) و نقد آن مبتنی بر آیات و روایات
۴	خوارق عادات در تصوف	۲	۳۲	نظری	بررسی و تحلیل ماهیت و مصادیق خوارق عادات و مبانی و جایگاه آن در فرق صوفیه
۵	رابطه تصوف و تشیع	۲	۳۲	نظری	بررسی و تحلیل نظریه‌های مختلف درباره رابطه تصوف و تشیع در طول تاریخ
۶	ریشه‌های تصوف در ادیان	۲	۳۲	نظری	بررسی و تحلیل ریشه‌های تصوف در ادیان (یهودیت، مسیحیت و زرتشت و باستان‌گرایی و آیین‌های گنوسی)
۷	سلوک اجتماعی صوفیه	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی مهم‌ترین رفتارها و سلوک اجتماعی صوفیه (رهبانیت و...) و نقد آن بر اساس آیات و روایات
۸	سلوک عبادی در تصوف	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی جایگاه و کیفیت عبادت و بندگی (ذکر، دعا، چله نشینی و...) در تصوف و نقد آن بر اساس آیات و روایات
۹	شیوه‌ها و گونه‌های نفوذ صوفیه	۱	۱۶	نظری	بررسی تحلیلی شیوه‌ها و گونه‌های نفوذ تصوف در حوزه‌های فرهنگی، هنری، اقتصادی و ورزشی و سیاسی و علمی
۱۰	عشق در تصوف	۱	۱۶	نظری	بررسی تحلیلی جایگاه عشق و مبانی جمال‌گرایی در تصوف و نقد آن
۱۱	معنویت در اسلام	۱	۱۶	نظری	بررسی تحلیلی مبانی، اصول و آموزه‌های اساسی معنویت مانند ایمان، آرامش، امید، مثبت‌اندیشی، نشاط در آیات و روایات

۱۲	نبوت شناسی صوفیه	۱	۱۶	نظری	بررسی تحلیلی مهم ترین آراء صوفیه و دیدگاه آن ها در بحث نبوت (وحی و...) و نقد آن بر اساس آیات و روایات
۱۳	ولایت و وصایت در صوفیه	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی مهم ترین آراء صوفیه پیرامون جایگاه ولایت، وصایت، و قطبیت و نقد آن بر اساس آیات و روایات
۱۴	رساله علمی	۱۸	۲۸۸	نظری	ارائه یک پژوهش جامع با رویکرد اجتهادی و نظریه پردازانه در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با گرایش و ارزیابی دقیق نظریات و آراء مربوطه بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
جمع		۴۰	۶۴۰	-	-

کلام تطبیقی امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه

شناسنامه رشته

کد رشته: ۴۱۵۱۷۰۰

عنوان رشته: کلام تطبیقی امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه

عنوان گرایش: -

آخرین مرجع مصوب کننده: شورای عالی حوزه‌های علمیه

تاریخ تصویب: خرداد ماه ۱۳۹۹

شماره جلسه: ۱۷۴ - شورای گسترش - مصوبه ۱۵۰۱ شورای عالی

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۶	۲۵۶
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی رشته «کلام تطبیقی امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه»	۲۵	۴۰۸
	جمع	۱۰۶	۱۷۳۶

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته سطح چهار «کلام تطبیقی امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه» است..

تعریف

ماده ۲: سطح چهار آموزشی - پژوهشی «کلام تطبیقی امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه» چهارمین مقطع از تحصیلات حوزوی و یکی از رشته‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب» است که در آن طلاب ضمن تسلط بر آراء کلامی امامیه، توان نقد و ارزیابی آراء مذاهب کلامی معتزله، اشاعره و ماتریدیه و همچنین مهارت تدریس و تحقیق و توان ارائه نظریه و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی در موضوعات مرتبط با این رشته را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار در رشته «کلام تطبیقی امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه» دریافت می‌کنند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) ایجاد تسلط بر آراء کلامی و اعتقادی امامیه و همچنین تسلط بر آراء و اندیشه‌های معتزله، اشاعره و ماتریدیه در مباحث کلامی؛
- ۲) تقویت توان پژوهش در حدّ تحلیل استدلالی و ارائه نظریه در مباحث کلامی امامیه و نقد و ارزیابی تحلیلی و استدلالی اندیشه‌های کلامی معتزله، اشاعره و ماتریدیه؛
- ۳) ارتقاء توان پاسخ‌گویی به نیازهای علمی و تخصصی در مباحث کلامی امامیه خصوصاً موضوعات اختلافی با فرق کلامی معتزله، اشاعره و ماتریدیه؛
- ۴) تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش در مباحث کلامی امامیه خصوصاً حوزه نقد و ارزیابی آراء کلامی معتزله، اشاعره و ماتریدیه؛
- ۵) تأمین استاد مورد نیاز در مباحث کلامی امامیه، معتزله، اشاعره و ماتریدیه.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به ارتقاء فضائل و ملکات اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به بهره‌گیری از سنت‌های کارآمد حوزوی، فناوری‌ها و روش‌های نوین و مؤثر در آموزش و پژوهش؛
- ۳) اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه‌پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی مرتبط با مباحث کلامی شیعه و نقد آراء کلامی معتزله، اشاعره و ماتریدیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از زبان تخصصی در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در مباحث کلامی امامیه و نقد رویکردها و آراء کلامی معتزله، اشاعره و ماتریدیه.

ضرورت

ماده ۵: ضرورت رشته عبارتند از:

- ۱) لزوم بررسی استدلالی و تحلیلی مباحث و مسائل کلامی امامیه به صورت تطبیقی با حوزه‌های کلامی اهل سنت خصوصاً ماتریدیه، معتزله و اشاعره به منظور تبیین استدلالی اعتقادات امامیه و دفاع از مکتب اهل بیت علیهم السلام؛
- ۲) مأموریت حوزه‌های علمیه در تربیت اندیشمند و نظریه‌پرداز در مسائل کلامی خصوصاً حوزه‌های کلام تطبیقی جهت تبیین، ترویج و دفاع از عقاید شیعه امامیه و پاسخ به شبهات؛
- ۳) نیاز جامعه و نظام اسلامی به تبیین، ترویج و اثبات برتری عقاید حقه شیعه در مقایسه با دیگر مذاهب اسلامی.

نظام آموزشی رشته

نظام آموزشی سطح چهار، نیم‌سال، درسی - ساعتی و حضوری است. طول دوره با احتساب پایان‌نامه، حداقل ۱۰ و حداکثر ۱۲ نیم‌سال خواهد بود.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- (۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
  - (۲) دارا بودن مدرک علمی سطح سه از رشته کلام اسلامی.
- تبصره: پذیرش طلاب دارای مدرک علمی سطح سه در سایر رشته‌های حوزه دانشی «کلام، ادیان، فرق و مذاهب» مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، مجاز است.
- (۳) قبولی در سنجش علمی؛
  - (۴) احراز توانایی‌های لازم در مهارت‌های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان عربی از طریق برگزاری آزمون و یا ارائه مدرک معتبر.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۵	دروس پیش‌نیاز	۱۶	۲۵۶
۶	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۷	دروس تخصصی رشته «کلام تطبیقی امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه»	۲۵	۴۰۸
جمع		۱۰۶	۱۷۳۶

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

اهداف	ساعت	عنوان	ردیف
تبیین و تحلیل مهم‌ترین مسائل کلامی، مانند اسماء، صفات و افعال الهی، نبوت، امامت و معاد با رویکرد تطبیقی همراه با اثبات حقانیت دیدگاه اهل بیت علیهم‌السلام	۹۶	کلام اسلامی ۱ تا ۳	۱
تبیین اصول و قواعد اساسی فلسفه اسلامی تأثیر گذار در کلام اسلامی، مانند: احکام کلی وجود، مواد ثلاث، علت و معلول و ...	۶۴	فلسفه اسلامی	۲
شناخت و بررسی علل و بسترهای اجتماعی پیدایش و تطور مذاهب مهم کلامی شیعه و اهل سنت موجود و یا مؤثر در تاریخ	۳۲	علل پیدایش و تطور مذاهب کلامی	۳
معرفی و بررسی تحلیلی منابع و کتب مهم کلامی و حدیثی فریقین به صورت مقایسه‌ای	۳۲	منابع کلامی و حدیثی فریقین	۴
اعتبارسنجی و بررسی مقایسه‌ای منابع معرفتی تشیع و تسنن، مانند: قرآن، سنت، عقل، اجماع، قیاس، استحسان، مصالح مرسله و قول صحابی و تبیین شرائط و قلمرو هر یک	۳۲	منابع معرفتی فریقین	۵
	۲۵۶	جمع ساعت	

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

(ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	خارج فقه عمومی	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج
۲	خارج اصول فقه	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج ^۱
۳	تحقیق علمی ۱	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
۴	تحقیق علمی ۲	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
	جمع	۳۲	۵۴۴	-	-

(ج) دروس تخصصی رشته «کلام تطبیقی امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه»

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱	روش‌شناسی کلام تطبیقی	۳۲	تحلیل و ارزیابی مقایسه‌ای دیدگاه امامیه با دیگر مذاهب کلامی اسلامی درباره اقسام روش‌های کلامی در مقام استنباط و مقام اثبات، دفاع و نقد
۲	مبانی معرفت‌شناختی علم کلام	۳۲	تحلیل و بررسی مقایسه‌ای دیدگاه امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه درباره مهم‌ترین مسائل معرفت‌شناسی مانند: چیستی، انواع، امکان، منابع و ابزار و معیار معرفت و کاربست آن‌ها در علم کلام.
۳	مبانی انسان‌شناختی علم کلام	۳۲	تحلیل و بررسی مقایسه‌ای دیدگاه امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه درباره مهم‌ترین مسائل انسان‌شناسی تأثیرگذار در علم کلام مانند: حقیقت نفس و بدن و رابطه آن دو، تجرد نفس و قوای آن، تعلق نفس به بدن، بقای نفس و... به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آن‌ها
۴	براهین اثبات وجود خداوند	۳۲	تحلیل و ارزیابی مقایسه‌ای مهمترین ادله متکلمان امامیه، معتزله، اشاعره و ماتریدیه در خصوص اثبات وجود خداوند مانند: برهان امکان، حدوث و نظم به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آن‌ها
۵	توحید ذاتی و صفاتی	۳۲	تحلیل و ارزیابی انتقادی و مقایسه‌ای دیدگاه امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه درباره توحید ذاتی، و مباحث هستی‌شناختی و معناشناختی صفات الهی با تأکید بر صفات خبری به همراه نقد آراء و پاسخ به

۱. درس خارج اصول به مباحثی از اصول اختصاص می‌یابد که در حل مسائل رشته تخصصی و استنباط آن از متون آیات و روایات کاربرد بیشتری داشته باشد.

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
			شبهات آن‌ها
۶	عدل و حکمت الهی	۳۲	تحلیل و ارزیابی مقایسه‌ای آراء متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیّه درباره حقیقت و مبانی (حسن و قبح) عدل و حکمت الهی و رابطه آن با مسائلی مانند شرور و تفاوت‌ها به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آن‌ها
۷	توحید افعالی	۳۲	تحلیل و ارزیابی مقایسه‌ای آراء متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیّه درباره حقیقت توحید افعالی و نسبت آن با نظام علّیت و اختیار انسان به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آن‌ها
۸	قضا و قدر	۳۲	تحلیل و ارزیابی مقایسه‌ای آراء متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیّه درباره حقیقت قضا و قدر، و نسبت آن با مباحثی مانند: بدا، اختیار انسان، سعادت و شقاوت به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آن‌ها
۹	توحید عبادی	۳۲	تحلیل استدلالی و مقایسه‌ای آراء متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیّه درباره حقیقت و مظاهر توحید عبادی و سازگاری آن با اموری مانند: توسل و شفاعت به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آن‌ها
۱۰	وحی	۳۲	تحلیل استدلالی و ارزیابی مقایسه‌ای آراء و دیدگاه‌های متقدمین و معاصرین درباره حقیقت وحی و نسبت آن با الهام، شهود، تجربه دینی و رؤیای صادق به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات
۱۱	اعجاز	۱۶	تحلیل و ارزیابی مقایسه‌ای آراء حکماء و متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیّه درباره حقیقت و فاعل معجزه و نحوه دلالت آن و به همراه مقایسه آن با کرامت، اِرْهاص و سحر ضمن پاسخ استدلالی با تأکید بر نقد آراء آن‌ها
۱۲	علم و عصمت پیامبر و امام	۳۲	تحلیل و ارزیابی مقایسه‌ای دیدگاه متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیّه درباره منشأ و گستره علم و عصمت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله و لزوم و گستره علم و عصمت برای ائمه علیهم‌السلام به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آن‌ها
۱۳	خاتمیّت	۱۶	تحلیل و ارزیابی دیدگاه‌ها درباره فلسفه خاتمیّت و نسبت و رابطه خاتمیّت با امامت به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات معتزله، اشاعره و ماتریدیّه
۱۴	حقیقت امامت و راه شناخت امام	۳۲	تحلیل و ارزیابی مقایسه‌ای دیدگاه متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیّه درباره حقیقت و جایگاه امامت و طرق تعیین و شناخت امام به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آن‌ها
۱۵	دلایل امامت اهل بیت علیهم‌السلام	۳۲	تبیین و تحلیل استدلالی دیدگاه متکلمان امامیه درباره دلایل نقلی و عقلی امامت اهل بیت علیهم‌السلام و پاسخ به نقدهای متکلمان معتزله، اشاعره و ماتریدیّه در این زمینه
۱۶	بررسی ادلّه خلافت خلفا	۱۶	تحلیل استدلالی و نقد دیدگاه متکلمان معتزله، اشاعره و ماتریدیّه در مورد ادلّه خلافت خلفا به همراه پاسخ به شبهات آن‌ها

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱۷	مسائل اساسی مهدویت	۳۲	تحلیل و ارزیابی مقایسه‌ای دیدگاه متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه در مباحث اساسی و اختلافی مهدویت مانند: نسب، ولادت، علائم ظهور و غیبت به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آنها
۱۸	حیات برزخی	۱۶	تحلیل و ارزیابی مقایسه‌ای دیدگاه متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه درباره حیات برزخی، ویژگی‌ها و آثار آن
۱۹	ضرورت و کیفیت معاد	۳۲	تحلیل و ارزیابی مقایسه‌ای دیدگاه امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه درباره ضرورت معاد، ابطال تناسخ، معاد جسمانی و روحانی به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آنها
۲۰	ثواب و عقاب اخروی	۳۲	تحلیل و ارزیابی مقایسه‌ای آراء متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه درباره حقیقت ثواب و عقاب، وعد و وعید، اجابت و تکفیر و خلود به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آنها
۲۱	ایمان و کفر	۱۶	تحلیل و ارزیابی مقایسه‌ای آراء متکلمان امامیه با معتزله، اشاعره و ماتریدیه درباره حقیقت ایمان و کفر و احکام آن به همراه نقد آراء و پاسخ به شبهات آنها
جمع ساعت		۵۹۲	

کلام و فرق انحرافی با گرایش نقد وهابیت

شناسنامه رشته

کد رشته: ۴۱۵۱۷۰۰

عنوان رشته: کلام و فرق انحرافی

عنوان گرایش: نقد وهابیت

آخرین مرجع مصوب کننده: شورای عالی حوزه‌های علمیه

تاریخ تصویب: تیر ماه ۱۳۹۸

شماره جلسه: ۲۱۱ - شورای گسترش - مصوبه ۱۴۰۳ شورای عالی

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۳	۲۰۸
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام و فرق انحرافی»	۱۸	۳۰۴
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد وهابیت»	۱۸	۲۸۸
۵	رساله علمی	۱۸	۲۸۸
	جمع	۸۶	۱۶۳۲

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته سطح چهار «کلام و فرق انحرافی با گرایش نقد وهابیت» است..

تعریف

ماده ۲: سطح چهار رشته آموزشی- پژوهشی کلام و فرق انحرافی با گرایش «نقد وهابیت»، چهارمین مقطع از تحصیلات حوزوی است، که طلاب پس از گذراندن این دوره توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظریه و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی پیرامون دفاع از مکتب اهل بیت علیهم السلام و نقد وهابیت و جریان‌های تکفیری را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار رشته کلام و فرق انحرافی با گرایش «نقد وهابیت» را دریافت می‌کنند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) تسلط بر مبانی و آراء وهابیت و نقد آنها
- ۲) تقویت توان پژوهش در حدّ تحلیل، نقد و ارائه نظریه در مباحث مرتبط با وهابیت
- ۳) ارتقاء توان پاسخ‌گویی به نیازهای علمی تخصصی در خصوص نقد وهابیت
- ۴) تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش در زمینه نقد وهابیت
- ۵) تأمین استاد مورد نیاز برای تدریس تخصصی در موضوعات و مسائل نقد فرقه انحرافی وهابیت

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به ارتقاء فضائل و ملکات اخلاقی و معنوی طلاب
- ۲) اهتمام به بهره‌گیری از سنت‌های کارآمد حوزه‌ای، فناوری‌ها و روش‌های نوین و مؤثر در آموزش و پژوهش
- ۳) اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه‌پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی وهابیت
- ۴) اهتمام به تأمین نیازهای علمی حوزه علمیّه و جامعه اسلامی در زمینه وحدت اسلامی و نقد جریان‌های سلفی و تکفیری
- ۵) تأکید بر بهره‌گیری از زبان عربی در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی
- ۶) اهتمام به اتقان محتوای مباحث با روش اجتهادی و پرهیز از سطحی‌نگری

ضرورت

ماده ۵: ضرورت رشته عبارتند از:

- ۱) اهمیت فوق‌العاده آموزش نقد جریان انحرافی وهابیت با استفاده از قرآن و منابع اسلامی
- ۲) رسالت حوزه‌های علمیّه و اُمت اسلامی در حفظ و تقویت مکتب اهل بیت علیهم‌السلام و نقد فرقه انحرافی و تکفیری وهابیت
- ۳) ضرورت پاسخ‌گویی به شبهات گوناگون اعتقادی و مقابله با مبانی و اندیشه‌های وهابیت و جریان‌های تکفیری

نظام آموزشی رشته

نظام آموزشی سطح چهار، نیم‌سال، درسی - ساعتی و حضوری است. طول دوره با احتساب پایان‌نامه، حداقل ۱۰ و حداکثر ۱۲ نیم‌سال خواهد بود.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۴) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب
- ۵) دارا بودن مدرک علمی سطح سه رشته کلام اسلامی با اولویت گرایش نقد و هابیت
- ۶) تبصره: پذیرش طلاب دارای مدرک علمی سطح سه عمومی، مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، مجاز است.
- ۷) قبولی در سنجش علمی
- ۸) احراز توانایی‌های لازم در مهارت‌های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان عربی

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۳	۲۰۸
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «کلام و فرق انحرافی»	۱۸	۳۰۴
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد و هابیت»	۱۸	۲۸۸
۵	رساله علمی	۱۸	۲۸۸
	جمع	۸۶	۱۶۳۲

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
تقویت توان تحقیق و پژوهش از طریق آموزش روش‌های تحقیق و کیفیت بهره‌برداری از ابزار و منابع بصورت کاملاً کاربردی در بحث نقد وهابیت	۳۲	روش تحقیق پیشرفته	۱
بررسی ادله نقلی و عقلی امامت امیرالمومنین علیه‌السلام و خلافت بلا فصل ایشان و نقد دیدگاه عامه همراه با بررسی شبهات	۳۲	امامت امیرالمومنین علیه‌السلام	۲
شناخت و بررسی سیر تاریخی شیعه، شخصیت‌ها و آثار مهم، فرق و دولت‌های مهم شیعی از آغاز تاکنون و شناخت تمدن عظیم اسلامی و جایگاه معارف و اندشمندان شیعه در خلق تمدن اسلامی	۳۲	تاریخ تشیع	۳
شناخت روش‌ها، ابزارها و شیگردهای جریان‌ها و شخصیت‌های وهابی و راه کارهای مقابله با آن	۱۶	شیوه‌های تبلیغی وهابیت	۴
تبیین مبانی و قواعد علم کلام مانند حجیت عقل، قرآن و سنت، حسن و قبح عقلی، قاعده لطف، حجیت خبر واحد در مسائل اعتقادی	۳۲	مبانی و قواعد علم کلام	۵
بررسی و نقد شبهات خاص به شیعه، تحریف قرآن، علم غیب، رجعت، تقیه، لعن و سب صحابه، ازدواج ام کلثوم با خلیفه دوم، رابطه اهل البیت (ع) با خلفا و...	۶۴	شبهه‌شناسی (۱-۲)	۶
	۲۰۸	جمع ساعت	

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۵	خارج فقه عمومی	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج
۶	خارج اصول فقه	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج ^۱
۷	تحقیق علمی ۱	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
۸	تحقیق علمی ۲	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
	جمع	۳۲	۵۴۴	-	-

ج) دروس تخصصی مشترک رشته «کلام و فرق انحرافی»

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱	عقائد خاص شیعه	۳۲	بررسی تحلیلی مهمترین آموزه‌های خاص شیعه با تأکید بر شبهات جدید فرق انحرافی و نقد آنها
۲	مبانی و قواعد عرفان اسلامی	۳۲	بررسی تحلیلی مبانی، قواعد و روش عرفان اسلامی مبتنی بر معارف مکتب اهل بیت(ع) با توجه به رویکرد فرق انحرافی
۳	مبانی انسان‌شناختی علم کلام	۳۲	بررسی تحلیلی مهمترین مسائل انسان‌شناسی تأثیرگذار در علم کلام با توجه به رویکرد فرق انحرافی
۴	مبانی هستی‌شناختی علم کلام	۳۲	بررسی تحلیلی مهمترین مبانی هستی‌شناسی تأثیرگذار در علم کلام با توجه به رویکرد فرق انحرافی
۵	مبانی معرفت‌شناختی علم کلام	۳۲	بررسی و تحلیل جایگاه عقل، نقل، شهود و تجربه و رابطه آنها با یکدیگر و شیوه‌های بهره‌گیری مذاهب از این منابع

۱. درس خارج اصول به مباحثی از اصول اختصاص می‌یابد که در حل مسائل رشته تخصصی و استنباط آن از متون آیات و روایات کاربرد بیشتری داشته باشد.

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۶	جغرافیای فرق و مذاهب اسلامی	۳۲	بررسی و تحلیل وضعیت فرهنگی-اجتماعی مذاهب و نسبت آن‌ها با فرق و جریان‌های انحرافی مانند: وهابیت، بهائیت، تصوف و عرفان‌های نوظهور در جغرافیای جهان اسلام
۷	فرق انحرافی و قرآن	۳۲	بررسی و تحلیل شیوه‌های استفاده فرق انحرافی از قرآن همراه با تسلط بر نحوه بهره‌برداری از آیات قرآن به منظور پاسخ‌گویی به مستندات قرآنی آنها
۸	شیوه‌های مقابله با روش‌های تبلیغی فرق انحرافی	۱۶	بررسی تحلیلی شیوه‌های تبلیغ فرقه‌های انحرافی در جذب مخاطب و ارائه راه کارهای مناسب جهت مقابله با آن‌ها
۹	کارگاه گفتگو و مناظره	۴۸- عملی	تبیین روشمند مهارت‌های اختصاصی مناظره و گفت و گو با پیروان سلفیه و وهابیت
۱۰	فرق انحرافی و سیاست ^۱	۱۶	تبیین و تحلیل رابطه متقابل فرق انحرافی و سیاست و نقش آن در گسترش آن فرقه
جمع ساعت		۳۰۴	

د) دروس اختصاصی گرایش «نقد وهابیت»

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱	نقد روش دین شناسی وهابیت	۳۲	بررسی و تحلیل انتقادی روش‌های دین‌شناسی سلفیه و وهابیت در مباحثی مانند: نقل، ظاهرگرایی، تأویل، حقیقت و مجاز و اجتهاد
۲	نقد منابع معرفت دینی سلفیه و وهابیت	۳۲	بررسی و تحلیل انتقادی دیدگاه سلفیه و وهابیت درباره منابع معرفت دینی (قرآن، سنت، اجماع و عقل)
۳	نقد عقائد بنیادین وهابیت ۱ و ۲	۶۴	بررسی و ارزیابی تحلیلی عقائد بنیادین و اساسی وهابیت مانند: توحید و شرک، ایمان و کفر، سنت و بدعت و حیات برزخی بر اساس مبانی امامیه و فرق کلامی اهل سنت
۴	نقد شبهات خاص وهابیت	۳۲	بررسی و تحلیل شبهات خاص وهابیت مانند: توسل، شفاعت، استغاثه، نذر برای اولیاء الهی، بناء بر قبور، مسجد در کنار قبور، سفر برای زیارت قبور، تبرک، بزرگداشت و فیات و موالید، عزاداری برای اموات و قسم به غیر خدا

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۵	نقد مبانی سیاسی - اعتقادی سلفیه ۱ و ۲	۶۴	بررسی و تحلیل انتقادی مبانی و عقاید خاص سلفیه در مباحث حکم به غیر ما أنزل الله، دار الاسلام و دار الکفر، استعانت از کفار، دموکراسی، تمکین و .....
۶	نقد قواعد حدیثی و رجالی وهابیت	۳۲	بررسی تحلیلی و نقد قواعد حدیثی و رجالی وهابیت همراه با تبیین اشتراکات و افتراقات آنان با مبانی اهل سنت
۷	سلفیه و تصوف	۱۶	بررسی و تبیین تقابل دیدگاه‌های سلفیه و تصوف در موضوعات معرفتی و اعتقادی
۸	سلفیه و تقریب	۱۶	تحلیل و نقد دیدگاه‌های سلفیه و وهابیت در زمینه تقریب مذاهب اسلامی
جمع ساعت		۲۸۸	

کلام تطبیقی امامیه با اهل حدیث و سلفیه

شناسنامه رشته

کد رشته: ۴۱۵۱۵۰۰

عنوان رشته: کلام تطبیقی امامیه با اهل حدیث و سلفیه

عنوان گرایش: -

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۸

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش نیاز	۱۸	۳۰۴
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۴۴
۳	دروس تخصصی رشته «کلام تطبیقی امامیه با اهل حدیث و سلفیه»	۵۷	۹۲۰
جمع		۱۰۹	۱۷۶۸

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، سطح چهار کلام تطبیقی امامیه با اهل حدیث و سلفیه است.

تعریف

ماده ۲: سطح چهار آموزشی - پژوهشی کلام تطبیقی امامیه با اهل حدیث و سلفیه چهارمین مقطع از تحصیلات حوزوی است، که طلاب پس از گذراندن این دوره، توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظریه، و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی این رشته را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار این رشته و گرایش را دریافت می‌کنند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) تسلط بر مبانی، مکاتب، آراء و مسائل «کلام تطبیقی امامیه با اهل حدیث و سلفیه»؛
- ۲) تقویت توان پژوهش در حد تحلیل، نقد و ارائه نظریه در مسائل «کلام تطبیقی امامیه با اهل حدیث و سلفیه»؛
- ۳) ارتقاء توان پاسخگویی به نیازهای علمی و تخصصی «کلام تطبیقی امامیه با اهل حدیث و سلفیه»؛
- ۴) تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی»؛
- ۵) تأمین استاد مورد نیاز برای تدریس تخصصی در موضوعات و مسائل «کلام تطبیقی امامیه با اهل حدیث و سلفیه».

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- (۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- (۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی طلاب؛
- (۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- (۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- (۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- (۶) اهتمام به درس خارج فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.
- (۷) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- (۸) اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در این رشته؛
- (۹) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهای برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- (۱۰) اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه‌پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی مرتبط با رشته؛
- (۱۱) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- (۱۲) تأکید بر بهره‌گیری از زبان تخصصی رشته در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون

احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، حداقل هشت و حداکثر ده نیم‌سال خواهد بود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، دوازده نیم‌سال است.

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح سه از رشته کلام اسلامی با گرایش تطبیقی بین‌المذاهب در سطح سه؛
- تبصره:** پذیرش طلاب دارای مدرک علمی سطح سه در سایر رشته‌ها و گرایش‌های موضوع تبلیغ در این حوزه دانشی، مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، مجاز است.
- ۳) قبولی در آزمون ورودی دروس تخصصی، زبان تخصصی و مصاحبه علمی؛
- ۴) احراز توانایی‌های لازم در مهارت‌های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان عربی از طریق برگزاری آزمون و یا ارائه مدرک معتبر.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۱۸	۳۰۴
۲	دروس عمومی	۳۴	۵۴۴
۳	دروس تخصصی رشته «کلام تطبیقی امامیه با اهل حدیث و سلفیه»	۵۷	۹۲۰
	جمع	۱۰۹	۱۷۶۸

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	امامت خاصه	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی تحلیلی ادله عقلی و نقلی امامت و خلافت بلافصل امام علی علیه‌السلام و امامت دیگر امامان علیهم‌السلام از منظر شیعه اثنی عشری همراه با نقد و بررسی دیدگاه‌های دیگر مذاهب اسلامی
۲	امامت و خلافت	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مقایسه‌ای جایگاه و ضرورت امامت و خلافت، شئون، مناصب و صفات امام و خلیفه و راه تشخیص آن‌ها از دیدگاه مذاهب اسلامی همراه با اثبات حقانیت دیدگاه مکتب اهل بیت علیهم‌السلام
۳	پیدایش و تطور مذاهب کلامی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی علل پیدایش و تطور مذاهب مهم کلامی شیعه و اهل سنت موجود و یا مؤثر در تاریخ
۴	توحید و شرک	۱	۱۶	نظری	شناخت و بررسی مقایسه‌ای دیدگاه‌های مذاهب اسلامی در مسأله توحید و شرک و نقد دیدگاه و شبهات وهابیت با تاکید بر آیات قرآن
۵	مبدأ شناسی مقارن ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مقایسه‌ای مباحث اسماء و صفات الهی به ویژه مباحث چالشی از دیدگاه مذاهب اسلامی، همراه با اثبات حقانیت دیدگاه مکتب اهل بیت علیهم‌السلام
۶	مبدأ شناسی مقارن ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مقایسه‌ای مباحث افعال الهی به ویژه مباحث چالشی از دیدگاه مذاهب

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
					اسلامی، همراه با اثبات حقانیت دیدگاه مکتب اهل بیت علیهم السلام
۷	منابع کلامی فریقین	۱	۱۶ + ۸	نظری - عملی	شناخت و بررسی تحلیلی منابع و کتب مهم کلامی فریقین به صورت مقایسه‌ای و کسب توان بهره‌گیری از آنها
۸	منابع معرفتی فریقین	۱	۱۶	نظری	اعتبار سنجی و بررسی مقایسه‌ای منابع معرفتی شیعه و اهل تسنن، مانند: قرآن، سنت، عقل، اجماع، قیاس، استحسان، مصالح مرسله و قول صحابی و تبیین شرائط و قلمرو هر یک
۹	مهدویت مقارن	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مقایسه‌ای مباحث مهم مهدویت از دیدگاه مذاهب اسلامی همراه با اثبات حقانیت دیدگاه مکتب اهل بیت علیهم السلام
۱۰	معرفت‌شناسی دینی	۲	۳۲	نظری	شناخت تعریف، انواع، شرایط و محدودیت‌های معرفت، معیار صدق و روش‌های دستیابی به معرفت بر اساس منابع دینی (قرآن کریم، سنت و عقل)
۱۱	مهارت‌های ارتباط با آسیب‌دیدگان	۱	۱۶ + ۸	نظری - عملی	آشنایی با اصول و روش‌های روان‌شناختی ارتباط با آسیب‌دیدگان از فرق و ادیان و شیوه ارائه مشاوره به آنان و کسب مهارت‌های آن
	جمع	۱۸	۳۰۴	-	-

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	خارج فقه عمومی	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج
۲	خارج اصول فقه	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج ^۱
۳	تحقیق علمی ۱	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
۴	تحقیق علمی ۲	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
	جمع	۳۲	۵۴۴	-	-

ج) دروس تخصصی رشته «کلام تطبیقی امامیه با اهل حدیث و سلفیه»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	توحید، اسماء و صفات الهی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی و مقایسه‌ای دیدگاه متکلمان امامیه با اهل حدیث و سلفیه در خصوص حقیقت توحید و اقسام آن، حقیقت اسماء و صفات الهی، رابطه صفات با ذات، معنانشناسی صفات الهی و توقیفی بودن اسماء الهی؛ همراه با نقد دیدگاه اهل حدیث و سلفیه بر اساس قرآن، روایات و عقل
۲	توحید عبادی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی و مقایسه‌ای دیدگاه متکلمان امامیه با اهل حدیث و سلفیه درباره حقیقت و مظاهر توحید عبادی و سازگاری آن با اموری مانند: توسل و شفاعت؛ همراه با نقد دیدگاه اهل حدیث و سلفیه بر اساس قرآن، روایات و عقل
۳	معرفة الله	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی و مقایسه‌ای دیدگاه متکلمان امامیه با اهل حدیث و سلفیه پیرامون امکان، چگونگی و طرق

۱. درس خارج اصول به مباحثی از اصول اختصاص می‌یابد که در حل مسائل رشته تخصصی و استنباط آن از متون آیات و روایات کاربرد بیشتری داشته باشد.

معرفت به خداوند؛ همراه با نقد دیدگاه اهل حدیث و سلفیه بر اساس قرآن، روایات و عقل					
شناخت تحلیلی و مقایسه‌ای دیدگاه متکلمان امامیه با اهل حدیث و سلفیه درباره مسائل مرتبط با شئون و مقامات پیامبر اعظم <small>صلی‌الله‌علیه‌وآله</small> مانند: عصمت، علم غیب، ولایت تکوینی و تشریحی و زعامت سیاسی؛ همراه با نقد دیدگاه اهل حدیث و سلفیه بر اساس قرآن، روایات و عقل	نظری	۳۲	۲	شئون و مقامات پیامبر اعظم <small>صلی‌الله‌علیه‌وآله</small>	۴
شناخت تحلیلی مهم‌ترین ادله عقلی و نقلی متکلمان امامیه درباره امامت ائمه اهل‌بیت <small>علیهم‌السلام</small> همراه با نقد دیدگاه اهل حدیث و سلفیه بر اساس قرآن، روایات و عقل	نظری	۳۲	۲	دلایل امامت اهل بیت <small>علیهم‌السلام</small>	۵
شناخت تحلیلی و مقایسه‌ای دیدگاه متکلمان امامیه با اهل حدیث و سلفیه درباره حقیقت ایمان و کفر و احکام آن‌ها و مسأله تکفیر؛ همراه با نقد دیدگاه اهل حدیث و سلفیه بر اساس قرآن، روایات و عقل	نظری	۳۲	۲	ایمان و کفر	۶
شناخت تحلیلی و مقایسه‌ای دیدگاه متکلمان امامیه با اهل حدیث و سلفیه درباره حقیقت و جایگاه امامت، وظایف، صفات و طرق تعیین و تشخیص امام؛ همراه با نقد دیدگاه اهل حدیث و سلفیه بر اساس قرآن، روایات و عقل	نظری	۳۲	۲	امام شناسی مقارن	۷
شناخت تحلیلی مهم‌ترین ادله اهل حدیث و سلفیه پیرامون خلافت خلفا؛ همراه با نقد دیدگاه آن‌ها بر اساس قرآن، روایات و عقل	نظری	۱۶	۱	ادله خلافت خلفا	۸
شناخت تحلیلی و مقایسه‌ای دیدگاه متکلمان امامیه با اهل حدیث و سلفیه در مباحث اساسی و اختلافی مهدویت مانند: نسب، ولادت، غیبت و شرایط و علائم ظهور؛ همراه با نقد دیدگاه اهل حدیث و سلفیه بر اساس قرآن، روایات و عقل	نظری	۳۲	۲	مهدویت مقارن	۹
شناخت تحلیلی و مقایسه‌ای دیدگاه متکلمان امامیه با اهل حدیث و سلفیه درباره حیات برزخی، ویژگی‌ها و	نظری	۱۶	۱	حیات برزخی	۱۰

لوازم آن؛ همراه با نقد دیدگاه اهل حدیث و سلفیه بر اساس قرآن، روایات و عقل				
شناخت تحلیلی چگونگی پیدایش و تطور اعتقادات اهل حدیث و سلفیه در ادوار تاریخی، شخصیت‌های مهم در هر دوره و آراء آنها؛ همراه با ارزیابی انتقادی گزارشات تاریخی در این خصوص	نظری	۳۲	۲	تطورات اعتقادی اهل حدیث و سلفیه
شناخت تحلیلی و ارزیابی چگونگی پیدایش و سیر تطور، شخصیت‌ها و منابع مهم جریان‌های سلفی‌گری و همچنین آراء اعتقادی آنان در ادوار تاریخی	نظری	۴۸	۳	جریان‌شناسی سلفی‌گری
شناخت تحلیلی و ارزیابی جریان نقد دیدگاه‌های اهل حدیث و سلفیه در حوزه روش و محتوا؛ توسط امامیه، اهل تسنن و برخی جریان‌های سلفی	نظری	۱۶	۱	جریان‌شناسی نقد اهل حدیث و سلفیه
شناخت تحلیلی و مقایسه‌ای روش کلامی امامیه با اهل حدیث و سلفیه در مقام استنباط، اثبات، دفاع و نقد عقائد دینی	نظری	۳۲	۲	روش‌شناسی کلامی مقایسه‌ای امامیه، اهل حدیث و سلفیه
شناخت انتقادی دیدگاه‌های مستشرقان پیرامون مبانی کلامی امامیه، اهل حدیث و سلفیه در دو محور توصیف و ارزش‌دواری با توجه به مبانی و روش‌های مختلف نحله‌های مستشرقان	نظری	۳۲	۲	کلام امامیه، اهل حدیث و سلفیه در آثار مستشرقان
شناخت تحلیلی و ارزیابی مهم‌ترین مآخذ و متون اعتقادی اهل حدیث و سلفیه در ادوار مختلف از جهت هدف، ساختار، موضوعات و روش	نظری	۳۲	۲	مآخذشناسی اعتقادی اهل حدیث و سلفیه
شناخت تحلیلی و مقایسه‌ای دیدگاه متکلمان امامیه با اهل حدیث و سلفیه درباره مهم‌ترین مسائل انسان‌شناسی تأثیرگذار در علم کلام مانند: حقیقت نفس، رابطه نفس و بدن، تجرد نفس و قوای آن، بقای نفس، جبر و اختیار؛ همراه با نقد دیدگاه اهل حدیث و سلفیه بر اساس قرآن، روایات و عقل	نظری	۳۲	۲	مبانی انسان‌شناختی کلام مقارن
شناخت تحلیلی مبانی و عقاید خاص سلفیه در موضوعات سیاسی - اجتماعی مانند: خلافت، حکم به غیر ما أنزل الله، دار الاسلام و دار الکفر، استعانت از	نظری	۳۲	۲	مبانی سیاسی - اجتماعی اهل حدیث و سلفیه

کفار، دموکراسی و تمکین؛ همراه با نقد دیدگاه آن‌ها بر اساس قرآن، روایات و عقل				
شناخت تحلیلی و مقایسه‌ای دیدگاه متکلمان امامیه با اهل حدیث و سلفیه درباره مهم‌ترین مسائل معرفت‌شناسی و نقش و تأثیر آنها در علم کلام، مانند: چپستی، امکان، معیار، انواع، منابع و ابزار معرفت و کاربرد آن‌ها در علم کلام به همراه نقد دیدگاه اهل حدیث و سلفیه بر اساس قرآن، روایات و عقل	نظری	۳۲	۲	مبانی معرفت‌شناختی علم کلام ۱۹
شناخت تحلیلی و ارزیابی زمینه‌ها، عوامل و گونه‌های مواجهه فکری، سیاسی، اجتماعی و نظامی اهل حدیث و سلفیه با امامیه و جریان‌های عقل‌گرا و تصوف در طول تاریخ	نظری	۳۲	۲	مواجهه اهل حدیث و سلفیه با جریان‌های مخالف ۲۰
شناخت تحلیلی قواعد و فرایند تحقیق بر اساس منابع اسلام (قرآن، روایات و عقل) در دانش کلام اسلامی و کسب مهارت لازم	نظری - عملی	۸ + ۱۶	۱	روش تحقیق ۲۱
ارائه یک پژوهش جامع با رویکرد اجتهادی و نظریه‌پردازانه در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با گرایش و ارزیابی دقیق نظریات و آراء مربوطه بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)	نظری	۲۸۸	۱۸	رساله علمی ۲۲
-	-	۹۲۰	۵۷	جمع

مسائل جدید کلامی با گرایش مطالعات معرفت‌شناسی

شناسنامه رشته

کد رشته: ۴۱۵۲۱۱۳

عنوان رشته: مسائل جدید کلامی

عنوان گرایش: مطالعات معرفت‌شناسی

آخرین مرجع مصوب‌کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۸

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۲۰	۳۲۰
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «مسائل جدید کلامی»	۲۲	۳۶۰
۴	دروس اختصاصی گرایش «مطالعات معرفت‌شناسی»	۳۴	۵۴۴
	جمع	۱۰۸	۱۷۶۸

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، سطح چهار «مسائل جدید کلامی» با گرایش «مطالعات معرفت‌شناسی» است.

تعریف

ماده ۲: سطح چهار آموزشی - پژوهشی «مسائل جدید کلامی» با گرایش «مطالعات معرفت‌شناسی» چهارمین مقطع از تحصیلات حوزوی است، که طلاب پس از گذراندن این دوره، توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظریه، و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی این رشته را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار این رشته و گرایش را دریافت می‌کنند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) تسلط بر مبانی، مکاتب، آراء و مسائل رشته «مسائل جدید کلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۲) تقویت توان پژوهش در حد تحلیل، نقد و ارائه نظریه در مسائل رشته «مسائل جدید کلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۳) ارتقاء توان پاسخگویی به نیازهای علمی و تخصصی «مسائل جدید کلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۴) تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۵) تأمین استاد مورد نیاز برای تدریس تخصصی در موضوعات و مسائل رشته «مسائل جدید کلامی» و گرایش مربوطه.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی طلاب؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) اهتمام به درس خارج فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.
- ۷) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۸) اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در این رشته؛
- ۹) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهای برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۱۰) اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه‌پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی مرتبط با رشته؛
- ۱۱) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۲) تأکید بر بهره‌گیری از زبان تخصصی رشته در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون

احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، حداقل هشت و حداکثر ده نیم‌سال خواهد بود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، دوازده نیم‌سال است.

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح سه از رشته کلام اسلامی با گرایش مسائل جدید کلامی در سطح سه؛
- تبصره:** پذیرش طلاب دارای مدرک علمی سطح سه در سایر رشته‌ها و گرایش‌های موضوع کلام اسلامی در این حوزه دانشی، مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، مجاز است.
- ۳) قبولی در آزمون ورودی دروس تخصصی، زبان تخصصی و مصاحبه علمی؛
- ۴) احراز توانایی‌های لازم در مهارت‌های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان عربی از طریق برگزاری آزمون و یا ارائه مدرک معتبر.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۲۰	۳۲۰
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «مسائل جدید کلامی»	۲۲	۳۶۰
۴	دروس اختصاصی گرایش «مطالعات معرفت‌شناسی»	۳۴	۵۴۴
	جمع	۱۰۸	۱۷۶۸

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	ادله اثبات وجود خدا در غرب در الهیات جدید	۲	۳۲	نظری	بررسی و نقد برهان‌های اثبات وجود خداوند در الهیات جدید و بررسی و نقد دیدگاه‌های جدید در بی‌نیازی ایمان از برهان
۲	خاستگاه و قلمرو دین	۱	۱۶	نظری	تحلیل و بررسی دیدگاه‌های مطرح در خصوص حقیقت دین و تبیین و ارزیابی دیدگاه‌های خداپاورانه و طبیعت‌گرایانه در خصوص منشأ دین و تبیین کارکردهای دین در زندگی بشر و نقد سکولاریسم
۳	دین و «اخلاق و معنویت»	۲	۳۲	نظری	شناخت و تحلیل دیدگاه‌ها درباره نسبت دین با اخلاق و معنویت و تبیین دیدگاه برگزیده و نقد دیدگاه‌های معارض
۴	دین و حقوق	۱	۱۶	نظری	شناخت و تحلیل دیدگاه‌ها درباره نسبت دین با حقوق و نقد شبهه‌اتی مانند: ناسازگاری دین با حقوق بشر، حقوق زن و آزادی و تبیین دیدگاه برگزیده
۵	عدل الهی و مسأله شر	۱	۱۶	نظری	شناخت عمیق مباحث عدل و حکمت الهی و مسأله شر و بررسی انتقادی دیدگاه‌های فلاسفه و متکلمان قدیم و جدید در این باره و پاسخ به شبهات مرتبط
۶	عقل و ایمان	۱	۱۶	نظری	شناخت حقیقت ایمان و عقل و نسبت آن دو و بررسی دیدگاه‌ها درباره نقش و کارکرد عقل در ایمان دینی، آموزه‌های اعتقادی و احکام دینی

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۷	علم و دین	۲	۳۲	نظری	شناخت و تحلیل دیدگاه‌های مهم رابطه علم و دین و تبیین دیدگاه برگزیده و نقد دیدگاه‌های معارض
۸	فرجام شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت و تحلیل دیدگاه‌ها و شبهات جدید درباره موضوعاتی مانند: حقیقت انسان، زندگی اخروی، خلود در عذاب و تناسخ
۹	فلسفه کلام جدید	۱	۱۶	نظری	شناخت چستی کلام جدید و نسبت آن با کلام سنتی، فلسفه دین و حوزه‌های دانشی دیگر مانند فلسفه زبان و فلسفه ذهن از حیث موضوع، منابع، مبانی، غایت، روش و مسائل
۱۰	معجزه	۱	۱۶	نظری	شناخت دیدگاه‌های جدید درباره چستی، امکان و اثبات، کارکرد و دلالت معجزه و بررسی و نقد آن‌ها بر اساس منابع اسلامی (قرآن کریم، سنت و عقل)
۱۱	معرفت‌شناسی دینی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی تعریف، انواع، شرایط و محدودیت‌های معرفت، معیار صدق و روش‌های دستیابی به معرفت بر اساس منابع دینی (قرآن کریم، سنت و عقل)
۱۲	نقد کثرت‌گرایی دینی	۱	۱۶	نظری	شناخت دیدگاه‌های مهم در کثرت‌گرایی دینی و مبانی و لوازم آن‌ها همراه با ارزیابی انتقادی آن‌ها
۱۳	هرمنوتیک و منطق فهم متون دینی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مکاتب هرمنوتیکی غربی و مقایسه آن‌ها با مکاتب تفسیری و قواعد اصولی و ادبی مربوط به فهم متون وحیانی در اندیشه اسلامی و نقد دیدگاه‌های کثرت‌گرا و نسبی‌گرا در فهم آیات و احادیث
۱۴	وحی و تجربه دینی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی دیدگاه‌ها در مورد حقیقت و جایگاه وحی و تجربه دینی، همراه با تبیین ملاک و محدوده حجیت تجربه دینی در حوزه معارف دینی و نقد دیدگاه تجربه دینی‌انگاشتن وحی
	جمع	۲۰	۳۲۰	-	-

ب) دروس عمومی

اهداف	نوع درس	ساعت	واحد	عنوان درس	ردیف
بررسی اجتهادی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج	نظری	۲۴۰	۱۵	خارج فقه عمومی	۱
بررسی اجتهادی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج ^۱	نظری	۲۴۰	۱۵	خارج اصول فقه	۲
ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته	عملی	۳۲	۱	تحقیق علمی ۱	۳
ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته	عملی	۳۲	۱	تحقیق علمی ۲	۴
-	-	۵۴۴	۳۲	جمع	

۱. درس خارج اصول به مباحثی از اصول اختصاص می‌یابد که در حل مسائل رشته تخصصی و استنباط آن از متون آیات و روایات کاربرد بیشتری داشته باشد.

ج) دروس تخصصی مشترک رشته «مسائل جدید کلامی»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	ادله اثبات وجود خدا	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی ادله جدید اثبات وجود خدا مانند: برهان آگاهی، برهان تنظیم دقیق، برهان تجربه دینی و برهان اخلاقی
۲	تاریخ علم در دوره جدید	۲	۳۲	نظری	شناخت تاریخ عمومی علوم طبیعی از قرن شانزدهم میلادی تا دوران معاصر
۳	تاریخ فلسفه جدید غرب	۲	۳۲	نظری	شناخت تاریخ عمومی فلسفه غرب از آغاز عصر رنسانس تا دوران معاصر
۴	زبان دین	۲	۳۲	نظری	شناخت نظریات مرتبط با زبان دین مانند: الهیات سلبی، بی معنایی، نمادگرایی، کارکردگرایی و اشتراک معنوی
۵	صفات خدا	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی امکان و راه‌های شناخت صفات خداوند، شیوه‌های اطلاق صفات بر خداوند و صفاتی مانند: قدرت، علم، نامتغیر بودن، جاودانگی و شخص‌وارگی با رویکرد الهیات جدید و معاصر
۶	عقل و ایمان	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی نظریه‌های نسبت ایمان و عقل و نقد و ارزیابی آن‌ها بر اساس منابع دینی (قرآن، سنت و عقل)
۷	مبانی متافیزیکی اثبات خدا	۲	۳۲	نظری	آشنایی و بررسی تطبیقی مبادی تصویری و تصدیقی متافیزیکی اثبات خداوند نظیر اصل علیت، زمان، جوهر و عرض، وجود و ...
۸	معرفت‌شناسی معاصر	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی و تطبیقی نظریات معرفت‌شناسان مسلمان و غرب پیرامون چیستی، منابع، ابزار، روش‌های معرفت و تبیین نظریات صدق و توجیه
۹	مکاتب علم‌شناسی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی و ارزیابی مکاتب علم‌شناسی معاصر مانند: پوزیتیویسم منطقی، ابطال‌گرایی و پارادایم‌های کوهن و ...
۱۰	نظریات علم دینی	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی و ارزیابی نظریات ماهیت علم دینی و نقد دلائل مخالفان علم دینی

۱۱	نظریه‌های جاودانگی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی دیدگاه‌های مختلف درباره جاودانگی (دیدگاه افلاطونی، فلوپینی، بدن مثالی، برانگیختگی و ...) و بررسی دلائل تجربی، عقلی و وحیانی اثبات آن
۱۲	روش تحقیق	۱	۱۶ + ۸	نظری - عملی	شناخت تحلیلی قواعد و فرایند تحقیق بر اساس منابع اسلام (قرآن، روایات و عقل) در دانش کلام و کسب مهارت لازم
جمع		۲۲	۳۶۰	-	-

د) دروس اختصاصی گرایش «مطالعات معرفت‌شناسی»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	امکان و گستره معرفت دینی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی نظریات شکاکانه و واقع‌گرایانه معرفت دینی
۲	دین و نظریه‌های زبانی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی نظریات مهم زبانی مربوط به معنا، ارجاع، استعاره، دلالت و جهان‌های ممکن و نقش آن‌ها در سرشت گزاره‌های دینی و ارزیابی و نقد آن‌ها
۳	علوم شناختی و معرفت دینی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی نسبت علوم شناختی مانند: فلسفه ذهن، عصب‌شناسی و هوش مصنوعی با معرفت دینی و نقد و ارزیابی دیدگاه‌های معارض
۴	معناشناسی و کاربرت آن در منابع دینی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی رویکردهای مختلف در معناشناسی (میدان‌های معنایی و شناختی) و تأثیر آن‌ها در فهم منابع و متون دینی و ارزیابی و نقد آن‌ها
۵	منابع و ابزار معرفت دینی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی جایگاه و اعتبار عقل، وحی، تاریخ و حس در معرفت دینی از دیدگاه مذاهب و مکاتب اسلامی و مکاتب غربی
۶	نظریه‌های صدق و توجیه معرفت دینی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی نظریات مهم صدق (مانند: مطابقت‌گروی، انسجام‌گروی و فایده‌گروی) و نظریات مهم توجیه (مانند: میناگروی، انسجام‌گروی و نظریات برون‌گروی معرفتی) و نقش آن‌ها در سرشت باور و معرفت دینی و ارزیابی و نقد آن‌ها

شناخت تحلیلی مبانی، تفاسیر و نتایج نظریات گوهر و صدف دین و ارزیابی و نقد آنها	نظری	۳۲	۲	نظریه‌های گوهر و صدف دین	۷
شناخت تحلیلی نظریه‌های هرمنوتیک و تفسیر متن و تأثیر آن در تفسیر متون دینی و ارزیابی و نقد آنها	نظری	۳۲	۲	هرمنوتیک و معرفت دینی	۸
ارائه یک پژوهش جامع با رویکرد اجتهادی و نظریه‌پردازانه در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با گرایش و ارزیابی دقیق نظریات و آراء مربوطه بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)	نظری	۲۸۸	۱۸	رساله علمی	۹
-	-	۵۴۴	۳۴	جمع	

مسائل جدید کلامی با گرایش نقد الحاد جدید

شناسنامه رشته

کد رشته: ۴۱۵۲۱۱۴

عنوان رشته: مسائل جدید کلامی

عنوان گرایش: نقد الحاد جدید

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۸

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۲۰	۳۲۰
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «مسائل جدید کلامی»	۲۲	۳۶۰
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد الحاد جدید»	۳۰	۳۸۴
	جمع	۱۰۴	۱۶۰۸

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، سطح چهار «مسائل جدید کلامی» با گرایش «نقد الحاد جدید» است.

تعریف

ماده ۲: سطح چهار آموزشی - پژوهشی «مسائل جدید کلامی» با گرایش «نقد الحاد جدید» چهارمین مقطع از تحصیلات حوزوی است، که طلاب پس از گذراندن این دوره، توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظریه، و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی این رشته را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار این رشته و گرایش را دریافت می‌کنند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) تسلط بر مبانی، مکاتب، آراء و مسائل «مسائل جدید کلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۲) تقویت توان پژوهش در حد تحلیل، نقد و ارائه نظریه در مسائل رشته «مسائل جدید کلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۳) ارتقاء توان پاسخگویی به نیازهای علمی و تخصصی رشته «مسائل جدید کلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۴) تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۵) تأمین استاد مورد نیاز برای تدریس تخصصی در موضوعات و مسائل رشته «مسائل جدید کلامی» و گرایش مربوطه.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی طلاب؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) اهتمام به درس خارج فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.
- ۷) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۸) اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در این رشته؛
- ۹) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهای برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۱۰) اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه‌پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی مرتبط با رشته؛
- ۱۱) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۲) تأکید بر بهره‌گیری از زبان تخصصی رشته در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون

احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، حداقل هشت و حداکثر ده نیم‌سال خواهد بود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، دوازده نیم‌سال است.

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح سه از رشته کلام اسلامی با گرایش مسائل جدید کلامی در سطح سه؛
- تبصره:** پذیرش طلاب دارای مدرک علمی سطح سه در سایر رشته‌ها و گرایش‌های موضوع کلام اسلامی در این حوزه دانشی، مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، مجاز است.
- ۳) قبولی در آزمون ورودی دروس تخصصی، زبان تخصصی و مصاحبه علمی؛
- ۴) احراز توانایی‌های لازم در مهارت‌های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان عربی از طریق برگزاری آزمون و یا ارائه مدرک معتبر.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۲۰	۳۲۰
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «مسائل جدید کلامی»	۲۲	۳۶۰
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد الحاد جدید»	۳۰	۳۸۴
	جمع	۱۰۴	۱۶۰۸

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	ادله اثبات وجود خدا در غرب در الهیات جدید	۲	۳۲	نظری	بررسی و نقد برهان‌های اثبات وجود خداوند در الهیات جدید و بررسی و نقد دیدگاه‌های جدید در بی‌نیازی ایمان از برهان
۲	خاستگاه و قلمرو دین	۱	۱۶	نظری	تحلیل و بررسی دیدگاه‌های مطرح در خصوص حقیقت دین و تبیین و ارزیابی دیدگاه‌های خداپاورانه و طبیعت‌گرایانه در خصوص منشأ دین و تبیین کارکردهای دین در زندگی بشر و نقد سکولاریسم
۳	دین و «اخلاق و معنویت»	۲	۳۲	نظری	شناخت و تحلیل دیدگاه‌ها درباره نسبت دین با اخلاق و معنویت و تبیین دیدگاه برگزیده و نقد دیدگاه‌های معارض
۴	دین و حقوق	۱	۱۶	نظری	شناخت و تحلیل دیدگاه‌ها درباره نسبت دین و حقوق و نقد شبهاتی مانند: ناسازگاری دین با حقوق بشر، حقوق زن و آزادی و تبیین دیدگاه برگزیده
۵	عدل الهی و مسأله شر	۱	۱۶	نظری	شناخت عمیق مباحث عدل و حکمت الهی و مسأله شر و بررسی انتقادی دیدگاه‌های فلاسفه و متکلمان قدیم و جدید در این باره و پاسخ به شبهات مرتبط
۶	عقل و ایمان	۱	۱۶	نظری	شناخت حقیقت ایمان و عقل و نسبت آن دو و بررسی دیدگاه‌ها درباره نقش و کارکرد عقل در ایمان دینی، آموزه‌های اعتقادی و احکام دینی

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی

سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۷	علم و دین	۲	۳۲	نظری	شناخت و تحلیل دیدگاه‌های مهم رابطه علم و دین و تبیین دیدگاه برگزیده و نقد دیدگاه‌های معارض
۸	فرجام شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت و تحلیل دیدگاه‌ها و شبهات جدید درباره موضوعاتی مانند: حقیقت انسان، زندگی اخروی، خلود در عذاب و تناسخ
۹	فلسفه کلام جدید	۱	۱۶	نظری	شناخت چستی کلام جدید و نسبت آن با کلام سنتی، فلسفه دین و حوزه‌های دانشی دیگر مانند فلسفه زبان و فلسفه ذهن از حیث موضوع، منابع، مبانی، غایت، روش و مسائل
۱۰	معجزه	۱	۱۶	نظری	شناخت دیدگاه‌های جدید درباره چستی، امکان و اثبات، کارکرد و دلالت معجزه و بررسی و نقد آن‌ها بر اساس منابع اسلامی (قرآن کریم، سنت و عقل)
۱۱	معرفت‌شناسی دینی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی تعریف، انواع، شرایط و محدودیت‌های معرفت، معیار صدق و روش‌های دستیابی به معرفت بر اساس منابع دینی (قرآن کریم، سنت و عقل)
۱۲	نقد کثرت‌گرایی دینی	۱	۱۶	نظری	شناخت دیدگاه‌های مهم در کثرت‌گرایی دینی و مبانی و لوازم آن‌ها همراه با ارزیابی انتقادی آن‌ها
۱۳	هرمنوتیک و منطق فهم متون دینی	۲	۳۲	نظری	شناخت و بررسی مکاتب هرمنوتیکی غربی و مقایسه آن‌ها با مکاتب تفسیری و قواعد اصولی و ادبی مربوط به فهم متون وحیانی در اندیشه اسلامی و نقد دیدگاه‌های کثرت‌گرا و نسبی‌گرا در فهم آیات و احادیث
۱۴	وحی و تجربه دینی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی دیدگاه‌ها در مورد حقیقت و جایگاه وحی و تجربه دینی، همراه با تبیین ملاک و محدوده حجیت تجربه دینی در حوزه معارف دینی و نقد دیدگاه تجربه دینی‌انگاشتن وحی
	جمع	۲۰	۳۲۰	-	-

ب) دروس عمومی

اهداف	نوع درس	ساعت	واحد	عنوان درس	ردیف
بررسی اجتهادی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج	نظری	۲۴۰	۱۵	خارج فقه عمومی	۱
بررسی اجتهادی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج ^۱	نظری	۲۴۰	۱۵	خارج اصول فقه	۲
ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته	عملی	۳۲	۱	تحقیق علمی ۱	۳
ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته	عملی	۳۲	۱	تحقیق علمی ۲	۴
-	-	۵۴۴	۳۲	جمع	

۱. درس خارج اصول به مباحثی از اصول اختصاص می‌یابد که در حل مسائل رشته تخصصی و استنباط آن از متون آیات و روایات کاربرد بیشتری داشته باشد.

ج) دروس تخصصی مشترک رشته «مسائل جدید کلامی»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	ادله اثبات وجود خدا	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی ادله جدید اثبات وجود خدا مانند: برهان آگاهی، برهان تنظیم دقیق، برهان تجربه دینی و برهان اخلاقی
۲	تاریخ علم در دوره جدید	۲	۳۲	نظری	شناخت تاریخ عمومی علوم طبیعی از قرن شانزدهم میلادی تا دوران معاصر
۳	تاریخ فلسفه جدید غرب	۲	۳۲	نظری	شناخت تاریخ عمومی فلسفه غرب از آغاز عصر رنسانس تا دوران معاصر
۴	زبان دین	۲	۳۲	نظری	شناخت نظریات مرتبط با زبان دین مانند: الهیات سلبی، بی معنایی، نمادگرایی، کارکردگرایی و اشتراک معنوی
۵	صفات خدا	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی امکان و راه‌های شناخت صفات خداوند، شیوه‌های اطلاق صفات بر خداوند و صفاتی مانند: قدرت، علم، نامتغیر بودن، جاودانگی و شخص‌وارگی با رویکرد الهیات جدید و معاصر
۶	عقل و ایمان	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی نظریه‌های نسبت ایمان و عقل و نقد و ارزیابی آن‌ها بر اساس منابع دینی (قرآن، سنت و عقل)
۷	مبانی متافیزیکی اثبات خدا	۲	۳۲	نظری	آشنایی و بررسی تطبیقی مبادی تصویری و تصدیقی متافیزیکی اثبات خداوند نظیر اصل علیت، زمان، جوهر و عرض، وجود و ...
۸	معرفت‌شناسی معاصر	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی و تطبیقی نظریات معرفت‌شناسان مسلمان و غرب پیرامون چیستی، منابع، ابزار، روش‌های معرفت و تبیین نظریات صدق و توجیه
۹	مکاتب علم‌شناسی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی و ارزیابی مکاتب علم‌شناسی معاصر مانند: پوزیتیویسم منطقی، ابطال‌گرایی و پارادایم‌های کوهن و ...
۱۰	نظریات علم دینی	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی و ارزیابی نظریات ماهیت علم دینی و نقد دلائل مخالفان علم دینی

۱۱	نظریه‌های جاودانگی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی دیدگاه‌های مختلف درباره جاودانگی (دیدگاه افلاطونی، فلوطینی، بدن مثالی، برانگیختگی و ...) و بررسی دلائل تجربی، عقلی و وحیانی اثبات آن
۱۲	روش تحقیق	۱	۱۶ + ۸	نظری - عملی	شناخت تحلیلی قواعد و فرایند تحقیق بر اساس منابع اسلام (قرآن، روایات و عقل) در دانش کلام و کسب مهارت لازم
جمع		۲۲	۳۶۰	-	-

د) دروس اختصاصی گرایش «نقد الحاد جدید»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	الحاد و فیزیک مدرن ۱	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی و نقد الحاد مبتنی بر فیزیک ذرات و بررسی دلالت‌های الهیاتی مه بانگ و اصل تنظیم ظریف کیهانی
۲	الحاد و فیزیک مدرن ۲	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی فیزیک کیهانی و دلالت‌های الهیاتی آن، همراه با نقد نگره الحاد
۳	الحاد و زیست‌شناسی فرگشتی	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی نظریه تکامل زیستی و نقد خوانش الحادی از آن
۴	الحاد و علوم شناختی	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی علوم شناختی و نسبت آن با دین و نقد نگره الحادی
۵	الحاد جدید و چگونگی مواجهه با آن	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی چیستی الحاد، تاریخچه، تحولات و تقسیمات، خصوصیات الحاد جدید، شیوه‌های عملکرد پیشرانان و چگونگی مواجهه با آن
۶	مبانی الحاد جدید و نقد آن	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی مباحث فلسفه علمی، زیرساخت‌های معرفتی و روش-شناختی الحاد جدید، ادله و توجیهات و نقد آنها
۷	رساله علمی	۱۸	۲۸۸	نظری	ارائه یک پژوهش جامع با رویکرد اجتهادی و نظریه‌پردازانه در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با گرایش و ارزیابی دقیق نظریات و آراء مربوطه بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
جمع		۳۰	۳۸۴	-	-

نقد الحاد با گرایش نقد الحاد فلسفی

شناسنامه رشته

کد رشته: ۴۱۵۲۷۱۱

عنوان رشته: نقد الحاد

عنوان گرایش: نقد الحاد فلسفی

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۸

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش نیاز	۵۲	۱۸۵۶
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «نقد الحاد»	۳۱	۵۳۶
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد الحاد فلسفی»	۳۴	۵۴۴
	جمع	۱۴۸	۲۴۵۶

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، سطح چهار «نقد الحاد» با گرایش «نقد الحاد فلسفی» است.

تعریف

ماده ۲: سطح چهار آموزشی - پژوهشی «نقد الحاد» با گرایش «نقد الحاد فلسفی» چهارمین مقطع از تحصیلات حوزوی است، که طلاب پس از گذراندن این دوره، توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظریه، و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی این رشته را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار این رشته و گرایش را دریافت می‌کنند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) تسلط بر مبانی، مکاتب، آراء و مسائل «نقد الحاد» و گرایش مربوطه؛
- ۲) تقویت توان پژوهش در حد تحلیل، نقد و ارائه نظریه در مسائل «نقد الحاد» و گرایش مربوطه؛
- ۳) ارتقاء توان پاسخگویی به نیازهای علمی و تخصصی «نقد الحاد» و گرایش مربوطه؛
- ۴) تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۵) تأمین استاد مورد نیاز برای تدریس تخصصی در موضوعات و مسائل «نقد الحاد» و گرایش مربوطه.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی طلاب؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) اهتمام به درس خارج فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.
- ۷) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۸) اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در این رشته؛
- ۹) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهای برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۱۰) اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه‌پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی مرتبط با رشته؛
- ۱۱) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۲) تأکید بر بهره‌گیری از زبان تخصصی رشته در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون

احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، حداقل هشت و حداکثر ده نیم‌سال خواهد بود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، دوازده نیم‌سال است.

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- (۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- (۲) دارا بودن مدرک علمی سطح سه از رشته فلسفه اسلامی (در حوزه دانشی منطق، فلسفه و عرفان) و یا رشته کلام اسلامی با گرایش مسائل جدید کلامی؛
- تبصره:** پذیرش طلاب دارای مدرک علمی سطح سه در سایر رشته‌ها و گرایش‌های موضوع کلام اسلامی در این حوزه دانشی، مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، مجاز است.
- (۳) قبولی در آزمون ورودی دروس تخصصی، زبان تخصصی و مصاحبه علمی؛
- (۴) احراز توانایی‌های لازم در مهارت‌های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان عربی از طریق برگزاری آزمون و یا ارائه مدرک معتبر.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۵۲	۸۵۶
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «نقد الحاد»	۳۱	۵۳۶
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد الحاد فلسفی»	۳۴	۵۴۴
	جمع	۱۴۸	۲۴۵۶

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	کلام اسلامی ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم براهین اثبات خدا و اسماء و صفات الهی به صورت متن محور
۲	کلام اسلامی ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث افعال الهی به صورت متن محور
۳	کلام اسلامی ۳	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم نبوت به صورت متن محور
۴	کلام اسلامی ۴	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم امامت عامه و خاصه به صورت متن محور
۵	کلام اسلامی ۵	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم معاد به صورت متن محور
۶	فلسفه اسلامی ^۲	۱۰	۱۶۰	نظری	شناخت تحلیلی مفاهیم، اصطلاحات، ساختار و مسائل مهم فلسفه اسلامی بر اساس حکمت متعالیه
۷	فلسفه پیشامدرن	۲	۳۲	نظری	آشنایی با تاریخ عمومی فلسفه غرب پیش از دوره مدرن برای فهم عمیق‌تر جریان‌های مدرن فلسفه غرب و بستر شکل‌گیری الحد فلسفی
۸	فلسفه جدید	۲	۳۲	نظری	آشنایی با فلسفه‌های جدید شامل: فلسفه کانت و ایده‌آلیسم آلمانی (شامل: فیخته، شلینگ و هگل)

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.
۲. متن این درس، تا تدوین متن جدید، کتاب نه‌ایة‌الحکمة می‌باشد.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۹	فلسفه معاصر	۲	۳۲	نظری	آشنایی با فلسفه معاصر: تحولات فلسفه تحلیلی در قرن بیستم، پدیدارشناسی هایدگر و هرمنوتیک فلسفی گادامر
۱۰	معرفت‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت منابع، راه‌ها و ابزار معرفت و معیارهای صدق و کذب
۱۱	معرفت‌شناسی دینی	۱	۱۶	نظری	شناخت تعریف، انواع، شرایط و محدودیت‌های معرفت، معیار صدق و روش‌های دستیابی به معرفت بر اساس منابع دینی (قرآن کریم، سنت و عقل)
۱۲	معرفت‌شناسی معاصر	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی و تطبیقی نظریات معرفت‌شناسان مسلمان و غرب پیرامون چیستی، منابع، ابزار، روش‌های معرفت و تبیین نظریات صدق و توجیه
۱۳	الهیات معاصر	۴	۶۴	نظری	شناخت رویکردهای الهیاتی معاصر به خصوص رویکردهای مرتبط با جریان الحاد همچون الهیات پویشی، الهیات گشوده، الهیات رنج، الهیات اگزیستانسیالیستی و الهیات سکولاریستی
۱۴	تاریخ علم	۲	۳۲	نظری	شناخت اندیشه‌های علمی از دوران باستان تا رنسانس، فرانسیس بیکن، انقلاب کوپرنیکی، نظریه‌های علمی در قرن نوزدهم، اینیشتین و نظریه کوانتوم
۱۵	رنسانس و مدرنیته	۲	۳۲	نظری	شناخت رنسانس و ریشه‌های شکل‌گیری مدرنیته، اومانیزم، سکولاریسم و جنبش اصلاح دینی
۱۶	علوم شناختی	۲	۳۲	نظری	آشنایی با انقلاب شناختی، تعاریف و مفاهیم هوش، مکتب‌های حوزه علوم شناختی، علوم شناختی و هوش مصنوعی
۱۷	منطق جدید	۲	۳۲	نظری	آشنایی با منطق جدید از قبیل: منطق موجهات، منطق محمولات، منطق گزاره‌ها، منطق مغالطات

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۸	زیست شناسی	۲	۳۲	نظری	آشنایی با تاریخ زیست‌شناسی و مفاهیم پایه آن
۱۹	ریاضی	۴	۶۴	نظری	آشنایی با ریاضیات لازم برای درک فیزیک کوانتوم و نسبیت عام و خاص و کیهان‌شناسی: انتگرال، حساب دیفرانسیل، جبر خطی، معادلات دیفرانسیل، تئوری احتمالات
۲۰	فیزیک	۲	۳۲	نظری	آشنایی با تاریخ فیزیک کلاسیک و مفاهیم پایه در آن تا آستانه‌ی انقلاب نسبیتی و کوانتومی
۲۱	زبان تخصصی	۱	۳۲	عملی	مهارت درک مطلب و ترجمه در حوزه‌های مرتبط با فلسفه دین و فلسفه علم
۲۲	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	شناخت روش فهم نظام‌مند و روش نقد نظام‌مند نظرات و اقوال علمی دانش فلسفه و کسب مهارت لازم
جمع		۵۲	۸۵۶	-	-

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	خارج فقه عمومی	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج
۲	خارج اصول فقه	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج ^۱
۳	تحقیق علمی ۱	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
۴	تحقیق علمی ۲	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
جمع		۳۲	۵۴۴	-	-

۱. درس خارج اصول به مباحثی از اصول اختصاص می‌یابد که در حل مسائل رشته تخصصی و استنباط آن از متون آیات و روایات کاربرد بیشتری داشته باشد.

ج) دروس تخصصی مشترک رشته «نقد الحاد»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	براهین اثبات خدا	۴	۶۴	نظری	شناخت مهم‌ترین تقریرات براهین معروف و نوین اثبات خدا و پاسخ به شبهات آن
۲	نظام فعل الهی	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی و استدلالی مهم‌ترین مباحث مربوط به حقیقت، اقسام و احکام فعل خداوند بر اساس آیات، روایات و عقل
۳	آفرینش و آفریده‌ها	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی و استدلالی مهم‌ترین مباحث درباره آفرینش جهان، عوالم و آفریده‌های خدا بر اساس آیات و روایات و عقل
۴	خواستگاه دین	۲	۳۲	نظری	بررسی و نقد تبیین‌های ملحدانه باور به خدا و منشأ دین از بعد روانشناختی (مانند نظریه روان زایی، کهن الگو و اریک فروم) و جامعه‌شناختی (مانند آگوست کنت) و مردم‌شناختی (مانند افسانه دیرین پدر)
۵	علم و دین	۲	۳۲	نظری	شناخت نظریه تقابل علم و دین و ریشه‌های تاریخی و فلسفی آن و شناخت نظریه تعامل میان علم و دین و جایگاه و وجوه تعامل و متون مقدس در فهم طبیعیات
۶	تکامل، طبیعت‌گرایی، خداباوری	۲	۳۲	نظری	شناخت کلیات نظریه تکامل از گذشته تاکنون، دلالت‌های الهیاتی نظریه تکامل، به همراه نگاهی به تکامل خداپاورانه، طراحی هوشمند، و تکامل پساداروینی
۷	اصول و راهکارهای مواجهه با ملحدین و متاثرین	۲	۱۶ + ۳۲	نظری - عملی	شناخت اصول و راهکارهای مواجهه با ملحدین و متاثرین از فضای الحاد شامل: تحلیل ریشه‌های الحاد (روانی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، تاریخی، علمی و فلسفی)، اصول کاربردی روانکاوی، اصول مصاحبه و طراحی پرسشنامه، بررسی راهکارهای مناسب با اقسام مختلف الحاد
۸	تاریخ و جریان شناسی الحاد و نقد آن	۲	۳۲	نظری	شناخت جریان‌های الحادی و نقد الحاد و چهره‌ها و آثار مهم آن‌ها

۹	تحلیل محتوا و روش مناظره و تبلیغ در مقابله با الحاد	۲	۱۶ + ۳۲	نظری - عملی	شناخت و تحلیل مهم‌ترین مروجان، مراکز، ابزارها و شیوه‌های تبلیغی الحاد و نحوه مقابله با آن در رسانه‌ها و مهارت مناظره و ارتباط مؤثر با ملحدین و متأثرین از فضای الحاد به همراه شناخت روش‌های استدلال در این حیطة
۱۰	فلسفه علم	۲	۳۲	نظری	شناخت مبانی معرفت‌شناختی علوم تجربی و رویکردهای مختلف به علم (مانند: اثبات‌گرایانه و ابطال‌گرایانه)، علم‌گرایی و فهم جهان‌بینی طبیعت‌گرا و نقد رویکردهای و دیدگاه‌های مذکور
۱۱	فلسفه علوم شناختی، انسان و الحاد	۲	۳۲	نظری	شناخت مبانی منطقی و فلسفی علوم شناختی و تحلیل پیامدهای آن در رابطه با خداباوری و بررسی و نقد تفسیرهای الحادی مبتنی بر علوم شناختی
۱۲	مسائل فلسفه معاصر	۲	۳۲	نظری	شناخت سیر تاریخی تحولات مسایل فلسفه معاصر غرب (مانند: منطق، زبان، معرفت، زبان، وجود و انسان‌شناسی)
۱۳	معنویت دینی و الحاد عملی	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی ماهیت و ویژگی‌های معنویت دینی و بررسی نقد چگونگی تقابل الحاد جدید با معنویت دینی
۱۴	نظریات فیزیکی مدرن و دلالت‌های الهیاتی آن	۲	۳۲	نظری	شناخت دلالت‌های الهیاتی فیزیک کوانتومی و کیهان-شناسی با نظر به تحول فیزیک کلاسیک به فیزیک مدرن
۱۵	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	شناخت تحلیلی قواعد و فرایند تحقیق بر اساس منابع اسلام (قرآن، روایات و عقل) در دانش فلسفه و کسب مهارت لازم
جمع		۳۱	۵۳۶	-	-

د) دروس اختصاصی گرایش «نقد الحاد فلسفی»

اهداف	نوع درس	واحد	ساعت	عنوان درس	ردیف
بررسی تحلیلی و استدلالی مهمترین مباحث انسان شناسی مانند حقیقت انسان، چگونگی و مراحل آفرینش و اهداف خلقت انسان بر اساس دیدگاه آیات، روایات و عقل	نظری	۲	۳۲	حقیقت و آفرینش انسان	۱
شناخت چیستی، خاستگاه و کارکردهای دین و پاسخ به شبهات الحادی پیرامون آن	نظری	۲	۳۲	دین و کارکردهای آن	۲
بررسی تحلیلی و استدلالی مهمترین دیدگاه‌ها درباره چیستی و اقسام شرور، و ارتباط آن با عدل الهی بر اساس آیات، روایات و عقل	نظری	۲	۳۲	مساله شر	۳
بررسی تحلیلی و استدلالی مباحث بنیادین زندگی پس از مرگ مانند ماهیت مرگ، امکان و چگونگی معاد بر اساس آیات، روایات و عقل	نظری	۲	۳۲	معاد و الحاد	۴
شناخت فلسفه‌های پست مدرن و منازعات پست مدرن در تفسیر چیستی و جایگاه دین، شناخت اندیشه‌های الحادی و انگاره مرگ خدا در قرن ۱۹ با تاکید بر آراء فویرباخ، مارکس، فروید و نیچه و نقد آن‌ها	نظری	۲	۳۲	مکاتب فلسفی الحادی جدید	۵
شناخت ظرفیت‌ها و پاسخ‌های موجود در میراث کلام و فلسفه اسلامی نسبت به مسایل و شبهات مطرح در الحاد مدرن	نظری	۲	۳۲	میراث کلام و فلسفه اسلامی و مساله الحاد	۶
بررسی تحلیلی و استدلالی مهمترین مباحث مربوط به اسماء و صفات خداوند ناظر به شبهات ملحدین بر اساس آیات، روایات و عقل	نظری	۲	۳۲	نظام صفات الهی	۷
شناخت مهمترین استدلال‌های ادعا شده برای خداناباوری و نقد آنها	نظری	۲	۳۲	نقد ادله خداناباوری	۸
ارائه یک پژوهش جامع با رویکرد اجتهادی و نظریه‌پردازانه در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با گرایش و ارزیابی دقیق نظریات و آراء مربوطه بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)	نظری	۱۸	۲۸۸	رساله علمی	۹
-	-	۳۴	۵۴۴	جمع	

نقد الحاد با گرایش نقد الحاد مبتنی بر زیست شناسی

شناسنامه رشته

کد رشته: ۴۱۵۲۷۱۲

عنوان رشته: نقد الحاد

عنوان گرایش: نقد الحاد مبتنی بر زیست شناسی

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۸

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش نیاز	۵۵	۹۰۴
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «نقد الحاد»	۳۱	۵۳۶
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد الحاد مبتنی بر زیست شناسی»	۳۴	۵۴۴
	جمع	۱۵۲	۲۵۲۸

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، سطح چهار «نقد الحاد» با گرایش «نقد الحاد مبتنی بر زیست‌شناسی» است.

تعریف

ماده ۲: سطح چهار آموزشی - پژوهشی «نقد الحاد» با گرایش «نقد الحاد مبتنی بر زیست‌شناسی» چهارمین مقطع از تحصیلات حوزوی است، که طلاب پس از گذراندن این دوره، توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظریه، و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی این رشته را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار این رشته و گرایش را دریافت می‌کنند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) تسلط بر مبانی، مکاتب، آراء و مسائل «نقد الحاد» و گرایش مربوطه؛
- ۲) تقویت توان پژوهش در حد تحلیل، نقد و ارائه نظریه در مسائل «نقد الحاد» و گرایش مربوطه؛
- ۳) ارتقاء توان پاسخگویی به نیازهای علمی و تخصصی «نقد الحاد» و گرایش مربوطه؛
- ۴) تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۵) تأمین استاد مورد نیاز برای تدریس تخصصی در موضوعات و مسائل «نقد الحاد» و گرایش مربوطه.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی طلاب؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) اهتمام به درس خارج فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.
- ۷) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۸) اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در این رشته؛
- ۹) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهای برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۱۰) اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه‌پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی مرتبط با رشته؛
- ۱۱) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۲) تأکید بر بهره‌گیری از زبان تخصصی رشته در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون

احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، حداقل هشت و حداکثر ده نیم‌سال خواهد بود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، دوازده نیم‌سال است.

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح سه از رشته فلسفه اسلامی (در حوزه دانشی منطق، فلسفه و عرفان) و یا رشته کلام اسلامی با گرایش مسائل جدید کلامی؛
- تبصره:** پذیرش طلاب دارای مدرک علمی سطح سه در سایر رشته‌ها و گرایش‌های موضوع کلام اسلامی در این حوزه دانشی، مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، مجاز است.
- ۳) قبولی در آزمون ورودی دروس تخصصی، زبان تخصصی و مصاحبه علمی؛
- ۴) احراز توانایی‌های لازم در مهارت‌های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان عربی از طریق برگزاری آزمون و یا ارائه مدرک معتبر.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۵۵	۹۰۴
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «نقد الحاد»	۳۱	۵۳۶
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد الحاد مبتنی بر زیست‌شناسی»	۳۴	۵۴۴
	جمع	۱۵۲	۲۵۲۸

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	کلام اسلامی ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم براهین اثبات خدا و اسماء و صفات الهی به صورت متن محور
۲	کلام اسلامی ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث افعال الهی به صورت متن محور
۳	کلام اسلامی ۳	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم نبوت به صورت متن محور
۴	کلام اسلامی ۴	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم امامت عامه و خاصه به صورت متن محور
۵	کلام اسلامی ۵	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم معاد به صورت متن محور
۶	فلسفه اسلامی ^۲	۱۰	۱۶۰	نظری	شناخت تحلیلی مفاهیم، اصطلاحات، ساختار و مسائل مهم فلسفه اسلامی بر اساس حکمت متعالیه
۷	فلسفه پیشامدرن	۲	۳۲	نظری	آشنایی با تاریخ عمومی فلسفه غرب پیش از دوره مدرن برای فهم عمیق‌تر جریان‌های مدرن فلسفه غرب و بستر شکل‌گیری الحد فلسفی
۸	فلسفه جدید	۲	۳۲	نظری	آشنایی با فلسفه‌های جدید شامل: فلسفه کانت و ایده‌آلیسم آلمانی (شامل: فیخته، شلینگ و هگل)

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.
۲. متن این درس، تا تدوین متن جدید، کتاب نه‌ایة‌الحکمة می‌باشد.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۹	فلسفه معاصر	۲	۳۲	نظری	آشنایی با فلسفه معاصر: تحولات فلسفه تحلیلی در قرن بیستم، پدیدارشناسی هایدگر و هرمنوتیک فلسفی گادامر
۱۰	معرفت‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت منابع، راه‌ها و ابزار معرفت و معیارهای صدق و کذب
۱۱	معرفت‌شناسی دینی	۱	۱۶	نظری	شناخت تعریف، انواع، شرایط و محدودیت‌های معرفت، معیار صدق و روش‌های دستیابی به معرفت بر اساس منابع دینی (قرآن کریم، سنت و عقل)
۱۲	معرفت‌شناسی معاصر	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی و تطبیقی نظریات معرفت‌شناسان مسلمان و غرب پیرامون چیستی، منابع، ابزار، روش‌های معرفت و تبیین نظریات صدق و توجیه
۱۳	الهیات معاصر	۴	۶۴	نظری	شناخت رویکردهای الهیاتی معاصر به خصوص رویکردهای مرتبط با جریان الحاد همچون الهیات پویشی، الهیات گشوده، الهیات رنج، الهیات اگزیستانسیالیستی و الهیات سکولاریستی
۱۴	تاریخ علم	۲	۳۲	نظری	شناخت اندیشه‌های علمی از دوران باستان تا رنسانس، فرانسیس بیکن، انقلاب کوپرنیکی، نظریه‌های علمی در قرن نوزدهم، اینشتین و نظریه کوانتوم
۱۵	رنسانس و مدرنیته	۲	۳۲	نظری	شناخت رنسانس و ریشه‌های شکل‌گیری مدرنیته، اومانیزم، سکولاریسم و جنبش اصلاح دینی
۱۶	علوم شناختی	۲	۳۲	نظری	آشنایی با انقلاب شناختی، تعاریف و مفاهیم هوش، مکتب‌های حوزه علوم شناختی، علوم شناختی و هوش مصنوعی
۱۷	منطق جدید	۲	۳۲	نظری	آشنایی با منطق جدید از قبیل: منطق موجهات، منطق محمولات، منطق گزاره‌ها، منطق مغالطات

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۸	زیست شناسی	۲	۳۲	نظری	آشنایی با تاریخ زیست‌شناسی و مفاهیم پایه آن
۱۹	ریاضی	۴	۶۴	نظری	آشنایی با ریاضیات لازم برای درک فیزیک کوانتوم و نسبیت عام و خاص و کیهان‌شناسی: انتگرال، حساب دیفرانسیل، جبر خطی، معادلات دیفرانسیل، تئوری احتمالات
۲۰	فیزیک	۲	۳۲	نظری	آشنایی با تاریخ فیزیک کلاسیک و مفاهیم پایه در آن تا آستانه‌ی انقلاب نسبیتی و کوانتومی
۲۱	زبان تخصصی	۱	۳۲	عملی	مهارت درک مطلب و ترجمه در حوزه‌های مرتبط با فلسفه دین و فلسفه علم
۲۲	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	شناخت روش فهم نظام‌مند و روش نقد نظام‌مند نظرات و اقوال علمی دانش فلسفه و کسب مهارت لازم
جمع		۵۲	۸۵۶	-	-

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	خارج فقه عمومی	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج
۲	خارج اصول فقه	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج ^۱
۳	تحقیق علمی ۱	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
۴	تحقیق علمی ۲	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
جمع		۳۲	۵۴۴	-	-

۱. درس خارج اصول به مباحثی از اصول اختصاص می‌یابد که در حل مسائل رشته تخصصی و استنباط آن از متون آیات و روایات کاربرد بیشتری داشته باشد.

ج) دروس تخصصی مشترک رشته «نقد الحاد»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	براهین اثبات خدا	۴	۶۴	نظری	شناخت مهم‌ترین تقریرات براهین معروف و نوین اثبات خدا و پاسخ به شبهات آن
۲	نظام فعل الهی	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی و استدلالی مهم‌ترین مباحث مربوط به حقیقت، اقسام و احکام فعل خداوند بر اساس آیات، روایات و عقل
۳	آفرینش و آفریده‌ها	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی و استدلالی مهم‌ترین مباحث درباره آفرینش جهان، عوالم و آفریده‌های خدا بر اساس آیات و روایات و عقل
۴	خواستگاه دین	۲	۳۲	نظری	بررسی و نقد تبیین‌های ملحدانه باور به خدا و منشأ دین از بعد روانشناختی (مانند نظریه روان زایی، کهن الگو و اریک فروم) و جامعه‌شناختی (مانند اگوست کنت) و مردم‌شناختی (مانند افسانه دیرین پدر)
۵	علم و دین	۲	۳۲	نظری	شناخت نظریه تقابل علم و دین و ریشه‌های تاریخی و فلسفی آن و شناخت نظریه تعامل میان علم و دین و جایگاه و وجوه تعامل و متون مقدس در فهم طبیعیات
۶	تکامل، طبیعت‌گرایی، خداباوری	۲	۳۲	نظری	شناخت کلیات نظریه تکامل از گذشته تاکنون، دلالت‌های الهیاتی نظریه تکامل، به همراه نگاهی به تکامل خداپاورانه، طراحی هوشمند، و تکامل پساداروینی
۷	اصول و راهکارهای مواجهه با ملحدین و متاثرین	۲	۱۶ + ۳۲	نظری - عملی	شناخت اصول و راهکارهای مواجهه با ملحدین و متاثرین از فضای الحاد شامل: تحلیل ریشه‌های الحاد (روانی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، تاریخی، علمی و فلسفی)، اصول کاربردی روانکاوی، اصول مصاحبه و طراحی پرسشنامه، بررسی راهکارهای مناسب با اقسام مختلف الحاد
۸	تاریخ و جریان شناسی الحاد و نقد آن	۲	۳۲	نظری	شناخت جریان‌های الحادی و نقد الحاد و چهره‌ها و آثار مهم آن‌ها

۹	تحلیل محتوا و روش مناظره و تبلیغ در مقابله با الحاد	۲	۱۶ + ۳۲	نظری – عملی	شناخت و تحلیل مهم‌ترین مروجان، مراکز، ابزارها و شیوه‌های تبلیغی الحاد و نحوه مقابله با آن در رسانه‌ها و مهارت مناظره و ارتباط مؤثر با ملحدین و متأثرین از فضای الحاد به همراه شناخت روش‌های استدلال در این حیطة
۱۰	فلسفه علم	۲	۳۲	نظری	شناخت مبانی معرفت‌شناختی علوم تجربی و رویکردهای مختلف به علم (مانند: اثبات‌گرایانه و ابطال‌گرایانه)، علم‌گرایی و فهم جهان‌بینی طبیعت‌گرا و نقد رویکردهای و دیدگاه‌های مذکور
۱۱	فلسفه علوم شناختی، انسان و الحاد	۲	۳۲	نظری	شناخت مبانی منطقی و فلسفی علوم شناختی و تحلیل پیامدهای آن در رابطه با خداباوری و بررسی و نقد تفسیرهای الحادی مبتنی بر علوم شناختی
۱۲	مسائل فلسفه معاصر	۲	۳۲	نظری	شناخت سیر تاریخی تحولات مسایل فلسفه معاصر غرب (مانند: منطق، زبان، معرفت، زبان، وجود و انسان‌شناسی)
۱۳	معنویت دینی و الحاد عملی	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی ماهیت و ویژگی‌های معنویت دینی و بررسی نقد چگونگی تقابل الحاد جدید با معنویت دینی
۱۴	نظریات فیزیکی مدرن و دلالت‌های الهیاتی آن	۲	۳۲	نظری	شناخت دلالت‌های الهیاتی فیزیکی کوانتومی و کیهان-شناسی با نظر به تحول فیزیک کلاسیک به فیزیک مدرن
۱۵	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری – عملی	شناخت تحلیلی قواعد و فرایند تحقیق بر اساس منابع اسلام (قرآن، روایات و عقل) در دانش فلسفه و کسب مهارت لازم
جمع		۳۱	۵۳۶	–	–

د) دروس اختصاصی گرایش «نقد الحاد مبتنی بر زیست‌شناسی»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	فلسفه زیست‌شناسی	۲	۳۲	نظری	شناخت پدیده‌های تصادفی در زیست‌شناسی و مساله تقلیل گرایی، غایت‌مندی و انواع طبیعی در زیست-شناسی و شناخت روش علمی در آن
۲	نظریه تکامل	۲	۳۲	نظری	شناخت تاریخچه تکامل، انتخاب طبیعی، ارتباط ژنتیک با تکامل و زیست‌شناسی محاسباتی
۳	نظریه تکامل و انسان	۲	۳۲	نظری	شناخت نظریات تکاملی ناظر به انسان و سرشت او (همچون شناخت، فرهنگ، اخلاق و ...) و نقد آن
۴	دین و مسئله تکامل	۲	۳۲	نظری	شناخت نقاط تلاقی مضامین متون دینی با نظریه تکامل و بررسی سازگاری و ناسازگاری آن‌ها و تبیین راهکارهای ارائه شده از سوی اندیشمندان دینی برای حل ناسازگاری
۵	تکامل و الحاد	۲	۳۲	نظری	بررسی و نقد نحوه استفاده ملحدین از نظریه تکامل به سود خداناباوری و پیش‌فرض‌های ایشان
۶	تکامل پسا داروینیستی	۱	۱۶	نظری	شناخت جریان زیست‌شناسان پسا داروینیستی و چالش‌های نئوداروینیسم از منظر آنان
۷	تکامل و طراحی هوشمند	۱	۱۶	نظری	شناخت چالش‌های نئوداروینیسم از منظر طراحی هوشمند و نسخه بدیل آن
۸	زیست‌باستان‌شناسی انسان	۱	۱۶	نظری	شناخت اهم مباحث در زمینه مطالعات فسیلی انسان و مطالعات ژن میتوکندری
۹	زیست‌شناسی تکوینی مهره داران	۱	۱۶	نظری	شناخت زیست‌جنین‌شناسی انسان و حیوان، شناخت تفاوت حیوانات با هم و با انسان گذشته و امروزی
۱۰	زیست‌شناسی سلولی و مولکولی	۱	۱۶	نظری	شناخت مقدمات مباحث زیست‌شناسی، یوکاریوت‌ها و پروکاریوت‌ها و تفاوت‌های ساختاری آنها
۱۱	ژنتیک	۱	۱۶	نظری	شناخت تعریف ژن، چگونگی تبدیل آن به پروتئین‌ها، آمینو اسیدها، تعریف ماکرومولکول‌ها و تغییرات آنان در طول زمان و نیز ژنتیک مقایسه‌ای و جمعیتی
۱۲	رساله علمی	۱۸	۲۸۸	نظری	ارائه یک پژوهش جامع با رویکرد اجتهادی و نظریه‌پردازانه در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با گرایش و ارزیابی دقیق نظریات و آراء مربوطه بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
جمع		۳۴	۵۴۴	-	-

نقد الحاد با گرایش نقد الحاد مبتنی بر فیزیک مدرن

شناسنامه رشته

کد رشته: ۴۱۵۲۷۱۳

عنوان رشته: نقد الحاد

عنوان گرایش: نقد الحاد مبتنی بر فیزیک مدرن

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۸

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش نیاز	۵۵	۹۰۴
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «نقد الحاد»	۳۱	۵۳۶
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد الحاد مبتنی بر فیزیک مدرن»	۳۷	۵۹۲
	جمع	۱۵۵	۲۵۷۶

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، سطح چهار «نقد الحاد» با گرایش «نقد الحاد مبتنی بر فیزیک مدرن» است.

تعریف

ماده ۲: سطح چهار آموزشی - پژوهشی «نقد الحاد» با گرایش «نقد الحاد مبتنی بر فیزیک مدرن» چهارمین مقطع از تحصیلات حوزوی است، که طلاب پس از گذراندن این دوره، توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظریه، و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی این رشته را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار این رشته و گرایش را دریافت می‌کنند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) تسلط بر مبانی، مکاتب، آراء و مسائل «نقد الحاد» و گرایش مربوطه؛
- ۲) تقویت توان پژوهش در حد تحلیل، نقد و ارائه نظریه در مسائل «نقد الحاد» و گرایش مربوطه؛
- ۳) ارتقاء توان پاسخگویی به نیازهای علمی و تخصصی «نقد الحاد» و گرایش مربوطه؛
- ۴) تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۵) تأمین استاد مورد نیاز برای تدریس تخصصی در موضوعات و مسائل «نقد الحاد» و گرایش مربوطه.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی طلاب؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) اهتمام به درس خارج فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.
- ۷) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۸) اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در این رشته؛
- ۹) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهای برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۱۰) اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه‌پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی مرتبط با رشته؛
- ۱۱) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۲) تأکید بر بهره‌گیری از زبان تخصصی رشته در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون

احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، حداقل هشت و حداکثر ده نیم‌سال خواهد بود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، دوازده نیم‌سال است.

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح سه از رشته فلسفه اسلامی (در حوزه دانشی منطق، فلسفه و عرفان) و یا رشته کلام اسلامی با گرایش مسائل جدید کلامی؛
- تبصره:** پذیرش طلاب دارای مدرک علمی سطح سه در سایر رشته‌ها و گرایش‌های موضوع کلام اسلامی در این حوزه دانشی، مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، مجاز است.
- ۳) قبولی در آزمون ورودی دروس تخصصی، زبان تخصصی و مصاحبه علمی؛
- ۴) احراز توانایی‌های لازم در مهارت‌های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان عربی از طریق برگزاری آزمون و یا ارائه مدرک معتبر.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۵۵	۹۰۴
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «نقد الحاد»	۳۱	۵۳۶
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد الحاد مبتنی بر فیزیک مدرن»	۳۷	۵۹۲
	جمع	۱۵۵	۲۵۷۶

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	کلام اسلامی ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم براهین اثبات خدا و اسماء و صفات الهی به صورت متن محور
۲	کلام اسلامی ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث افعال الهی به صورت متن محور
۳	کلام اسلامی ۳	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم نبوت به صورت متن محور
۴	کلام اسلامی ۴	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم امامت عامه و خاصه به صورت متن محور
۵	کلام اسلامی ۵	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم معاد به صورت متن محور
۶	فلسفه اسلامی ^۲	۱۰	۱۶۰	نظری	شناخت تحلیلی مفاهیم، اصطلاحات، ساختار و مسائل مهم فلسفه اسلامی بر اساس حکمت متعالیه
۷	فلسفه پیشامدرن	۲	۳۲	نظری	آشنایی با تاریخ عمومی فلسفه غرب پیش از دوره مدرن برای فهم عمیق‌تر جریان‌های مدرن فلسفه غرب و بستر شکل‌گیری الحاد فلسفی
۸	فلسفه جدید	۲	۳۲	نظری	آشنایی با فلسفه‌های جدید شامل: فلسفه کانت و ایده آلیسم آلمانی (شامل: فیخته، شلینگ و هگل)

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.
۲. متن این درس، تا تدوین متن جدید، کتاب نه‌ایة‌الحکمة می‌باشد.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۹	فلسفه معاصر	۲	۳۲	نظری	آشنایی با فلسفه معاصر: تحولات فلسفه تحلیلی در قرن بیستم، پدیدارشناسی هایدگر و هرمنوتیک فلسفی گادامر
۱۰	معرفت‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت منابع، راه‌ها و ابزار معرفت و معیارهای صدق و کذب
۱۱	معرفت‌شناسی دینی	۱	۱۶	نظری	شناخت تعریف، انواع، شرایط و محدودیت‌های معرفت، معیار صدق و روش‌های دستیابی به معرفت بر اساس منابع دینی (قرآن کریم، سنت و عقل)
۱۲	معرفت‌شناسی معاصر	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی و تطبیقی نظریات معرفت‌شناسان مسلمان و غرب پیرامون چیستی، منابع، ابزار، روش‌های معرفت و تبیین نظریات صدق و توجیه
۱۳	الهیات معاصر	۴	۶۴	نظری	شناخت رویکردهای الهیاتی معاصر به خصوص رویکردهای مرتبط با جریان الحاد همچون الهیات پویشی، الهیات گشوده، الهیات رنج، الهیات اگزیستانسیالیستی و الهیات سکولاریستی
۱۴	تاریخ علم	۲	۳۲	نظری	شناخت اندیشه‌های علمی از دوران باستان تا رنسانس، فرانسیس بیکن، انقلاب کوپرنیکی، نظریه‌های علمی در قرن نوزدهم، اینیشتین و نظریه کوانتوم
۱۵	رنسانس و مدرنیته	۲	۳۲	نظری	شناخت رنسانس و ریشه‌های شکل‌گیری مدرنیته، اومانیسم، سکولاریسم و جنبش اصلاح دینی
۱۶	علوم شناختی	۲	۳۲	نظری	آشنایی با انقلاب شناختی، تعاریف و مفاهیم هوش، مکتب‌های حوزه علوم شناختی، علوم شناختی و هوش مصنوعی
۱۷	منطق جدید	۲	۳۲	نظری	آشنایی با منطق جدید از قبیل: منطق موجهات، منطق محمولات، منطق گزاره‌ها، منطق مغالطات
۱۸	زیست‌شناسی	۲	۳۲	نظری	آشنایی با تاریخ زیست‌شناسی و مفاهیم پایه آن

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۹	ریاضی	۴	۶۴	نظری	آشنایی با ریاضیات لازم برای درک فیزیک کوانتوم و نسبییت عام و خاص و کیهان شناسی: انتگرال، حساب دیفرانسیل، جبر خطی، معادلات دیفرانسیل، تئوری احتمالات
۲۰	فیزیک	۲	۳۲	نظری	آشنایی با تاریخ فیزیک کلاسیک و مفاهیم پایه در آن تا آستانه‌ی انقلاب نسبیتی و کوانتومی
۲۱	زبان تخصصی	۱	۳۲	عملی	مهارت درک مطلب و ترجمه در حوزه‌های مرتبط با فلسفه دین و فلسفه علم
۲۲	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	شناخت روش فهم نظام‌مند و روش نقد نظام‌مند نظرات و اقوال علمی دانش فلسفه و کسب مهارت لازم
جمع		۵۲	۱۸۵۶	-	-

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	خارج فقه عمومی	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج
۲	خارج اصول فقه	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج ^۱
۳	تحقیق علمی ۱	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
۴	تحقیق علمی ۲	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
جمع		۳۲	۵۴۴	-	-

۱. درس خارج اصول به مباحثی از اصول اختصاص می‌یابد که در حل مسائل رشته تخصصی و استنباط آن از متون آیات و روایات کاربرد بیشتری داشته باشد.

ج) دروس تخصصی مشترک رشته «نقد الحاد»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	براهین اثبات خدا	۴	۶۴	نظری	شناخت مهم‌ترین تقریرات براهین معروف و نوین اثبات خدا و پاسخ به شبهات آن
۲	نظام فعل الهی	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی و استدلالی مهم‌ترین مباحث مربوط به حقیقت، اقسام و احکام فعل خداوند بر اساس آیات، روایات و عقل
۳	آفرینش و آفریده‌ها	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی و استدلالی مهم‌ترین مباحث درباره آفرینش جهان، عوالم و آفریده‌های خدا بر اساس آیات و روایات و عقل
۴	خواستگاه دین	۲	۳۲	نظری	بررسی و نقد تبیین‌های ملحدانه باور به خدا و منشأ دین از بعد روانشناختی (مانند نظریه روان زایی، کهن الگو و اریک فروم) و جامعه‌شناختی (مانند آگوست کنت) و مردم‌شناختی (مانند افسانه دیرین پدر)
۵	علم و دین	۲	۳۲	نظری	شناخت نظریه تقابل علم و دین و ریشه‌های تاریخی و فلسفی آن و شناخت نظریه تعامل میان علم و دین و جایگاه و وجوه تعامل و متون مقدس در فهم طبیعیات
۶	تکامل، طبیعت‌گرایی، خداباوری	۲	۳۲	نظری	شناخت کلیات نظریه تکامل از گذشته تاکنون، دلالت‌های الهیاتی نظریه تکامل، به همراه نگاهی به تکامل خداپاورانه، طراحی هوشمند، و تکامل پساداروینی
۷	اصول و راهکارهای مواجهه با ملحدین و متاثرین	۲	۱۶ + ۳۲	نظری - عملی	شناخت اصول و راهکارهای مواجهه با ملحدین و متاثرین از فضای الحاد شامل: تحلیل ریشه‌های الحاد (روانی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، تاریخی، علمی و فلسفی)، اصول کاربردی روانکاوی، اصول مصاحبه و طراحی پرسشنامه، بررسی راهکارهای مناسب با اقسام مختلف الحاد
۸	تاریخ و جریان شناسی الحاد و نقد آن	۲	۳۲	نظری	شناخت جریان‌های الحادی و نقد الحاد و چهره‌ها و آثار مهم آن‌ها

۹	تحلیل محتوا و روش مناظره و تبلیغ در مقابله با الحاد	۲	۱۶ + ۳۲	نظری – عملی	شناخت و تحلیل مهم‌ترین مروجان، مراکز، ابزارها و شیوه‌های تبلیغی الحاد و نحوه مقابله با آن در رسانه‌ها و مهارت مناظره و ارتباط مؤثر با ملحدین و متأثرین از فضای الحاد به همراه شناخت روش‌های استدلال در این حیطة
۱۰	فلسفه علم	۲	۳۲	نظری	شناخت مبانی معرفت‌شناختی علوم تجربی و رویکردهای مختلف به علم (مانند: اثبات‌گرایانه و ابطال‌گرایانه)، علم‌گرایی و فهم جهان‌بینی طبیعت‌گرا و نقد رویکردهای و دیدگاه‌های مذکور
۱۱	فلسفه علوم شناختی، انسان و الحاد	۲	۳۲	نظری	شناخت مبانی منطقی و فلسفی علوم شناختی و تحلیل پیامدهای آن در رابطه با خداباوری و بررسی و نقد تفسیرهای الحادی مبتنی بر علوم شناختی
۱۲	مسائل فلسفه معاصر	۲	۳۲	نظری	شناخت سیر تاریخی تحولات مسایل فلسفه معاصر غرب (مانند: منطقی، زبان، معرفت، زبان، وجود و انسان‌شناسی)
۱۳	معنویت دینی و الحاد عملی	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی ماهیت و ویژگی‌های معنویت دینی و بررسی نقد چگونگی تقابل الحاد جدید با معنویت دینی
۱۴	نظریات فیزیکی مدرن و دلالت‌های الهیاتی آن	۲	۳۲	نظری	شناخت دلالت‌های الهیاتی فیزیک کوانتومی و کیهان-شناسی با نظر به تحول فیزیک کلاسیک به فیزیک مدرن
۱۵	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری – عملی	شناخت تحلیلی قواعد و فرایند تحقیق بر اساس منابع اسلام (قرآن، روایات و عقل) در دانش فلسفه و کسب مهارت لازم
جمع		۳۱	۵۳۶	–	–

د) دروس اختصاصی گرایش «نقد الحاد مبتنی بر فیزیک مدرن»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	فلسفه فیزیک نسبیت و خداباوری	۳	۴۸	نظری	شناخت نظریه نسبیت خاص و عام، تحلیل پیامدهای فلسفی نسبیت و نسبت آن با خداباوری
۲	فلسفه‌ی فیزیک کوانتومی و نقد الحاد مبتنی بر آن	۳	۴۸	نظری	شناخت مبانی منطقی و فلسفی فیزیک کوانتومی، تحلیل پیامدهای فلسفی فیزیک کوانتومی و نسبت آن با خداباوری و سایر اعتقادات مرتبط، بررسی و نقد تفسیرهای الحادی مبتنی بر فیزیک کوانتومی
۳	فلسفه‌ی کیهان‌شناسی و نقد الحاد مبتنی بر آن	۳	۴۸	نظری	شناخت مبانی منطقی و فلسفی کیهان‌شناسی، تحلیل پیامدهای فلسفی کیهان‌شناسی و نسبت آن با خداباوری و سایر اعتقادات مرتبط، بررسی و نقد تفسیرهای الحادی مبتنی بر کیهان‌شناسی
۴	فیزیک کلاسیک پیشرفته	۳	۴۸	نظری	شناخت اهم مباحث فیزیک کلاسیک به صورت تخصصی و پیشرفته
۵	نظریه‌های کیهان‌شناسی و نقد آن ۱	۳	۴۸	نظری	شناخت نظریه‌های کیهان‌شناسی و پیشاکوانتومی (مانند: نظریه جهان ثابت و ایستا، حالت پایدار، مدل استاندارد بیگ بنگ) و نقد الحاد مبتنی بر آن
۶	نظریه‌های کیهان‌شناسی و نقد آن ۲	۴	۶۴	نظری	شناخت نظریات کیهان‌شناسی کوانتومی و نقد الحاد مبتنی بر آن
۷	رساله علمی	۱۸	۲۸۸	نظری	ارائه یک پژوهش جامع با رویکرد اجتهادی و نظریه‌پردازانه در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با گرایش و ارزیابی دقیق نظریات و آراء مربوطه بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
	جمع	۳۷	۵۹۲	-	-

نقد الحاد با گرایش نقد الحاد مبتنی بر علوم شناختی

شناسنامه رشته

کد رشته: ۴۱۵۲۷۱۴

عنوان رشته: نقد الحاد

عنوان گرایش: نقد الحاد مبتنی بر علوم شناختی

آخرین مرجع مصوب کننده: کمیسیون مراکز تخصصی

تاریخ تصویب: مهر ماه ۱۴۰۳

شماره جلسه: ۱۶۸

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش نیاز	۵۵	۹۰۴
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «نقد الحاد»	۳۱	۵۳۶
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد الحاد مبتنی بر علوم شناختی»	۳۶	۵۷۶
	جمع	۱۵۴	۲۵۶۰

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته، سطح چهار «نقد الحاد» با گرایش «نقد الحاد مبتنی بر علوم شناختی» است.

تعریف

ماده ۲: سطح چهار آموزشی - پژوهشی «نقد الحاد» با گرایش «نقد الحاد مبتنی بر علوم شناختی» چهارمین مقطع از تحصیلات حوزوی است، که طلاب پس از گذراندن این دوره، توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظریه، و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی این رشته را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار این رشته و گرایش را دریافت می‌کنند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) تسلط بر مبانی، مکاتب، آراء و مسائل «نقد الحاد» و گرایش مربوطه؛
- ۲) تقویت توان پژوهش در حد تحلیل، نقد و ارائه نظریه در مسائل «نقد الحاد» و گرایش مربوطه؛
- ۳) ارتقاء توان پاسخگویی به نیازهای علمی و تخصصی «نقد الحاد» و گرایش مربوطه؛
- ۴) تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش «کلام، ادیان، فرق و مذاهب اسلامی» و گرایش مربوطه؛
- ۵) تأمین استاد مورد نیاز برای تدریس تخصصی در موضوعات و مسائل «نقد الحاد» و گرایش مربوطه.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و علمی طلاب؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و ترویج و دفاع از عقاید و هویت شیعه امامیه؛
- ۴) تأکید بر بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های کارآمد آموزشی و پژوهشی؛
- ۵) اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۶) اهتمام به درس خارج فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.
- ۷) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و مهارتی و توجه به نیازهای روز؛
- ۸) اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در این رشته؛
- ۹) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادهای برتر در زمینه تحقیق، تدریس و تبلیغ؛
- ۱۰) اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه‌پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی مرتبط با رشته؛
- ۱۱) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛
- ۱۲) تأکید بر بهره‌گیری از زبان تخصصی رشته در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی.

نظام آموزشی رشته

ماده ۵: نظام آموزشی این رشته و گرایش به صورت نیم‌سال، درسی^۱ و حضوری است و بدون

احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، حداقل هشت و حداکثر ده نیم‌سال خواهد بود.

تبصره: حداکثر مدت تحصیل در موارد اضطراری، بدون احتساب زمان تدوین پایان‌نامه، دوازده نیم‌سال است.

---

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد در یک درس، تأثیری در قبولی یا رد دروس دیگر ندارد.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح سه از رشته فلسفه اسلامی (در حوزه دانشی منطق، فلسفه و عرفان) و یا رشته کلام اسلامی با گرایش مسائل جدید کلامی؛
- تبصره:** پذیرش طلاب دارای مدرک علمی سطح سه در سایر رشته‌ها و گرایش‌های موضوع کلام اسلامی در این حوزه دانشی، مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، مجاز است.
- ۳) قبولی در آزمون ورودی دروس تخصصی، زبان تخصصی و مصاحبه علمی؛
- ۴) احراز توانایی‌های لازم در مهارت‌های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان عربی از طریق برگزاری آزمون و یا ارائه مدرک معتبر.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان	واحد	ساعت
۱	دروس پیش‌نیاز	۵۵	۹۰۴
۲	دروس عمومی	۳۲	۵۴۴
۳	دروس تخصصی مشترک رشته «نقد الحاد»	۳۱	۵۳۶
۴	دروس اختصاصی گرایش «نقد الحاد مبتنی بر علوم شناختی»	۳۶	۵۷۶
	جمع	۱۵۴	۲۵۶۰

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱	کلام اسلامی ۱	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم براهین اثبات خدا و اسماء و صفات الهی به صورت متن محور
۲	کلام اسلامی ۲	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث افعال الهی به صورت متن محور
۳	کلام اسلامی ۳	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم نبوت به صورت متن محور
۴	کلام اسلامی ۴	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم امامت عامه و خاصه به صورت متن محور
۵	کلام اسلامی ۵	۲	۳۲	نظری	شناخت عمیق مباحث مهم معاد به صورت متن محور
۶	فلسفه اسلامی ^۲	۱۰	۱۶۰	نظری	شناخت تحلیلی مفاهیم، اصطلاحات، ساختار و مسائل مهم فلسفه اسلامی بر اساس حکمت متعالیه
۷	فلسفه پیشامدرن	۲	۳۲	نظری	آشنایی با تاریخ عمومی فلسفه غرب پیش از دوره مدرن برای فهم عمیق‌تر جریان‌های مدرن فلسفه غرب و بستر شکل‌گیری الحاد فلسفی
۸	فلسفه جدید	۲	۳۲	نظری	آشنایی با فلسفه‌های جدید شامل: فلسفه کانت و ایده‌آلیسم آلمانی (شامل: فیخته، شلینگ و هگل)

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.
۲. متن این درس، تا تدوین متن جدید، کتاب نه‌ایة‌الحکمة می‌باشد.

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۹	فلسفه معاصر	۲	۳۲	نظری	آشنایی با فلسفه معاصر: تحولات فلسفه تحلیلی در قرن بیستم، پدیدارشناسی هایدگر و هرمنوتیک فلسفی گادامر
۱۰	معرفت‌شناسی	۱	۱۶	نظری	شناخت منابع، راه‌ها و ابزار معرفت و معیارهای صدق و کذب
۱۱	معرفت‌شناسی دینی	۱	۱۶	نظری	شناخت تعریف، انواع، شرایط و محدودیت‌های معرفت، معیار صدق و روش‌های دستیابی به معرفت بر اساس منابع دینی (قرآن کریم، سنت و عقل)
۱۲	معرفت‌شناسی معاصر	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی و تطبیقی نظریات معرفت‌شناسان مسلمان و غرب پیرامون چیستی، منابع، ابزار، روش‌های معرفت و تبیین نظریات صدق و توجیه
۱۳	الهیات معاصر	۴	۶۴	نظری	شناخت رویکردهای الهیاتی معاصر به خصوص رویکردهای مرتبط با جریان الحاد همچون الهیات پویشی، الهیات گشوده، الهیات رنج، الهیات اگزیستانسیالیستی و الهیات سکولاریستی
۱۴	تاریخ علم	۲	۳۲	نظری	شناخت اندیشه‌های علمی از دوران باستان تا رنسانس، فرانسیس بیکن، انقلاب کوپرنیکی، نظریه‌های علمی در قرن نوزدهم، اینیشتین و نظریه کوانتوم
۱۵	رنسانس و مدرنیته	۲	۳۲	نظری	شناخت رنسانس و ریشه‌های شکل‌گیری مدرنیته، اومانیزم، سکولاریسم و جنبش اصلاح دینی
۱۶	علوم شناختی	۲	۳۲	نظری	آشنایی با انقلاب شناختی، تعاریف و مفاهیم هوش، مکتب‌های حوزه علوم شناختی، علوم شناختی و هوش مصنوعی
۱۷	منطق جدید	۲	۳۲	نظری	آشنایی با منطق جدید از قبیل: منطق موجهات، منطق محمولات، منطق گزاره‌ها، منطق مغالطات
۱۸	زیست‌شناسی	۲	۳۲	نظری	آشنایی با تاریخ زیست‌شناسی و مفاهیم پایه آن

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	هدف درس
۱۹	ریاضی	۴	۶۴	نظری	آشنایی با ریاضیات لازم برای درک فیزیک کوانتوم و نسبییت عام و خاص و کیهان شناسی: انتگرال، حساب دیفرانسیل، جبر خطی، معادلات دیفرانسیل، تئوری احتمالات
۲۰	فیزیک	۲	۳۲	نظری	آشنایی با تاریخ فیزیک کلاسیک و مفاهیم پایه در آن تا آستانه‌ی انقلاب نسبیتی و کوانتومی
۲۱	زبان تخصصی	۱	۳۲	عملی	مهارت درک مطلب و ترجمه در حوزه‌های مرتبط با فلسفه دین و فلسفه علم
۲۲	روش تحقیق	۱	۸ + ۱۶	نظری - عملی	شناخت روش فهم نظام‌مند و روش نقد نظام‌مند نظرات و اقوال علمی دانش فلسفه و کسب مهارت لازم
جمع		۵۲	۱۸۵۶	-	-

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	خارج فقه عمومی	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج
۲	خارج اصول فقه	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج ^۱
۳	تحقیق علمی ۱	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
۴	تحقیق علمی ۲	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
جمع		۳۲	۵۴۴	-	-

۱. درس خارج اصول به مباحثی از اصول اختصاص می‌یابد که در حل مسائل رشته تخصصی و استنباط آن از متون آیات و روایات کاربرد بیشتری داشته باشد.

ج) دروس تخصصی مشترک رشته «نقد الحاد»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	براهین اثبات خدا	۴	۶۴	نظری	شناخت مهم‌ترین تقریرات براهین معروف و نوین اثبات خدا و پاسخ به شبهات آن
۲	نظام فعل الهی	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی و استدلالی مهم‌ترین مباحث مربوط به حقیقت، اقسام و احکام فعل خداوند بر اساس آیات، روایات و عقل
۳	آفرینش و آفریده‌ها	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی و استدلالی مهم‌ترین مباحث درباره آفرینش جهان، عوالم و آفریده‌های خدا بر اساس آیات و روایات و عقل
۴	خواستگاه دین	۲	۳۲	نظری	بررسی و نقد تبیین‌های ملحدانه باور به خدا و منشأ دین از بعد روانشناختی (مانند نظریه روان زایی، کهن الگو و اریک فروم) و جامعه‌شناختی (مانند آگوست کنت) و مردم‌شناختی (مانند افسانه دیرین پدر)
۵	علم و دین	۲	۳۲	نظری	شناخت نظریه تقابل علم و دین و ریشه‌های تاریخی و فلسفی آن و شناخت نظریه تعامل میان علم و دین و جایگاه و وجوه تعامل و متون مقدس در فهم طبیعیات
۶	تکامل، طبیعت‌گرایی، خداباوری	۲	۳۲	نظری	شناخت کلیات نظریه تکامل از گذشته تاکنون، دلالت‌های الهیاتی نظریه تکامل، به همراه نگاهی به تکامل خداپاورانه، طراحی هوشمند، و تکامل پساداروینی
۷	اصول و راهکارهای مواجهه با ملحدین و متاثرین	۲	۱۶ + ۳۲	نظری - عملی	شناخت اصول و راهکارهای مواجهه با ملحدین و متاثرین از فضای الحاد شامل: تحلیل ریشه‌های الحاد (روانی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، تاریخی، علمی و فلسفی)، اصول کاربردی روانکاوی، اصول مصاحبه و طراحی پرسشنامه، بررسی راهکارهای مناسب با اقسام مختلف الحاد
۸	تاریخ و جریان شناسی الحاد و نقد آن	۲	۳۲	نظری	شناخت جریان‌های الحادی و نقد الحاد و چهره‌ها و آثار مهم آن‌ها

۹	تحلیل محتوا و روش مناظره و تبلیغ در مقابله با الحاد	۲	۱۶ + ۳۲	نظری – عملی	شناخت و تحلیل مهم‌ترین مروجان، مراکز، ابزارها و شیوه‌های تبلیغی الحاد و نحوه مقابله با آن در رسانه‌ها و مهارت مناظره و ارتباط مؤثر با ملحدین و متأثرین از فضای الحاد به همراه شناخت روش‌های استدلال در این حیطه
۱۰	فلسفه علم	۲	۳۲	نظری	شناخت مبانی معرفت‌شناختی علوم تجربی و رویکردهای مختلف به علم (مانند: اثبات‌گرایانه و ابطال‌گرایانه)، علم‌گرایی و فهم جهان‌بینی طبیعت‌گرا و نقد رویکردهای و دیدگاه‌های مذکور
۱۱	فلسفه علوم شناختی، انسان و الحاد	۲	۳۲	نظری	شناخت مبانی منطقی و فلسفی علوم شناختی و تحلیل پیامدهای آن در رابطه با خداباوری و بررسی و نقد تفسیرهای الحادی مبتنی بر علوم شناختی
۱۲	مسائل فلسفه معاصر	۲	۳۲	نظری	شناخت سیر تاریخی تحولات مسایل فلسفه معاصر غرب (مانند: منطقی، زبان، معرفت، زبان، وجود و انسان‌شناسی)
۱۳	معنویت دینی و الحاد عملی	۲	۳۲	نظری	بررسی تحلیلی ماهیت و ویژگی‌های معنویت دینی و بررسی نقد چگونگی تقابل الحاد جدید با معنویت دینی
۱۴	نظریات فیزیکی مدرن و دلالت‌های الهیاتی آن	۲	۳۲	نظری	شناخت دلالت‌های الهیاتی فیزیک کوانتومی و کیهان-شناسی با نظر به تحول فیزیک کلاسیک به فیزیک مدرن
۱۵	روش تحقیق	۱	۱۶ + ۸	نظری – عملی	شناخت تحلیلی قواعد و فرایند تحقیق بر اساس منابع اسلام (قرآن، روایات و عقل) در دانش فلسفه و کسب مهارت لازم
جمع		۳۱	۵۳۶	–	–

د) دروس اختصاصی گرایش «نقد الحاد مبتنی بر علوم شناختی»

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	فلسفه علوم شناختی	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی و انتقادی چیستی، تاریخچه، مفاهیم، مبانی، روش‌ها، کارکردها و علوم شناختی
۲	علوم شناختی دین	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی و انتقادی تبیین‌های شناختی در باب مفاهیم و باورهای دینی و تبیین‌های عصب‌شناختی در باب تجربه دینی
۳	فلسفه آگاهی	۳	۴۸	نظری	شناخت تحلیلی و انتقادی مهمترین نظریه‌های آگاهی و مباحث پیرامونی آن (مانند: چیستی، انواع، تکامل آگاهی و هوش مصنوعی) و مقایسه آن با علوم شناختی و نسبت خدانشناسی با آگاهی
۴	فلسفه ذهن	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی و انتقادی نظریه‌های معروف در باب مساله ذهن-بدن، علیت ذهنی و هویت شخصی
۵	نفس و آگاهی در نگاه دین	۲	۳۲	نظری	شناخت حقیقت نفس (قوا، مراتب آن و چگونگی رابطه با بدن) و آگاهی در آیات و روایات و فلسفه و کلام اسلامی و مقایسه تطبیقی آن با مباحث علوم شناختی
۶	اراده و اختیار	۲	۳۲	نظری	شناخت حقیقت اراده و اختیار در علوم شناختی با نگاه مقایسه ای در آیات و روایات و فلسفه و کلام اسلامی و مقایسه تطبیقی آن با مباحث علوم شناختی
۷	تبیین‌های تکاملی دین‌داری	۲	۳۲	نظری	شناخت تحلیلی و انتقادی تبیین‌های تکاملی در باب باورها (به خصوص باور به خداوند) و اعمال دینی
۸	تحلیل تبیین‌های تکاملی رفتار انسان	۱	۱۶	نظری	شناخت تحلیلی و انتقادی سوسیوبیولوژی، میمیکن، روانشناسی تکاملی، هم‌تکاملی فرهنگ
۹	عصب و روانشناسی (نوروسایکولوژی)	۲	۳۲	نظری	شناخت مغز و نواحی شناختی آن، سیستم عصبی (مرکزی-پیرامونی) و نقش سیستم عصبی در فرآیندهای شناختی
۱۰	رساله علمی	۱۸	۲۸۸	نظری	ارائه یک پژوهش جامع با رویکرد اجتهادی و نظریه‌پردازانه در یکی از موضوعات، مسائل و مباحث مرتبط با گرایش و ارزیابی دقیق نظریات و آراء مربوطه بر اساس منابع اسلامی (قرآن، سنت و عقل)
	جمع	۳۶	۵۷۶	-	-

مهدویت با رویکرد قرآن و حدیث

شناسنامه رشته

کد رشته: ۴۱۵۲۶۱۲

عنوان رشته: مهدویت

عنوان رویکرد: قرآن و حدیث

آخرین مرجع مصوب کننده: شورای عالی حوزه‌های علمیه

تاریخ تصویب: بهمن ماه ۱۳۹۴

شماره جلسه: ۲۸ - کمیته رشته‌ها - مصوبه ۱۰۰۴ شورای عالی

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان درس	ساعت
۱	خارج اصول (یک و نیم سال)	۲۴۰
۲	خارج فقه (یک و نیم سال)	۲۴۰
۳	تحقیق فقهی و اصولی ۱ و ۲	۶۴
۴	دروس تخصصی مشترک	۳۸۴
۵	دروس تخصصی اختصاصی رویکرد	۱۹۲
۶	رساله علمی (پایان نامه)	۲۸۸
جمع ساعات		۱۴۰۸

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته سطح چهار «مهدویت با رویکرد قرآن و حدیث» است.

تعریف

ماده ۲: سطح چهار آموزشی - پژوهشی مهدویت، دومین مقطع از تحصیلات حوزوی در این رشته است که در آن طلاب پس از گذراندن این دوره، توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظریه و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی پیرامون موضوع مهدویت در رویکرد «قرآن و حدیث» را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار مهدویت با رویکرد مربوطه را دریافت می‌کنند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) تسلط بر آراء، مکاتب و روش‌های مرتبط با آموزه‌های مهدویت؛
- ۲) تقویت توان پژوهش در حد تحلیل، نقد و ارائه نظریه در مسائل مرتبط با مهدویت؛
- ۳) ارتقاء توان پاسخگویی به نیازهای علمی تخصصی در حوزه مهدویت؛
- ۴) تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش در زمینه مهدویت؛
- ۵) تأمین استاد مورد نیاز برای تدریس تخصصی در موضوعات و مسائل مهدویت.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به فضائل و ملکات اخلاقی و معنوی طلاب در سایه باور عمیق به آموزه مهدویت؛
- ۲) اهتمام به بهره‌گیری از سنت‌های کارآمد حوزوی، فناوری‌ها و روش‌های نوین و مؤثر در آموزش و پژوهش در زمینه مهدویت؛
- ۳) اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه‌پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی مرتبط با آموزه مهدویت؛
- ۴) اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در عرصه مهدویت؛
- ۵) اهتمام به اتقان محتوای مباحث با روش اجتهادی و پرهیز از سطحی‌نگری.

ضرورت

ماده ۵: ضرورت رشته عبارتند از:

- ۱) جایگاه ویژه اعتقاد به مهدویت در مکتب اهل بیت علیهم السلام و معارف دینی؛
- ۲) ضرورت تربیت متخصص حوزه‌ای در زمینه مهدویت بر اساس احادیث و مباحث عمیق کلامی و تاریخی؛
- ۳) لزوم نظریه‌پردازی در عرصه مهدویت در رویارویی با اندیشه موعودگرایی و پایان تاریخ در سایر ادیان و مکاتب؛
- ۴) ضرورت آسیب‌زدایی و پاسخ‌گویی به سؤالات و شبهات حوزه مهدویت؛
- ۵) لزوم تدوین شاخص‌های جامعه منتظر به عنوان جامعه مطلوب در عصر غیبت و طراحی راهبرد برای دستیابی به آن.

نظام آموزشی رشته

نظام آموزشی سطح چهار، نیم‌سال، درسی - ساعتی و حضوری است. طول دوره با احتساب پایان‌نامه، حداقل ۱۰ و حداکثر ۱۲ نیم‌سال خواهد بود.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
  - ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح سه کلام با گرایش مهدویت.
- تبصره: پذیرش طلاب دارای مدرک علمی سطح سه در سایر رشته‌های کلامی (کلام با گرایش امامت، کلام با گرایش مذاهب اسلامی، کلام جدید، نصوص کلامی، کلام تطبیقی، بررسی کلامی ادیان و فرق، شیعه‌شناسی و مدرسی علوم عقلی) مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، مجاز است.
- ۳) قبولی در آزمون ورودی و مصاحبه علمی؛
  - ۴) احراز توانایی‌های لازم در مهارت‌های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان عربی از طریق برگزاری آزمون و یا ارائه مدرک معتبر.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان درس	ساعت
۱	خارج اصول (یک و نیم سال)	۲۴۰
۲	خارج فقه (یک و نیم سال)	۲۴۰
۳	تحقیق فقهی و اصولی ۱ و ۲	۶۴
۴	دروس تخصصی مشترک	۳۸۴
۵	دروس تخصصی اختصاصی رویکرد	۱۹۲
۶	رساله علمی (پایان نامه)	۲۸۸
جمع ساعات		۱۴۰۸

۱) طلاب موظفند در طول دوره آموزشی، در یک درس خارج شرکت کنند. با توجه به متوسط دوره تحصیل (۳ سال)، مجموع آن معادل ۴۸۰ ساعت درسی می شود که ۲۴۰ ساعت آن (یک و نیم سال) به علم اصول و ۲۴۰ ساعت دیگر آن (یک و نیم سال) به علم فقه اختصاص می یابد.

تبصره: چنانچه دوره آموزشی سطح چهار برای طلبه ای بیش از سه سال به طول انجامد، وی موظف است در این مدت نیز در یک درس خارج شرکت نماید.

۲) مراکز تخصصی و مؤسسات آموزش عالی حوزوی موظفند با تعیین استاد راهنما و ارزشیابی جزوات درس خارج طلاب (تقریر درس استاد + تحقیقات و اظهار نظریه های طلبه) بر کیفیت تحصیل در درس خارج نظارت نمایند.

۳) طلاب موظفند در دو سال اول درس خارج، تحت نظر استاد راهنما، هر سال یک تحقیق فقهی یا اصولی به ارزش ۳۲ ساعت تدوین و برای ارزیابی به واحد آموزشی تحویل نمایند.

۴) درس خارج اصول به مباحثی از اصول که در حل مسائل مهدویت و استنباط آن از متون آیات و روایات کاربرد بیشتری داشته باشد، مانند مباحث الفاظ، حجیت خبر واحد در اعتقادات و تعادل و تراجیح، اختصاص می یابد.

۵) درس خارج فقه، در سال سوم تحصیلی (۱۶۰ ساعت) به بررسی فقیهانه و اجتهادی آیات و روایات مرتبط با موضوعات و مسائل رشته تخصصی مهدویت اختصاص می یابد.

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱	مهدویت در قرآن و روایات	۴۸	شناخت و طبقه‌بندی مجموعه آیات مرتبط با مهدویت و تفسیر آیات مهم شناخت و دسته‌بندی مجموعه احادیث مهدوی وارده از طرق عامه و امامیه و بررسی کلی سند و دلالت هر دسته، همراه با مقایسه روایات خاصه، عامه و مشترک
۲	امامت خاصه	۳۲	شناخت استدلالی ادله نقلی و عقلی امامت و خلافت بلافاصل امیرالمؤمنین علیه السلام و امامت دیگر امامان (با توجه به شبهات زیدیه، اسماعیلیه و واقفیه و نقد و بررسی ادله صلاحیت خلفای ثلاث)
۳	تاریخ تشیع (تاریخ تحلیلی امامت و تاریخ غیبت کبری)	۳۲	تحلیل وقایع و تحولات سیاسی-اجتماعی چالشی و مهم مرتبط با امر امامت، از زمان پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله تا پایان غیبت صغری با تأکید بر سازمان وکالت، شرایط و زمینه‌های غیبت تبیین تاریخ مرجعیت و نیابت امام در دوران غیبت کبری، و شناخت و بررسی سیر تاریخی شیعه، فرق و دولت‌های مهم شیعی از آغاز تا کنون
۴	ولایت فقیه	۳۲	تبیین استدلالی ولایت فقیه در عصر غیبت از طریق ادله عقلی و نقلی، و شناخت استدلالی شرایط، وظایف و اختیارات ولی فقیه با رویکرد پاسخ به شبهات
۵	مأخذشناسی امامت و مهدویت	۱۶	معرفی توصیفی و تحلیلی و اعتبارسنجی منابع و کتب مهم امامت و مهدویت در فرق اسلامی به ویژه منابع امامیه، مانند الشافی، شرح التجرید، الألفین، دلائل الصدق، الغدير، عبقات الأنوار، احقاق الحق، الغیبه نعمانی، الغیبه طوسی، کمال الدین صدوق، فتن ابن حماد، عقد الدرر شافعی

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۶	مسائل اساسی مهدویت	۳۲	شناخت استدلالی مسائل مهم مهدویت، مانند غیبت و علل آن، فواید امام غایب، انتظار، علائم و شرایط ظهور، نزول حضرت عیسی علیه السلام، رجعت، ملاحم و فتن، رؤیت، طول عمر و ویژگی‌های حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از دیدگاه شیعه
۷	فرق انحرافی	۴۸	تبیین زمینه‌ها، انگیزه‌ها و عوامل پیدایش فرقه‌های انحرافی در بحث مهدویت، مانند موحدین شیخیه، بابیه، بهائیت، قادیانیه و جریان‌های انحرافی معاصر و بررسی، تحلیل و نقد آنها
۸	مهدویت و مستشرقان	۱۶	شناخت ماهیت استشراق و مکاتب آن و نقد و بررسی مهمترین شبهات خاورشناسان پیرامون مهدویت
۱۰	منجی در ادیان	۱۶	بررسی اندیشه منجی‌گرایی در ادیان و مکاتب، مانند اسلام، مسیحیت، یهود، زرتشت، کنفوسیوس، اشعیا، بودا و تبیین اشتراکات و اختلافات آنها
۱۱	ادعیه و زیارت‌شناسی مهدویت	۱۶	بررسی و تحلیل محتوایی معارف ادعیه و زیارات مأثوره در باب مهدویت، مانند: دعای ندبه، عهد، افتتاح، زیارت آل یاسین، برخی ادعیه صحیفه سجادیه و دعاهای منسوب به حضرت
۱۲	کارکردهای فرهنگی و اجتماعی مهدویت	۱۶	تبیین کارکردهای فرهنگی و اجتماعی اعتقاد به مهدویت، مانند امیدواری به آینده، معنابخشی و نشاط زندگی، انسجام و انضباط اجتماعی، نقد و بررسی فرهنگ عامه مردم در رابطه با مهدویت (آداب، رسوم، زیارتگاه‌ها، سرودها، افسانه‌ها، خرافات و جعلیات) و نیز ارائه راهکارهای بهینه‌سازی کارکردهای فرهنگی اجتماعی مهدویت
جمع ساعات		۳۰۴	

تبصره: فارغ التحصیلان سطح سه کلام با گرایش مهدویت و طلابی که دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن این دروس معاف هستند.

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	خارج فقه عمومی	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج
۲	خارج اصول فقه	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج ^۱
۳	تحقیق علمی ۱	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
۴	تحقیق علمی ۲	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
	جمع	۳۲	۵۴۴	-	-

ج) دروس تخصصی رشته «مهدویت»

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱	تفسیر آیات مهدویت	۳۲	بررسی و تحلیل اجتهادی مهدویت و موضوعات مهم آن از دیدگاه آیات قرآن کریم
۲	مبانی تفسیر متون دینی	۳۲	بررسی تحلیلی فهم‌پذیری متون دینی و روش تفسیر آن با عنایت به مباحث زبان دین و هرمنوتیک
۳	مبانی کلامی مهدویت	۳۲	تبیین، بررسی و تحلیل پیش‌فرض‌ها و مبانی اعتقادی و کلامی مباحث مهم و چالشی مهدویت مانند قاعده‌های لطف، امکان اشرف، استمرار فیض الهی و نیاز به انسان کامل (هدایت به امر)
۴	روش نقد منابع	۳۲+۱۶ نظری عملی	تسلط بر مهارت ارزشیابی و نقد منابع حدیثی، کلامی، تاریخی و تفسیری با تأکید بر منابع مهدویت

۱. درس خارج اصول به مباحثی از اصول اختصاص می‌یابد که در حل مسائل رشته تخصصی و استنباط آن از متون آیات و روایات کاربرد بیشتری داشته باشد.

۵	ادعیه و زیارات مهدوی	۳۲	بررسی و تحلیل اجتهادی محتوای عبارات نیازمند به تبیین از ادعیه و زیارات مهدوی، همراه با ارزیابی اسناد نیازمند بررسی
۶	نشست علمی	۱۶+۱۶ عملی	بررسی و تحلیل عمیق مسائل و شبهات جدید مهدویت به صورت نشست‌های علمی
۷	اندیشه مهدویت در دیدگاه اهل سنت	۳۲	بررسی تحلیلی سیر تاریخی تطورات اندیشه مهدویت در اهل سنت همراه با بیان ریشه‌ها، زمینه‌ها و عوامل ایجاد و رشد آن
۸	بررسی رجالی روایات مهدویت	۳۲	شناخت و ارزیابی وضعیت راویان احادیث مهدویت به منظور اعتبارسنجی سندی این احادیث با تکیه بر راویان پرحدیث
۹	جریان‌شناسی انحرافات در حوزه مهدویت	۳۲	بررسی و تحلیل جریان‌های فکری انحرافی در حوزه مهدویت با بیان آموزه‌ها، عوامل پیدایش، گسترش یا انحلال این جریان‌ها به صورت تاریخی مانند مهدویت نوعی
۱۰	ارزیابی آراء مستشرقان در حوزه مهدویت	۳۲	ارزیابی و نقد تحلیلی اندیشه‌ها و آراء خاورشناسان در زمینه مهدویت، با تکیه بر موضوعات چالش‌آفرین
۱۱	مهدویت و آینده‌پژوهی	۳۲	بررسی فرصت‌ها و ظرفیت‌های آینده‌پژوهی و ارائه راهکار ترویج و گسترش باور مهدویت و زمینه‌سازی برای تشکیل جامعه مهدوی همراه با نقد دیدگاه‌های رقیب در آینده‌پژوهی
۱۲	نظام اجتماعی - سیاسی مهدوی	۱۶	تبیین اصول و ویژگی‌های نظام سیاسی - اجتماعی مهدوی، بر اساس دلایل عقلی و نقلی
جمع ساعات		۳۸۴	

د) دروس اختصاصی رویکرد «قرآن و حدیث»

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱	موضوع‌شناسی مهدویت در آیات و روایات ۱ و ۲	۶۴	بررسی مدلول آیات و روایات مرتبط با موضوعات مهدویت و تبیین استدلالی ساختار موضوعات در قرآن و روایات
۲	شیوه‌شناسی تبیین معارف در قرآن و روایات	۳۲	تبیین شیوه‌های قرآن و روایات در طرح و ارائه مباحث، با تأکید بر موضوعات مهدویت
۳	تفسیر تطبیقی آیات مهدوی	۳۲	بررسی و تحلیل تطبیقی دیدگاه‌های مفسران فریقین در آیات مهم و بحث‌برانگیز مهدویت و ارزیابی آنها
۴	تبیین تطبیقی روایات مهدوی	۳۲	بررسی و تحلیل تطبیقی دیدگاه‌های فریقین در احادیث مهم و بحث‌برانگیز در حوزه مهدویت و ارزیابی آنها
۵	احادیث مشکل در حوزه مهدویت	۳۲	بررسی و تحلیل اجتهادی احادیث مشکل در حوزه مهدویت و عوامل بروز مشکل در این دسته از احادیث مانند اشتراک لفظی، کنایه، مجاز، تعارض با عقل یا نقل و... و ارائه راهکارهای علاج مشکلات آنها به ویژه در احادیث مربوط به «تولد حضرت»، «علائم ظهور»، «کشتارهای عصر ظهور»، «وضعیت اهل کتاب در حکومت حضرت مهدی» و «جانشینان ایشان»
جمع ساعات		۱۹۲	

مهدویت با رویکرد کلام

شناسنامه رشته

کد رشته: ۴۱۵۲۶۱۱۳

عنوان رشته: مهدویت

عنوان رویکرد: کلام

آخرین مرجع مصوب کننده: شورای عالی حوزه‌های علمیه

تاریخ تصویب: بهمن ماه ۱۳۹۴

شماره جلسه: ۲۸ - کمیته رشته‌ها - مصوبه ۱۰۰۴ شورای عالی

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان درس	ساعت
۱	خارج اصول (یک و نیم سال)	۲۴۰
۲	خارج فقه (یک و نیم سال)	۲۴۰
۳	تحقیق فقهی و اصولی ۱ و ۲	۶۴
۴	دروس تخصصی مشترک	۳۸۴
۵	دروس تخصصی اختصاصی رویکرد	۱۹۲
۶	رساله علمی (پایان نامه)	۲۸۸
جمع ساعات		۱۴۰۸

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته سطح چهار «مهدویت با رویکرد کلام» است.

تعریف

ماده ۲: سطح چهار آموزشی - پژوهشی مهدویت، دومین مقطع از تحصیلات حوزوی در این رشته است که در آن طلاب پس از گذراندن این دوره، توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظریه و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی پیرامون موضوع مهدویت در رویکرد «کلام» را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار مهدویت با رویکرد مربوطه را دریافت می‌کنند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) تسلط بر آراء، مکاتب و روش‌های مرتبط با آموزه‌های مهدویت؛
- ۲) تقویت توان پژوهش در حد تحلیل، نقد و ارائه نظریه در مسائل مرتبط با مهدویت؛
- ۳) ارتقاء توان پاسخگویی به نیازهای علمی تخصصی در حوزه مهدویت؛
- ۴) تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش در زمینه مهدویت؛
- ۵) تأمین استاد مورد نیاز برای تدریس تخصصی در موضوعات و مسائل مهدویت.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به فضائل و ملکات اخلاقی و معنوی طلاب در سایه باور عمیق به آموزه مهدویت؛
- ۲) اهتمام به بهره‌گیری از سنت‌های کارآمد حوزوی، فناوری‌ها و روش‌های نوین و مؤثر در آموزش و پژوهش در زمینه مهدویت؛
- ۳) اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه‌پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی مرتبط با آموزه مهدویت؛
- ۴) اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در عرصه مهدویت؛
- ۵) اهتمام به اتقان محتوای مباحث با روش اجتهادی و پرهیز از سطحی‌نگری.

ضرورت

ماده ۵: ضرورت رشته عبارتند از:

- ۱) جایگاه ویژه اعتقاد به مهدویت در مکتب اهل بیت علیهم السلام و معارف دینی؛
- ۲) ضرورت تربیت متخصص حوزه‌ای در زمینه مهدویت بر اساس احادیث و مباحث عمیق کلامی و تاریخی؛
- ۳) لزوم نظریه‌پردازی در عرصه مهدویت در رویارویی با اندیشه موعودگرایی و پایان تاریخ در سایر ادیان و مکاتب؛
- ۴) ضرورت آسیب‌زدایی و پاسخ‌گویی به سؤالات و شبهات حوزه مهدویت؛
- ۵) لزوم تدوین شاخص‌های جامعه منتظر به عنوان جامعه مطلوب در عصر غیبت و طراحی راهبرد برای دستیابی به آن.

نظام آموزشی رشته

نظام آموزشی سطح چهار، نیم‌سال، درسی - ساعتی و حضوری است. طول دوره با احتساب پایان‌نامه، حداقل ۱۰ و حداکثر ۱۲ نیم‌سال خواهد بود.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
  - ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح سه کلام با گرایش مهدویت.
- تبصره: پذیرش طلاب دارای مدرک علمی سطح سه در سایر رشته‌های کلامی (کلام با گرایش امامت، کلام با گرایش مذاهب اسلامی، کلام جدید، نصوص کلامی، کلام تطبیقی، بررسی کلامی ادیان و فرق، شیعه‌شناسی و مدرسی علوم عقلی) مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، مجاز است.
- ۳) قبولی در آزمون ورودی و مصاحبه علمی؛
  - ۴) احراز توانایی‌های لازم در مهارت‌های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان عربی از طریق برگزاری آزمون و یا ارائه مدرک معتبر.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان درس	ساعت
۱	خارج اصول (یک و نیم سال)	۲۴۰
۲	خارج فقه (یک و نیم سال)	۲۴۰
۳	تحقیق فقهی و اصولی ۱ و ۲	۶۴
۴	دروس تخصصی مشترک	۳۸۴
۵	دروس تخصصی اختصاصی رویکرد	۱۹۲
۶	رساله علمی (پایان نامه)	۲۸۸
جمع ساعات		۱۴۰۸

۱) طلاب موظفند در طول دوره آموزشی، در یک درس خارج شرکت کنند. با توجه به متوسط دوره تحصیل (۳ سال)، مجموع آن معادل ۴۸۰ ساعت درسی می شود که ۲۴۰ ساعت آن (یک و نیم سال) به علم اصول و ۲۴۰ ساعت دیگر آن (یک و نیم سال) به علم فقه اختصاص می یابد.

تبصره: چنانچه دوره آموزشی سطح چهار برای طلبه ای بیش از سه سال به طول انجامد، وی موظف است در این مدت نیز در یک درس خارج شرکت نماید.

۲) مراکز تخصصی و مؤسسات آموزش عالی حوزوی موظفند با تعیین استاد راهنما و ارزشیابی جزوات درس خارج طلاب (تقریر درس استاد + تحقیقات و اظهار نظریه های طلبه) بر کیفیت تحصیل در درس خارج نظارت نمایند.

۳) طلاب موظفند در دو سال اول درس خارج، تحت نظر استاد راهنما، هر سال یک تحقیق فقهی یا اصولی به ارزش ۳۲ ساعت تدوین و برای ارزیابی به واحد آموزشی تحویل نماید.

۴) درس خارج اصول به مباحثی از اصول که در حل مسائل مهدویت و استنباط آن از متون آیات و روایات کاربرد بیشتری داشته باشد، مانند مباحث الفاظ، حجیت خبر واحد در اعتقادات و تعادل و تراجم، اختصاص می یابد.

۵) درس خارج فقه، در سال سوم تحصیلی (۱۶۰ ساعت) به بررسی فقیهانه و اجتهادی آیات و روایات مرتبط با موضوعات و مسائل رشته تخصصی مهدویت اختصاص می یابد.

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱	مهدویت در قرآن و روایات	۴۸	شناخت و طبقه‌بندی مجموعه آیات مرتبط با مهدویت و تفسیر آیات مهم شناخت و دسته‌بندی مجموعه احادیث مهدوی وارده از طرق عامه و امامیه و بررسی کلی سند و دلالت هر دسته، همراه با مقایسه روایات خاصه، عامه و مشترک
۲	امامت خاصه	۳۲	شناخت استدلالی ادله نقلی و عقلی امامت و خلافت بلافاصل امیرالمؤمنین علیه السلام و امامت دیگر امامان (با توجه به شبهات زیدیه، اسماعیلیه و واقفیه و نقد و بررسی ادله صلاحیت خلفای ثلاث)
۳	تاریخ تشیع (تاریخ تحلیلی امامت و تاریخ غیبت کبری)	۳۲	تحلیل وقایع و تحولات سیاسی-اجتماعی چالشی و مهم مرتبط با امر امامت، از زمان پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله تا پایان غیبت صغری با تأکید بر سازمان وکالت، شرایط و زمینه‌های غیبت تبیین تاریخ مرجعیت و نیابت امام در دوران غیبت کبری، و شناخت و بررسی سیر تاریخی شیعه، فرق و دولت‌های مهم شیعی از آغاز تا کنون
۴	ولایت فقیه	۳۲	تبیین استدلالی ولایت فقیه در عصر غیبت از طریق ادله عقلی و نقلی، و شناخت استدلالی شرایط، وظایف و اختیارات ولی فقیه با رویکرد پاسخ به شبهات
۵	مأخذشناسی امامت و مهدویت	۱۶	معرفی توصیفی و تحلیلی و اعتبارسنجی منابع و کتب مهم امامت و مهدویت در فرق اسلامی به ویژه منابع امامیه، مانند الشافی، شرح التجرید، الألفین، دلائل الصدق، الغدير، عبقات الأنوار، احقاق الحق، الغیبه نعمانی، الغیبه طوسی، کمال الدین صدوق، فتن ابن حماد، عقد الدرر شافعی

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۶	مسائل اساسی مهدویت	۳۲	شناخت استدلالی مسائل مهم مهدویت، مانند غیبت و علل آن، فواید امام غایب، انتظار، علائم و شرایط ظهور، نزول حضرت عیسی علیه السلام، رجعت، ملاحم و فتن، رؤیت، طول عمر و ویژگی‌های حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از دیدگاه شیعه
۷	فرق انحرافی	۴۸	تبیین زمینه‌ها، انگیزه‌ها و عوامل پیدایش فرقه‌های انحرافی در بحث مهدویت، مانند موحدین شیخیه، بابیه، بهائیت، قادیانیه و جریان‌های انحرافی معاصر و بررسی، تحلیل و نقد آنها
۸	مهدویت و مستشرقان	۱۶	شناخت ماهیت استشراق و مکاتب آن و نقد و بررسی مهمترین شبهات خاورشناسان پیرامون مهدویت
۱۰	منجی در ادیان	۱۶	بررسی اندیشه منجی‌گرایی در ادیان و مکاتب، مانند اسلام، مسیحیت، یهود، زرتشت، کنفوسیوس، اشعیا، بودا و تبیین اشتراکات و اختلافات آنها
۱۱	ادعیه و زیارت‌شناسی مهدویت	۱۶	بررسی و تحلیل محتوایی معارف ادعیه و زیارات مأثوره در باب مهدویت، مانند: دعای ندبه، عهده، افتتاح، زیارت آل یاسین، برخی ادعیه صحیفه سجادیه و دعاهای منسوب به حضرت
۱۲	کارکردهای فرهنگی و اجتماعی مهدویت	۱۶	تبیین کارکردهای فرهنگی و اجتماعی اعتقاد به مهدویت، مانند امیدواری به آینده، معنابخشی و نشاط زندگی، انسجام و انضباط اجتماعی، نقد و بررسی فرهنگ عامه مردم در رابطه با مهدویت (آداب، رسوم، زیارتگاه‌ها، سرودها، افسانه‌ها، خرافات و جعلیات) و نیز ارائه راهکارهای بهینه‌سازی کارکردهای فرهنگی اجتماعی مهدویت
جمع ساعات		۳۰۴	

تبصره: فارغ التحصیلان سطح سه کلام با گرایش مهدویت و طلابی که دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن این دروس معاف هستند.

ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	خارج فقه عمومی	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج
۲	خارج اصول فقه	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج ^۱
۳	تحقیق علمی ۱	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
۴	تحقیق علمی ۲	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
	جمع	۳۲	۵۴۴	-	-

ج) دروس تخصصی رشته «مهدویت»

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱	تفسیر آیات مهدویت	۳۲	بررسی و تحلیل اجتهادی مهدویت و موضوعات مهم آن از دیدگاه آیات قرآن کریم
۲	مبانی تفسیر متون دینی	۳۲	بررسی تحلیلی فهم‌پذیری متون دینی و روش تفسیر آن با عنایت به مباحث زبان دین و هرمنوتیک
۳	مبانی کلامی مهدویت	۳۲	تبیین، بررسی و تحلیل پیش‌فرض‌ها و مبانی اعتقادی و کلامی مباحث مهم و چالشی مهدویت مانند قاعده‌های لطف، امکان اشرف، استمرار فیض الهی و نیاز به انسان کامل (هدایت به امر)
۴	روش نقد منابع	۳۲+۱۶ نظری عملی	تسلط بر مهارت ارزشیابی و نقد منابع حدیثی، کلامی، تاریخی و تفسیری با تأکید بر منابع مهدویت

۱. درس خارج اصول به مباحثی از اصول اختصاص می‌یابد که در حل مسائل رشته تخصصی و استنباط آن از متون آیات و روایات کاربرد بیشتری داشته باشد.

۵	ادعیه و زیارات مهدوی	۳۲	بررسی و تحلیل اجتهادی محتوای عبارات نیازمند به تبیین از ادعیه و زیارات مهدوی، همراه با ارزیابی اسناد نیازمند بررسی
۶	نشست علمی	۱۶+۱۶ عملی	بررسی و تحلیل عمیق مسائل و شبهات جدید مهدویت به صورت نشست‌های علمی
۷	اندیشه مهدویت در دیدگاه اهل سنت	۳۲	بررسی تحلیلی سیر تاریخی تطورات اندیشه مهدویت در اهل سنت همراه با بیان ریشه‌ها، زمینه‌ها و عوامل ایجاد و رشد آن
۸	بررسی رجالی روایات مهدویت	۳۲	شناخت و ارزیابی وضعیت راویان احادیث مهدویت به منظور اعتبارسنجی سندی این احادیث با تکیه بر راویان پرحدیث
۹	جریان‌شناسی انحرافات در حوزه مهدویت	۳۲	بررسی و تحلیل جریان‌های فکری انحرافی در حوزه مهدویت با بیان آموزه‌ها، عوامل پیدایش، گسترش یا انحلال این جریان‌ها به صورت تاریخی مانند مهدویت نوعی
۱۰	ارزیابی آراء مستشرقان در حوزه مهدویت	۳۲	ارزیابی و نقد تحلیلی اندیشه‌ها و آراء خاورشناسان در زمینه مهدویت، با تکیه بر موضوعات چالش‌آفرین
۱۱	مهدویت و آینده‌پژوهی	۳۲	بررسی فرصت‌ها و ظرفیت‌های آینده‌پژوهی و ارائه راهکار ترویج و گسترش باور مهدویت و زمینه‌سازی برای تشکیل جامعه مهدوی همراه با نقد دیدگاه‌های رقیب در آینده‌پژوهی
۱۲	نظام اجتماعی - سیاسی مهدوی	۱۶	تبیین اصول و ویژگی‌های نظام سیاسی - اجتماعی مهدوی، بر اساس دلایل عقلی و نقلی
جمع ساعات		۳۸۴	

(د) دروس اختصاصی رویکرد «کلام»

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱	ادله کلامی امامت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف	۳۲	تبیین و تحلیل اجتهادی دلائل عقلی و نقلی استمرار امامت و امامت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف مانند قاعده‌های لطف، امکان اشرف و استمرار فیض الهی، همراه با نقد و ارزیابی شبهات
۲	اندیشه‌های فلسفی و عرفانی در زمینه مهلویت	۳۲	شناخت تحلیلی و ارزیابی اندیشه‌ها و دیدگاه‌های فلسفی و عرفانی در زمینه مهلویت
۳	تحلیل کلامی مسائل مهلویت	۳۲	تبیین و تحلیل کلامی مسأله غیبت، انتظار و حکومت جهانی مهدوی
۴	نقد دیدگاه‌های انحرافی کلامی در زمینه مهلویت	۳۲	ارزیابی و نقد دیدگاه‌های کلامی جریان‌های انحرافی معاصر و مدعیان دروغین مهلویت
۵	منجی‌گرایی در ادیان زنده	۳۲	بررسی و تحلیل گرایش به موعود و منجی در آخرالزمان از دیدگاه ادیان زنده جهان
۶	مهلویت در مذاهب اسلامی	۳۲	بررسی و تحلیل گرایش به مهلویت و مسائل آن از دیدگاه فرق و مذاهب اسلامی
	جمع ساعات	۱۹۲	

مهدویت با رویکرد سیاسی - اجتماعی

شناسنامه رشته

کد رشته: ۴۱۵۲۶۱۱

عنوان رشته: مهدویت

عنوان رویکرد: سیاسی - اجتماعی

آخرین مرجع مصوب کننده: شورای عالی حوزه‌های علمیه

تاریخ تصویب: بهمن ماه ۱۳۹۴

شماره جلسه: ۲۸ - کمیته رشته‌ها - مصوبه ۱۰۰۴ شورای عالی

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان درس	ساعت
۱	خارج اصول (یک و نیم سال)	۲۴۰
۲	خارج فقه (یک و نیم سال)	۲۴۰
۳	تحقیق فقهی و اصولی ۱ و ۲	۶۴
۴	دروس تخصصی مشترک	۳۸۴
۵	دروس تخصصی اختصاصی رویکرد	۱۹۲
۶	رساله علمی (پایان نامه)	۲۸۸
	جمع ساعات	۱۴۰۸

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته سطح چهار «مهدویت با رویکرد سیاسی - اجتماعی» است.

تعریف

ماده ۲: سطح چهار آموزشی - پژوهشی مهدویت، دومین مقطع از تحصیلات حوزوی در این رشته است که در آن طلاب پس از گذراندن این دوره، توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظریه و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی پیرامون موضوع مهدویت در رویکرد «سیاسی - اجتماعی» را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار مهدویت با رویکرد مربوطه را دریافت می‌کنند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) تسلط بر آراء، مکاتب و روش‌های مرتبط با آموزه‌های مهدویت؛
- ۲) تقویت توان پژوهش در حدّ تحلیل، نقد و ارائه نظریه در مسائل مرتبط با مهدویت؛
- ۳) ارتقاء توان پاسخگویی به نیازهای علمی تخصصی در حوزه مهدویت؛
- ۴) تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش در زمینه مهدویت؛
- ۵) تأمین استاد مورد نیاز برای تدریس تخصصی در موضوعات و مسائل مهدویت.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به فضائل و ملکات اخلاقی و معنوی طلاب در سایه باور عمیق به آموزه مهدویت؛
- ۲) اهتمام به بهره‌گیری از سنت‌های کارآمد حوزوی، فناوری‌ها و روش‌های نوین و مؤثر در آموزش و پژوهش در زمینه مهدویت؛
- ۳) اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه‌پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی مرتبط با آموزه مهدویت؛
- ۴) اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در عرصه مهدویت؛
- ۵) اهتمام به اتقان محتوای مباحث با روش اجتهادی و پرهیز از سطحی‌نگری.

ضرورت

ماده ۵: ضرورت رشته عبارتند از:

- ۱) جایگاه ویژه اعتقاد به مهدویت در مکتب اهل بیت علیهم السلام و معارف دینی؛
- ۲) ضرورت تربیت متخصص حوزه‌ای در زمینه مهدویت بر اساس احادیث و مباحث عمیق کلامی و تاریخی؛
- ۳) لزوم نظریه‌پردازی در عرصه مهدویت در رویارویی با اندیشه موعودگرایی و پایان تاریخ در سایر ادیان و مکاتب؛
- ۴) ضرورت آسیب‌زدایی و پاسخ‌گویی به سؤالات و شبهات حوزه مهدویت؛
- ۵) لزوم تدوین شاخص‌های جامعه منتظر به عنوان جامعه مطلوب در عصر غیبت و طراحی راهبرد برای دستیابی به آن.

نظام آموزشی رشته

نظام آموزشی سطح چهار، نیم‌سال، درسی - ساعتی و حضوری است. طول دوره با احتساب پایان‌نامه، حداقل ۱۰ و حداکثر ۱۲ نیم‌سال خواهد بود.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
  - ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح سه کلام با گرایش مهدویت.
- تبصره: پذیرش طلاب دارای مدرک علمی سطح سه در سایر رشته‌های کلامی (کلام با گرایش امامت، کلام با گرایش مذاهب اسلامی، کلام جدید، نصوص کلامی، کلام تطبیقی، بررسی کلامی ادیان و فرق، شیعه‌شناسی و مدرسی علوم عقلی) مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، مجاز است.
- ۳) قبولی در آزمون ورودی و مصاحبه علمی؛
  - ۴) احراز توانایی‌های لازم در مهارت‌های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان عربی از طریق برگزاری آزمون و یا ارائه مدرک معتبر.

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان درس	ساعت
۱	خارج اصول (یک و نیم سال)	۲۴۰
۲	خارج فقه (یک و نیم سال)	۲۴۰
۳	تحقیق فقهی و اصولی ۱ و ۲	۶۴
۴	دروس تخصصی مشترک	۳۸۴
۵	دروس تخصصی اختصاصی رویکرد	۱۹۲
۶	رساله علمی (پایان نامه)	۲۸۸
جمع ساعات		۱۴۰۸

۱) طلاب موظفند در طول دوره آموزشی، در یک درس خارج شرکت کنند. با توجه به متوسط دوره تحصیل (۳ سال)، مجموع آن معادل ۴۸۰ ساعت درسی می شود که ۲۴۰ ساعت آن (یک و نیم سال) به علم اصول و ۲۴۰ ساعت دیگر آن (یک و نیم سال) به علم فقه اختصاص می یابد.

تبصره: چنانچه دوره آموزشی سطح چهار برای طلبه ای بیش از سه سال به طول انجامد، وی موظف است در این مدت نیز در یک درس خارج شرکت نماید.

۲) مراکز تخصصی و مؤسسات آموزش عالی حوزوی موظفند با تعیین استاد راهنما و ارزشیابی جزوات درس خارج طلاب (تقریر درس استاد + تحقیقات و اظهار نظریه های طلبه) بر کیفیت تحصیل در درس خارج نظارت نمایند.

۳) طلاب موظفند در دو سال اول درس خارج، تحت نظر استاد راهنما، هر سال یک تحقیق فقهی یا اصولی به ارزش ۳۲ ساعت تدوین و برای ارزیابی به واحد آموزشی تحویل نماید.

۴) درس خارج اصول به مباحثی از اصول که در حل مسائل مهدویت و استنباط آن از متون آیات و روایات کاربرد بیشتری داشته باشد، مانند مباحث الفاظ، حجیت خبر واحد در اعتقادات و تعادل و تراجم، اختصاص می یابد.

۵) درس خارج فقه، در سال سوم تحصیلی (۱۶۰ ساعت) به بررسی فقیهانه و اجتهادی آیات و روایات مرتبط با موضوعات و مسائل رشته تخصصی مهدویت اختصاص می یابد.

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱	مهدویت در قرآن و روایات	۴۸	شناخت و طبقه‌بندی مجموعه آیات مرتبط با مهدویت و تفسیر آیات مهم شناخت و دسته‌بندی مجموعه احادیث مهدوی وارده از طرق عامه و امامیه و بررسی کلی سند و دلالت هر دسته، همراه با مقایسه روایات خاصه، عامه و مشترک
۲	امامت خاصه	۳۲	شناخت استدلالی ادله نقلی و عقلی امامت و خلافت بلافاصل امیرالمؤمنین علیه السلام و امامت دیگر امامان (با توجه به شبهات زیدیه، اسماعیلیه و واقفیه و نقد و بررسی ادله صلاحیت خلفای ثلاث)
۳	تاریخ تشیع (تاریخ تحلیلی امامت و تاریخ غیبت کبری)	۳۲	تحلیل وقایع و تحولات سیاسی-اجتماعی چالشی و مهم مرتبط با امر امامت، از زمان پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله تا پایان غیبت صغری با تأکید بر سازمان وکالت، شرایط و زمینه‌های غیبت تبیین تاریخ مرجعیت و نیابت امام در دوران غیبت کبری، و شناخت و بررسی سیر تاریخی شیعه، فرقه و دولت‌های مهم شیعی از آغاز تا کنون
۴	ولایت فقیه	۳۲	تبیین استدلالی ولایت فقیه در عصر غیبت از طریق ادله عقلی و نقلی، و شناخت استدلالی شرایط، وظایف و اختیارات ولی فقیه با رویکرد پاسخ به شبهات
۵	مأخذشناسی امامت و مهدویت	۱۶	معرفی توصیفی و تحلیلی و اعتبارسنجی منابع و کتب مهم امامت و مهدویت در فرق اسلامی به ویژه منابع امامیه، مانند الشافی، شرح التجرید، الألفین، دلائل الصدق، الغدير، عبقات الأنوار، احقاق الحق، الغیبه نعمانی، الغیبه طوسی، کمال الدین صدوق، فتن ابن حماد، عقد الدرر شافعی

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۶	مسائل اساسی مهدویت	۳۲	شناخت استدلالی مسائل مهم مهدویت، مانند غیبت و علل آن، فواید امام غایب، انتظار، علائم و شرایط ظهور، نزول حضرت عیسی علیه السلام، رجعت، ملاحم و فتن، رؤیت، طول عمر و ویژگی‌های حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از دیدگاه شیعه
۷	فرق انحرافی	۴۸	تبیین زمینه‌ها، انگیزه‌ها و عوامل پیدایش فرقه‌های انحرافی در بحث مهدویت، مانند موحدین شیخیه، بابیه، بهائیت، قادیانیه و جریان‌های انحرافی معاصر و بررسی، تحلیل و نقد آنها
۸	مهدویت و مستشرقان	۱۶	شناخت ماهیت استشراق و مکاتب آن و نقد و بررسی مهمترین شبهات خاورشناسان پیرامون مهدویت
۱۰	منجی در ادیان	۱۶	بررسی اندیشه منجی‌گرایی در ادیان و مکاتب، مانند اسلام، مسیحیت، یهود، زرتشت، کنفوسیوس، اشعیا، بودا و تبیین اشتراکات و اختلافات آنها
۱۱	ادعیه و زیارت‌شناسی مهدویت	۱۶	بررسی و تحلیل محتوایی معارف ادعیه و زیارات مأثوره در باب مهدویت، مانند: دعای ندبه، عهده، افتتاح، زیارت آل یاسین، برخی ادعیه صحیفه سجادیه و دعاهای منسوب به حضرت
۱۲	کارکردهای فرهنگی و اجتماعی مهدویت	۱۶	تبیین کارکردهای فرهنگی و اجتماعی اعتقاد به مهدویت، مانند امیدواری به آینده، معنابخشی و نشاط زندگی، انسجام و انضباط اجتماعی، نقد و بررسی فرهنگ عامه مردم در رابطه با مهدویت (آداب، رسوم، زیارتگاه‌ها، سرودها، افسانه‌ها، خرافات و جعلیات) و نیز ارائه راهکارهای بهینه‌سازی کارکردهای فرهنگی اجتماعی مهدویت
جمع ساعات		۳۰۴	

تبصره ۱: فارغ التحصیلان سطح سه کلام با گرایش مهدویت و طلابی که دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن این دروس معاف هستند.

تبصره ۲: طلاب متقاضی رویکرد سیاسی - اجتماعی باید دروس زیر را به عنوان پیش نیاز این رویکرد بگذرانند:

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱	کلیات و مبانی جامعه‌شناسی ۱ و ۲	۶۴	شناخت اصطلاحات، مفاهیم، ساختار کلی و روش و شاخه‌های علم جامعه‌شناسی و نقد و بررسی نظریه‌ها و مکاتب مهم مطرح در جامعه‌شناسی مثل جامعه‌شناسی پوزیتیویستی، تفهیمی، کارکردگرایی ساختاری، کُنش متقابل نمادین، مکتب انتقادی از منظر مبانی اسلامی
۲	اندیشه سیاسی معاصر اسلامی	۳۲	شناخت اندیشه‌های سیاسی معاصر اسلامی در جهان تشیع و تسنن و ارزیابی و نقد آنها بر اساس مبانی امام خمینی ^{ره} و مقام معظم رهبری ^{دامتبرکاته}
۳	نظریه‌های سیاسی معاصر غیر اسلامی	۳۲	بررسی انتقادی نظریه‌ها و تحولات فکری - سیاسی معاصر غیر اسلامی مانند مارکسیسم، لیبرالیسم، نظریه‌های سیاسی درونی منتقد غرب: اگزیستانسیالیسم، بنیادگرایان، سنت‌گرایان، جامعه‌گرایان، پَسامدرن‌ها از منظر اسلامی
۴	آسیب‌شناسی اجتماعی	۳۲	شناخت الگوها و انواع آسیب اجتماعی و شیوه‌های بررسی آسیب‌ها، انحرافات و کژتابی‌های اجتماعی و ارائه راهکارهای مواجهه با این آسیب‌ها
جمع ساعات		۱۶۰	

(ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	خارج فقه عمومی	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج
۲	خارج اصول فقه	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج ^۱
۳	تحقیق علمی ۱	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
۴	تحقیق علمی ۲	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
جمع		۳۲	۵۴۴	-	-

۱. درس خارج اصول به مباحثی از اصول اختصاص می‌یابد که در حل مسائل رشته تخصصی و استنباط آن از متون آیات و روایات کاربرد بیشتری داشته باشد.

(ج) دروس تخصصی رشته «مهدویت»

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱	تفسیر آیات مهدویت	۳۲	بررسی و تحلیل اجتهادی مهدویت و موضوعات مهم آن از دیدگاه آیات قرآن کریم
۲	مبانی تفسیر متون دینی	۳۲	بررسی تحلیلی فهم‌پذیری متون دینی و روش تفسیر آن با عنایت به مباحث زبان دین و هرمنوتیک
۳	مبانی کلامی مهدویت	۳۲	تبیین، بررسی و تحلیل پیش‌فرض‌ها و مبانی اعتقادی و کلامی مباحث مهم و چالشی مهدویت مانند قاعده‌های لطف، امکان اشرف، استمرار فیض الهی و نیاز به انسان کامل (هدایت به امر)
۴	روش نقد منابع	۳۲+۱۶ نظری عملی	تسلط بر مهارت ارزشیابی و نقد منابع حدیثی، کلامی، تاریخی و تفسیری با تأکید بر منابع مهدویت
۵	ادعیه و زیارات مهدوی	۳۲	بررسی و تحلیل اجتهادی محتوای عبارات نیازمند به تبیین از ادعیه و زیارات مهدوی، همراه با ارزیابی اسناد نیازمند بررسی
۶	نشست علمی	۱۶+۱۶ عملی	بررسی و تحلیل عمیق مسائل و شبهات جدید مهدویت به صورت نشست‌های علمی
۷	اندیشه مهدویت در دیدگاه اهل سنت	۳۲	بررسی تحلیلی سیر تاریخی تطورات اندیشه مهدویت در اهل سنت همراه با بیان ریشه‌ها، زمینه‌ها و عوامل ایجاد و رشد آن
۸	بررسی رجالی روایات مهدویت	۳۲	شناخت و ارزیابی وضعیت راویان احادیث مهدویت به منظور اعتبارسنجی سندی این احادیث با تکیه بر راویان پرحدیث
۹	جریان‌شناسی انحرافات در حوزه مهدویت	۳۲	بررسی و تحلیل جریان‌های فکری انحرافی در حوزه مهدویت با بیان آموزه‌ها، عوامل پیدایش، گسترش یا انحلال این جریان‌ها به صورت تاریخی مانند مهدویت نوعی
۱۰	ارزیابی آراء مستشرقان در حوزه مهدویت	۳۲	ارزیابی و نقد تحلیلی اندیشه‌ها و آراء خاورشناسان در زمینه مهدویت، با تکیه بر موضوعات چالش‌آفرین
۱۱	مهدویت و آینده‌پژوهی	۳۲	بررسی فرصت‌ها و ظرفیت‌های آینده‌پژوهی و ارائه راهکار ترویج و گسترش باور مهدویت و زمینه‌سازی برای تشکیل جامعه مهدوی همراه با نقد دیدگاه‌های رقیب در آینده‌پژوهی
۱۲	نظام اجتماعی - سیاسی مهدوی	۱۶	تبیین اصول و ویژگی‌های نظام سیاسی - اجتماعی مهدوی، بر اساس دلایل عقلی و نقلی
جمع ساعات		۲۸۴	

د) دروس اختصاصی رویکرد «سیاسی - اجتماعی»

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱	حکومت جهانی مهدوی	۳۲	تبیین استدلالی زمینه‌ها، ویژگی‌ها، شرایط و استلزامات تحقق حکومت جهانی مهدوی از جهت فکری، اجتماعی، سیاسی و ...
۲	مهدویت و جهانی شدن	۳۲	بررسی تحلیلی ویژگی‌های عصر جهانی‌سازی و تبیین تمایز جهانی‌سازی مهدوی با جهانی‌سازی غربی و ارائه راهکارهای بهره‌وری از فرصت‌ها و ظرفیت‌های آن در مسیر انقلاب جهانی مهدوی
۳	جامعه‌شناسی انتظار	۳۲	مطالعه و تحلیل جامعه‌شناختی آموزه انتظار و بررسی کارکردها و آسیب‌های آن
۴	نظریه سیاسی شیعه در عصر غیبت	۳۲	بررسی و ارزیابی اجتهادی دیدگاه‌ها و نظریه‌های نظام سیاسی شیعی در عصر غیبت و تبیین برتری نظام ولایت فقیه با اهتمام به بحث‌های چالشی و شبهات
۵	روش‌های توسعه فرهنگ مهدوی	۳۲	بررسی روش‌ها و سازوکارهای مؤثر در ترویج و توسعه فرهنگ زندگی مهدوی با بیان نقش و وظایف افراد، نهادها، سازمان‌ها، رسانه‌ها و ابزارهای جدید و روزآمد
۶	آسیب‌شناسی سیاسی - اجتماعی فرهنگ مهدویت	۳۲	بررسی تحلیلی زمینه‌ها و عوامل پیدایش و گسترش انحرافات سیاسی - اجتماعی در بستر فرهنگ مهدوی و راهکارهای پیشگیری و مقابله با آن
	جمع ساعات	۱۹۲	

مطالعات مقایسه‌ای اسلام و مسیحیت

شناسنامه رشته

کد رشته: ۴۱۵۲۶۱۱

عنوان رشته: مطالعات مقایسه‌ای اسلام و مسیحیت

عنوان گرایش: -

آخرین مرجع مصوب کننده: شورای عالی حوزه‌های علمیه

تاریخ تصویب: شهریور ماه ۱۳۹۸

شماره جلسه: ۲۱۳ - مصوبه ۱۳۸۲ شورای عالی

عناوین و مشخصات کلی دروس:

ردیف	عنوان درس	ساعت
۱	خارج اصول (دو سال)	۲۲۰
۲	خارج فقه (دو سال)	۲۲۰
۳	بررسی اجتهادی آیات و روایات	۹۶
۴	تحقیق فقهی و اصولی ۱ و ۲	۶۴
۵	دروس تخصصی	۶۷۲
۷	رساله علمی (پایان نامه)	۲۸۸
جمع ساعت		۱۵۶۰

کلیات و برنامه درسی رشته

عنوان رشته

ماده ۱: عنوان رشته سطح چهار «مطالعات مقایسه‌ای اسلام و مسیحیت» است.

تعریف

ماده ۲: سطح چهار آموزشی- پژوهشی مطالعات مقایسه‌ای اسلام و مسیحیت، چهارمین مقطع از تحصیلات حوزوی و یکی از رشته‌های درختواره حوزه دانشی کلام، ادیان، مذاهب و فرق است، که در آن طلاب پس از گذراندن تاریخ، منابع، مبانی و مسائل این دوره، توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظریه، و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی در این گرایش را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار مطالعات تطبیقی اسلام و مسیحیت را دریافت می‌کنند.

اهداف

ماده ۳: اهداف رشته عبارتند از:

- ۱) ایجاد تسلط بر آراء، مکاتب و روش‌های اخلاقی اسلام و مسیحیت؛
- ۲) تقویت توان پژوهش در حد تحلیل، نقد و ارائه نظریه در مسائل مرتبط با اسلام و مسیحیت؛
- ۳) ارتقاء توان پاسخ‌گویی به نیازهای علمی و تخصصی در حوزه مسائل مرتبط اسلام و مسیحیت؛
- ۴) تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش در زمینه اسلام و مسیحیت؛
- ۵) تأمین استاد مورد نیاز جهت تدریس در موضوعات و مسائل تطبیقی اسلام و مسیحیت؛
- ۶) شناسایی و تبیین اشتراکات و اختصاصات اسلام و مسیحیت، خصوصاً در مسائل اخلاقی؛
- ۷) اثبات برتری محتوایی اسلام نسبت به مسیحیت در عرصه‌های مختلف اعتقادی، اخلاقی و فقهی و معنوی.

سیاست‌ها

ماده ۴: سیاست‌های اجرایی رشته عبارتند از:

- ۱) اهتمام به بهره‌گیری از معارف معصومین علیهم‌السلام در فهم و تفسیر قرآن کریم؛
- ۲) اهتمام به ارتقاء فضائل و ملکات اخلاقی و معنوی طلاب در سایه تعالیم آسمانی قرآن و اهل بیت علیهم‌السلام
- ۳) اهتمام به بهره‌گیری از سنت‌های کارآمد حوزوی در کنار فناوری‌ها و روش‌های نوین و مؤثر در آموزش و پژوهش؛
- ۴) اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه‌پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی مرتبط با اسلام و مسیحیت؛
- ۵) تأکید بر بهره‌گیری از زبان تخصصی رشته در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی؛
- ۶) تحکیم اعتقادی دانش پژوهان در خصوص برتری اسلام بر مسیحیت و تکمیل تعالیم مسیحیت
- ۷) اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در عرصه اسلام و مسیحیت؛

ضرورت

ماده ۵: ضرورت رشته عبارتند از:

- ۱) جایگاه پر اهمیت کلام، فقه، اخلاق و معنویت در ساختار اندیشه ادیان ابراهیمی به ویژه اسلام؛
- ۲) دیدگاه تطبیقی بین اسلام و مسیحیت به منظور تولید علم و پاسخگویی به شبهات روز؛
- ۳) پیشگیری از آسیب‌های فعالیت‌های تبشیری در جوامع اسلامی و ضرورت پاسخگویی به سوالات و شبهات؛ شناخت دقیق و کاربردی مسیحیت به منظور تعاملات موفق بین ادیانی؛

نظام آموزشی رشته

نظام آموزشی سطح چهار، نیم‌سال، درسی - ساعتی و حضوری است. طول دوره با احتساب پایان‌نامه، حداقل ۱۰ و حداکثر ۱۲ نیم‌سال خواهد بود.

شرایط پذیرش

ماده ۶: شرایط پذیرش عبارت است از:

- ۱) احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛
- ۲) دارا بودن مدرک علمی سطح سه از رشته سطح سه کلام و فرق انحرافی با گرایش نقد مسیحیت؛ تبصره ۱: پذیرش طلاب دارای مدرک علمی کارشناسی ارشد مجامع آموزشی غیرحوزوی در رشته‌های مرتبط (ادیان ابراهیمی، دین‌پژوهی، ادیان و عرفان، اخلاق) منوط به اتمام پایه دهم حوزه و گواهی دو سال درس خارج و نیز گذراندن دروس پیش‌نیاز، می‌باشد.
- تبصره ۲: پذیرش طلاب فارغ‌التحصیل سطح ۳ رشته‌های دیگر، مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز، بلامانع است.
- ۳) قبولی در آزمون ورودی، زبان تخصصی و مصاحبه علمی؛

مشخصات کلی برنامه درسی

ماده ۷: عناوین و مشخصات کلی دروس عبارت است از:

ردیف	عنوان درس	ساعت
۱	خارج اصول (دو سال)	۲۲۰
۲	خارج فقه (دو سال)	۲۲۰
۳	بررسی اجتهادی آیات و روایات	۹۶
۴	تحقیق فقهی و اصولی ۱ و ۲	۶۴
۵	دروس تخصصی	۶۷۲
۷	رساله علمی (پایان نامه)	۲۸۸
جمع ساعت		۱۵۶۰

مشخصات تفصیلی برنامه درسی

ماده ۸: عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

الف) دروس پیش‌نیاز^۱

اهداف	ساعت	عناوین دروس	ردیف
شناخت مباحث مهم کلامی اعم از توحید، عدل، نبوت، امامت به صورت متن محور	۸۰	کلام اسلامی	۱
بررسی آراء و عقاید یهودیت و شناخت چگونگی ظهور، سیر تطور، فرق، شخصیت‌ها، منابع و آثار مهم و مکتوب آنان	۳۲	تاریخ و کلام یهودیت	۲
شناخت و بررسی چگونگی ظهور، سیر تطور، فرقه‌ها، شخصیت‌های مهم مسیحیت، منابع و آثار مکتوب آنان	۳۲	تاریخ و فرق مسیحیت	۳
شناخت عهدین و کتاب‌های اکری پوفیا، چگونگی نگارش، مؤلفان، سیر قانونی شدن و ترجمه‌های آن و تبیین نقدهای جدید بر کتاب مقدس به ویژه نقدهای باستان‌شناسی و تاریخی	۳۲	شناخت و بررسی عهدین(۱)	۴
شناخت و بررسی محتوای عهدین در زمینه‌هایی مانند خدا، پیامبران، مسیح علیه‌السلام، مریم، حواریون، احکام جزایی، زن و جنگ مقدس و بررسی تناقضات متنی و درونی کتاب مقدس و تطابق آن با علوم تجربی و مقایسه آن با قرآن و روایات اسلامی	۳۲	شناخت و بررسی عهدین(۲)	۵
شناخت و بررسی بشارت‌های عهد عتیق و عهد جدید در مورد نبوت حضرت محمد صلی‌الله علیه و آله و منجی آخرالزمان و نقد ادعاهای غلط در این رابطه	۱۶	بشارت‌های عهدین	۶
شناخت و بررسی دیدگاه مسیحیت در زمینه توحید و تثلیث با تأکید بر نقدهای تاریخی، عقلی و متنی و مقایسه آن با قرآن و روایات اسلامی	۱۶	توحید و تثلیث	۷
شناخت و بررسی مباحث مربوط به انسان، سرشت او، گناه ذاتی و نقش فدا و شریعت در نجات انسان از دیدگاه مسیحیت و مقایسه آن با دیدگاه اسلامی	۱۶	انسان و نجات	۸
شناخت مکاتب نوظهور و مهم الاهیات مسیحی پس از رنسانس، مانند الاهیات رهایی‌بخش، لیبرال و سیاسی	۱۶	الاهیات جدید مسیحی	۹
	۲۷۲	جمع کل	

۱. طلابی که هر یک از دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن همان درس معاف هستند.

(ب) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	واحد	ساعت	نوع درس	اهداف
۱	خارج فقه عمومی	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج
۲	خارج اصول فقه	۱۵	۲۴۰	نظری	بررسی اجتهادی مسائل مهم اصول فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در دروس خارج ^۱
۳	تحقیق علمی ۱	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
۴	تحقیق علمی ۲	۱	۳۲	عملی	ارائه یک مقاله علمی در موضوعات و مباحث مرتبط با رشته
	جمع	۳۲	۵۴۴	-	-

(ج) دروس تخصصی رشته

ردیف	عناوین دروس	ساعت	اهداف
۱	روش‌شناسی مطالعات ادیان ابراهیمی	۱۶	بررسی تحلیلی اهم روش‌ها و رویکردهای مطالعات توصیفی، تحلیلی، مقایسه‌ای و انتقادی ادیان ابراهیمی
۲	خداشناسی در اسلام و مسیحیت	۴۸	بررسی و ارزیابی تحلیلی و مقایسه‌ای مباحث مهم خداشناسی در حوزه‌های ذات، صفات و فعل خداوند از منظر اسلام و مسیحیت همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه
۳	قرآن و عهدین (تاریخ و اعتبار)	۳۲	بررسی و ارزیابی تحلیلی و مقایسه‌ای مباحث مهم پیرامون قرآن کریم و عهدین مانند: تاریخ و شرایط نگارش، رسمیت یافتن، اعتبار، نسخ، اعجاز و وجوه آن همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه
۴	وحی، نبوت و وصایت در اسلام و مسیحیت	۳۲	بررسی و ارزیابی تحلیلی و مقایسه‌ای ماهیت وحی، حقیقت نبوت و ویژگی‌های نبی، وصایت و ولایت در اسلام و مسیحیت همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه
۵	انسان‌شناسی در اسلام و مسیحیت	۳۲	بررسی و ارزیابی تحلیلی و مقایسه‌ای مهم‌ترین مباحث مربوط به انسان در اسلام و مسیحیت مانند: خلقت، سرشت، سعادت، نجات و نفس انسان همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه
۶	معادشناسی در اسلام و مسیحیت	۱۶	بررسی و ارزیابی تحلیلی و مقایسه‌ای مهم‌ترین مباحث فرجام‌شناسی در اسلام و مسیحیت مانند: مرگ، برزخ، معاد، داوری و بهشت و جهنم همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه

۱. درس خارج اصول به مباحثی از اصول اختصاص می‌یابد که در حل مسائل رشته تخصصی و استنباط آن از متون آیات و روایات کاربرد بیشتری داشته باشد.

اهداف	ساعت	عناوین دروس	ردیف
زمینه همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه			
بررسی و ارزیابی مقایسه‌ای نظریه‌های مربوط به منجی موعود و آخرالزمان در اسلام و مسیحیت همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه	۱۶	منجی موعود و آخرالزمان در اسلام و مسیحیت	۷
بررسی تحلیلی و استدلالی دیدگاه‌های مرتبط با حقیقت هستی و مراتب آن و نظام جهان‌شناسی در اسلام و مسیحیت همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه	۳۲	هستی‌شناسی در اسلام و مسیحیت	۸
بررسی و ارزیابی مقایسه‌ای منابع معرفت دینی و ملاک صدق و تحول در آن از دیدگاه اسلام و مسیحیت، همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه	۱۶	معرفت‌شناسی دینی در اسلام و مسیحیت	۹
بررسی و ارزیابی مقایسه‌ای مهم‌ترین مبانی و احکام فقه عبادی در اسلام و مسیحیت مانند: عبادات بدنی و مالی (نماز، روزه و صدقات به معنای اعم) همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه	۳۲	فقه عبادی در اسلام و مسیحیت	۱۰
بررسی و ارزیابی مقایسه‌ای مهم‌ترین مبانی و احکام فقه اقتصادی در اسلام و مسیحیت در حوزه‌های تولید، توزیع و مصرف مانند: اسراف و تبذیر، ربا، رشوه و احتکار همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه	۳۲	فقه اقتصادی در اسلام و مسیحیت	۱۱
بررسی و ارزیابی مقایسه‌ای مهم‌ترین مباحث مربوط به جنگ، صلح و امور بشردوستانه مانند جنگ عادلانه، سلاح‌های کشتار جمعی، ترور، حفاظت از غیرنظامیان در جنگ و صلح، همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه	۳۲	جنگ و صلح در اسلام و مسیحیت	۱۲
بررسی و ارزیابی مقایسه‌ای مهم‌ترین مسائل حقوق احوال شخصی در اسلام و مسیحیت مانند: ازدواج، طلاق، ارث، روابط جنسی، همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه	۳۲	حقوق شخصی در اسلام و مسیحیت	۱۳
بررسی و ارزیابی مقایسه‌ای مهم‌ترین مسائل زیست محیطی از منظر اسلام و مسیحیت مانند: استفاده از منابع طبیعی، حقوق گیاهان و حیوانات، همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه	۱۶	مسائل زیست محیطی در اسلام و مسیحیت	۱۴
بررسی و ارزیابی مقایسه‌ای مهم‌ترین مسائل زیست پزشکی از منظر اسلام و مسیحیت مانند: سقط جنین، لقاح مصنوعی، پیشگیری از بارداری، پیوند اعضا، تشریح و مرگ از روی ترحم، همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه	۱۶	مسائل زیست پزشکی در اسلام و مسیحیت	۱۵
بررسی و ارزیابی مقایسه‌ای مهم‌ترین مسائل حقوق بشری از منظر اسلام و مسیحیت مانند: حق آزادی، حق صیانت از شرافت و آبرو، حق مالکیت، حریم خصوصی و آزادی عقیده همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه	۳۲	حقوق بشر در اسلام و مسیحیت	۱۶

اهداف	ساعت	عناوین دروس	ردیف
بررسی و ارزیابی مقایسه‌ای مهم‌ترین موضوعات اخلاق بندگی از منظر اسلام و مسیحیت مانند: مراتب قرب، یاد خدا، محبت به خدا، توکل و اخلاص، همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه	۱۶	اخلاق بندگی در اسلام و مسیحیت	۱۷
بررسی و ارزیابی مقایسه‌ای مهم‌ترین فضایل و رذایل اخلاقی از منظر اسلام و مسیحیت مانند: طمع، حسد، عفت...، همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه	۳۲	اخلاق فردی در اسلام و مسیحیت	۱۸
بررسی و ارزیابی مقایسه‌ای مهم‌ترین مسائل اخلاق اجتماعی از منظر اسلام و مسیحیت مانند: شیوه هم‌زیستی و تعامل با اشخاص و گروه‌های اجتماعی اعم از حاکمان، دوستان، هم‌کیشان و غیر هم‌کیشان، همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه	۳۲	اخلاق اجتماعی از منظر اسلام و مسیحیت	۱۹
بررسی و ارزیابی مقایسه‌ای مهم‌ترین مسائل مربوط به اخلاق گفتگو، دعوت و تبشیر از منظر اسلام و مسیحیت مانند: انتقاد، مناظره، موعظه، برهان، جدال احسن، تساهل و تسامح، شیوه‌ها، آداب و ابزار دعوت، همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه	۲۴ نظری- عملی	اخلاق گفتگو، دعوت و تبشیر در اسلام و مسیحیت	۲۰
بررسی و ارزیابی مقایسه‌ای مهم‌ترین مباحث روابط خانواده از منظر اسلام و مسیحیت مانند: روابط میان زوجین، روابط با والدین، روابط با فرزند، روابط با بستگان، همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه	۳۲	اخلاق خانواده در اسلام و مسیحیت	۲۱
بررسی و ارزیابی مقایسه‌ای تاریخیچه و مهم‌ترین مبانی و مسائل عرفان (نظری و عملی) در اسلام و مسیحیت همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه	۱۶	عرفان در اسلام و مسیحیت	۲۲
بررسی و ارزیابی مهم‌ترین اصول معنویت و تفاوت معنویت حقیقی و معنویت دروغین مانند: آرامش، شادی، امیدواری و حزن و کارهای خارق‌العاده، همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه	۲۴ نظری- عملی	معنویت در اسلام و مسیحیت	۲۳
بررسی و ارزیابی مقایسه‌ای ساختار، محتوا و گونه‌های دعا و نیایش در متون اسلامی و مسیحیت همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه	۱۶	نیایش در اسلام و مسیحیت	۲۴
بررسی و ارزیابی مقایسه‌ای مهم‌ترین آموزه‌های سیاسی- اجتماعی در اسلام و مسیحیت و پیامدهای آن، همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه	۳۲	آموزه‌های سیاسی اجتماعی اسلام و مسیحیت	۲۵
مقایسه تطبیقی نظام روحانیت و مرجعیت دینی، ماهیت، وثاقت، ساختار آن در اسلام و مسیحیت، همراه با نقد مهم‌ترین آموزه‌های مسیحیت در این زمینه	۱۶	نظام مرجعیت دینی در اسلام و مسیحیت	۲۶
	۶۷۲	جمع	

